

Jaarrekening 2008

Voor en door Zeeuwen

Jaarstukken 2008

Het binnenwerk van de Jaarstukken 2008 is gedrukt op:
100 grams chloorvrij papier met FSC label.

Inhoud	1
1. Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Leeswijzer	5
1.3 Rekening in één oogopslag	7
Jaarverslag	11
Programmaverantwoording	13
2. Mens	15
2.1 Programma 1 - Sociaal beleid	17
2.2 Programma 2 - Jeugdzorg	27
2.3 Programma 3 – Cultuur	31
2.4 Programma 4 - Openbare orde en veiligheid	37
2.5 Programma 5 – Bestuur	45
3. Economie	53
3.1 Programma 6 - Economie	55
3.2 Programma 7 - Toerisme en recreatie	63
3.3 Programma 8 - Landbouw en visserij	69
3.4 Programma 9 - Onderwijs	77
3.5 Programma 10 - Mobiliteit	85
3.6 Programma 11 - Verkeersveiligheid	93
4. Omgeving	99
4.1 Programma 12 – Milieu	101
4.2 Programma 13 - Ruimtelijke omgeving	111
4.3 Programma 14 - Watermanagement	125
4.4 Programma 15 - Natuur en landschap	133
5. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	139
5.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	141
5.2 Verloop overzicht onvoorzien	142
6. Paragrafen	143
6.1 Paragraaf Provinciale heffingen	145
6.2 Paragraaf Weerstandsvermogen	149
6.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	157
6.4 Paragraaf Financiering	163
6.5 Paragraaf Bedrijfsvoering	167
6.6 Paragraaf Verbonden partijen	193
6.6.1 Overzicht van de belangrijkste verbonden partijen	201
6.7 Paragraaf Grondbeleid	213
7. Sociaal Jaarverslag 2008	215

8. Jaarrekening	239
8.1 Rekening van baten en lasten	241
8.2 Toelichting mutatie reserves per programma	245
8.3 Financiële analyse	251
8.4 Waarderingsgrondslagen balans	265
8.5 Balans per 31 december 2008	268
8.6 Toelichting bij de balans	271
8.7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	281
8.8 Uitgangspunten financieel beleid	285
8.9 Verloop reserves en voorzieningen	289
 9. Bijlagen	 303
9.1 Overzicht aanbestedingen	305
9.2 Overzicht externe deskundigheid	311
9.3 Vaste activa	315
9.4 Staat van restant investeringskredieten	319
9.5 Staat van reserves en voorzieningen	323
9.6 Verplichtingen ten laste van de reserves	325
9.7 Subsidies	327
9.8 Berekening EMU-saldo	339
9.9 SISA	341
9.10 Verantwoording Investeringsbudget Landelijk Gebied	347
9.11 Incidenteel beleid	349
9.12 Aanbevelingen rekenkamer	355

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Met het verschijnen van deze jaarstukken is een druk jaar achter de rug waarin de nodige resultaten zijn bereikt. Er is gewerkt aan de realisatie van 117 doelstellingen. Daarvan zijn er 30 gerealiseerd, liggen er 54 op schema en zijn er 27 gedeeltelijk gerealiseerd. Voor vijf doelstellingen is de realisatie niet gelukt en van één doelstelling valt de realisatie niet aan te geven. Er zijn tevens veel voorbereidingen getroffen voor het realiseren van doelstellingen die in 2009 of 2010 leiden tot concrete resultaten.

Het is onmogelijk om in deze inleiding een volledig beeld te geven van de inhoud van de jaarstukken. In de programmaverantwoording wordt, zoals de naam al aangeeft, verantwoording afgelegd over wat bereikt is in 2008. De programmaverantwoording bestaat uit vijftien programma's en is op hoofdlijnen ingedeeld in de drie domeinen: **mens**, **economie** en **omgeving**. Een belangrijke randvoorwaarde voor onze investeringen in Zeeland is duurzaamheid. De drie domeinen moeten zich in evenwicht met elkaar ontwikkelen, geen afbreuk doen aan elkaar en elkaar altijd versterken. Per domein wordt hieronder kort ingegaan op enkele zaken die bereikt zijn in 2008.

Mens

Bij de uitvoering van de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) in Zeeland hebben de gemeenten gekozen voor het gezamenlijk voorbereiden van een aantal taken ondersteund door de provincie. Om aan de wens tegemoet te komen, verschillende sociaal-maatschappelijke behoeften zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren, is in 2008 gewerkt aan het instellen van een backoffice WMO. Er is gestart met het inrichten en huisvesten. Het Antidiscriminatiebureau Zeeland (ADB Zeeland), het advies- en steunpunt Huiselijk Geweld Zeeland en de mantelzorgondersteuning hebben een plek gekregen. De backoffice WMO is operationeel sinds 1 januari 2009.

De provincie blijft aandacht besteden aan de verbetering van de veiligheid op en rond de Westerschelde. Hiervoor is samengewerkt met het bedrijfsleven, andere overheden en de Belgische buurtprovincies. In 2008 is een concept rampenbestrijdingsplan en een businesscase opgeleverd. Dit laatste betreft een rapportage over de keuzemogelijkheden voor het versterken van de slagkracht. In de stuurgroep Samenwerken en Slagkracht onder leiding van de Commissaris van de Koningin is besloten om twee opties uit de business case verder uit te werken om met name de koel- en bluscapaciteit te kunnen verhogen.

De provincie wil adequaat reageren op vragen van de samenleving. Ook de jeugd, de Zeeuwen van de toekomst, zijn in 2008 betrokken bij het maken van beleid door middel van de jongerenwebsite www.jouwzeeland.nl en de JongerenDenktank.

Economie

De maatregelen die in 2008 zijn getroffen om de Fast Ferry volgens dienstregeling te laten varen hebben er in de tweede helft van 2008 aan bijgedragen dat uitval slechts 0,8 procent bedroeg.

Ook qua infrastructuur en veiligheid is de provincie in 2008 weer actief geweest. De N660 (Middelburg-Koudekerke) is aangepakt. Deze weg was onveilig maar de locatie had ook de status van Nationaal Landschap. Rekening houdend met meerdere belangen en partijen zijn de bomen langs de weg blijven staan, is er een vrij liggend fietspad voor de fietsers gemaakt en is de maximum snelheid teruggebracht naar 60 kilometer per uur.

De gemeente Tholen, de Provincie Zeeland, Castria Wonen en Bouwfonds hebben zich in 2008 ingespannen om een transformatie van een bedrijventerrein te bewerkstelligen naar woon- en werkgebied. Het gebied Tholen Noord moet worden herontwikkeld omdat het aan de rand van de stad gelegen terrein in de loop van de jaren werd ingesloten door woningbouw. Uitbreiding voor bedrijven werd daarmee onmogelijk.

In 2008 zijn veel voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een tunnel onder het kanaal Gent-Terneuzen bij Sluiskil. De mogelijkheden zijn onderzocht om de aandelen van het Rijk in de Westerscheldetunnel over te nemen. De investering van de aan te leggen tunnel Sluiskil zou dan kunnen worden gedekt uit het rendement van de Westerscheldetunnel.

Omgeving

Om zoveel mogelijk ondernemers te inspireren en te informeren over maatschappelijk verantwoord ondernemen heeft de provincie in maart 2008 een congres georganiseerd met de slogan "Duurzaam is gewoon doen".

Afgelopen jaar heeft er veel overleg plaatsgevonden rondom de afsluiting van de planstudie waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer. De kwaliteit was niet in orde vanwege blauwalgen. Er is door de staatssecretaris van het ministerie van Verkeer en Waterstaat een advies vastgesteld. Het weer verzilten van het meer is de enige optie om de blauwalgenproblematiek aan te pakken. Voorwaarde voor deze optie is, dat de zoetwaterproblematiek wordt opgelost. Ook is in het gebied een planstudie voorzien voor de waterberging Volkerak-Zoommeer. Hierbij rekening houdend met de synergie met de planstudie waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer en de planstudies met betrekking tot het toekomstige waterbeheer van de Grevelingen en de Oosterschelde.

De provincie streeft naar minder uitstoot van broeikasgassen in Zeeland en stimuleert de overgang naar duurzame energie. In dat kader zijn in 2008 voorbereidingen getroffen om het openbaar vervoer te gaan verzorgen met bussen die op de brandstof aardgas rijden. De aardgasbussen rijden sinds begin van 2009. Bovendien is er sinds 2008 in alle kernen een lijndienst tot minimaal 19.00 uur.

Tot slot

Sinds 2007 is er een traject ingezet om de leesbaarheid van de jaarrekening en de begroting te verbeteren en toegankelijker te maken. Er is aandacht besteed aan de inhoud van de rapportages maar het aantal rapportages is ook verminderd. Dit is de eerste jaarrekening die verschijnt zonder dat er een tussenliggende rapportage heeft plaatsgevonden in de vorm van een bestuursrapportage. Naast de voorliggende is er ook een brochure. Deze geeft op een toegankelijke manier inzicht over waaraan de provincie aan heeft gewerkt in 2008. De nadruk ligt hierbij op de verhalen achter het beleid.

1.2 Leeswijzer

Voor u liggen de Jaarstukken 2008. Met deze jaarstukken leggen Gedeputeerde Staten verantwoording af over zowel het beleid (doelen en prestaties) als financiën (rekeningresultaat en balans). De jaarstukken zijn ingericht zoals is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Dit betekent dat de Begroting 2008 leidraad is voor de Jaarstukken 2008. Deze opzet moet de controlerende taak, die Provinciale Staten middels de jaarstukken uitoefenen, vergemakkelijken.

De jaarstukken bestaan uit de onderdelen, inleiding, jaarverslag, jaarrekening en bijlagen.

Inleiding

De programmarekening begint met een inleiding waarin op hoofdlijnen een aantal zaken worden genoemd die in 2008 zijn gerealiseerd.

Verder is deze leeswijzer toegevoegd om inzicht te bieden in de opbouw van het boek. Daarnaast is er de rekening in één oogopslag waarin kerngegevens gebundeld en overzichtelijk worden weergegeven. Zo zijn de gerealiseerde lasten en baten per programma in een grafiek opgenomen.

Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen. In de programmabegroting zijn in vijftien programma's kaders gesteld met behulp van maatschappelijke effecten en doelstellingen. De programma's zijn onderverdeeld in de drie domeinen mens, economie en omgeving. Bij ieder programma wordt in een korte inleiding de kern uiteengezet.

De verantwoordingsinformatie in de programma's geeft antwoord op de volgende vragen:

Programmavragen	Verantwoordingsinformatie
Wat willen we bereiken?	Maatschappelijke effecten. Een maatschappelijk effect is datgene wat de Provincie Zeeland uiteindelijk wil bereiken in de (Zeeuwse) maatschappij, door het leveren van een positieve bijdrage. Een gestructureerde effectmeting vindt niet plaats maar als zaken te melden zijn die betrekking hebben op het effect wordt dat bij deze vraag gemeld.
Wat hebben we bereikt?	Voortgang op de doelstellingen. De doelstellingen zijn voor een begrotingsjaar SMART geformuleerd (Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden) en geven inzicht in de bijdrage van de Provincie Zeeland aan een maatschappelijk effect. Door te rapporteren op SMART geformuleerde doelstellingen wordt tegelijk ook antwoord gegeven op de vraag wat de provincie in 2008 heeft gedaan. Nieuw dit jaar is dat er een indicator is toegevoegd of een doelstelling gerealiseerd is. De mogelijkheden zijn ja, nee, gedeeltelijk of op schema. De laatste categorie is toegevoegd voor jaaroverschrijdende doelstellingen waarvoor geen specifieke prestatie in 2008 was geformuleerd of waarvoor de indicatorgegevens op het moment van publicatie van de jaarrekening nog niet bekend waren.
Wat heeft het gekost?	Deze vraag geeft antwoord of de bereikte prestaties geleverd zijn binnen het begrotingskader. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen de werkelijke cijfers en de begroting; per programma wordt in een analyse ingegaan op de verschillen.

Na de programma's wordt in het hoofdstuk algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien ingegaan op de inkomsten van de provincie.

Naast de programma's wordt het provinciaal beleid ook beschreven in de diverse paragrafen. Het gaat met name om beleidslijnen van het beheersproces waarbij sprake kan zijn van een grote financiële impact, een grote politieke betekenis of een aanzienlijk belang voor de realisatie van de programma's. De paragrafen zijn een belangrijke aanvulling op de verantwoordingsinformatie over de (meerjarige) financiële positie van de provincie. Het sociaal jaarverslag wordt door de provincie als een belangrijke aanvulling op de paragrafen gezien en is op deze plaats in de jaarstukken geïntegreerd.

Jaarrekening

De jaarrekening start met de rekening van baten en lasten gevolgd door een financiële analyse. De balans met toelichting geeft inzicht in de financiële positie van de provincie Zeeland per 31 december 2008.

De controle van de accountant op getrouwheid en rechtmatigheid richt zich op dit onderdeel van de jaarstukken. Reserves en voorzieningen en de uitgangspunten financieel beleid komen hier uitgebreid in beeld.

Bijlagen

De bijlagen in de programmarekening zijn bedoeld om meer details te verschaffen over de financiële positie van de provincie. Zo zijn onder andere het subsidieoverzicht en het overzicht van reserves en voorzieningen opgenomen en krijgt u ter informatie inzicht in de afwijkingen van het interne aanbestedingsbeleid van de provincie en het inhuren van derden. De staat van materiële vaste activa en het inzicht in het EMU-saldo zijn verplicht. Ook de bijlage SISA (single audit, single information) en de bijlage incidenteel beleid zijn op grond van de voorschriften verplicht. Op grond van afspraken in interprovinciaal (IPO) verband is dit jaar nieuw toegevoegd een bijlage voor de verantwoordingsinformatie over de middelen Investerings Landelijk Gebied.

1.3 Rekening in één oogopslag

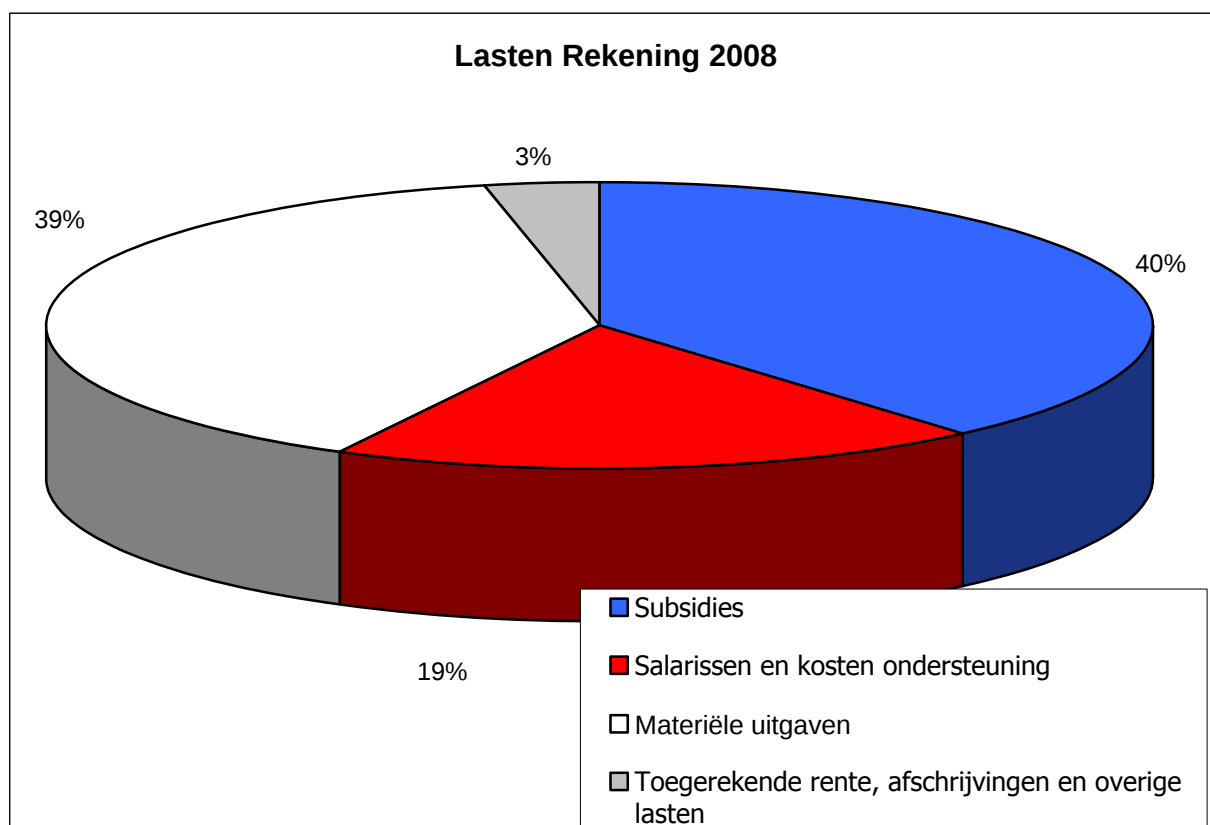
Rekening 2008: lasten

Van de uitgaven van de provincie bestaan de subsidies uit twee onderdelen:

Subsidies waarvoor van het rijk zogenaamde doeluitkeringen worden verkregen ten behoeve van specifieke beleidstaken, zoals openbaar vervoer, bodemsanering, jeugdhulpverlening en stedelijke vernieuwing.

Daarnaast worden op velerlei gebied subsidies verleend in het kader van onder andere natuurbescherming, welzijnsprojecten, stimulering zorg, economische en toeristische ontwikkeling en infrastructuur.

De provinciale uitgaven verlopen als volgt:	x € 1 miljoen	%
Subsidies	99	40%
Salarissen en kosten ondersteuning	49	19%
Materiële uitgaven	100	39%
Toegerekende rente, afschrijvingen en overige lasten	8	3%
Totaal	256	100%

Rekening 2008: baten

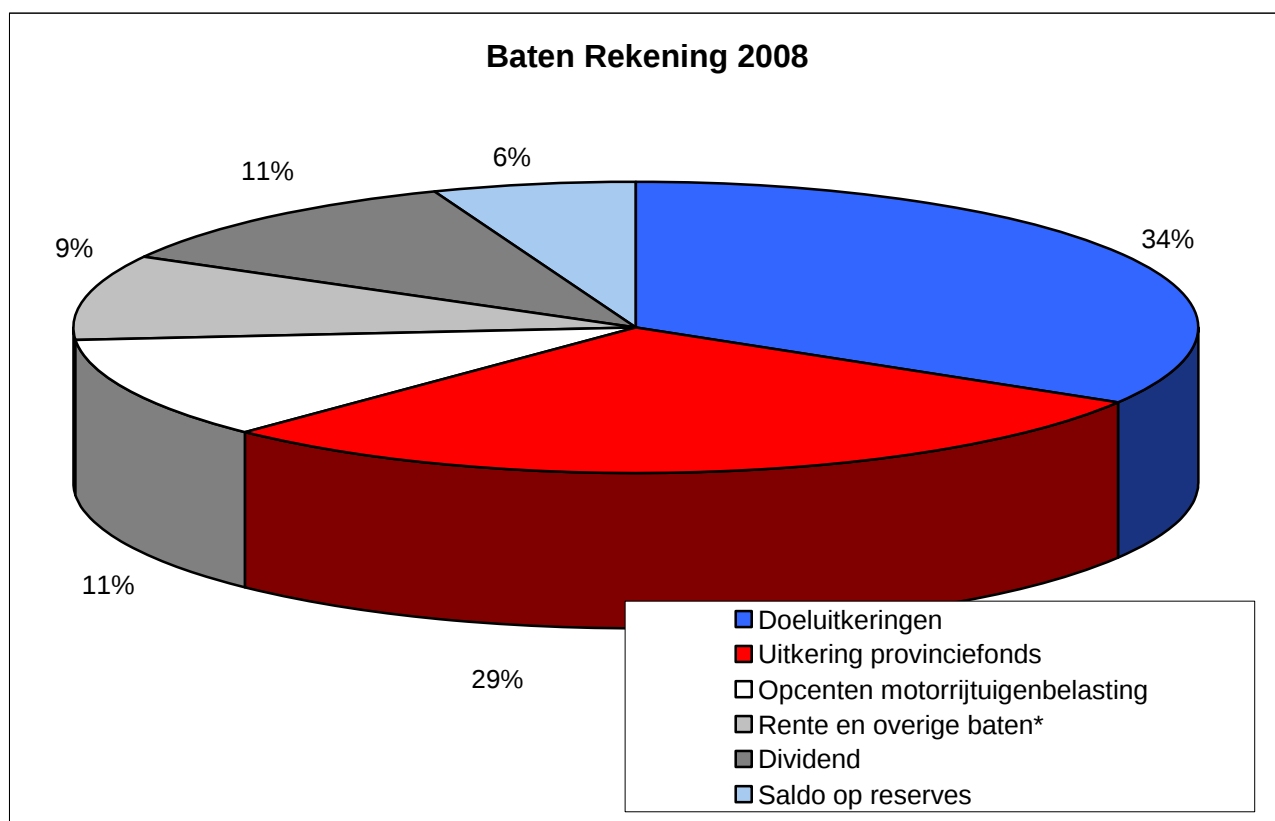
De inkomsten van de provincie bestaan uit twee onderdelen:

Uitkering van het rijk en eigen inkomsten zoals opcenten op motorrijtuigenbelasting, rentebaten en dividend.

In de uitkeringen van het rijk wordt een onderscheid gemaakt tussen de uitkering uit het provinciefonds, die vrij besteedbaar zijn en de doeluitkeringen, die verkregen worden ter besteding aan een bepaalde beleidstaak, zoals openbaar vervoer, bodemsaneratie

Het verschil tussen lasten en baten is het saldo na bestemming van ruim € 2 miljoen euro.

De provinciale baten verlopen als volgt:	x € 1 mln.	%
Doeluitkeringen	86	34%
Uitkering provinciefonds	74	29%
Opcenten motorrijtuigenbelasting	29	11%
Rente en overige baten*	24	9%
Dividend	29	11%
Saldo baten	243	94%
Saldo op reserves	15	6%
Totaal	258	100%

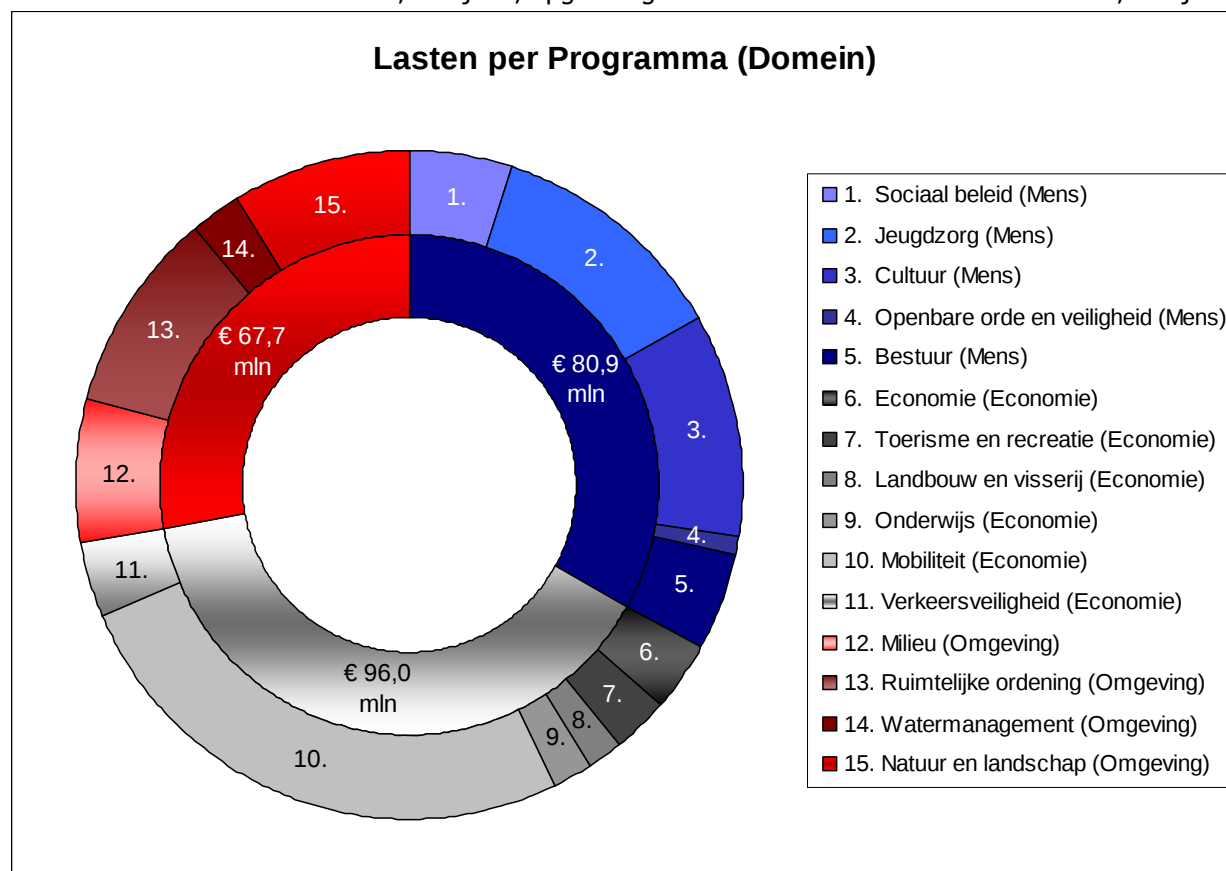

* De inkomsten "Rente en overige baten" bestaan naast de ontvangen rente uit: inkomsten van grondverkoop, huren, leges en overige goederen en diensten.

Rekening 2008 per programma

programma	Lasten x € 1 mln.	Baten x € 1 mln.	Saldo x € 1 mln.
1 Sociaal beleid	12,3	0,3	-12,0
2 Jeugdzorg	28,7	27,0	-1,7
3 Cultuur	26,1	1,9	-24,2
4 Openbare orde en veiligheid	2,3	0,6	-1,7
5 Bestuur	11,5	1,1	-10,4
6 Economie	8,1	1,7	-6,4
7 Toerisme en recreatie	6,5	5,0	-1,5
8 Landbouw en visserij	4,1	2,5	-1,6
9 Onderwijs	4,8	0,0	-4,8
10 Mobiliteit	63,6	24,8	-38,4
11 Verkeersveiligheid	8,9	3,9	-5,0
12 Milieu	16,7	4,8	-11,9
13 Ruimtelijke ordening	23,4	10,4	-13,0
14 Watermanagement	6,7	1,1	-5,6
15 Natuur en landschap	20,8	13,3	-7,5
Algemene dekkingsmiddelen	11,3	144,3	133,0
Resultaat voor bestemming	256,0	242,7	-13,3
Mutatie in de reserves	61,6	76,9	15,3
Resultaat na bestemming	317,5	319,6	2,1

Het resultaat voor bestemming geeft een totaal van € 242,7 miljoen dit is exclusief het saldo van alle mutaties uit de reserves van € 15,3 miljoen, opgeteld geeft dit een totaal aan baten van € 257,5 miljoen.

De verdeling van de lasten zijn hieronder aan de hand van de verschillende domeinen (Mens, Economie en Omgeving) verdeeld naar de afzonderlijke programma's. De totale lasten € 255,9 is onderverdeeld in lasten voor Algemene Dekkingsmiddelen € 11,3 miljoen en alle programma's zijn € 244,6 miljoen. Naar domeinen: Mens € 80,9 miljoen, Economie € 96,0 miljoen en Omgeving € 67,7 miljoen.

Jaarverslag

Programmaverantwoording

Mens

Jaarrekening 2008

Foto: Anda van Riet

2. Mens

2.1 Programma 1 – Sociaal Beleid

Inleiding

Algemene doelstelling van het beleid is het behoud en de (verdere) versterking van de sociale infrastructuur, in evenwicht met de ontwikkeling van de economische en fysiekruimtelijke infrastructuur. Een sterke sociale infrastructuur is van belang voor een goed woon-, werk- en leefklimaat voor alle Zeeuwse inwoners. Specifieke doelstelling is de vergroting van de (mogelijkheid tot) deelname aan de Zeeuwse samenleving door alle burgers, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Het gaat dan om de versterking van de sociale samenhang in de samenleving. Onder dit programma vallen de volgende doelstellingen (programma's) van de beleidsprogrammering sociale zorg zoals deze tot en met 2008 van toepassing waren.

- Gevoel op veilig
- Vernieuwing in het vrijwilligerswerk
- Vitale dorpen, leefbaar platteland
- Jeugd telt mee
- Niemand aan de zijlijn
- Ideeënnetwerk.

De zorgsector behoort tot de grootste maatschappelijke sectoren in Zeeland. Burgers vinden een kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke gezondheidszorg zeer belangrijk. We willen dat alle inwoners van Zeeland moeten kunnen beschikken over (gezondheids)zorg die betaalbaar, toegankelijk, gespreid en van goede kwaliteit is. Om dat te bereiken, hebben provinciale staten in 2004 de Zorgvisie 2004-2008 vastgesteld.

Op basis van de in deze zorgvisie benoemde thema's en onderwerpen hebben we een aantal operationele beleidsdoelstellingen binnen de beleidsprogrammering sociale zorg vastgesteld:

- Maatschappelijk toegankelijk
- Zeeland woonzorgland
- Zuinig op Zorg
- Jouw zorg, mijn zorg.

Bovendien werkt een aantal groepen op basis van de zorgvisie aan verbeteringen met betrekking tot:

- maatschappelijke toegankelijkheid
- arbeidsmarkt voor zorg en welzijn
- wonen en zorg
- innovatie in preventie.

Daarnaast beogen wij de positie van de gebruiker van zorg- en dienstverlening in Zeeland te versterken. Dit is in een afzonderlijke doelstelling ondergebracht.

De indicatoren worden echter niet jaarlijks gemeten. Het komend sociaal rapport kan worden verwacht in 2010. Mede gezien de kosten die aan monitoring op het sociale terrein zijn verbonden, wordt niet op alle terreinen met een jaarlijks streefcijfer gewerkt.

De invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning krijgt in Zeeland de komende jaren verder zijn beslag. De taken van gemeenten zijn omvangrijk en van direct belang voor grote groepen burgers. We zetten in op Zeeland-brede samenwerking op de terreinen van de WMO. Deze samenwerking staat inmiddels bekend als "het Zeeuws model". De kern van het Zeeuws model ligt in de nadruk op "voorafbeleid": investeren in een goede sociale infrastructuur voor alle burgers voorkomt sociale problemen en is dus duurzaam sociaal beleid.

Vanaf 2009 wordt het programma sociaal beleid (mede) inhoud gegeven op basis van de sportnota en de nota beleidskader sociale zorg (beide nota's zijn in 2008 vastgesteld met een looptijd tot en met 2010) en de nota integraal jeugdbeleid 2007-2012.

1. Wat willen we bereiken?

We willen de sociale cohesie in Zeeland vergroten en bijdragen aan een sociaal duurzaam Zeeland. In de sociale agenda hebben Provinciale Staten weergegeven welke thema's in deze beleidsperiode centraal staan. Op deze thema's hebben wij concreet beleid ontwikkeld door vaststelling van de beleidsprogrammering sociale zorg. Hierin worden ons subsidiebeleid, onze eigen acties en de activiteiten van gesubsidieerde instellingen onderling afgestemd. Het beleid is gericht op alle Zeeuwen, maar waar nodig richten we ons op specifieke groepen. Het sociaal beleid is niet alleen gericht op problemen, maar evenzeer op behoud en versterking van wat goed gaat. De komende jaren willen we een omslag maken van reparatiebeleid naar infrastructureel, preventief beleid.

Een goede gezondheidszorg is van belang voor een goed woonklimaat, werkklimaat en leefklimaat voor alle inwoners van Zeeland. De eisen die in dit kader aan bijvoorbeeld de ziekenhuiszorg worden gesteld, verschillen sterk van bijvoorbeeld de zorg voor chronische zorg. De beoogde maatschappelijke effecten van de provinciale inspanningen zijn dan ook:

- Voor wat betreft de acute zorg: voldoende, hoogwaardige en bereikbare zorgvoorzieningen;
- Voor wat betreft de chronische zorg: kleinschalige en gespreide zorgvoorzieningen, waar mogelijk in een genormaliseerde setting;
- Tevredenheid over de zorg bij de burgers van Zeeland.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0101:

Een vergroting van de sociale cohesie.

0102:

Een voor de inwoners van Zeeland goed gespreide en daardoor bereikbare, kwalitatief hoogwaardige zorg- en hulpverlening, waarover de Zeeuwse burgers tevreden zijn.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Een vergroting van de sociale cohesie.	010108 Integraal jeugdbeleid: Het verbeteren van de leefomgeving voor kinderen en jongeren in Zeeland in samenwerking met gemeenten en maatschappelijke organisaties. Indicator: In 2008 30% van de 37 actiepunten uit de nota Integraal Jeugdbeleid uitvoeren: Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De meeste actiepunten zijn inmiddels in uitvoering. Definitief afgerond zijn actiepunten echter vaak niet daar ze vaak een meerjarige looptijd hebben (bijvoorbeeld jeugdparticipatiestructuur, uitvoering sportnota), andere komen jaarlijks terug (bijvoorbeeld Op weg naar het Lagerhuis/Nationaal Jeugddebate, Maand van de Vrijheid). 010109 Vernieuwing in het vrijwilligerswerk: Het vergroten van de participatie van de Zeeuwse bevolking aan het vrijwilligerswerk. Indicator: Toename van 4% in 2008 ten opzichte van de gegevens uit het Sociaal Rapport 2004 (30%). Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Er is geen meting of onderzoek uitgevoerd in 2008 om de participatie van de Zeeuwse bevolking aan het vrijwilligerswerk te meten. In 2009 zal het tweede Sociaal Rapport worden opgesteld. In dit rapport zullen ook de gegevens over deelname vrijwilligerswerk worden opgenomen. 010110 Niemand aan de zijlijn: Bevorderen dat kwetsbare (Zeeuwse) burgers kunnen deelnemen aan de samenleving (begrotingsbedrag inclusief algemeen subsidie Scoop). Indicatoren: a. uitvoeren van een armoedemonitor in 2008; b. toename aantal vrouwen in adviescommissies provincie ten opzichte van 2007. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: a. deze indicator is gerealiseerd. De eerste Zeeuwse armoedemonitor is gepresenteerd op 28 mei 2008 aan de portefeuillehouders sociale zaken. b. Of er een toename heeft plaatsgevonden ten opzichte van de cijfers van 2007 is niet bekend omdat de cijfers van 2007 niet bekend zijn. Er heeft wel een daling plaatsgevonden ten opzichte van de cijfers van 2006. Uit cijfers medio 2008 blijkt dat er nog niet is voldaan aan het streefcijfer van minimaal 40%. Eind 2008 is de gemiddelde deelname rond de 20%. Aan de provinciale adviescommissies en raden is naar aanleiding hiervan in 2008 een brief gestuurd met het verzoek aandacht te besteden aan dit onderwerp. De provincie heeft overigens veelal geen directe invloed op de samenstelling. In 2009 zullen de cijfers weer geïnventariseerd worden. 010112 Gevoel op veilig: Het creëren van voorwaarden voor een veilig leefklimaat en hiertoe in 2008 een Bewezen effectieve anti-pest-methode implementeren. Indicator: In 2008 heeft 25% van de Zeeuws-vlaamse basisscholen de anti-pest methode "prima" geïmplementeerd. Is de doelstelling gerealiseerd? Nee Stand van zaken: Het project "Implementatie PRIMA" is beëindigd omdat er geen brede vraag van het onderwijs lag en er in dit stadium, conform gemaakte afspraken in de Taskforce Jeugd, geen nieuw preventief aanbod wordt ontwikkeld. De Taskforce heeft ondermeer de opdracht om te komen tot een samenhangend preventieaanbod voor scholen waarbij aanbod- en vraagkant op elkaar afgestemd worden. 010113 Vitale dorpen, leefbaar platteland: Het versterken van de leefbaarheid en vitaliteit van plattelandskernen. Indicator: Minimaal 2 projecten in 2008 opstarten voor de totstandkoming van servicepunten/servicewinkels. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De gemeente Veere is bezig met de realisatie van een multifunctioneel woon-zorgcomplex (multifunctioneel servicecentrum). De besluitvorming heeft plaatsgevonden in 2008. De daadwerkelijke realisatie zal plaatsvinden in 2009/2010. Daarnaast is in 2008 het demonstratieproject 'Hart van Leefbaarheid' gestart. Doel is de leefbaarheid in een aantal kernen in Schouwen-Duiveland te vergroten en het dorps huis in die kernen voor langere tijd te behouden.

Effect	Doelstelling
	010114 Zeeland, sportief: Het vergroten van de sportdeelname in de periode 2007–2009 (inclusief algemeen subsidie Sport Zeeland). Indicatoren: a. + 5% onder schoolgaande jeugd in 2009; b. + 10% onder 55-plussers in 2009. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Of de doelstelling is gerealiseerd is eind 2008 nog onbekend. In 2009 zal sportdeelname via Sociaal Rapport worden gemeten. Eind 2009 zal dan bekend zijn of de stijging van 5%, respectievelijk 10% gehaald is. In 2008 is de nieuwe sportnota vastgesteld en daarin zijn acties voor de periode 2008-2010 opgenomen om de sportdeelname te vergroten. Hierover zijn opnieuw prestatieafspraken gemaakt met SportZeeland. Er zijn diverse eenmalige subsidies verleend voor het bevorderen van gezond gedrag (bewegen en voeding), waaronder sCOOLsport en Smaakvol. In 2008 is ook een Jeugdsportfonds opgericht, bedoeld voor jongeren met minder draagkrachtige ouders zodat zij toch aan sport kunnen deelnemen. 010115 Voorkomen van is beter: Door een herijking van ons huidige sociaal beleid zullen we vorm geven aan "de driehoek rond" (inclusief College zorg en welzijn) Indicatoren: a. invoering van het keurmerk driehoek rond; b. invoering WMO-monitor. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: a. deze indicator is deels gerealiseerd. Het keurmerk driehoek rond is losgelaten en omgezet in een stimuleringsprijs sociale samenhang. Reden hiervoor is dat de uitgangspunten driehoek rond integraal zijn meegenomen in het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen. Hierdoor is een apart keurmerk niet meer relevant. De eerste prijsuitreiking sociale Samenhang wordt voorzien voor 2010; b. deze indicator is gerealiseerd. De eerste uitkomst van de WMO-monitor verscheen eind 2008: Scoop bracht in opdracht van het College voor Zorg en Welzijn het rapport naar de klant-tevredenheid WMO uit. 010116 Sponsoring goede doelen: We maken het mede mogelijk dat tenminste 10 activiteiten voor een goed doel in Zeeland met maximaal € 2.000 wordt gesteund.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: De doelstelling is om praktische redenen deels gerealiseerd. Van de vier binnengekomen aanvragen zijn er drie gehonoreerd.
Een voor de inwoners van Zeeland goed gespreide en daardoor bereikbare, kwalitatief hoogwaardige zorg- en hulpverlening, waarover de Zeeuwse burgers tevreden zijn.	010201 Zuinig op zorg: Het instandhouden en vergroten van de beschikbaarheid en de gebruiksmogelijkheden van de gezondheidszorg in Zeeland. Indicatoren: (onder meer) a. 90 % van de A1 – ritten vinden plaats binnen 15-minutennorm in 2008; b. in 2008 over mogelijkheden rapporteren om uitstroom uit Zeeland te beperken. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: a. De exacte cijfers behorende bij deze indicator zijn bij het opstellen van de programmarekening niet bekend. De verwachting is wel dat door met name door ritten buiten de provincie het percentage (net) niet gehaald zal worden. In de achterliggende tijd is het KAR (Korte Afstand Radio)-systeem (stoplichtbeïnvloeding) in een deel van de provincie ingevoerd, terwijl aan Zorgsaam Zeeuws-Vlaanderen daarvoor een subsidie is verstrekt voor realisering daarvan in 2009. De effecten zullen naar verwachting op termijn zichtbaar worden. b. Deze indicator is gerealiseerd. De Rapportage met een aantal aanbevelingen is op 4 december 2008 aangeboden aan GS. In 2009 zullen deze nader worden bezien en waar mogelijk worden uitgewerkt. 010202 Zeeland Woonzorgland: Bevorderen dat mensen met een zorgvraag zelfstandig in hun eigen wijk of kern kunnen blijven wonen. Indicator: Aantal zorgwoningen: Hiertoe in 2010 minimaal 1900 zorgwoningen gerealiseerd hebben. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Of de indicator behorende bij deze doelstelling is gehaald is bij het opstellen van de programmarekening niet bekend. De laatste concrete cijfers dateren namelijk van 2006 (629 woningen). Voor het realiseren van zorgwoningen heeft de provincie een specifieke stimuleringsregeling voor de inrichting en inventaris van de zorg- en welzijnsinfrastructuur en domotica opgesteld. In 2008 zijn twee subsidies verleend voor lokale kleinschalige initiatieven en over de totale periode zijn er veertien subsidies verleend binnen de stimuleringsregeling. Daarnaast is een provinciale werkconferentie geweest rond het thema 'Wie de woning houdt, passe haar aan'. Mede door de invoering van de WMO is er overigens vertraging opgetreden in de bouw van zorgwoningen.

Effect	Doelstelling
	010203 Zorgvragersbeleid: Het bevorderen van de totstandkoming van representatieve gemeentelijke cliëntenraden in het kader van de WMO en daartoe in 2008 prestatieafspraken maken met Het Klaverblad. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De activiteiten van Het Klaverblad hebben ertoe geleid dat alle 13 Zeeuwse gemeenten beschikken over een functionerende WMO-raad (benaming voor cliëntenraad). 010204 Ideeënnetwerk: In 2008 bevorderen van de totstandkoming van nieuwe benaderingen van problemen en vraagstukken, gericht op de verbetering van de kwaliteit van zorg en sociaal beleid. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De belangrijkste nieuwe benadering speelt op het terrein van de verslavingszorg. Over het algemeen worden heroïneverslaafden benaderd vanuit het perspectief van overlast. Gratis verstrekken van methadon is bedoeld om kleine criminaliteit te voorkomen. De gemeente Terneuzen, Emergis en de Provincie Zeeland hebben in onderling overleg besloten tot een project waarbij verslaving werd gezien als ziekte en de verslaafde als een te behandelen patiënt. Dit heeft geleid tot een verbetering van de zorg aan verslaafden in Zeeuwsch-Vlaanderen. 010205 Maatschappelijke toegankelijkheid: Het verbeteren van de toegankelijkheid van algemene voorzieningen voor mensen met een beperking. Indicator: Een toename van het aantal geregistreerde toegankelijke voorzieningen, accommodaties, natuur en recreatiegebieden in 2009 met 10% ten opzichte van 2006. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Ten opzicht van 2006 is in 2008 het aantal geregistreerde toegankelijke voorzieningen, accommodaties, natuur en recreatiegebieden met 11 % toegenomen. 010206 Jouw zorg, mijn zorg: Het verbeteren van de randvoorwaarden waaronder mantelzorgers in Zeeland hun zorgtaken kunnen uitvoeren.

Effect	Doelstelling
	Indicator: In 2009 een dekkend (in alle gemeenten één) netwerk van mantelzorgsteunpunten realiseren met een provinciale backoffice. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In het 'overgangsjaar 2007' is mantelzorgondersteuning volledig in de gemeentelijke structuren ingebed. Daarnaast is vanaf 1 januari 2009 de 'BackOffice WMO' operationeel. Hierin zijn zowel de mantelzorgondersteuning, het Anti-discriminatiebureau Zeeland (ADBZ) en het Advies –en Steunpunt Huiselijk Geweld Zeeland (ASHGZ) ondergebracht. De 'BackOffice WMO' is als zelfstandige werkeenheid voornamelijk voor de duur van twee jaar bij het Samenwerkingsverband Welzijn Oosterschelderegio ondergebracht.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Sociaal beleid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	11.501	12.522	12.345	177
batens	-242	-237	-257	20
resultaat voor bestemming	11.259	12.285	12.088	197
toevoeging reserve	0	54	54	0
onttrekking reserve	0	-26	-26	0
resultaat na bestemming	11.259	12.313	12.116	197

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 177.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 20.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 115	integraal jeugdbeleid
€ 45	huur achter de houttuinen
€ 16	apparaatskosten en overhead
€ 1	overig
€ 177	Totaal

Toelichting:

Er zijn voor dit verschil twee grote posten aan te wijzen. Ten eerste is er voor integraal jeugdbeleid een bedrag van € 115.000 niet uitgegeven. Ten tweede worden op dit programma de lasten en huuropbrengsten verantwoord van het gebouw Achter de Houttuinen. De reden daarvan is dat het gebouw van de provincie wordt verhuurd aan de Stichting Scoop. Aan onderhoud van het gebouw is in 2008 een bedrag van € 45.000 minder uitgegeven dan geraamd. In de raming was geld gereserveerd voor werkzaamheden aan de elektrische installatie en de lift. Wegens het ontbreken van personele capaciteit voor de voorbereiding zijn de werkzaamheden voor de lift doorgeschoven naar 2009 en voor de vervanging van de elektrische installatie naar 2010.

2.2 Programma 2 – Jeugdzorg

Inleiding

In dit programma is vanaf 2008 alleen de jeugdzorg en het preventieve jeugdbeleid opgenomen.

Het provinciaal bestuur is ingevolge de Wet op de Jeugdzorg verantwoordelijk voor de instandhouding van het Bureau Jeugdzorg en voor voldoende verantwoorde jeugdzorg. Om hieraan invulling te geven stellen Provinciale Staten eens in de vier jaar de kaders vast door middel van het Beleidskader Jeugdzorg. Het beleidskader voor de periode 2009 tot en met 2012 is vastgesteld.

Daarnaast stellen Gedeputeerde Staten ieder jaar een Uitvoeringsprogramma op, waarin zij de actiepunten en voornemens voor het komende jaar verwoorden, met de daarbij behorende financiële inzet.

Door een intensievere inzet op het preventief jeugdbeleid via de Task Force Jeugd Zeeland zal op termijn de druk op de jeugdzorg verminderen. De inzet van de Task Force Jeugd is gericht op de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) in Zeeland.

1. Wat willen we bereiken?

In dit programma is vanaf 2008 alleen de jeugdzorg opgenomen. In verband met de specifieke verantwoordelijkheden en het belang van de jeugdzorg binnen de provinciale begroting is vanaf 2008 het onderdeel 'gezondheidszorg' overgebracht naar begrotingsprogramma 1 (sociaal beleid). Daarmee komt ook de inhoudelijke en beleidsmatige samenhang tussen zorg en sociaal beleid, (bijvoorbeeld in de beleidsprogrammering sociale zorg en in de WMO) beter tot uitdrukking.

Het provinciaal bestuur is ingevolge de Wet op de Jeugdzorg verantwoordelijk voor de instandhouding van het Bureau Jeugdzorg en voor voldoende jeugdzorg aanbod. Om hieraan invulling te geven stellen Provinciale Staten eens in de vier jaar de kaders vast door middel van het Beleidskader Jeugdzorg. Daarnaast stellen Gedeputeerde Staten ieder jaar een Uitvoeringsprogramma op, waarin zij de actiepunten en voornemens voor het komende jaar verwoorden, met de daarbij behorende financiële inzet.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0202:

Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.	020201 Cliënten in de jeugdzorg snel, efficiënt en effectief helpen. Indicatoren: a. 0 wachtenden op start zorg langer dan 9 weken in 2008; b. alle geïndiceerde cliënten in de jeugdzorg beschikken in 2008 over een hulpverleningsplan; c. Stichting Agogische Zorg Zeeland (AZZ) is in 2008 gecertificeerd (kwaliteitsnorm Harmonisatie Kwaliteit in de Zorg). Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: De doelstelling is grotendeels gerealiseerd: a. Begin december 2008 was het aantal wachtenden 147. In de lijn met de deal met het Rijk zal het aantal wachtenden (> 9 weken) eind 2009 0 bedragen; b. Gerealiseerd; c. Gerealiseerd. 020202 Het reguleren van de instroom van jongeren in de jeugdzorg. Indicatoren: a. 24-uurs bereikbaar Bureau Jeugdzorg Zeeland (BJZ); b. Alle aanmeldingen bij BJZ binnen 5 dagen vervolg in 2008; c. Doorlooptijd aanmelding – indicatie bedraagt in 2008 maximaal 60 werkdagen. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: a. Bureau Jeugdzorg was in 2008 24 uur bereikbaar via de Kindertelefoon en een achterliggende crisisdienst; b. Alle aanmeldingen bij Bureau Jeugdzorg kregen in 2008 binnen 5 dagen een vervolg; c. De beoogde gemiddelde doorlooptijd van aanmelding tot indicatie werd niet gehaald en bedroeg in 2008 gemiddeld 90 dagen. In 2009 zal dit opnieuw als prestatieafspraken terugkeren.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Jeugdzorg	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	22.264	29.544	28.748	796
batens	-21.789	-27.548	-27.032	-516
resultaat voor bestemming	475	1.996	1.716	280
toevoeging reserve	0	1.556	1.556	0
onttrekking reserve	0	-11	-11	0
resultaat na bestemming	475	3.541	3.261	280

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 796.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € -516.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 218	preventief jeugdbeleid
€ 490	jeugdzorg
€ 88	apparaatskosten en overhead
€ 796	Totaal

Toelichting:

Voor programmakosten preventief jeugdbeleid is een bedrag van circa € 218.000 minder gerealiseerd dan begroot. Een deel van de verleende subsidies voor projecten op dit beleidsterrein moest op grond van het boekhoudstelsel dat de provincie volgt (baten en lasten) worden verantwoord ten laste van het begrotingsjaar 2009. De prestaties vinden plaats in dat begrotingsjaar.

In het kader van de wet op de jeugdzorg zijn in 2008 voor een bedrag van € 490.000 minder uitkeringen verstrekt dan geraamd. Omdat dit niet bestede middelen betreffen die verstrekt zijn door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is dit geld op de balans opgenomen zodat ze in 2009 kunnen worden ingezet. Daardoor ontstaan zowel aan de baten als de lastenzijde een verschil van € 490.000.

De apparaatskosten en de overheadkosten in verband met het programma Jeugdzorg zijn circa € 88.000 lager dan geraamd. Eén van de oorzaken hiervan is dat gerealiseerde uren ad circa € 40.000 zijn verantwoord binnen het programma Sociaal beleid (er zijn meer uren besteed aan preventief jeugdbeleid). Ook zijn gerealiseerde uren jeugdzorg ad circa € 48.000 verantwoord binnen de algemene ondersteuning.

2.3 Programma 3 – Cultuur

Inleiding

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn de versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland. Dit willen we realiseren door het vergroten van het publieksbereik en de actieve participatie in kunst en cultuur via onder andere de versterking van de culturele infrastructuur.

Om dit te kunnen bereiken moeten we er mede voor zorgen dat er een gevarieerd en gespreid cultureel aanbod in Zeeland tot stand komt, waarbij de variatie en de spreiding zich doen gelden op meerdere aspecten zoals discipline, regio en bevolkingsgroep. Belangrijk daarbij is ook de (artistieke) kwaliteit van dit aanbod in de gaten te houden. Cultureel aanbod dient daarbij breed te worden gezien. Het is het geheel aan organisaties, instellingen en activiteiten op het terrein van de kunsten en het culturele erfgoed.

Bij het tot stand komen van dit aanbod zijn de Zeeuwse gemeenten en een groot aantal Zeeuwse culturele instellingen en organisaties onze natuurlijke partners. Onze rol is hierbij die van subsidiegever en pleitbezorger.

Wij vinden dit van belang omdat:

- cultuur zet aan tot creativiteit en biedt mogelijkheden tot genieten (vrijtijdsbesteding);
- cultuur maakt mensen zich bewust van hun eigen culturele identiteit en draagt daarmee bij aan regionale herkenning en gaat vervreemding tegen;
- cultuurparticipatie is zowel voor de ontwikkeling van de individuele mens als vanuit het oogpunt van een rijker sociaal leven van belang;
- cultuur ook belangrijk is voor het toerisme en de economie van Zeeland.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn de versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland. Dit willen we realiseren door het vergroten van het publieksbereik en de actieve participatie in kunst en cultuur via onder andere de versterking van de culturele infrastructuur.

Om dit te kunnen bereiken moeten we er mede voor zorgen dat er een gevarieerd en gespreid cultureel aanbod in Zeeland tot stand komt, waarbij de variatie en de spreiding zich doet gelden op meerdere aspecten zoals discipline, regio en bevolkingsgroep. Belangrijk daarbij is ook de (artistieke) kwaliteit van dit aanbod in de gaten te houden. Cultureel aanbod dient daarbij breed te worden gezien. Het is het geheel aan organisaties, instellingen en activiteiten op het terrein van de kunsten en het culturele erfgoed. Bij het totstandkomen van dit aanbod zijn de Zeeuwse gemeenten en een groot aantal Zeeuwse culturele instellingen en organisaties onze natuurlijke partners. Onze rol is hierbij die van subsidiegever en pleitbezorger.

Wij vinden dit van belang omdat:

- Cultuur zet aan tot creativiteit en biedt mogelijkheden tot genieten (vrijtijdsbesteding);
- Cultuur maakt mensen zich bewust van hun eigen culturele identiteit en draagt daarmee bij aan regionale herkenning en gaat vervreemding tegen;
- Cultuurparticipatie is zowel voor de ontwikkeling van de individuele mens als vanuit het oogpunt van een rijker sociaal leven van belang;
- Cultuur ook belangrijk is voor het toerisme en de economie van Zeeland.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0301:

De versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland door het vergroten van het publieksbereik en de actieve cultuurparticipatie, evenals de versterking van de culturele infrastructuur.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
De versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland door het vergroten van het publieksbereik en de actieve cultuurparticipatie, evenals de versterking van de culturele infrastructuur.	030101 Cultuur continu: Het verhogen van de cultuurparticipatie en het vergroten van het cultureel aanbod in Zeeland. Indicatoren: a. 80% van de scholen primair onderwijs heeft een cultuurbeleidsplan in 2008; b. subsidiëren van tenminste drie projecten per jaar. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: De doelstelling is grotendeels gerealiseerd: a. in 2008 heeft 70% van de scholen primair onderwijs een cultuurbeleidplan; b. via het programma Stimulering Zeeuwse cultuurproducties zijn 32 activiteiten in het kader van het vergroten cultureel aanbod gesubsidieerd. 030103 Cultuurhistorie en monumenten: Behoud, ontwikkeling en ontsluiting van de cultuurhistorie en monumenten in Zeeland. Indicatoren: a. ten minste één rijksmonumentale kerk, één rijksmonumentale molen en één historische boerderij gerestaureerd in 2008; b. feitelijk aantal hits website Culthistorische Hoofdstructuur (CHS); c. in 2008 instellen van een boerderijenlijn/meldpunt bedreigd erfgoed. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: De doelstelling is grotendeels gerealiseerd: a. drie kerken (Goes, Middelburg en Kloetinge) en een molen Poortvliet zijn gerestaureerd. De restauratie van een historische boerderij in IJzendijke is gestart; b. aantal hits door groter bekendheid gestegen van 9.000 (2007) naar 36.000; c. voorbereiding voor boerderijenlijn/meldpunt gestart. Start vindt plaats in voorjaar 2009. 030104 Bibliotheekwerk: Het verbreden en verbeteren van de rol van het bibliotheekwerk in Zeeland Realisatie van goed functionerende basisbibliotheken op regionaal niveau en op provinciaal niveau een ondersteuningsstructuur die aansluit op de behoeften van de basisbibliotheken in 2010.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De Zeeuwse basisbibliotheken hebben ten behoeve van het Zeeuwse bibliotheeknetwerk in 2008 een samenwerkingsovereenkomst getekend. 030105 Museumbeleid: Het versterken van de museale infrastructuur op provinciaal niveau. Indicatoren: a. twaalf musea opgenomen in het nationaal museumregister in 2008; b. tenminste drie regionale plannen veiligheidszorg musea. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: a. Eind 2008 waren twaalf Zeeuwse musea opgenomen in het nationaal museumregister; b. Voor Zeeland is nu voor alle 53 locaties sprake van (netwerken van) veiligheidszorg. 030106 Mediabeleid: Het versterken en verbeteren van de regionale radio en televisie. Indicator: In heel Zeeland bereikbare radio en televisie voor tenminste 245,5 uur per week. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Omroep Zeeland heeft voldaan aan norm van tenminste 245,5 uur radio en TV per week. 030107 Beeldende kunst, vormgeving en architectuur: Het versterken van de infrastructuur van beeldende kunst, vormgeving en architectuur. Indicator: Het subsidiëren van tenminste drie projecten per jaar. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Diverse projecten en initiatieven zijn gesubsidieerd. Voorbeelden: • Project Grenzen van Dijken van Wijven (Staats-Spaanse Linies, Zeeuws-Vlaanderen); • Kunstschouw, Schouwen-Duiveland; • Spiegels van de Ziel, Grote Kerk Veere; • Kunstspoor, Noord-Beveland.

Effect	Doelstelling
	Met bovengenoemde projecten is de infrastructuur van beeldende kunst, vormgeving en architectuur versterkt. 030108 Immaterieel erfgoed en archieven: Behoud en de ontsluiting van het immaterieel cultureel erfgoed in Zeeland. Indicatoren: a. tenminste twee projecten mogelijk maken die de onderlinge relatie immaterieel erfgoed – materieel erfgoed versterken mogelijk maken; b. tenminste twee projecten stimuleren op het gebied van levend erfgoed, waarbij verschillende organisaties samenwerken. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Beneden genoemde projecten hebben onder andere een bijdrage geleverd aan het behoud en de ontsluiting van het immaterieel cultureel erfgoed in Zeeland: a. Voorbeelden zijn onder meer: het project 7 x 7 in het kader van het Jaar van het Religieus Erfgoed (SCEZ), het project Met het Oog op de Schelde (Cultuurwerf Vlissingen) en de nieuwe website Zeeland Museumland (vereniging Zeeuwse Musea); b. Voorbeelden zijn onder meer de Streektaalenconferentie, Zing Zeeuws en het 1e Nederlandse Dialectpopfestival gerealiseerd. 030109 Archeologie: Behoud en ontsluiting van het Zeeuwse archeologische erfgoed. Indicatoren: a. Achterstand Zeeuws Archeologisch Depot in 2012 ingelopen. Voor 2008 is hiervan 25% gerealiseerd; b. Alle gemeenten hebben in 2012 een gemeentelijk archeologisch beleidsplan. Voor 2008 beschikt minimaal 25% van de gemeenten over een archeologisch beleidsplan; c. De terreinen van archeologische waarden kennen een planologische bescherming in 2012. Voor 2008 kent 25% van de terreinen planologische bescherming; d. Er is in 2008 een provinciale onderzoeksagenda; e. Er is in 2008 een plan van aanpak voor realisatie archeologisch vriendelijk beheer. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: De doelstelling is grotendeels gerealiseerd: a. inmiddels is 25% van de achterstand ingelopen; b. vier gemeenten hebben een archeologie beleidsplan; c. 85 van de 333 terreinen kennen een planologische bescherming; d. De onderzoeksagenda is gereed en zal begin 2009 worden vastgesteld; e. Nog niet gestart. Plan van aanpak zal in 2009 worden opgesteld.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Cultuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	23.014	26.087	26.072	15
baten	-878	-1.777	-1.920	143
resultaat voor bestemming	22.136	24.310	24.152	158
toevoeging reserve	3.650	4.042	4.042	0
onttrekking reserve	-239	-744	-772	28
resultaat na bestemming	25.546	27.608	27.422	186

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 15.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 143.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 263,-	europese projecten
€ 99	archeologie
€ 229	apparaatskosten en overhead
€ 50,-	overig
€ 15	Totaal

Toelichting:

De Europese projecten Maritiem Erfgoed I, Maritiem Erfgoed II en Regionale Televisie Scheldemond zijn afgewikkeld in boekjaar 2008. Als gevolg hiervan zijn zowel bij de lasten als bij de baten verschillen. Aan de lastenkant is er voor deze projecten € 263.000 meer verantwoord dan geraamd. Ook de declaraties voor deze verantwoording die worden ingediend bij Europa zijn verantwoord aan de batenzijde van dit programma. Vandaar dat er € 160.000 meer opbrengsten worden getoond dan geraamd.

Daarnaast zijn de geraamde middelen voor archeologie niet volledig besteed. Er is per saldo een bedrag over van € 99.000. Een deel van de niet bestede middelen is in 2008 aangewend ter dekking van niet geraamde extra uitgaven op het terrein van de kwaliteitsimpuls cultureel erfgoed.

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

2.4 Programma 4 – Openbare orde en veiligheid

Inleiding

Het verschaffen van veiligheid en het beheersen van de criminaliteit is een topprioriteit voor de provincie. Publieksenquêtes hebben aangetoond dat de bevolking veiligheid beschouwt als één van de primaire levensbehoeften en veiligheid scoort daarmee bijzonder hoog. Ook wij beschouwen veiligheid als een zeer groot goed en een belangrijke voorwaarde voor het welzijn van de Zeeuwse samenleving.

Zeeland is het tweede risicogebied van Nederland en ligt tussen het eerste risicogebied van Nederland (Rijnmond) en het eerste risicogebied van Europa (Antwerpen). Deze ligging en de geografische structuur vragen om extra aandacht voor veiligheid. Het gaat daarbij onder andere om de organisatie van de rampenbestrijding en het functioneren van de operationele diensten. In dit kader is zeker een belangrijke rol weggelegd voor de veiligheidsregio en de gemeenten.

Veiligheid is de afgelopen jaren een steeds belangrijker maatschappelijk en politiek onderwerp geworden. Deze ontwikkeling houdt verband met een grotere bewustwording van de samenleving omtrent de veiligheidsaspecten, de toename van complexe industriële activiteiten en daaraan verbonden transportstromen, klimatologische ontwikkelingen en toename van infectieziekten onder mensen en dieren en de steeds snellere verspreiding daarvan.

De MKZ-crisis, wateroverlast, de aanslagen in Amerika: het zijn maar een paar voorbeelden van gebeurtenissen die grote gevolgen hebben gehad op ons dagelijkse leven. Wat al deze gebeurtenissen gemeen hebben is dat ze inbreuk maakten op ons gevoel van veiligheid. Er zijn dan ook door de jaren heen veel initiatieven genomen om dergelijke crises te kunnen beheersen. Die lijn is ook in 2008 voortgezet en versterkt.

Tevens hebben we in 2008 meer ingezet op integrale veiligheid. Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid verstaan wij meer onder integrale veiligheid dan alleen een samenwerking met alle partners in de veiligheidsketen. Integrale veiligheid betreft de verschillende vormen van veiligheid die herkenbaar en noodzakelijk zijn in een samenleving: openbare orde en veiligheid (rampen en crisissituaties), externe veiligheid (de BRZO-bedrijven), sociale veiligheid, verkeersveiligheid, veiligheid tegen natuurverschijnselen enz. Wij hebben in 2008 hard gewerkt aan intensivering van het integraal veiligheidsbeleid en een verdere samenwerking tussen partijen met een rol in het voorkomen en herstellen van onveilige situaties.

1. Wat willen we bereiken?

De Provincie Zeeland wil een bijdrage leveren aan het verbeteren van de veiligheid. Bij het streven naar een veiligere samenleving is de aandacht gericht op de totale veiligheidsketen; pro-actie, preventie, repressie, preparatie en nazorg. De provincie is hierbij een schakel in de veiligheidsketen en verzorgt met name de coördinatie en afstemming tussen de verschillende overheden, beleidsvelden en organisaties die zich bezighouden met aspecten van veiligheid en afstemming tussen de diverse schakels van de veiligheidsketen. Daarnaast vervult de provincie een stimulerende, initiërende en signalerende rol ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen die de kwaliteit van de organisatie van de veiligheidsketen moeten verhogen. Tenslotte heeft de provincie op dit terrein een toezichhoudende rol ten aanzien van gemeenten, waterschappen, rijkswaterstaat, brandweer en politie. Dit geschiedt binnen de daarvoor gestelde wettelijke kaders en beïnvloedingsmogelijkheden. Sociale veiligheid, externe en verkeersveiligheid zijn andere vormen van veiligheid maar worden niet onder het programma openbare orde en veiligheid begrepen. Uiteraard is afstemming met en tussen deze beleidsvelden essentieel.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0401:

Crisisbeheersing bij rampen en zware ongevallen.

Stand van zaken:

Op grond van de Wet rampen en zware ongevallen (WRZO) is het bestuur van de regionale brandweer verplicht om eenmaal per 4 jaar een regionaal beheersplan vast te stellen. Inmiddels is het bestuur van de regionale brandweer en het bestuur van de GHOR-regio samengegaan in het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio. Op 25 juni 2008 is het regionaal beheersplan ter toetsing aan GS gezonden.

Tijdens de toetsing van het beheersplan zijn door GS een aantal verbeterpunten aangedragen:

- Een groot aantal wettelijk verplichte aspecten zijn aanwezig in het beheersplan, maar onvoldoende uitgewerkt;
- Activiteiten worden vooruitgeschoven. Veelal wordt aangegeven dat een multidisciplinaire projectgroep zaken gaat oppakken en verder zal uitwerken;
- Koppeling tussen regionaal beheersplan en reeds lopende projecten is onvoldoende;
- Het ambitieniveau is niet goed weggezet, maar eerder abstract;
- Aan de beleidsvoornemens is geen financiële verantwoording gekoppeld;
- Er zijn grote twijfels over de organisatie die zich bezig moet gaan houden met de invulling/implementatie van het regionaal beheersplan.

0402:

De bevolking dient inzicht te hebben van de gevaarszetting van de omgeving. Hierdoor wordt men zich beter bewust van de risico's en kan men zich in het kader van de zelfredzaamheid ook beter voorbereiden op eventuele calamiteiten.

Stand van zaken:

In 2008 hebben we via twee enquêtes in beeld gebracht wat de ontwikkelingen rond dit bewustzijn zijn. In de eerste plaats hebben we door de Hogeschool Zeeland een enquête uit laten voeren naar de effecten van het evacuatiepracticum in de wijk Othene, Terneuzen. Uit die enquête bleek onder meer dat het evacuatiepracticum in bepaalde mate een positief effect had op het veiligheidsbewustzijn; gemiddeld 30% van de respondenten.

Tevens hebben we, samen met andere overheden, de universiteit van Twente opdracht gegeven onderzoek te doen naar de risicoperceptie van verschillende gebieden, onder andere Walcheren en Noord- en Zuid-Beveland.

Opvallend is:

- dat men in dit gebied zich meer zorgen maakt dan in de andere (niet-Zeeuwse) respondentgebieden;
- men acht de kans op een overstroming de komende 10 jaar tamelijk onwaarschijnlijk maar ongeveer 50% acht het wel waarschijnlijk eens in zijn/haar leven een overstroming mee te maken;
- als er ooit een overstroming zou komen wil 65% het gebied per auto verlaten, 12% wil thuis blijven;
- bijna driekwart van de ondervraagden vindt dat rampenplannen en communicatie in het licht van overstromingsdreiging van belang zijn, ook (misschien juist) als nog niet alle waterkeringen voldoen aan de wettelijke eisen, kortom er is een groot draagvlak bij de Zeeuwse bevolking ter attentie van de koers van rampenplannen en communicatie.

0403:

Versterken grensoverschrijdende samenwerking binnen netwerk.

Stand van zaken:

In 2008 zijn de banden met de provincie Antwerpen flink aangetrokken. Duidelijk is waar te nemen dat de aanstelling van een nieuwe Gouverneur in Antwerpen een positief effect heeft op de samenwerking met deze provincie op het terrein van de rampenbestrijding.

Het verschaffen van veiligheid en het beheersen van de criminaliteit is een topprioriteit voor de provincie. Publieksenquêtes hebben aangetoond dat de bevolking veiligheid beschouwt als één van de primaire levensbehoeften en veiligheid scoort daarmee bijzonder hoog. Ook wij beschouwen veiligheid als een zeer groot goed en een belangrijke voorwaarde voor het welzijn van de Zeeuwse samenleving.

Zeeland is op het gebied van fysieke veiligheid het tweede risicogebied van Nederland en ligt tussen het eerste risicogebied van Nederland (Rijnmond) en het eerste risicogebied van Europa (Antwerpen). Deze ligging en de geografische structuur vragen om extra aandacht voor veiligheid. Het gaat daarbij onder andere om de organisatie van de rampenbestrijding en het functioneren van de operationele diensten. In dit kader is zeker een belangrijke rol weggelegd voor de veiligheidsregio en de gemeenten.

Veiligheid is de afgelopen jaren een steeds belangrijker maatschappelijk en politiek onderwerp geworden. Deze ontwikkeling houdt verband met een grotere bewustwording van de samenleving omtrent de veiligheidsaspecten, de toename van complexe industriële activiteiten en daaraan verbonden transportstromen, klimatologische ontwikkelingen en toename van infectieziekten onder mensen en dieren en de steeds snellere verspreiding daarvan. De klimaatwijziging, natuurrampen, infectieziekten, de aanslagen in Amerika: het zijn maar een paar voorbeelden van gebeurtenissen die grote gevolgen hebben voor het dagelijkse leven. Wat al deze gebeurtenissen gemeen hebben is dat ze inbreuk maakten op ons gevoel van veiligheid. Er zijn dan ook door de jaren heen veel initiatieven genomen om dergelijke crises te kunnen beheersen. Die lijn wordt voortgezet en versterkt.

In het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen hebben we daarom op het terrein van openbare orde en veiligheid een aantal doelstellingen opgenomen die we in deze collegeperiode willen realiseren. Deze doelstellingen zijn:

Een veilige provincie waar veiligheid als kernvoorwaarde voor woon- en werkkwaliteit wordt beschouwd. Kennisontwikkeling en innovatie hebben een plaats in het veiligheidsbeleid. Een veilige provincie waarin aandacht is voor veiligheid in de ruimste zin van het woord.

In 2008 hebben we onder meer extra ingezet op integrale veiligheid. Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid verstaan wij meer onder integrale veiligheid dan alleen een samenwerking met alle partners in de veiligheidsketen. Integrale veiligheid betreft de verschillende vormen van veiligheid die herkenbaar en noodzakelijk zijn in een samenleving: openbare orde en veiligheid, externe veiligheid, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, veiligheid tegen natuurverschijnselen enzovoorts. Wij hebben gewerkt aan een intensivering van het integraal veiligheidsbeleid en een verdere samenwerking tussen partijen met een rol in het voorkomen en herstellen van onveilige situaties. De stimulerende rol van de provincie op dit terrein zal plaatsvinden door uitvoering te geven aan een subsidieregeling integrale veiligheid. Deze subsidieregeling is –in overleg met de ketenpartners- in 2008 voorbereid en zal door ons aanvang 2009 worden vastgesteld. De regeling is een middel om de integrale veiligheid te realiseren in concrete projecten.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Crisisbeheersing bij rampen en zware ongevallen.	040101 Planvorming rampenbestrijding in Zeeland is actueel en voldoet tenminste aan de wettelijke eisen. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De rampbestrijdingsplannen zijn actueel en voldoen aan de wettelijke eisen. De gemeentelijke rampenplannen moeten pas in 2009 weer geactualiseerd worden. In 2008 zijn de volgende rampbestrijdingsplannen geactualiseerd en getoetst: Rampbestrijdingsplan Trein Incident Management Zeeland (TIMZ), Rampbestrijdingsplan Vopak. In 2008 zijn de rampenplannen van Borsele en Terneuzen getoetst. Verder is in 2008 is het calamiteitenplan Rijkswaterstaat getoetst. 040102 Bestuur neemt minimaal 1 en staf en rampenploegen minimaal 2 maal per jaar deel aan een rampenoefening. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2008 hebben staf en rampenploegen diverse malen geoefend en in november hebben bestuur, staf en rampenploegen gezamenlijk deelgenomen aan de landelijke oefening Watergolf. De Commissaris van de Koningin heeft in 2008 éénmaal aan een oefening, de landelijke oefening Watergolf deelgenomen. De Veiligheidsstaf heeft in 2008 3 maal geoefend. De rampenploegen hebben in 2008 4 maal geoefend. Tevens hebben staf en rampenploegen in 2008 deelgenomen aan 2 bereikbaarheidsoefeningen en 1 opkomstoefening.
De bevolking dient inzicht te hebben van de gevaarszetting van de omgeving. Hierdoor wordt men zich beter bewust van de risico's en kan men zich in het kader van de zelfredzaamheid ook beter voorbereiden op eventuele calamiteiten.	040201 Het beschikken over een volledige en actuele inventarisatie van veiligheidsrisico's in Zeeland. Dit blijkt uit een actuele risicokaart op de website die voldoet aan de Leidraad risico-inventarisatie. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De Zeeuwse risicokaart heeft ook in 2008 voldaan aan de Leidraad risico-inventarisatie. Het beheer van de kaart blijft een voortdurende activiteit. Hiervoor is in 2007 een beheerplan opgesteld, dat ook in 2008 is uitgevoerd. Het afgelopen jaar is de risicokaart aangevuld met overstromingsdieptegegevens en informatie over transport gevaarlijke stoffen. Het aantal bezoekers van de risicokaart was 6424 (was 1779 in 2007 en 3228 in 2006). Verder zijn er in 2008 diverse publicitaire activiteiten geweest rondom de

	risicokaart: er was een bijeenkomst ter afsluiting van de projectfase; er is een door jongeren van de jongerendenktank een korte film gemaakt (en naar aanleiding hiervan zijn er presentaties gehouden voor 120 leerlingen op een school voor voortgezet onderwijs).
Versterken grensoverschrijdende samenwerking binnen netwerk.	040301 De samenwerking met de provincies Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen wordt verstevigd door het in 2008 minimaal 2 keer gezamenlijk te overleggen waarbij onder andere afspraken worden gemaakt over de gezamenlijke aanpak van veiligheidsvraagstukken. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2008 heeft regelmatig –zowel bestuurlijk als ambtelijk- overleg plaatsgevonden met de Belgische buurprovincies om afspraken te maken over de gezamenlijke aanpak van veiligheidsvraagstukken, onder meer inzake de veiligheid op de Westerschelde. Verder hebben de volgende overleggen plaatsgevonden in 2008: Euregionaal Veiligheids Overleg Scheldemonnd (1*), Bestuurlijke Vakgroep Veiligheid Scheldemonndraad (1*), Vlaams-Zuidnederlandse Contactgroep Rampenbestrijding (1*), overleg uitwerking Drugs en Verkeer (3*), Burenoverleg Brandweer Scheldemonnd (2*), voorbereiding project GROEI (2*), Werkgroep GROS-milieuhandhaving (1*) en Interprovinciaal overleg ZOWA (1*). Daarnaast zijn er 11 overleggen bijgewoond op initiatief van anderen. Met betrekking tot de "Westerschelde" is er twee maal overleg geweest tussen Gouverneurs en onze Commissaris van de Koningin. Daarnaast is het onderwerp geagendeerd voor de overleggen tussen de colleges. Ambtelijk heeft over dit onderwerp in 2008 4 maal overleg plaatsgevonden. De veiligheidsproblematiek rond de scheepvaart op de Westerschelde vergt ook in 2009 nog veel aandacht, zo dient er in elk geval een rampenbestrijdingsplan van Noordzee tot en met Antwerpen ontwikkeld te worden. Interregproject AWARE: In het jaar 2008 heeft de eindafrekening van het interregproject AWARE plaats gevonden. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft daarbij aan de Provincie een subsidie verstrekt van € 100.000 als bijdrage aan dit project.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Openbare orde en veiligheid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	4.660	1.870	2.268	-398
baten	0	0	-595	595
resultaat voor bestemming	4.660	1.870	1.673	197
toevoeging reserve	0	2.251	2.251	0
onttrekking reserve	-17	-393	-393	0
resultaat na bestemming	4.643	3.728	3.531	197

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -398.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 595.

Lasten

€ 36/-	veiligheidsplan havens
€ 195/-	project Chain of safety
€ 151/-	apparaatskosten en overhead
€ 16/-	overig
€ 399/-	Totaal

Baten

€ 208	europese interreg projecten
€ 82	veiligheidsplan havens
€ 78	project AWARE
€ 222	project Chain of safety
€ 5	Overig
€ 595	Totaal

Toelichting:

De afgelopen jaren heeft de Provincie Zeeland deelgenomen aan een aantal Europese Interreg-projecten. Dit soort projecten hebben een looptijd van meerdere jaren waarbij de uitgaven vooruitbetaald worden en de subsidie achteraf wordt uitbetaald. Dat heeft ertoe geleid dat er in het begrotingsjaar 2008 een meeropbrengst van € 208.000 was. Gerekend over de meerjarige looptijd van de projecten is er geen verschil tussen de begrote inkomsten en uitgaven.

In het jaar 2007 is het project Veiligheidsplan havens afgerond. In 2008 heeft een groot deel van de financiële afwikkeling plaats gevonden. De overschrijding bedroeg € 36.000, daartegenover staat aan de batenkant in dit boekjaar een meeropbrengst van € 82.000.

Tevens heeft dit jaar de eindafrekening van het Interregproject AWARE plaats gevonden. Voor dit project werd een bijdrage ontvangen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De verantwoording van de eindafrekening in 2008 zorgde voor een batig saldo van € 78.000.

In 2008 is de eindrapportage van het Interregproject Chain of Safety verzonden naar het Interreg secretariaat. Dit betekent dat het project in boekjaar 2008 is geboekt. Verwacht wordt dat in 2009 de eindrapportage wordt goedgekeurd en vervolgens de subsidie aan de provincie wordt uitbetaald. Zowel de baten als de lasten waren hoger dan geraamd, respectievelijk € 222.000 en € 195.000.

Binnen dit programma zijn meer uren besteed dan gepland voor de projecten watersnood aanpak veiligheidsregio Zeeland (Wave), meerjarenprogramma externe veiligheid en maritieme veiligheid. Daardoor ontstaat een overschrijding van € 151.000.

2.5 Programma 5 – Bestuur

Inleiding

Het programma Bestuur ondersteunt het intern en extern functioneren van de eigen bestuursorganen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koningin, het functioneren van de Zeeuwse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen en de algemene behartiging van Zeeland in interprovinciaal, nationaal en Europees verband. Het programma omvat de onderwerpen "Bestuurlijke aangelegenheden" en "Europa".

De beleidsnota's die betrekking hebben op het programma Bestuur zijn:

Beleidsnota Europa provincie Zeeland, vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 12 december 2006, looptijd: onbepaalde tijd.

Afsprakenregeling Scheldemondfonds, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 mei 2008, looptijd: onbepaalde duur, evaluatie Scheldemondfonds in 2010.

1. Wat willen we bereiken?

We willen drie kernrollen van Provinciale Staten versterken. Dat zijn de volksvertegenwoordigende, de kaderstellende en de controlerende rol. Ook de concentratie van de besturende en uitvoerende taken bij Gedeputeerde Staten zijn gericht op een grotere inbreng van de Provinciale Staten, meer agendabepaling, meer en beter debat in de Staten en grotere transparantie en helderheid in bestuur en besluitvorming. Uiteindelijk zal dit moeten bijdragen aan een grotere betrokkenheid van de samenleving bij het provinciebestuur en provinciale politiek. Sterke gemeenten en waterschappen, zowel bestuurlijk als financieel, zijn van essentieel belang voor het functioneren van de Zeeuwse samenleving. Uitgangspunt is dat de belangen van de Zeeuwen door de provincie Zeeland in gezamenlijkheid met de andere Zeeuwse overheden behartigd worden. Een belangrijk instrument hierbij is een interactieve en communicerende provincie.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0501:

Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief, efficiënt en transparant is.

0502:

De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal en met de juiste middelen.

0503:

Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief, efficiënt en transparant is.	050101 Stijgende trend opkomst statenverkiezing in 2011 handhaven. 1999: 48,6% 2003: 51,1% 2007: 53,0% Is de doelstelling gerealiseerd? Nee Stand van zaken: De doelstelling is om praktische redenen nog niet gerealiseerd. De nieuwe verkiezingen zijn namelijk pas in 2011. In 2009 en verder is/wordt de opkomst bij de statenverkiezingen opgenomen als indicator. 050102 De betrokkenheid van de burgers bij de provinciale politiek dient vergroot te worden. Het percentage burgers dat niet weet wat er speelt moet worden teruggebracht naar 25 % (uit een nulmeting uit 2001 blijkt dat dit toen nog 38 % was). Is de doelstelling gerealiseerd? Niet van toepassing Stand van zaken: Of de doelstelling gerealiseerd is, is onbekend. Er is geen meting of onderzoek uitgevoerd om betrokkenheid te meten. De doelstelling is in de begroting 2009 niet meer opgenomen. 050103 De strategische visie en het collegeprogramma dienen actueel en met elkaar verbonden te zijn. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen is actueel verbonden met de strategische visie. Bij de behandeling van de voorjaarsnota zal de midterm review aan de staten worden overlegd. Dit document geeft inzicht in de voortgang van de Nieuwe Verbindingen.
De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal en met de juiste middelen.	050201 Door het uitoefenen van wettelijk toezicht zorgdragen voor de continuering van een duurzaam financieel evenwicht in de meerjarenbegrotingen van de Zeeuwse gemeenten en waterschappen. Doelstelling: geen gemeenten onder preventief toezicht (In 2006 was er 1 gemeente, in 2007 geen). Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Eind 2008 is wel besloten de gemeente Sluis in 2009 onder preventief begrotingstoezicht te plaatsen. 050203 Goed toegankelijke en kwalitatief goed beheerde papieren en digitale archieven van provincie, gemeenten, politieregio en gemeenschappelijke regelingen. Uit de tweejaarlijkse rapportage (2004/2005) over de inspecties blijkt dat alle instellingen voldoen aan de wettelijke vereisten.

	Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Alle instellingen voldoen aan de wettelijke vereisten. Dit is neergelegd in de rapportage 2007/2008 die in 2008 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. In 2008 is het toezicht uitgevoerd bij alle instellingen die hieraan onderworpen zijn op basis van de wettelijke regeling. 050205 De huidige combinatie van schaal en identiteit van de provincie en gemeenten behouden. Fusie tussen de 2 waterschappen in Zeeland? Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In verband met te behalen efficiencyvoordelen en de toekomstbestendigheid van één robuust Zeeuws waterschap zullen de twee Zeeuwse waterschappen per 1 januari 2011 fuseren.
Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.	050301 Handhaving van het bestaande netwerk door vertegenwoordigd te zijn in de volgende gremia of organisaties: • Raad van Europa (CLRAE) • Comité van de Regio's • ZEBRALIM • Euregio Scheldemondraad • CPMR/North Sea Commission • Huis in Brussel • Werkgemeenschap voor Europese grensgebieden (WVEG) • Internationale Commissie voor de Bescherming van de Schelde (ICBS); • Rijn Schelde Delta • Inter Provinciaal Overleg (IPO) Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De doelstelling is gerealiseerd door participatie in deze gremia en organisaties waarbij in 2008 de Zeeuwse belangen zijn ingebracht. 050302 Het versterken van grensoverschrijdende samenwerking en het in de Euregio Scheldemond en de Alliantie Zuid-Nederland voor het verwerven van een zo gunstig mogelijk uitgangspunt voor de Europese subsidieprogramma's 2007–2013. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De versterking van de grensoverschrijdende samenwerking vindt namelijk plaats middels de uitvoering van de ambitienota Scheldemondraad. Samen met Limburg en Noord Brabant wordt geparticipeerd in het subsidieprogramma OP-zuid (Operationeel programma voor Zuid-Nederland, een Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling 2007-2013) en het grensoverschrijdend Interreg programma Nederland Vlaanderen. In 2008 zijn diverse projecten inmiddels gehonoreerd op basis van het

	subsidieprogramma OP zuid (bijvoorbeeld het Inherent veiliger produceren van de Provincie Zeeland en het Naar meer Participatie in Innovatie van de Stichting Syntens) en het genoemde grensoverschrijdend Interregprogramma.
--	---

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Bestuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	10.141	12.474	11.472	1.002
baten	-72	-786	-1.084	297
resultaat voor bestemming	10.069	11.688	10.388	1.300
toevoeging reserve	0	634	634	0
onttrekking reserve	0	-990	-990	0
resultaat na bestemming	10.069	11.332	10.032	1.300

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 1.002.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 297.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 63	rekenkamer Zeeland
€ 156	project Interreg IIIA
€ 621	apparaatskosten en overhead
€ 162	overig
€ 1.002	Totaal

Toelichting:

In 2008 is het Interreg IIIA Programma, Grensregio Vlaanderen-Nederland, subprogramma Euregio Scheldemond afgesloten. De definitieve financiële en inhoudelijke afwikkeling van dit programma zal in 2009 plaatsvinden. Er resteerde € 50.000 en in de loop van dit project zijn rentemiddelen toegevoegd als co-financieringsmiddelen. Nu het project wordt afgesloten blijken deze middelen (€ 106.000) niet meer nodig te zijn. Totaal € 156.000.

De provincie verzorgt binnen het programma Bestuur de boekhouding van de Rekenkamer Zeeland. Aan het eind van 2008 resteerde nog € 63.000. De post fungeert als egalisatierekening. Voorgesteld zal worden om bij de bestemming van het saldo van de jaarrekening dit bedrag over te hevelen naar begrotingsjaar 2009.

Er resteerden nog diverse wat kleinere posten voor in totaal € 162.000. Om daar enige posten uit te lichten gaat het om het provinciehuis in Brussel, waarvoor € 29.000 niet is besteed, Koninklijke bezoeken waarvoor € 27.000 niet uitgegeven en voor de inforubriek Abdijnieuws en het budget voor samenwerking met de drie zuidelijke provincies. Daarvoor resteren eveneens bedragen van € 28.000.

De overschrijding van ruim € 621.000 op dit programma is voornamelijk veroorzaakt doordat de medewerkers van de Statengriffie hun uren op projecten hebben verantwoord in andere programma's terwijl de planning op het programma Bestuur is gedaan.

Het verschil aan de batenzijde ad € 297.000 wordt voor het overgrote deel verklaard door het project Time 2C. De lasten van dit project zijn in voorgaande boekjaren verantwoord. In 2008 is de Europese subsidie voor dit project ontvangen voor een bedrag van € 256.000. Dit was niet in de begroting opgenomen en veroorzaakt dus een verschil. De definitieve financiële afwikkeling van dit project zal in 2009 plaatsvinden.

Economie

Jaarrekening 2008

Foto: Anda van Riet

3. Economie

3.1 Programma 6 – Economie

Inleiding

De werkgelegenheid (Ribiz) is het afgelopen jaar (periode mei 2007-mei 2008) met 2.390 arbeidsplaatsen ofwel 1,4% toegenomen. In het jaar ervoor was de stijging van het aantal arbeidsplaatsen nog groter, namelijk 3.740 (2,2%). Het aantal niet werkende werkzoekenden (nww) daalde fors: van ultimo 2007 tot ultimo 2008 van 9.322 naar 8.066. Eind 2007 was 3,3% van de 15-64 jarige Zeeuwen werkloos, tegen 4,2% landelijk.

Voor de kortere termijn ziet de toekomst er niet best uit. De groeicijfers voor de economie zijn wereldwijd fors naar beneden bijgesteld, het ondernemersvertrouwen is dalende en de beurzen zijn wereldwijd zeer fors gedaald. De reële economie is door deze crisis in zwaar weer beland. De verwachtingen van het Centraal Plan Bureau van 8 december 2008 gaan vooralsnog uit van een krimp van ¾% in 2009 en een groei van 1% in 2010. Of dit gehaald gaat worden is zeer de vraag en lijkt een maand later al aan de optimistische kant. Uitgaande van het nog "gunstige" scenario van ¾% krimp in 2009 en 1% economische groei in 2010 is voor Zeeland al een daling van de werkgelegenheid met ruwweg 5.000 arbeidsplaatsen in de marktsector te

verwachten en een stijging van de werkloosheid met 3.000-4.000.

Met deze resultaten en sterk verslechterde vooruitzichten lijkt de dynamiekvariant waarvoor wij gekozen hebben in het Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan (PSEB) 2005 –2008 de lading te krijgen die wij voor ogen hadden en die zo noodzakelijk is voor de Zeeuwse economie. Deze rapportage voor de jaarrekening 2008 is de laatste die betrekking heeft op het PSEB 2005-2008. Vanaf 2009 wordt gerapporteerd aan de hand van het in 2009 vast te stellen PSEB 2009-2012. In dit nieuwe PSEB hebben de "Smart-formuleringen" nog meer aandacht gekregen dan in het vorige en is er zoveel als mogelijk invulling gegeven aan de aanbevelingen van het rapport van de Provinciale Rekenkamer over werk-gelegenheid en sociaal-economisch beleid.

Het economisch beleid van de Provincie Zeeland is voorwaardenscheppend. De rol die de provincie daarbij speelt is coördinerend, initiërend en faciliterend van aard. Het streven is steeds naar een evenwichtige groei en een duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie.

1. Wat willen we bereiken?

Een gezonde economie heeft behoefte aan een uitdagend en perspectief biedende bedrijfsomgeving, een adequaat opgeleide beroepsbevolking en een vestigingsklimaat wat het voor bedrijven aantrekkelijk maakt zich hier te vestigen.

Duurzaamheid mag hierbij echter niet uit het oog worden verloren. Daarnaast dient de economische structuur versterkt te worden, wat bedrijven groeimogelijkheden biedt en kansen schept voor vernieuwing. Hoogwaardige industrie en dienstverlening kunnen een regio als Zeeland kansen bieden voor groei en extra werkgelegenheid. Daarnaast bieden kennisontwikkeling en nieuw ondernemerschap talrijke mogelijkheden om te komen tot een evenwichtige economische structuur.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0606:

Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie.	060601 Ruimte voor bedrijvigheid. Vanuit onze coördinerende rol actief betrokken zijn bij de natte en droge bedrijventerreinen. Minstens 2 duurzame herinrichtingsprojecten en een toename van 25% in containeroverslag. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Er zijn twee duurzame herinrichtingprojecten uitgevoerd in 2008: • rondom de Hoefijzerfabriek Kerckhaert in Vogelwaarde is de herstructurering vrijwel afgerond; • inzake de glasfabriek bij Sas van Gent zijn aan de gemeente Terneuzen medio 2008 gronden en gebouwen verkocht en vervolgens is begonnen met de sloop. (In 2009 start waarschijnlijk het bouwrijp maken en naar verwachting wordt de herstructurering in 2010 afgerond.) De doelstelling (minimaal 2 duurzame herinrichtingprojecten) komt overigens terug in de begroting 2009. De containeroverslag is van en naar de Zeeuwse havens in 2008 met 29% gedaald. Gezien de wereldwijde economische crisis wordt ook voor 2009 een daling verwacht. De overslag zal naar verwachting pas weer gaan stijgen in 2010. De containeroverslag is grotendeels afhankelijk van exogene economische ontwikkelingen (zoals de economische crisis); hier kan het provinciale beleid vrijwel geen invloed op uitoefenen. Wel tracht het provinciale beleid containerisatie – met name via haar rol als participant in Zeeland Seaports - in de Zeeuwse havens te faciliteren en stimuleren. Verder is een behoefte­raming voor droge bedrijventerreinen in Zeeland opgesteld. Tevens is een milieueffectrapportage uitgevoerd naar de meest wenselijke locatie voor een nat bedrijventerrein in Midden-Zeeland. De locatie Schorebrug kwam als meest wenselijk naar voren: voor de ontwikkeling van die locatie is een quick wins-subsidie toegezegd en is gestart met de structuurvisie (aanpassing van het Omgevingsplan Zeeland 2006-2012). In dit kader heeft ook een netwerk­analyse binnenhavens plaatsgevonden. De gemeente Reimerswaal heeft inmiddels besloten geen medewerking aan de Schorebrug te verlenen, de provincie beraadt zich nu over het vervolgtraject. 060602 Duurzaamheid. Duurzaam ondernemen wordt, in nauw overleg met de afdeling Milieu, waar mogelijk gestimuleerd. Minstens 20 bedrijven per jaar zijn actief bezig met duurzaamheid. Minstens 2 (pilot)projecten op het terrein van duurzame energie worden uitgevoerd. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Het grote MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen-)congres in maart 2008 is de aanzet geweest voor een nog sterkere verankering economie en milieu. In een gezamenlijk op te stellen nota MVO (samen

Effect	Doelstelling
	met milieu) en in het nieuwe PSEB komt dit onderwerp nadrukkelijk aan de orde. De Zeeuwse Milieu Federatie heeft een aantal projecten met name voor het MKB in voorbereiding, deze worden komend jaar nader uitgewerkt. In 2008 zijn pilotprojecten uitgevoerd op het gebied van getijdenenergie en windenergie en projecten met onder andere milieubarometer bij bedrijven. Er zijn minstens 20 bedrijven bij betrokken geweest. In 2008 is de Klimaatweek 2008 gefaciliteerd. Diverse instellingen en bedrijven (onder andere DOW Benelux, Delta) hebben hierin geparticipeerd. Doel van het project: Zeeuwen betrekken bij oplossingen voor de klimaatcrises. Met aandacht voor terugdringen CO2 uitstoot en de manier waarop wij ons in de Delta aan kunnen passen aan een stijgende zeespiegel en grotere weersextremen. Er zijn in dit kader een twintigtal concrete activiteiten georganiseerd. 060603 Innovatie. Innovatie in brede zin stimuleren door minstens 50 Zeeuwse bedrijven, alle kennisinstellingen en minstens 100 studenten te betrekken bij innovatieprojecten. Verder groei aantal starters met 5%. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2008 zijn grote regelingen voor innovatie opengesteld zoals bijvoorbeeld het Europese programma Operationeel Programma Zuid. Mede ook door onze actieve inbreng en samenwerking binnen het Innovatie Netwerk Zeeland zijn er veel Zeeuwse MKB bedrijven betrokken bij innovatieprojecten. Enkele voorbeelden: Innovatief Vervoerscluster van Syntens (80 deelnemers), de projecten Actieplan Groei, Naar Meer Participatie en de Innovatieregelingen binnen het OP-Zuid, de activiteiten van het Innovatienetwerk Zeeland (bij voorbeeld de High Performance Academy) en de ontwikkelingen rondom het Technopark Schoondijke. De kennisinstellingen zijn betrokken via het Innovatienetwerk Zeeland en via de activiteiten rondom jong ondernemerschap. In 2008 is voor het eerst een studentenbedrijf van de Hogeschool Zeeland verkozen tot beste van Nederland. Bij de projecten rondom mini-ondernemingen zijn meer dan 100 studenten betrokken. Het aantal starters is in 2008 wederom gestegen. De exacte aantallen zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Het Startersbeleid zal geïntensiveerd worden door het Technostartersproject Innogo en de ontwikkelingen rondom incubatormilieus. 060604 Arbeidsmarkt/scholing. Via gerichte projecten reduceren knelpunten op de arbeidsmarkt. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Via het faciliteren van gerichte projecten reduceren van knelpunten op de arbeidsmarkt.

Effect	Doelstelling
	In 2008 zijn de volgende projecten gestart: 1. thema: Zwakke groepen op de arbeidsmarkt: Cleijenburg: Doelstelling van het project is een groep van 5 tot 8 jongeren met een structurele functionele beperking een geschikte werkplek in de maatschappij aan te bieden. Via een arbeidskundig bureau wordt een jobcoach ingezet om de jongeren te begeleiden om afbreuk tijdens het traject te voorkomen en de eigen werknemers niet extra te belasten. Het project beoogt de kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren van een moeilijk plaatsbare groep. 2. thema: Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt Glastuinbouw: Vanwege de geschikte lokale omstandigheden is 'Midden Zeeuws Vlaanderen' benoemd tot concentratie gebied voor duurzame glastuinbouw. Verwachting is dat de totale werkgelegenheid in dit kader op termijn 1.200 FTE is. Daarbovenop komt op den duur een vervangingsvraag van ongeveer 10% van de totale werkgelegenheid. De jaarlijkse personeelsbehoefte komt dan op 100 FTE per jaar. Ten laste van het Sociaal Akkoord zijn middelen beschikbaar gesteld om gedurende drie jaar 300 mensen te scholen/trainen voor de glastuinbouw. Dit project biedt de bedrijven die zich zullen vestigen nabij Terneuzen de kans op het tijdig vinden van voldoende geschoold personeel voor het werken in de kassen. Technum: Met het opleidingscentrum 'Technum' wil het ROC Zeeland aan de jongeren (en hun omgeving) laten zien en ervaren dat Techniek vele kanten heeft en interessante beroeps- mogelijkheden biedt. Beoogd resultaat is dat het enthousiasme voor- en de instroom in de technische opleidingen stijgt. Daarbij biedt Technum de Zeeuwse bedrijven de mogelijkheid om dicht bij huis het personeel te laten bijscholen. Bijdrage ten laste van het Sociaal Akkoord ten behoeve van de scholing van in totaal 715 mensen per jaar op te leiden in diverse technische richtingen in de periode augustus 2008–juli 2011. Dit project levert een bijdrage aan het wegnemen van knelpunten in de technische beroepen. 3. thema: Vergrijzing Sociale Innovatie: Samen met de Provincies Limburg en Brabant heeft de Provincie Zeeland het project 'Sociale Innovatie binnen het MKB' via OP-Zuid ingediend. Doelstelling van het project is bij MKB bedrijven 'scans' uit te voeren waardoor in beeld gebracht wordt hoe het desbetreffende bedrijf -door het op vernieuwende wijze organiseren van arbeid of andere investeringen in het 'menselijk' kapitaal- op een efficiëntere manier kan werken. In overleg met MKB Zeeland zal in Zeeland in dit kader gedurende drie jaar scans uitgevoerd worden bij (jaarlijks): • 5 bedrijven met minder dan 10 werknemers • 15 bedrijven met tussen de 10 en 20 werknemers Zilt: Op initiatief van de woningbouwcorporaties wordt de komende jaren het tijdschrift ZILT uitgebracht. Doelstelling is van dit initiatief is om nieuwe inwoners van buiten Zeeland aan te trekken. Een van de thema's die uitdrukkelijk in het Zilt aan de orde komt is 'werken in Zeeland'. Gezien het feit dat het ten gevolge van de vergrijzing moeilijk is om voor sommige (specialistische) functies voldoende arbeidskrachten te vinden is het promoten van Zeeland als aantrekkelijk werkomgeving van belang.

Effect	Doelstelling
	Om die wordt ten laste van het Sociaal Akkoord een financiële bijdrage aan het blad geleverd. Aan deze subsidie is de voorwaarde gekoppeld dat in de redactieraad in ieder geval iemand zitting neemt die expertise heeft op het gebied van de Zeeuwse arbeidsmarkt. 4. thema: Combinatie arbeid – privé 7 tot 7 projecten: • Zeeuws breed zijn burgers, bedrijven en overheden geraadpleegd over hun bijdragen en verwachtingen om werk en privé te kunnen combineren (Fleximeter, burgerraadpleging en bedrijvenraadpleging); uitkomsten worden verwerkt tot concrete projecten. • Zeeuwse '7 tot 7' film gemaakt uit compilatie uitzendingen Omroep Zeeland; in de film wordt getoond welke Zeeuwse bedrijven/ gemeenten actief zijn ter aanzien van de combinatie werk en privé • Cursus Tijd en Ruimte ter aanzien van inrichten zorg-, kind-, tijd vriendelijke wijken is ontwikkeld; wordt in 2009 aangeboden aan de Zeeuwse gemeenten. • De gezamenlijke Stichtingen Kinderopvang in Zeeland zijn gestart met de uitvoering van het project 'Imagocampagne Kinderopvang Zeeland'. Doel van het project is op gestructureerde wijze onder de aandacht brengen dat door de gebruikmaking van faciliteiten van professionele kinderopvang de combinatie van arbeid en zorg voor ouders met kleine kinderen vergemakkelijkt wordt. 060605 Promotie, acquisitie en imagoverbetering. Via gerichte actie het Zeeuwse vestigings- en investeringsklimaat aantrekkelijk maken voor bedrijven en organisaties van buiten de provincie. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: De provincie Zeeland heeft het acquireren van bedrijven en het promoten van Zeeland als vestigingsplaats bij de NV Economische Impuls Zeeland voor de "droge bedrijventerreinen" en bij Zeeland Seaports voor de "natte bedrijventerreinen" neergelegd. Zeeland heeft nu twee professionele organisaties die zich bezighouden met acquisitie van bedrijven. De zichtbaarheid wat Zeeland te bieden heeft als vestigingsplaats is hiermee vergroot. Een zestal bedrijven hebben zich dan ook daadwerkelijk in Zeeland gevestigd.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Economie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	5.298	8.048	8.115	-67
batens	-24	-530	-1.683	1.153
resultaat voor bestemming	5.274	7.518	6.433	1.085
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-2.221	-2.221	0
resultaat na bestemming	5.274	5.297	4.212	1.085

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -67.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 1.153.

Hoewel de lasten geen noemenswaardig verschil laat zien in het overzicht analyse verschillen per programma, zijn er in de onderliggende budgetten wel zaken te melden.

Lasten

€ 1.173/-	nog door te betalen Tipp subsidies aan deelnemers
€ 539	tipp provinciale cofinanciering
€ 188	pseb economie(ontwikkelfunctie)
€ 384	cofinanciering Pieken in de Delta
€ 63/-	apparaatskosten en overhead
€ 58	overig
€ 67/-	Totaal

Toelichting:

Er zijn in 2008 Tipp-subsidies geboekt conform de verwachte eindafrekening. In de begroting was rekening gehouden met een cofinancieringsbedrag dat € 539.000 hoger was maar van de acht projecten zijn er vier nog niet volledig gerealiseerd op de einddatum van de Tipp-subsidieregeling. Dat komt omdat de investeringen van drie van deze projecten bijvoorbeeld door planologische procedures buiten de einddatum van de Tipp-regeling vallen. Het project bedrijventerrein Edisonweg werd niet voor de einddatum gerealiseerd in verband met de relatie met de planvorming voor de Kenniswerf. Als het bedrag van de eindafrekening daadwerkelijk wordt ontvangen, wordt dit doorbetaald aan deelnemers van de regeling. Daardoor ontstaat er op dit programma nu een negatief verschil aan de lastenzijde en eveneens een verschil aan de batenzijde van € 1.173.000.

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan (PSEB) strekt zich uit over Programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. De onderschrijding met € 188.000 op dit programma is ontstaan doordat met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008. Daarbij lag het accent vooral op recreatie/toerisme en landbouw en visserij.

Voor de cofinanciering Pieken in de Delta is in de periode 2008-2010 een jaarbudget van € 1.145.000 beschikbaar. Van het budget dat in de begroting van 2008 was opgenomen blijft € 384.000 over. Dit bedrag is noodzakelijk om meerjarige projecten te dekken waarvoor al wel een beschikking is afgegeven. Bij de controle van de jaarrekening is ontdekt dat dit bedrag onjuist in de begroting was verwerkt. Bij het bestemmen van het jaarrekeningsaldo zal worden voorgesteld om dit bedrag op te nemen in de meerjarenbegroting.

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

3.2 Programma 7 – Toerisme en recreatie

Inleiding

Toerisme is een samengesteld product zowel in de zin van het karakter van de aanbieders (publieke en private) als het soort product (vervoer, vermaak en verblijf). Het toeristisch product heeft een harde component (voorzieningen) en een zachte component (personeel, informatie), die minstens zo belangrijk is voor de beleving van dit product. Toerisme is een van de speerpuntsectoren in het beleid in het kader van Pieken in de Delta (zie Economie). Het aantrekken van nieuwe, kwalitatief hoogwaardige bedrijven en nieuwe markten en het versterken en ontsluiten van de kennisinfrastructuur zijn de hoofdpunten van beleid.

Zeeland heeft een goede uitgangspositie om de economische waarde van het toerisme te vergroten. De basis ligt in de natuurlijke aantrekkingskracht van strand, water en landschap, aangevuld met cultuurhistorie en

ondersteunende dagrecreatieve attracties en voorzieningen.

Anders gezegd, vooral de bestaande toeristische kwaliteiten moeten verder worden versterkt.

Om ook in de toekomst een rol van betekenis te kunnen spelen op de toeristische markt, zal het accent de komende decennia moeten liggen op kwaliteitsverbetering en verbreding van het aanbod in de verblijfsrecreatie en de dagrecreatie. Daarbij gaan we onder meer samenwerken met andere partijen (binnen en buiten de toeristische sector), om zodoende ons aanbod te verbreden, nieuwe markten aan te trekken en de potentiële toerist een compleet pakket te bieden.

Het beleid van de Provincie Zeeland op dit terrein is voorwaardenscheppend. De provincie zal vooral coördinerend, initiërend en in bescheiden mate faciliterend optreden.

1. Wat willen we bereiken?

Het toeristisch product Zeeland bestaat grofweg uit een verblijfs-, dag- en watersportrecreatieve component. De verblijfsrecreatie is de motor van de Zeeuwse toeristische economie; dat wil zeggen dat de ontwikkelingen in deze sector voor een belangrijk deel bepalend zijn voor de werkgelegenheid en bestedingen in de andere sectoren binnen of buiten de toeristisch-recreatieve sector.

Onze middelen (waaronder menskracht en geld) zetten we met name in op het verder versterken en ontwikkelen van de dag- en watersportrecreatie in Zeeland, de basis van ons toeristisch product. De beschikbaarheid van de middelen van de overheid en bedrijfsleven bepalen mede in hoeverre we de geformuleerde ambities waar kunnen maken. Daarnaast is fysieke ruimte ook een bepalende factor voor de realisatie van de plannen in de toeristisch-recreatieve sector. Bij de dagrecreatie richten we ons met name op het stimuleren van die ontwikkelingen die passen bij de natuurlijke aantrekkingskracht van Zeeland als toeristische bestemming.

Daarnaast ondersteunen wij ontwikkelingen die bijdragen aan het verhogen van de belevingswaarde van de natuurlijke en cultuurhistorische kwaliteiten van Zeeland en bijdragen aan seizoensverlenging. Naast de verbetering van het toeristisch-recreatieve product gaat het de komende jaren met name om versterking van de kennisinfrastructuur en het in de markt zetten van het toeristisch product Zeeland. De resultaten van het onderzoek naar de positionering van de Zeeuwse identiteit zijn leidraad voor het marketing- en promotiebeleid in de komende jaren.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0706:

Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie in de sector recreatie en toerisme.

0707:

Realisatie ILG-doelen Recreatie

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie in de sector recreatie en toerisme.	070601 Ruimte voor bedrijvigheid. Verbetering van het bestaande aanbod van de dag-, verblijfs- en waterrecreatie op kwalitatief en ruimtelijk gebied (2,2% van het bodemgebruik in Zeeland kan met 50% verruimd worden). Kengetallen: • In 2005 was 2,2% van het bodemgebruik in Zeeland bestemd voor recreatie en toerisme. • Het aantal ligplaatsen in de Zeeuwse wateren was in 2005: 12.500. • In 2006 kent Zeeland 18 viersterren en 0 vijfsterren hotels. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Het aantal ligplaatsen in de Zeeuwse wateren was in 2008 ca 12.500. Het aantal ligplaatsen is nauwelijks toegenomen. Wel zijn in 2008 de nodige voorbereidingen getroffen die tot een toename moeten leiden. Maar daadwerkelijke vernieuwingsprocessen komen moeizaam tot stand. In 2008 is met de bouw gestart van een nieuw vier sterren hotel (Middelburg) en een vijfsterrenhotel (Noord-Beveland) in de grotere categorieën. Hiernaast zijn ontwikkelingen ingezet voor realisatie van kleinschalige hotelaccommodaties en een wellness hotel op Noord-Beveland. Grootschalige vernieuwingsprocessen in de verblijfsrecreatie (bijv. project Waterdunen) eisen langere aanlooperperiodes dan gepland vanwege tijdrovende procedures. Voor verruimen bodemgebruik zie 070602. 070602 Duurzaamheid. Duurzaam toerisme wordt bevorderd en dat kan tot gevolg hebben dat het percentage bodemgebruik in Zeeland door de sector R&T van 2,2% in 2006 vergroot wordt voor bedrijven en recreatieve infrastructuur. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Het percentage bodemgebruik door de recreatiebedrijven is in 2007 en 2008 niet vergroot. Reden hiervan is: a. de onduidelijkheid met betrekking tot het principe verevening b. de eerste stappen die zijn gezet met betrekking tot het saneringsproces van oude recreatiebedrijven (onder regie van de Provincie zijn verkennende gesprekken gevoerd met de betrokken gemeenten en wordt gewerkt aan een Plan van Aanpak). Daarnaast is bekend dat het seizoen 2008 slecht was voor het toerisme, waardoor uitbreidingen/investeringen achterblijven. 070603 Innovatie. Inzetten op vernieuwing van de huidige recreatieproducten (in alle sectoren), waarbij er minder aandacht zal zijn voor 'achterblijvers', maar

Effect	Doelstelling
	meer voor 'vernieuwers', opdat de producten passen bij het te verwachten marktbeeld van 2030. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Grootschalige vernieuwing verloopt binnen de sector moeizaam. Dit wordt mede veroorzaakt door tijdrovende procedures en het lage rendement in de sector (onder andere als gevolg van slechte seizoenen). Wel valt te melden dat er 30 inschrijvingen waren in 2008 voor de Innovatieprijs Toerisme, wat getuigt van nieuwe, innovatieve ontwikkelingen op een breed terrein. In 2007 telden we 11 inschrijvingen. 070604 Arbeidsmarkt/scholing. Vraag en aanbod van werknemers in de sector beter op elkaar afstemmen en de werkgelegenheid in de sector R&T ten opzichte van 2006 stabiliseren of laten groeien (minimaal 8,2% van de beroepsbevolking). Kengetal: In 2006 werkt 8,2% van de beroepsbevolking in de sector R&T. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Per 01 mei 2008 werkte 8,2% van de beroepsbevolking in de sector R&T. Vraag en aanbod van personeel zijn beter op elkaar afgestemd in een zich veranderende markt. Dit proces is positief beïnvloed door onder andere de opzet van de studierichting "Kusttoerisme" bij de HZ en de grotere betrokkenheid van het ROC bij de sector R&T (met voorbeeldprojecten zoals stagebedrijf Strandpark de Zeeuwse Kust). 070605 Promotie, acquisitie en imagoverbetering. Het toeristisch merk 'Zeeland' een grotere bekendheid geven in binnen- en buitenland met daaraan gekoppeld de introductie van dit merk op nieuwe markten (onder andere United Kingdom). De verbinding met andere sectoren (wonen, werken etcetera) op promotiegebied wordt hierbij versterkt. Kengetal: In 2005 werden in Zeeland 10,8% van alle buitenlandse overnachtingen in Nederland doorgebracht. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2007 werden in Zeeland 11.9 % van alle buitenlandse overnachtingen in Nederland doorgebracht. In 2008 werden in Zeeland 12.6 % van alle buitenlandse overnachtingen in Nederland doorgebracht.

Effect	Doelstelling
Realisatie ILG-doelen Recreatie	070701 Realisatie van de recreatiedoelen, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) 2007-2013. Concretisering vindt plaats aan de hand van het Meerjarenprogramma Grote Projecten. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Voor het oplossen van knelpunten in de landelijke routes voor wat betreft wandelen, fietsen en varen zijn in 2008 nog geen concrete projecten uitgevoerd, omdat landelijk nog discussie wordt gevoerd over de voor deze thema's aan te pakken knelpunten. Naar verwachting zal hierover in 2009 meer zekerheid zijn. Eind 2008 is via aanpassing van de bestuursovereenkomst ILG een rijksbedrag beschikbaar gekomen voor de realisatie van boerenlandpaden, zodat hiervoor vanaf 2009, zodra de ILG-verordening hiertoe is aangepast, subsidies beschikbaar kunnen worden gesteld.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Toerisme en Recreatie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	1.962	6.587	6.521	66
baten	-232	-4.898	-5.001	103
resultaat voor bestemming	1.730	1.689	1.520	169
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.730	1.689	1.520	169

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 66.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 103.

Lasten

€ 53	diverse projecten
€ 13/-	apparaatskosten en overhead
€ 26	overig
€ 66	Totaal

Baten

€ 116	europese interreg projecten
€ 13/-	overig
€ 103	Totaal

Toelichting:

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan strekt zich uit over programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. Met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008 zodat het oorspronkelijk budget van € 268.000 via begrotingswijziging werd verhoogd naar € 427.000. De onderschrijving van € 53.000 op dit programma wordt verklaard met een aantal projecten (zoals bijdrage in overheadkosten interreg IV project Transcoast), waarvan de verplichtingen niet als een besteding in 2008 kunnen worden verantwoord omdat de werkzaamheden of de uitvoering niet in 2008 plaatsvonden.

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse

Het verschil bij de baten betreft € 116.000 voor nog met de partners van het project Maya af te rekenen bijdrage in de overheadkosten. In verband met de einddatum van het project moeten de lasten en baten in 2008 worden verantwoord.

3.3 Programma 8 – Landbouw en visserij

Inleiding

De landbouw is als belangrijkste landgebruiker toonaangevend aanwezig in het Zeeuwse landschap. Het areaal cultuurgrond is 120.000 hectare in 2008, hetgeen overeenkomt met 67 procent van de totale oppervlakte land in Zeeland. Een zwaar accent ligt op de akkerbouw (69 procent), met name op de kapitaal- en arbeidsintensievere plantaardige teelten.

Het aantal bedrijven is vooral tussen 1998 en 2008 fors afgenomen (26 procent) en bedraagt nu rond 3.300. De veehouderij groeit de laatste 10 jaar door verplaatsingen van elders. Het economisch belang dat de sector land- (en tuinbouw) in Zeeland vertegenwoordigt, is groot. Met inbegrip van de agribusiness zorgt de landbouw voor een werkgelegenheid van 16.010 personen, dat is 9,2 procent van de totale Zeeuwse werkgelegenheid.

De visserijcluster in Zeeland kan worden onderverdeeld in de traditionele visserij, gebaseerd op wildvangst, en aquacultuur,

waarbij enige vorm van menselijk ingrijpen in het natuurlijk proces van aquatische organismen plaatsvindt. Tot de eerste categorie wordt de zee- en kustvisserij op voor Zeeland belangrijke soorten als tong, schol en garnalen gerekend, terwijl de teelt van schaal- en schelpdieren, van vis en zouttolerante gewassen tot de tweede categorie behoort.

De totale werkgelegenheid in de cluster bedroeg in 2008 bijna 1.790 arbeidsplaatsen. Dat is 1 procent van de totale Zeeuwse werkgelegenheid. In de periode 2000 – 2008 is de werkgelegenheid met 180 banen afgenomen. In de zeevisserij bedroeg de afname 40 arbeidsplaatsen, terwijl de werkgelegenheid bij het kweken van vis- en schaaldieren is toegenomen met 70 arbeidsplaatsen. Bij de visverwerking was de daling met 220 arbeidsplaatsen het grootst.

1. Wat willen we bereiken?

Landbouw:

Onderkend dient te worden dat de Provincie slechts in beperkte mate invloed kan uitoefenen op de Markontwikkelingen in de landbouw. Daarvoor wordt het beleid teveel bepaald op Europees en mondiaal niveau. In het nieuwe gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid wordt het markt- en prijsbeleid in het algemeen verder afgebouwd en vervangen door een systeem van directe inkomenssteun. Dit beleid wordt gekoppeld aan duurzamere vormen van landbouw, met oog voor dierenwelzijn, voedselveiligheid en maatschappelijk verantwoord produceren. Meer nadruk komt te liggen op integrale plattelandontwikkeling, hetgeen zijn vertaling mede vindt in de beschikbare geldstromen. Bij de uitvoering van dit beleid, dat mede tot uiting komt in rijksbeleid via onder andere de Agenda Vitaal Platteland en de daarmee nauw samenhangende Nota Ruimte, wordt een stevige rol voor de regio's voorzien in het transitieproces naar een duurzame, concurrerende landbouw met ruimte voor ondernemerschap.

Sinds maart 2008 is het mogelijk om projecten in te dienen in het kader van het Plattelandontwikkelingsprogramma 2008-2013. Eind 2007 heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV) een nieuwe nota Biologische Landbouw uitgebracht met als ambities de biologische landbouw te verbinden met voorlopers op het gebied van duurzaamheid én de verbinding met de samenleving verder te versterken.

Visserij:

Het beleid ten aanzien van de kustvisserij wordt geformuleerd door het Rijk en is gebaseerd op de Visserijwet en, specifiek voor de schelpdiervisserij, het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005 – 2020. De mechanische kokkelvisserij in de Waddenzee is met ingang van 1 januari 2005 beëindigd. De mosselsector staat voor de opgave een deel van het benodigde mosselzaad op alternatieve wijze te produceren. De inrichting van een zeereservaat in de Voordelta zal gevolgen hebben voor de uitoefening van bepaalde vormen van visserij in dat gebied. Het Europese beleid voor de Nederlandse zeevisserij wordt voornamelijk bepaald door het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB). Dit beleid is gericht op evenwicht tussen biologie, ecologie en economie. Uitgangspunt is dat de visserijinspanningen op Europees niveau worden teruggebracht en dat de vloot niet groeit. De Vogel- en Habitatrichtlijn vormen de kaders waarbinnen de schelpdiervisserij moet opereren.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0806:

Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie in de sectoren Landbouw en Visserij/naaktcultuur.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Evenwichtige groei en duurzame ontwikkeling van de Zeeuwse economie in de sectoren Landbouw en Visserij/aquacultuur.	080601 Ruimte voor bedrijvigheid: Verbetering/vergroting van vestigingsfactoren voor de landbouw en agrogerelateerde industrie. Ruimte voor bedrijvigheid. Behouden en versterken van een goed geoutilleerd en georganiseerde visserij-/aquacultuurcluster. Fysieke ruimte bieden met aandacht voor meervoudig ruimtegebruik. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Schelpdiersector: Het College van GS speelt een actieve rol voor wat betreft pogingen tot behoud van een duurzaam opererende mosselsector. Vooruitlopend op de werkzaamheden van de commissie Meijer door de minister van LNV is een 'mosselinformateur' aangesteld door het College die partijen nader tot elkaar gebracht heeft en daarmee een basis voor verder overleg heeft gecreëerd. In november is een netwerkbijeenkomst met onder andere landelijke politici georganiseerd in Nieuwspoort den Haag rond de toekomst van de duurzame schelpdiercultuur. De activiteiten in het kader van het Zeeuwse Tong-project zijn in 2008 voortvarend voortgezet. Op basis van de resultaten zal voorjaar 2009 een beslissing genomen worden omtrent de realisering van een voorbeeldbedrijf. Op initiatief van de provincie beziet een breed samengestelde werkgroep de mogelijkheden voor ruimtelijke inpassing van aquacultuur-activiteiten. Agribusiness Kanaalzone: Eind 2008 is het project "Agribusiness Kanaalzone" opgestart en gefinancierd door zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Zeeland Seaports en Provinciaal project Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone. Er wordt een haalbaarheidsonderzoek respectievelijk marktonderzoek uitgevoerd voor het creëren van nieuwe agribusiness in de Kanaalzone waarbij verbindingen worden gelegd met bestaande en nieuw aan te trekken bedrijven. Het project wordt in eerste helft van 2009 afgerond. Glastuinbouw Kanaalzone: Via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) kader is een subsidiebeschikking verleend aan Zeeland Seaports met betrekking tot € 9 miljoen die beschikbaar is gesteld uit de voormalige aan Stidugregeling (een rijksregeling ter stimulering van duurzame glastuinbouw) voor de glastuinbouwlocatie Terneuzen. In 2008 is gestart met het op een duurzame manier inrichten van de locatie voor wat betreft landschappelijke inpassing, waterbeheer en warmtebenutting (WarmCo2) van nabijgelegen industrie. Ook de daadwerkelijk bouw van kassen is gestart. De Provincie heeft bijgedragen in de realisering van de opleidingskas. Handreiking Lusten en lasten: In het landelijk gebied komen naast agrarische bedrijven ook steeds meer andere vormen van bedrijvigheid (recreatieve neventakken etcetera). Toepassen van algemene kwaliteitseisen kan in een aantal gevallen onnodige beperkingen opleveren.

Effect	Doelstelling
	Met subsidie is de Handreiking Lusten en Lasten ontwikkeld en in 2008 gepresenteerd en uitgereikt aan medewerkers en bestuurders van gemeenten in Zeeland. Met deze handreiking kunnen gemeenten bestaande problemen aanpakken en toekomstige voorkomen bij meervoudig ruimtegebruik. Investeringsregeling jonge agrariërs: Het ministerie van LNV heeft de subsidieregeling "Investeringssteun jonge agrariërs" opgezet om jonge agrarische ondernemers het financieel eenvoudiger te maken het bedrijf verder te ontwikkelen. Bijvoorbeeld bouw en inrichting van bedrijfsgebouwen, aanschaf van machines of verwerving van grond. Aan de provincies is de mogelijkheid gegeven om in deze maatregel te participeren. In 2008 zijn 21 aanvragen uit Zeeland ingediend, waarvan er 5 zijn afgewezen, 1 ingetrokken, 13 toegewezen uit Rijks en EU budget en 2 toegewezen uit de gelden die beschikbaar zijn gesteld door de Provincie Zeeland (= € 40.000). 080602 Duurzaamheid: Het bevorderen en faciliteren van biologische en duurzame landbouw. Het bijdragen aan de ontwikkeling van nieuw beleid op het gebied van biobrandstoffen in relatie tot landbouwactiviteit en het stimuleren van projecten. Herstel creëren van de estuariene dynamiek in de Delta. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Eind 2008 is door enkele partijen het initiatief genomen om de mogelijkheden te bezien de Bergsche diepsluis, die de afsluiting vormt tussen het Zoommeer en de Oosterschelde, bij wijze van proef gedeeltelijk open te stellen. Het zoete water dat daardoor de Oosterschelde kan binnenstromen zal leiden tot extra nutriëntentoevoer en daarmee waarschijnlijk de groeimogelijkheden voor schelpdieren verbeteren. De Provincie heeft hieraan een bijdrage verleend. Biologisch ondernemen: Via het project "Biologisch ondernemen" van de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) oriënteren vier akkerbouwers in Zeeland zich op omschakeling. Het betreft een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 115 hectare. Daarnaast zijn verschillende biologische bedrijven in Zeeland aanzienlijk uitgebreid qua oppervlakte. Deze nieuw aangekochte gronden zijn in omschakeling. Dus er zal de komende jaren zeker een groei plaatsvinden van het aantal biologische bedrijven en het biologisch areaal in Zeeland. Biobrandstoffen: Bij het inspelen op de klimaatverandering ligt het accent voor de landbouwsector op het besparen op fossiele energie, het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen en de productie van duurzame energie. Om deze klimaatdoelen te realiseren is - naast subsidie - ook beleidsruimte en een meer integrale werkwijze van de overheid noodzakelijk. In de zomer van 2008 hebben de agrarische sector en de betrokken ministeries hierover afspraken gemaakt. Deze zijn vastgelegd in het convenant 'Schone en Zuinige Agro-sectoren'. In de werkgroep landbouw en energie probeert de provincie Zeeland dit convenant integraal door te vertalen naar beleid en projecten van belang voor Zeeland. Het accent ligt met name op het slim verwerken van

Effect	Doelstelling
	reststromen (tweede generatie biobrandstoffen) en het stimuleren van cascadedenken zoals verwoord in het nieuwe PSEB onderdeel landbouw. De Hogeschool Zeeland maakt een inventarisatie van biomassa stromen die benut kunnen worden voor de productie van groen gas. De resultaten zullen in de eerste helft van 2009 worden gepresenteerd. 080603 Innovatie: Het voortzetten en versterken van de innovatie in de landbouw door versterking organiserend vermogen en vernieuwingskracht (onder andere agrarische ontwikkelingsmaatschappij). Het voortzetten en versterken van de innovatie in de visserij en aquacultuur. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In het kader van het hoog-innovatieve Zeeuwse Tong-project worden de mogelijkheden gezien om op binnendijkse percelen vis, schelpdieren, zagers en andere aquatische organismen te kweken. In 2008 is in dit kader een groot aantal deelprojecten in uitvoering genomen. Op basis van de resultaten zal voorjaar 2009 een beslissing genomen worden omtrent de realisering van een voorbeeldbedrijf. Vanuit het Landbouwinnovatiefonds zijn in samenwerking met de ZLTO twee subsidies verstrekt, namelijk Agrocomplex Zeeland en Aardappelmonitoring on-line. Agrocomplex Zeeland Het project "Agrocomplex Zeeland in beeld" is een initiatief van ZLTO dat wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met NV Economische Impuls Zeeland. Dit project heeft tot doel het in beeld brengen van het agro-business complex in heel Zeeland en nagaan waar leemtes zitten en waar nieuwe bedrijvigheid kan worden gestimuleerd. Er wordt een brochure gemaakt die dient als katalysator bij het op gang brengen van het innovatieve proces waarbij sleutelspelers in het agro-complex door samenwerking en krachtenbundeling beter gaan inspelen op de kansen en innovaties. Het project wordt in maart 2009 afgerond. Aardappelmonitoring on-line Bij het Coöperatieve Zuidelijke Aan- en Verkoop Vereniging (CZAV) project "Aardappelmonitoring on-line" wordt een stikstofadvies programma voor aardappelen ontwikkeld gebaseerd op de gegevens van satellietbeelden (= remote sensing). Hierdoor is plaats specifieke bemesting mogelijk wat leidt tot kostenbesparing en reductie van emissies. Het project is uniek in Nederland, dus zeer innovatief. Jong Talent Het Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt (ZAJK) heeft in 2008 een onderzoek laten uitvoeren naar de behoeften bij oudere en jongere ondernemers voor wat betreft samenwerking. Op basis daarvan wordt in 2009 een innovatief model ontwikkeld om samenwerking tussen jongere en oudere werknemers te stimuleren. De Rusthoeve In 2008 is het nieuwe kennis- en expertisecentrum van de Rusthoeve geopend met daarin faciliteiten voor de ontvangst van groepen en

Effect	Doelstelling
	cursusonderwijs. De nieuwe accommodatie biedt tevens de mogelijkheid van huisvesting van andere partijen die de functie van kenniscentrum verder versterken en innovatieve ontwikkelingen stimuleren. De subsidierelatie met de Rusthoeve is vastgelegd in een meerjarige overeenkomst, waarbij jaarlijks een bedrag van maximaal € 45.000 is verleend in de periode 2005-2008. 080604 Arbeidsmarkt/scholing. Samen met Rijk en anderen een vraaggeoriënteerd sturingsinstrument ontwikkelen voor verbetering kennistransfer naar ondernemers en om onderwijs te vergroten. Vergroten van de kennisbasis op het gebied van aquacultuur en het bevorderen van kennisdoorstroom naar de praktijk. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Glastuinbouw Terneuzen De ontwikkeling van een sturingsinstrument heeft in 2008 gestalte gekregen middels een subsidieverlening aan het Interregproject "Samen Oogsten in de Kanaalzone". Dit project betreft de toeleiding van werknemers uit Vlaanderen naar vacatures in de glastuinbouw in Terneuzen. Aandacht wordt gegeven aan de knelpunten die de individuele werkzoekende ondervindt bij grensarbeid. Het voorlichtingscentrum en opleidingscentrum in Terneuzen gaat voorlichting geven over grensarbeid. Het centrum is in oktober 2008 officieel geopend. De opleidingen, uitgaande van de door ondernemers geformuleerde vraag (dus vraaggeoriënteerd) naar toekomstige medewerkers in de glastuinbouw, zijn gestart. De kennisverwerving die in 2008 is opgedaan in het kader van het Zeeuwse Tong-project, waarin de Provincie participeert en faciliteert, zal in 2009 vertaald worden in een op te zetten scholingsprogramma voor ondernemers in de aquacultuur. Als dat project is gerealiseerd, is in hoge mate voldaan aan het vergroten van de kennisbasis op het gebied van aquacultuur. 080605 Promotie, acquisitie en imagoverbetering. Imagoversterking en verbetering afstemming landbouw op andere functies. Zeeland profileren als de aquacultuurprovincie van Nederland, als proeftuin en kenniscentrum van aquacultuur en versterken van de relatie visserij/toerisme. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In mei 2008 is een succesvolle promotie-activiteit uitgevoerd rond zilte gewassen (zeekraal en lamsoren). In november 2008 heeft een netwerkbijeenkomst met landelijke en regionale politici, schelpdiersector en natuurorganisaties plaatsgevonden in Den Haag. Via perspublicaties is het imago van Zeeland als aquacultuurprovincie verder versterkt.

Effect	Doelstelling
	Standplaats Zeeland Standplaats Zeeland is een initiatief van de Zeeuwse Bibliotheek waarbij een (inter-)nationaal expert een week te gast in de provincie Zeeland voor een bepaald maatschappelijk thema. In 2008 was het thema "De toekomst van de Zeeuwse landbouw" met als gast prof.dr.ir. Louise Fresco, hoogleraar duurzaamheid aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de Deltacommissie en de Sociaal Economische Raad. Het doel van Standplaats Zeeland is om de mensen in Zeeland te betrekken bij en aan het denken zetten over de toekomst van de Zeeuwse landbouw en voedselproductie. Het is een promotie- en imagocampagne waarbij de Zeeuwse bevolking zich bewust dient te worden van de vele facetten en het belang van de landbouw in Zeeland. Naast bedrijfsbezoeken zijn openbare bijeenkomsten georganiseerd, een expertmeeting en een discussie via de PZC. De Provincie heeft een bijdrage verleend.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Landbouw en Visserij	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	1.641	2.425	4.140	-1.715
baten	0	-1.034	-2.526	1.492
resultaat voor bestemming	1.641	1.391	1.614	-223
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.641	1.391	1.614	-223

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -1.715.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 1.492.

Lasten

€ 1.492/-	europes project Leader+
€ 208/-	pseb uitvoering landbouw en visserij
€ 15/-	apparaatskosten en overhead
€ 1.715/-	Totaal

Toelichting:

In 2008 is totaal voor € 2.526.000 aan projecten gerealiseerd, in het kader van het project Leader+, waarvan nog € 1.492.000 aan subsidie moet worden afgerekend. Dit betreft circa 30 projecten. Enkele voorbeelden daarvan zijn: 2e fase Haestinge (€ 77.000), Verhalen in het land (€ 47.000), Vissteigers voor mindervaliden (€ 68.000), duiklocaties Grevelingen (€ 135.000), speelkwartier 2e fase/De Ontmoeting (€ 135.000), Ontmoetingsplein (€ 108.000).

Aan de batenzijde is dit bedrag van € 1.492.000 als nog te ontvangen bedrag geboekt. Dit bedrag moet nog worden doorbetaald aan de deelnemers van het Europese project. In verband met de einddatum moeten de lasten en baten in 2008 worden verantwoord. De doelstelling ruimte voor bedrijvigheid is gehaald.

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan strekt zich uit over programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. De overschrijding op dit programma van € 208.000 wordt verklaard doordat met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008. Daarbij lag het accent vooral op landbouw en visserij en recreatie/toerisme.

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

3.4 Programma 9 – Onderwijs

Inleiding

Provincies hebben op het gebied van onderwijs geen wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Zij hebben een adviserende rol aan het ministerie van onderwijs cultuur en wetenschappen. In Zeeland bestaat echter traditiegetrouw een grote verbondenheid tussen de provincie en het onderwijsveld. De Provincie Zeeland voelt zich verantwoordelijk voor de aanwezigheid van sterk en kwalitatief hoogstaand onderwijs voor alle Zeeuwen.

De nieuwe provinciale onderwijsnota onder de naam: 'Onderwijs in de Provincie Zeeland, dé OnderwijsAgenda' is in 2007 vastgesteld. Het is meer een actieprogramma voor de jaren 2008-2011 dan een geijkte beleidsnota.

In dé OnderwijsAgenda zijn vijf thema's benoemd :

- kwaliteit en resultaten van het onderwijs;
- de leerling centraal;
- aansluiting en samenwerking;
- werken en leren;
- ontplooiing en ontwikkeling.

Aan elk thema zijn één of twee concrete ambities verbonden die door projecten gerealiseerd worden.

Van groot belang is dat dé OnderwijsAgenda breed wordt gedragen door het Zeeuwse onderwijs, overheden, ondernemers en bij de onderwerpen betrokken organisaties en instellingen en dat doelstellingen en ambities in gezamenlijkheid worden gerealiseerd.

De Provincie Zeeland wil de vertegenwoordigers uit het gehele onderwijsveld inspireren, uitdagen en verleiden om gezamenlijk en in samenwerking met overheden, bedrijfsleven en overige bij het werkveld betrokken organisaties te blijven streven naar goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs voor de gehele Zeeuwse bevolking.

De scholingsactiviteiten die vanuit de beleidsvelden van het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (Economie, Toerisme & Recreatie, Landbouw & Visserij) worden gefinancierd worden daar ook gerapporteerd.

1. Wat willen we bereiken?

Het beleidsveld onderwijs is voor de provincie in eerste aanleg voorwaardenscheppend, signalerend, stimulerend, adviserend en in beperkte mate faciliterend van aard, maar ook organiserend en regisserend. Het landelijk beleid wordt gevormd en ondersteund door onderwijsvernieuwing en door samenwerking binnen het onderwijs, horizontaal en verticaal.

De Provincie Zeeland acht het van groot belang dat er in Zeeland goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs is voor de gehele Zeeuwse bevolking. Van belang is daarbij zonder meer dat het onderwijs/opleidingen in relatie worden gebracht met economische ontwikkelingen. Goede onderwijsvoorzieningen en een voortdurende interactie tussen onderwijs en het bedrijfsleven is één van de voorwaarden voor een gezonde economie. De uitwisseling van kennis en kunde tussen onderwijs en ondernemers leidt daarbij tot nieuwe economische impulsen. Tevens is het van belang dat er goede samenwerking en afstemming is op het snijvlak onderwijs en de beleidsvelden jeugdzorg, welzijn en cultuur.

De voortgang ten aanzien van het realiseren van de doelstellingen wordt bewaakt door de Stuurgroep OnderwijsAgenda; daarnaast wordt rondom iedere doelstelling een werkgroep geformeerd met de taak (mede)zorg te dragen voor de realisering van de desbetreffende doelstelling. De beide gremia worden ondersteund door de Provincie Zeeland. In december 2007 is het onderwijsbeleid vastgelegd in de nieuwe Onderwijsnota 2007-2010 onder de naam: Onderwijs in de Provincie Zeeland; de OnderwijsAgenda. In 2008 is de Stuurgroep samengesteld.

Rond vier thema's: kwaliteit en resultaten van het onderwijs, de leerling centraal, aansluiting en samenwerking (doorlopende ontwikkelingslijnen), werken en leren is door de stuurgroep een "aanjaagteam" geformeerd. De stuurgroep heeft besloten géén aanjaagteam in te richten met betrekking tot het thema "Ontplooiing en ontwikkeling".

Twee van deze teams (Kwaliteit en resultaten van het onderwijs en Werken en leren) waren in 2008 volledig operationeel. Voor de andere aanjaagteams, Leerling centraal en Doorlopende ontwikkelingslijnen, is een voorzitter benoemd.

Voorts is 26 juni 2008 de stand van zaken rond de OnderwijsAgenda door de verantwoordelijke gedeputeerde in een openbare bijeenkomst gepresenteerd aan het onderwijsveld.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0902:

Goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs voor de gehele Zeeuwse bevolking.

0903:

Goed opgeleid personeel voor alle Zeeuwse werkgevers

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs voor de gehele Zeeuwse bevolking.	090201 Kwaliteit en resultaten van het onderwijs: Het sturen en borgen van de kwaliteit en de resultaten van het onderwijs. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Onder deze doelstelling valt de ambitie dat 'er een samenhangend stelsel van onderwijsvoorzieningen is'. In dit kader heeft de Provincie met anderen, met name met het ministerie van OCW, inspanningen verricht om de Hogeschool Zeeland en de Roosevelt Academy in een financieel gezonde positie te brengen. Hierbij vervulde de Provincie een regisserende en coördinerende rol. In 2008 zijn de volgende projecten ondersteund: Het Symposium Meer taalkansen voor Zeeuwse Kinderen was gericht op de verdere professionalisering van Zeeuwse leerkrachten van het Primair Onderwijs/SBAO en Speciaal Onderwijs (280 deelnemers: leerkrachten en directieleden) op het gebied van taalbeleid. Het symposium richtte zich op didactisch handelen, meetgestuurd onderwijs en implementeren en kennismaken met evidence-based werkwijzen. In de Zeeuwse Toetssteen worden jaarlijks de leerprestaties (taal en rekenen) van Zeeuwse leerlingen in het primair onderwijs gemonitord. Hierbij worden de Zeeuwse prestaties afgezet tegen de landelijke gegevens. Van dit benchmarkinstrument maakten in 2008 7 Zeeuwse gemeenten en 10 Zeeuwse schoolbesturen gebruik (in totaal 117 Zeeuwse PO-scholen). Het Onderzoek schoolverlaters schooljaar 2006-2007: via het SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS) monitort het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) jaarlijks de uitstroom van VO, MBO, HBO en WO. Doel is het verschaffen van inzicht in de relatie tussen het gevolgde onderwijs en de arbeidsmarkt of het vervolgonderwijs. Doordat het merendeel van de Nederlandse provincies dit onderzoek laat verrichten door het ROA ontstaat de mogelijkheid van benchmarking. De eerste resultaten van het onderzoek komen in het voorjaar van 2009 beschikbaar. De Onderwijsservicebus: inzet van de onderwijsservicebus ten behoeve van scholen voor primair onderwijs in de plattelandsgebieden in Zeeland. Doel is een geïntegreerd aanbod van digitale en fysieke bibliotheekdienstverlening te realiseren en tegelijkertijd didactische ondersteuning aan het onderwijs te bieden, voornamelijk op het gebied van media- en cultuureducatie. De onderwijsservicebus zal in 2009 operationeel worden. Het jaar 2008 heeft in het teken gestaan van overleg tussen de afdelingen onderwijs, welzijn en de Zeeuwse Bibliotheek om het product onderwijsservicebus te optimaliseren. RSC-IT: rol van het Roosevelt Study Center in samenhangend Zeeuws onderwijsstelsel versterken door uitvoering mede mogelijk te maken van een communicatie- en digitaliseringsplan. Dit plan draagt bij aan het kunnen voldoen aan de kwaliteitseisen die de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen stelt aan wetenschappelijke instituten. Met

Effect	Doelstelling
	het project is een bijdrage geleverd aan het uitbouwen van de huidige onderwijsvoorzieningen in de provincie. Isaac Beeckman Academie: In een adviesbrief aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft de Provincie in haar rol als adviseur van het ministerie van OCW geformuleerd dat: • de provincie Zeeland geen principiële bezwaren heeft tegen het starten van een nieuwe Algemeen Bijzondere School voor MAVO, HAVO en Atheneum in Kapelle; • er kritische kanttekeningen te maken zijn bij de onderbouwing van het voorstel en daarmee de haalbaarheid van het plan. Het ministerie zal in 2009 een beslissing nemen. 090202 Ontplooiing en ontwikkeling: Stimuleren dat scholieren via het onderwijs kennismaken met actuele thema's, ontwikkelingen. Is de doelstelling gerealiseerd? Nee Stand van zaken: Bij de uitwerking van de Onderwijsagenda is prioriteit gegeven aan de opstart van de overige thema's waardoor de uitwerking van het thema "Ontplooiing en ontwikkeling" eerst begin 2009 wordt opgepakt. 090203 Aansluiting en samenwerking: Het bewerkstelligen van een soepele samenwerking en aansluiting tussen de onderwijsinstellingen onderling en tussen onderwijsinstellingen en hun omgeving. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Zeeuws Aanvalsplan Laaggeletterdheid: Voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid met als doel om de maatschappelijke betrokkenheid van de laaggeletterden in Zeeland te vergroten (van 1 tot 88 jaar). Een goede beheersing van de Nederlandse taal is een voorwaarde om te kunnen participeren in de (Zeeuwse) samenleving. In het kader van de campagne brachten H.K.H. Prinses Laurentien, minister Plasterk, en staatssecretaris van Bijsterveld op 6 oktober 2008 een werkbezoek aan de Provincie Zeeland. Effect: brede bewustwording onder vertegenwoordigers van de drie O's (overheden, onderwijs en ondernemers). Met het faciliteren van (Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland (RPCZ) als uitvoerder van het Zeeuws Aanvalsplan Laaggeletterdheid is de samenwerking tussen het onderwijs en zijn omgeving versterkt. 090204 Leerling centraal: Het realiseren van een dekkend provinciaal onderwijsaanbod waarbinnen alle leerlingen passend onderwijs kunnen krijgen. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: Het Goese Lyceum van de Pontes Scholengroep heeft met het project 'Kunst en cultuurklassen' de integratie van kunst en cultuur in de algemene onderwijsvakken bevorderd. Dit project moet als pilot dienen en de Pontes Scholengroep zal actief voorlichting geven aan andere Zeeuwse VO-scholen. Het project heeft een bijdrage geleverd aan de uitbreiding van de keuzemogelijkheden voor leerlingen, ook in de beroepsgerichte leerweg. Met het project zijn de opleidingsmogelijkheden voor VMBO-leerlingen verruimd en is ook voor deze categorie een passende onderwijsrichting op het gebied van kunst- en cultuur binnen handbereik gekomen. Hiertoe zijn ook voorlichtingsbijeenkomsten over de opleiding in het basisonderwijs verzorgd. Het is een project nog uit de vorige beleidsperiode dat in 2008 door de Provincie is gefaciliteerd en bijdraagt aan de verwezenlijking van de doelstelling. Docentendag procestechniek 2008 Zie onder 090301
Goed opgeleid personeel voor alle Zeeuwse werkgevers	090301 Werken en leren: Zorgen voor een adequate voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt; In samenwerking met onderwijs, overheid en ondernemers (de drie O's) projectmatig en concreet werken aan de verbetering van de Zeeuwse kenniseconomie (Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie). Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Door rond concrete projecten partners in het onderwijsveld met elkaar in contact te brengen en door het stimuleren en faciliteren van onderstaande projecten is een bijdrage geleverd aan enerzijds de betere voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt en is anderzijds de samenwerking tussen partners in het veld verbeterd. In 2008 zijn de volgende projecten mede mogelijk gemaakt: Wedstrijd Junior Vakkanjers Werken en Leren op 14 februari 2008 Wedstrijd (10 deelnemende VMBO-scholen) en symposium (24 deelnemers) gericht op de promotie van het VMBO en het verbeteren van de communicatie tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Zeeuws Aanvalsplan Laaggeletterdheid Zie onder 090203 Docentendag procestechniek 2008 Het positieve imago van de proces- en productie-industrie stimuleren bij leerkrachten en directies van Zeeuwse en West-Brabantse primair onderwijs en VMBO-scholen was het doel van de docentendag procestechniek op 5 november 2008. Tevens dient de kruisbestuiving tussen basis- en voortgezet onderwijs bij te dragen aan de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn procestechniek. Wetenschapsdag 2008 Doel van het project is om zoveel mogelijk mensen en met name ook scholieren te interesseren voor techniek en natuurwetenschappen. Hierbij worden zoveel mogelijk (Zeeuwse) wetenschappelijk georiënteerde

Effect	Doelstelling
	organisaties en instellingen betrokken. Het thema is 2008 was: "Kraak de code". Onderzoek schoolverlaters schooljaar 2006-2007 Zie onder 090201 Restaurantopleidingsprojecten Zeeland In de restauratiesector is een (dreigend) tekort aan voldoende gespecialiseerde arbeidskrachten. Om hierin verbetering aan te brengen is een restauratie-opleidingsproject (ROP) gerealiseerd. Doelstelling van het project is het verhogen van het aantal restauratievaklieden en het behoud van restauratiekennis- en vaardigheden. Het ROP Zuid-West bestaat uit de Provincies Zuid-Holland en Zeeland. Cover-IT Project met participatie van het ROC Westerschelde gericht op de competentieverhoging in het domein van industriële techniek via screening, opleiding en toeleiding. Het betreft een Interreg-IV-aanvraag waarbij de Provincies Belgisch Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland een deel van de financiering voor hun rekening nemen.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Onderwijs	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	1.799	4.682	4.774	-92
batens	-25	-25	-25	0
resultaat voor bestemming	1.775	4.657	4.749	-92
toevoeging reserve	600	600	600	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	2.375	5.257	5.349	-92

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -92.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 0.

Lasten

€ 71/- apparaatskosten en overhead

€ 21/- overig

€ 92/- Totaal

Toelichting:

De voornaamste oorzaak van het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten is de overschrijding van € 71.000 op de apparaatskosten en overheadkosten. In 2008 zijn er meer uren dan gepland gerealiseerd ten behoeve van het hoger onderwijs. Dit is te verklaren door de extra inzet ten behoeve van de dossiers Hogeschool Zeeland en Roosevelt Academy.

3.5 Programma 10 – Mobiliteit

Inleiding

Het programma Mobiliteit richt zich vanuit de kaders van de Nota Mobiliteit, met op strategisch niveau de nationale visie op het verkeers- en vervoerssysteem t/m 2020, en het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Zeeland (PVVP Zeeland) op de uitvoering van het provinciale mobiliteitsbeleid, de regionale samenwerking met andere overheden/wegbeheerders en het kwaliteitsbeleid voor de provinciale (vaar)wegen. Het PVVP is door PS vastgesteld in 2008.

Mobiliteit hoort bij de moderne samenleving. Mensen verplaatsen zich continu - 24 uur per dag - om uiteenlopende redenen en met verschillende vervoerswijzen. De kwaliteit van de verbindingen voor deze vervoerswijzen zijn dan ook van groot belang voor de Zeeuwse economie en voor de participatie aan het sociaal-culturele leven binnen en buiten Zeeland.

Mobiliteit heeft echter ook een keerzijde. Met name de groei van het verkeer over de weg

veroorzaakt problemen: files, waardoor steden en bedrijventerreinen minder goed bereikbaar zijn, uitstoot van schadelijke uitlaatgassen, versnippering van natuur en landschap door de aanleg van infrastructuur en een toenemend aantal verkeersongevallen, vaak met dodelijke afloop. Als wegbeheerder en als mobiliteitsregisseur probeert de provincie zo goed mogelijk om te gaan met dit spanningsveld. De doelstelling is daarbij: "Zeeland biedt aan iedereen een optimaal verkeer- en vervoerssysteem, waarvan de kwaliteit van de individuele gebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan het evenwicht tussen sociale, economische en ecologische waarden".

Voor het verkeersveiligheidsaspect wordt verwezen naar het programma "Verkeersveiligheid". De instandhouding van de provinciale infrastructuur wordt in de paragraaf "Onderhoud kapitaalgoederen" behandeld.

1. Wat willen we bereiken?

De beleidseffecten en –doelen uit dit programma zijn ook opgenomen in de Monitor PVVP Zeeland. Periodiek wordt gerapporteerd over de resultaten en voortgang in de Beleidseffectrapportage Verkeer en Vervoer Zeeland (BER).

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1001:

Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.

1002:

Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit.

De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.

1003:

Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.

1004:

Goederenstromen in Zeeland worden zoveel mogelijk afgewikkeld via duurzame vervoerswijzen: binnenvaart, shortsea, spoor en/of buisleidingen.

1006:

De afstemming tussen maatregelen op het gebied van openbaar vervoer, fiets, goederenvervoer en infrastructuur krijgt gestalte via samenwerking met Rijk, waterschappen en gemeenten.

1007:

Zeeland is 'verkeersleefbaar': de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.

1011:

Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet wat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt.

Beleidsthema's daarbij zijn:

- Veiligheid
- Bereikbaarheid
- Comfort
- Aanzien
- Leefbaarheid
- Milieu

1012:

Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegennet volgens het beginsel:

- Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk;
- Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de provincie;
- Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.	100101 De hoofddoelstelling is een zo optimaal mogelijk bereikbaar netwerk waarbij: • Vanuit heel Zeeland is het hoofdwegennet binnen een afstand van 10 kilometer bereikbaar. • Op het hoofdwegennet is de verhouding tussen intensiteit en capaciteit (I/C-verhouding) beneden de 0,8. De I/C-verhouding is de verhouding tussen de werkelijke verkeersintensiteiten op een wegvak en de theoretische capaciteit van dat wegvak. Wanneer deze verhouding boven de 0,8 ligt ontstaan er problemen. Dan begint dat wegvak vol te lopen, ofwel: er ontstaat congestie (file). De capaciteit van het wegvak wordt dan bijna volledig benut. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Onder de doelstelling valt ook de uitvoering van het Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland (MIZ), die op schema ligt. Gevolg van het in 2008 indelen van wegen in categorieën in het categoriseringsplan is dat aan de eerste doelstelling wordt voldaan. Voor wat betreft de tweede doelstelling is in 2008 een duidelijke overschrijding van de IC-grens van 0,8 op de N62/Sloeweg te constateren. Hier ontstaat in de ochtend- en avondspits filevorming. Plannen voor verdubbeling zijn in procedure – ook in 2008 is daaraan verder gewerkt - en kunnen binnen enkele jaren uitgevoerd worden. Op delen van de N256 (Goes-Zierikzee) nadert de IC-verhouding de grens van 0,8 of gaat daar soms overheen. De realisatie van de A4-zuid in West-Brabant (gepland 2014) zal naar verwachting echter voldoende verkeer van de Midden-Zeelandroute wegtrekken om weer onder de 0,8 te komen.
Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit. De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.	100201 • Er is in Zeeland 100 procent dekkingsgraad van openbaar vervoer in de kernen met minimaal oproepafhankelijk vervoer (belbus). • Afvaarten vinden plaats conform de vastgestelde dienstregeling; de uitval van het totale aantal afvaarten bedraagt maximaal 1%. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Nu ook in 2008 de concessie Midden-Zeeland is ingevoerd, is er in alle kernen lijndienstvervoer tot minimaal 19.00 uur. Voor wat betreft de fast ferry zijn in 2008 maatregelen getroffen om de bedrijfszekerheid te verbeteren, naar aanleiding van de grote uitval in 2007/begin 2008. Besloten is de doelstelling aan te passen tot een betrouwbaarheid van 97%. Over geheel 2008 (inclusief de uitval en reparatie in de eerste maanden van 2008) bedraagt de uitval 6,1%. In de periode van juli 2008-december 2008 is de uitval echter slechts 0,8% geweest.

Effect	Doelstelling
Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.	100301 Het fietsnetwerk is veilig en compleet. Het huidige aantal fietsers blijft behouden. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Er bestaan inmiddels (vrijwel) geen provinciale wegen met een regime van 80 km/u meer, waar de fietsers gebruik moeten maken van de hoofdrijbaan. In die zin is het fietsnetwerk veilig en compleet. Wel wordt nog gewerkt aan verbeteringen in de kwaliteit van fietspaden en eventuele aanvullende (recreatieve) schakels. Om het aandeel fietsers te behouden zijn in 2008 verdere aanpassingen aan het knooppuntensysteem verricht (infopanelen), en zijn acties in het kader van "Vaker Veilig Fietsen" uitgevoerd, naast een Zeeuwse fietsdag. Cijfers over 2008 zijn nog niet bekend, maar in de periode 2004-2007 is het fietsgebruik van Zeeuwen (dus exclusief toeristen) gedaald van 0,96 verplaatsing per persoon per dag naar 0,80. Overigens is het toeristisch project OV-fiets op Schouwen-Duiveland wel zeer succesvol geweest met 450 fietsverhuurdagen.
Goederenstromen in Zeeland worden zoveel mogelijk afgewikkeld via duurzame vervoerswijzen: binnenvaart, shortsea, spoor en/of buisleidingen.	100401 Bevorderen van het goederenvervoer per spoor, water en buis. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Aan het kwaliteitsnetwerk goederenvervoer voor spoor, water, buisleidingen maar ook via de weg wordt op diverse niveaus gewerkt, onder meer: • Op het gebied van spoor: bij de minister en andere partners is door de provincie de lobby voor een directe spoorverbinding voor goederen van Zeeland met de haven van Antwerpen (VEZA) gestart; • bij het Rijk is een subsidie van € 6 miljoen verworven voor een nieuwe terminal Schorebrug; • heeft (mede) op aandringen van de provincie de binnenvaart in het masterplan 2020 van Zeeland Seaports mede in relatie tot de diverse containerinitiatieven hoge prioriteit gekregen. Voor wat betreft de buisleidingen wordt een nieuwe structuurvisie buisleidingen van VROM afgewacht.
De afstemming tussen maatregelen op het gebied van openbaar vervoer, fiets, goederenvervoer en infrastructuur krijgt gestalte via samenwerking met Rijk, waterschappen en gemeenten.	100601 Zeeland is afgedekt met gebiedsaanpakken of andere vormen van regionale samenwerking. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Via de ROVV's (regionale overleggen verkeer en vervoer) en de RVO's (regionale veiligheidsoverleggen) wordt heel Zeeland afgedekt.

Effect	Doelstelling
Zeeland is 'verkeersleefbaar': de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.	100701 - De negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden geminimaliseerd. - Vrijkomende infrastructuur wordt heringericht volgens de bijbehorende cultuurhistorische, ecologische en landschappelijke kwaliteiten. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Het minimaliseren van negatieve effecten van autoverkeer en infrastructuur wordt standaard meegenomen in alle infrastructurale projecten. Het Belvedere-project is in 2008 afgerond. In dit project is geschetst hoe vrijvallende onderdelen van de N57 kunnen worden heringericht met het oog op onder meer landschappelijke kwaliteiten. Financiering en uitvoering wachten op de aanleg van de nieuwe N57.
Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet wat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt. Beleidsthema's daarbij zijn: - Veiligheid - Bereikbaarheid - Comfort - Aanzien - Leefbaarheid - Milieu	101101 Beheer en onderhoud uitvoeren conform het door Provinciale Staten gekozen beleids- cq. kwaliteitsprofiel. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Het beheerplan wegen is operationeel. In het Beheerplan Wegen wordt de relatie gelegd tussen de door PS vastgestelde kwaliteitsniveaus voor de diverse thema's en de in de praktijk te treffen maatregelen. Dezelfde systematiek wordt uitgewerkt voor het beheerplan Vaarwegen, het beheerplan Bedrijfsvoeringskosten en het Groenbeheerplan. Deze zullen voor de zomer 2009 aan het college worden aangeboden. Na vaststelling van de beheerplannen kan de monitoring ter hand worden genomen. 101103 Samenwerking op het gebied van gladheidbestrijding bij diverse overheden optimaliseren. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Om de samenwerking te optimaliseren is in 2008 uitvoering gegeven aan het gezamenlijk, meerjarig op de markt gebrachte bestek. Naast de Provincie participeren de beide waterschappen, het havenschap Zeeland Seaports, de NV Westerscheldetunnel en Rijkswaterstaat. Het bestek is gegund en in uitvoering.
Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegennet volgens het beginsel: - Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk; - Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de	101201 Alle regionale stroomwegen, uitgezonderd die het Rijk in beheer wil hebben, en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de provincie. In principe geen erftoegangswegen in beheer bij de provincie, met uitzondering van doorgaande parallelwegen behorend tot provinciale wegen. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2008 zijn de laatste weggedeelten overgedragen (aan gemeente en

Effect	Doelstelling
provincie; • Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.	havenschap Zeeland Seaports). Daarmee is voldaan aan de doelstelling.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Mobiliteit	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	57.871	64.381	63.643	738
baten	-23.556	-24.694	-24.756	62
resultaat voor bestemming	34.315	39.687	38.887	800
toevoeging reserve	9.180	24.515	24.728	-213
onttrekking reserve	-9.753	-14.194	-13.606	-588
resultaat na bestemming	33.743	50.008	50.009	-1

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 738.
Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 62.

Lasten

€ 280/-	tekort budget renovatie wegen
€ 107	N288 herinrichting Middelburg-Koudekerke
€ 345	budget BDU Verkeer en vervoer tbv Openbaar Vervoer
€ 599	apparaatskosten en overhead
€ 33/-	overig
€ 738	Totaal

Toelichting:

Het budget renovatie wegen is met € 280.000 overschreden. Voor deze overschrijding wordt bij vaststelling van de jaarrekening voorgesteld om dit te dekken uit het budget van 2009.

Het verschil kan verder worden toegelicht doordat voor het project N288 herinrichting Middelburg-Koudekerke in 2008 € 107.000 niet werd besteed. Opdrachtverlening voor uit te voeren werkzaamheden moet nog plaatshebben en verder kunnen een aantal aangegane verplichtingen niet geheel als besteding in 2008 worden verantwoord omdat de werkzaamheden in 2009 worden uitgevoerd.

Van het verschil is € 345.000 een onderschrijding op BDU-budgetten ten behoeve van openbaar vervoer. Enerzijds is er een onderschrijding van € 637.000 voor bijdragen ihkv Halteplan Provincie Zeeland. Doordat de planvorming in 2008 is uitgelopen start de uitvoering in 2009 zodra de subsidieregeling is vastgesteld. Anderzijds is er een overschrijding van € 294.000, als gevolg van afrekeningen (€ 248.000) over 2007 op de bijdrage Openbaar Vervoer en het Collectief vraagafhankelijk vervoer (€ 27.000). Ook is er een overschrijding van € 10.000 bij concessiebeheer, dit betreft een onderzoek scholierenvervoer.

Het verschil in apparaatskosten en overheadkosten betreft uren die waren gepland op dit programma maar voornamelijk zijn ingezet voor het programma Verkeersveiligheid. De uren zijn besteed aan specifieke projecten zoals N257 aansluiting Philipsdam (€ 102.000), N255-N256 rotonde (€ 93.000), N673 rotonde Nishoek (€ 52.000), maatregelen landbouwverkeer (€ 66.000). Het verschil bij de baten betreft voornamelijk bijdrage van derden voor € 52.000 in de kosten van het actieplan goederenvervoer. Het overige verschil in apparaatskosten en overhead wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

3.6 Programma 11 – Verkeersveiligheid

Inleiding

Mobiliteit hoort bij de moderne samenleving. Mensen verplaatsen zich continu - 24 uur per dag - om uiteenlopende redenen en met verschillende vervoerswijzen. De kwaliteit van de verbindingen voor deze vervoerswijzen zijn dan ook van groot belang voor de Zeeuwse economie en voor de participatie aan het sociaal-culturele leven binnen en buiten Zeeland. Mobiliteit heeft echter ook een keerzijde. Met name de groei van het verkeer over de weg veroorzaakt problemen: files, waardoor steden en bedrijventerreinen minder goed bereikbaar zijn, uitstoot van schadelijke uitlaatgassen, versnippering van natuur en landschap door de aanleg van infrastructuur en een toenemend aantal verkeersongevallen, vaak met dodelijke afloop.

Als wegbeheerder en als mobiliteitsregisseur probeert de provincie zo goed mogelijk om te gaan met dit spanningsveld. De doelstelling is daarbij: "Zeeland biedt aan iedereen een optimaal verkeer- en vervoersysteem, waarvan de kwaliteit van de individuele gebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan de functies in verschillende gebieden". Het programma Verkeersveiligheid richt zich daarbij op het verbeteren van de verkeersveiligheid via infrastructurele aanpassingen en gedragsbeïnvloeding.

1. Wat willen we bereiken?

Verkeersveiligheid is een belangrijk maatschappelijk en politiek item. In de Nota Mobiliteit is door het Rijk aangegeven dat er in 2010 niet meer dan 900 verkeersdoden en 17.000 geregistreerde ziekenhuisopnamen mogen zijn. Dit vergt aanzienlijke (financiële) inspanningen, ook van de regionale overheden. Voor Zeeland is de Rijksdoelstelling in het PVVP Zeeland vertaald in maximaal 32 verkeersdoden en 300 geregistreerde ziekenhuisopnamen in 2010. In het nieuwe Beleidsplan Verkeersveiligheid 2005-2010 is deze doelstelling aangescherpt tot -20% ernstige verkeersslachtoffers in 2010 ten opzichte van het gemiddelde over 2001-2003. Dit komt neer op maximaal 321 ziekenhuisgewonden en doden, met als extra voorwaarde ten hoogste 24 verkeersdoden.

Om de aangescherpte doelstelling te realiseren wordt ingezet op een versterking van gedragsbeïnvloedende instrumenten (educatie, communicatie en verkeershandhaving) en een sterkere integratie van gedragsbeïnvloeding en aanpassingen aan infrastructuur.

Het verbeteren van de verkeersveiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle partners in Zeeland. Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) stimuleert, coördineert en initieert deze samenwerking. In de praktijk krijgt de samenwerking vooral gestalte bij het uitvoeren van de speerpunten uit het werkplan van het ROVZ. Organisatorisch is de samenwerking vormgegeven in twee Regionale VerkeersveiligheidsOverleggen (RVO's): boven de Westerschelde en Zeeuws-Vlaanderen. Het Provinciaal Overleg Verkeer en Vervoer (POVV) en het ROVZ Plenair zijn de bestuurlijke kaders waarbinnen de speerpunten worden besproken en goedgekeurd. In het POVV participeren de wegbeheerders; in het ROVZ participeren naast de wegbeheerders ook Regio Politie Zeeland, Openbaar Ministerie en diverse verkeersorganisaties. Voor de infrastructuur ligt het primaat bij het POVV; voor gedragsbeïnvloeding en handhaving bij het ROVZ.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1101:

Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers, zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk, en als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers, zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk, en als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt.	110101 -20% ernstige verkeersslachtoffers in 2010 ten opzichte van het gemiddelde over 2001-2003. Dit komt neer op maximaal 321 ziekenhuisgewonden en doden. Met als extra voorwaarde ten hoogste 24 verkeersdoden. Is de doelstelling gerealiseerd? Nee Stand van zaken: 2007: In totaal vielen er 295 ernstige verkeersslachtoffers waarvan 20 verkeersdoden. 2008: 31 verkeersdoden. Het officiële aantal ziekenhuisgewonden is nog niet bekend. Het aantal ziekenhuisgewonden is in 2007 onder de norm gebleven; de verwachting is dat dit ook in 2008 het geval zal zijn. De aanvullende norm voor verkeersdoden is in 2008 overschreden.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Verkeersveiligheid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	9.133	8.350	8.883	-533
batens	-5.491	-3.830	-3.931	101
resultaat voor bestemming	3.642	4.520	4.952	-432
toevoeging reserve	0	325	325	0
onttrekking reserve	0	-1.482	-1.482	0
resultaat na bestemming	3.642	3.363	3.795	-432

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -533.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 101.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 224/-	infrastructuur N255-N256
€ 294/-	apparaatskosten en overhead
€ 15/-	overig
€ 533/-	totaal

Baten

€ 159	duurzame verkeersveiligheid West Zeeuws-Vlaanderen
€ 58/-	fietspad H.H. Dowweg
€ 101	Totaal

Toelichting:

Het verschil kan worden toegelicht met de overschrijding van het infrastructuurproject N255-N256 rotonde (€ 224.000) op Noord-Beveland; dit project werd eerder uitgevoerd dan gepland.

Het verschil in apparaatskosten en overheadkosten betreft uren die voornamelijk zijn ingezet voor dit programma maar waren gepland op het programma Mobiliteit. De uren zijn besteed aan specifieke projecten zoals N257 aansluiting Philipsdam (€ 102.000), N255-N256 rotonde (€ 93.000), N673 rotonde Nishoek (€ 52.000), maatregelen landbouwverkeer (€ 66.000). Het overige verschil in apparaatskosten en overhead wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningssystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse

Bij de baten betreft het verschil € 159.000 bijdragen van derden ten behoeve van de in 2008 uitgevoerde werkzaamheden voor het project Duurzame Verkeersveiligheid West Zeeuws-Vlaanderen.

Daarnaast zijn er minder baten € 58.000 dit betreft niet-bestede BDU-budget ten behoeve van het infrastructuurproject fietspad H.H. Dowweg. Het project is grotendeels gerealiseerd in 2008. In 2009 zal dit bedrag worden besteed in verband met afronding van de werkzaamheden.

Omgeving

Jaarrekening 2008

Foto: Anda van Riet

4. Omgeving

4.1 Programma 12 – Milieu

Inleiding

De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving, externe veiligheid, bodemsanering en geluid. Daarnaast heeft de provincie belangrijke taken en bevoegdheden op het terrein van de leefbaarheid. Bescherming van het milieu is in hoge mate verbonden met ontwikkelingen in andere beleidsvelden. Het milieubeleid fungeert daarbij vooral als stimulator voor andere beleidsterreinen, om een bijdrage te leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de fysieke omgeving. Daarnaast heeft het milieubeleid direct doorwerkende instrumenten richting bijvoorbeeld bedrijven en bodemvervuiling.

1. Wat willen we bereiken?

Een goed milieubeleid, gericht op het realiseren en vasthouden van een goede milieukwaliteit. De provincie voert dit in belangrijke mate zelf uit. Het gaat onder andere om vergunningverlening voor industriële bedrijven en afvalverwerkers (lucht, bodem, geluid, afval, veiligheid enz.), bodemsanering door de provincie zelf, toetsing van bodemsanering door derden en het stimuleren van particulieren- en bedrijfssaneringen. De provincie draagt zorg voor de naleving van de regelgeving voor de leefomgeving en voor de milieuwetgeving in het bijzonder. Hiertoe ontwikkelt de provincie een transparant milieubeleid op het gebied van toezicht, preventie en repressieve handhaving, klachten- en incidentenbehandeling en metingen, alsmede het coördineren en voeren van de regie in de samenwerking tussen en met andere handhavingsbevoegde overheden. Het beleid is vastgelegd in de nota "Handhaving omgevingsbeleid". Daarnaast stimuleert de provincie vanuit haar regisserende rol het samenwerken met gemeenten, beleidsvernieuwing ten behoeve van een oplossing voor hardnekkige milieuproblemen, duurzaam ondernemen en duurzame energie en draagt zij zorg voor de ontkoppeling van economie en milieu. Het beleid is vastgelegd in de nota's "Omgevingsplan Zeeland 2006-2012" en "Handhaving omgevingsbeleid" en wordt uitgevoerd middels een aantal uitvoeringsprogramma's en acties. Voor het energiebeleid wordt een strategienota met bijbehorend uitvoeringsprogramma opgesteld.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1201:

Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijfs- en transportactiviteiten optreedt.

1202:

Een bodem die zo schoon is dat hij geschikt is voor het gewenste maatschappelijk gebruik.

1203:

Een duurzaam gebruik van energie zodat de uitstoot van broeikasgassen wordt teruggedrongen en opwarming van de aarde wordt voorkomen.

1204:

Het voorkomen van het op milieuvriendelijke wijze hergebruiken en verwerken van afval.

1206:

Naast bestaande instrumenten zoals vergunningverlening en handhaving beperken de bedrijven de milieudruk verder door duurzaam ondernemen/maatschappelijk verantwoord ondernemen.

1207:

Het door handhaving bewerkstelligen van normconform gedrag.

1209:

Het op een professionele en onderling afgestemde wijze handhaven door c.q., tussen handhavende organisaties.

1210:

Een veilig gebruik van bad- en zwemgelegenheden en oppervlaktewater.

1211:

Realisatie van de ILG-milieudoelen

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijfs- en transport-activiteiten optreedt.	120101 Het vanuit een stimulerende en coördinerende rol beperken van de risico's waaraan burgers worden blootgesteld, ten gevolge van bedrijfs- en transportactiviteiten, tot een zo laag mogelijk niveau met een maximum van de vastgestelde wettelijke grenswaarde (10-6). Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In 2008 zijn de twee situaties bij bedrijven met een overschrijding van de grenswaarde (10-6 contour ter plaatse van kwetsbare objecten) opgelost: Bij het project VOPAK is gebleken dat met het nieuwe (verplichte) risicoanalyse model er geen overschrijding van de grenswaarde meer bestaat. Bij het project YARA zijn de in het convenant afgesproken maatregelen doorgerekend met het nieuwe model en blijkt ook geen overschrijding van de grenswaarde meer te bestaan. Voor de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen langs spoor, water en weg bestaan in Zeeland geen situaties met een 10-6 contour over kwetsbare objecten. Voor de modaliteit buisleiding zijn in 2008 nieuwe risicoanalyses uitgevoerd (aardgasleidingen) of zijn nieuwe risicomodellen opgesteld. De resultaten daarvan, en het mogelijke aantal overschrijdingen van de 10-6 contour, zullen in 2009 worden vastgesteld. 120102 De provincie voert vanuit een wettelijke taak, de vergunningverlening zodanig uit dat alle bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is beschikken over een adequate vergunning. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Eind 2008 is aan VROM gerapporteerd dat van alle 30 IPPC-bedrijven de vergunningen zijn aangepast dan wel in procedure zijn. Aan een drietal bedrijven zijn overgangstermijnen gegund. Ook lopen er nog enkele beroepsprocedures bij de Raad van State (onder andere Dow en Thermphos). Voor de provincie voldoen de IPPC-installaties in Zeeland nu aan de best beschikbare milieumaatregelen. In 2008 zijn totaal 62 milieuvergunningen verleend en 54 meldingen afgehandeld. Ten einde het vergunningenbestand actueel te houden zijn 15 zogenaamde revisievergunningen verleend en 23 ambtshalve aanpassingen. Het ISO-9001 kwaliteitscertificaat voor de taakuitvoering vergunningverlening is in 2008 door de externe auditor verlengd tot 2011. Alle aanvragen om ontbrandingstoestemmingen en meldingen op grond van het vuurwerkbesluit, die in 2008 zijn ontvangen, zijn afgehandeld. Het eindbeeld voor 2008 is dat alle EV (Externe Veiligheid) relevante bedrijven beschikken over een actuele vergunning ten aanzien van veiligheid. Hiermee zijn alle vergunningen van 42 EV relevante bedrijven actueel. 120103 Stimuleren van derden en tevens zelfstandig uitvoering geven aan het leveren van een evenredige bijdrage aan het bereiken van de nationale afspraken over grootschalige luchtverontreiniging. De provincie Zeeland zal met name via vergunningverlening invloed uitoefenen op de reductie van emissies bij industriële bedrijven en transport.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In de individuele vergunningen zijn voorschriften opgenomen die de diverse emissies verder terugdringen. Uitgangspunt is het voldoen aan BBT (Best Beschikbare Technieken). Daarbij is daar waar mogelijk ook aangesloten bij afspraken die gemaakt zijn in het kader van het halen van de Nationale emissie (NEC)- plafonds. Fijn stof en verzurende/vermestende stoffen (zwaveldioxide, stikstofoxide en ammoniak) zijn de belangrijkste componenten van de grootschalige luchtverontreiniging. Via uitvoering van het actieplan fijn stof wordt een bijdrage geleverd aan het terugdringen van de fijn stof uitstoot. De acties zijn gericht op verkeer, industrie en gedragsverandering bij burgers. Uit de tussenevaluatie van het actieplan blijkt dat de jaargemiddelde concentratie fijn stof (PM10) in Zeeland jaarlijks afneemt. In 2007 was het jaargemiddelde fijnstofconcentratie 25,3 ug/m3 en in 2006 bedroeg deze 26,8 ug/m3. Cijfers voor 2008 zijn nog niet beschikbaar. Voor de verzurende en vermestende stoffen is de bijdrage aan het halen van de nationale plafonds in 2010 kaderstellend (NEC-plafonds) en richt de provincie zich op de doelgroep industrie. Voor zwaveldioxide is bij twee van de drie bedrijven die de zeeuwse bijdrage aan het nationale plafond bepalen het aandeel via de vergunning geborgd. Het onderschrijden van het emissieplafond voor stikstofoxiden (hierna NOx) wordt gerealiseerd via de NOx-handel en toepassing van de best beschikbare technieken. Bij een belangrijk deel van de bedrijven zijn in de vergunningen maatregelen vastgelegd. De NOx-uitstoot is in 2007 met circa 3 kton gedaald ten opzichte van 2000. In 2008 zijn diverse milieuvergunningen aangescherpt op grond van onder andere de Europese richtlijn voor preventie van milieuverontreiniging (IPPC-regelgeving). De komende jaren zal dit resulteren in lagere emissies. 120104 Het stimuleren van derden en tevens zelfstandig uitvoering geven aan inspanningen om in 2010 de landelijk vastgestelde streefwaarden ten gevolge van emissies niet meer te overschrijden. Rijk en provincies hebben met verschillende bedrijfssectoren afspraken gemaakt over reducties van de uitstoot van stoffen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Via inspanningen die vastgelegd worden in de milieuvergunning en bedrijfsmilieuplannen wordt continue gestreefd naar lagere emissies bij de bedrijven. De uitstoot van de luchtverontreinigende stoffen lucht is gedaald van 67.500 ton in 2000 naar 52.300 ton in 2007. Cijfers over de uitstoot in 2008 zijn nog niet bekend. Waar dat van belang is wordt een luchtkwaliteitstoets uitgevoerd en getoetst aan de diverse normen en streefwaarden. Voor de energiesector en de raffinaderijen in Nederland zijn met het rijk afspraken gemaakt over de noodzakelijke bijdrage van deze industrieën aan reductie van de luchtverontreiniging. Deze afspraken zijn inmiddels in de milieuvergunningen verwerkt. 120105 Vanuit haar uitvoerende rol dient de provincie ernstige geurhinder (hedonische waarde gelijk aan -2 of negatiever) van bedrijven, waarvoor de provincie bevoegd gezag is, in 2010 te voorkomen. De provincie zal in 2008 bij de vergunningverlening bijzondere aandacht schenken aan het

Effect	Doelstelling
	aspect geur. Hierbij vindt toetsing plaats aan de hand van een stappenplan, zoals vastgesteld in de nota handreiking 'geur'. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De handreiking geur is vastgesteld. Bij diverse bedrijven waarvan bekend is dat zij geurhinder veroorzaken, zijn maatregelen getroffen. Met name in Sas van Gent (Cargill en ZuidChemie) is dit het geval. In nieuwe vergunningen zijn of worden de actuele situaties vastgelegd. Bij nieuwe bedrijvigheid wordt geur als belangrijk aspect meegenomen. In 2008 is bij drie van de vijf bedrijven, waar genoemde doelstelling speelt, het gewenste kwaliteitsniveau bereikt. De overige twee bedrijven Nedalco (eventuele uitbreiding van Nedalco kan pas in gebruik worden genomen als het woonwagencentrum verwijderd is) en TRN (hier is discussie over omvang van de hindercontour, maar daar zijn inmiddels maatregelen voorgesteld) voldoen nog niet aan het gewenste kwaliteitsniveau. 120106 Vanuit haar uitvoerende rol dient de provincie in 2030 in alle Zeeuwse gebieden een goede akoestische kwaliteit te realiseren. Voor verschillende gebieden betekent dit een maximale geluidsbelasting van 60 dBL, tevens worden in 2010 alle situaties met een geluidsbelasting van meer dan 63 dBL als gevolg van wegverkeer op provinciale wegen aangepakt. Voor 2008 staan het uitvoeren van geluidsmetingen in natuurgebieden, het saneren van geluidsbronnen in de EHS, het vaststellen van geluidsproductieplafonds, actieplan provinciale wegen en bijdrage het leveren van een bijdrage aan geluidsplannen van de gemeenten gepland. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De doelstelling van maximaal 60 dB(A) voor de gebieden rond de regionale industrieterreinen wordt gehaald. De aanpak van de woningen met een geluidbelasting hoger dan 63 dB(A) zal worden meegenomen in de uitwerking van de 2e fase van de EU richtlijn. Op dit moment worden deze woningen in kaart gebracht. In 2008 zijn metingen gedaan in de zak van Zuid Beveland. De sanering van hinderlijke geluidbronnen in de EHS is nog niet opgestart. De vaststelling van geluidproductieplafonds langs provinciale wegen is uitgesteld omdat de bijbehorende wetgeving vanuit VROM vertraging heeft opgelopen. De 1e fase van het actieplan langs de provinciale wegen is vastgesteld en er is een bijdrage geleverd aan de geluidsplannen van de gemeenten Borsele en Veere.
Een bodem die zo schoon is dat hij geschikt is voor het gewenste maatschappelijk gebruik.	120201 Een bodem die zo schoon is dat hij geschikt is voor het gewenste maatschappelijk gebruik, waarbij in 2008 aan inventarisatie en zo mogelijk sanering van spoedeisende locaties bodemverontreiniging zal worden gewerkt. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: In 2008 zijn mogelijk spoedeisende locaties in beeld gebracht. Er is een begin gemaakt om duidelijkheid te krijgen of inderdaad sprake kan zijn van spoedeisende locaties. De gemeenten hebben in 2008 honderden historische onderzoeken uitgevoerd om na te gaan of sprake is van bodemverontreiniging. Voorts zijn met name bij geplande ontwikkelingen door derden veel bodemonderzoeken en zonodig saneringen uitgevoerd. 120202 Vanuit haar coördinerende en tevens uitvoerende rol bevordert de provincie een duurzaam gebruik van de bodem, hierbij valt te denken aan de ontwikkeling van landsdekkend beeld diffuse bodemkwaliteit en het opstellen van een bodemvisie. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In 2008 zijn twee pilots gestart die materiaal moeten opleveren voor het uiteindelijk in 2009 op te stellen "t Zeeuws Bodemvenster". Het betreft een pilot in Schouwen-Duiveland bij een te ontwikkelen bedrijventerrein en een pilot in Middelburg ter plaatse van een geplande uitbreidingswijk. Deze pilots moeten duidelijkheid verschaffen over de vraag aan welke bodeminformatie partijen die plannen ontwikkelen behoefte hebben en op welke wijze zij deze informatie aangeleverd willen krijgen. Dit moet leiden tot het vroegtijdig meenemen van bodeminformatie bij planontwikkeling en daarmee tot een duurzaam gebruik van de bodem.
Een duurzaam gebruik van energie zodat de uitstoot van broeikasgassen wordt teruggedrongen en opwarming van de aarde wordt voorkomen.	120301 Vanuit haar stimulerende rol levert de provincie een evenredige bijdrage aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen (in periode 2008-2012 uitstoot broeikasgassen verminderen met 6% ten opzichte van 1990). Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De strategienota 'Op volle kracht' is vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma, waarin acties en de uitvoeringsorganisatie verder zijn uitgewerkt, is in concept gereed. De SLOK (Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven)-aanvraag ten behoeve van subsidie van het rijk is in 2008 verzonden. In de strategienota is de evenredige bijdrage van Zeeland aan de nationale klimaatdoelstellingen nader uitgewerkt voor 2020 ten opzichte van het referentiejaar 2005. Dit betekent een reductie van de broeikasgasemissie van 1700 kton CO₂-equivalenten, verdeeld over verschillende sectoren, in 2020 (2005: emissie 5664 kton), een gemiddelde energiebesparing van 2% per jaar in de periode tot 2020 (2005: circa 1,5% toename), en een aandeel van 4% duurzame energie in 2010 en 20% in 2020 (2005: ca. 1,2%). Het bereiken van de doelstellingen via de gezamenlijke uitvoering van de in de strategienota benoemde speerpunten wordt jaarlijks via een monitoringsprogramma bijgehouden, hierdoor is inzichtelijk of de beleidsinspanningen van alle partners voldoende zijn. Concrete cijfers komen pas in de loop van 2009 beschikbaar. 120302 Stimuleren dat in 2010 minimaal 250 Megawatt aan windenergie in Zeeland is gerealiseerd.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Inmiddels staat er in Zeeland 206 MW aan windenergievermogen opgesteld en zijn er voldoende projecten in voorbereiding om 250 MW in 2010 te realiseren.
Het voorkomen van het op milieuvriendelijke wijze hergebruiken en verwerken van afval.	120401 Stimuleren dat de afvalstroom in omvang en schadelijkheid vermindert, waarbij de landelijke doelstellingen leidend zijn. Daarnaast streven naar een beheer van afvalstoffen overeenkomstig de voorkeursvolgorde voor afvalbeheer, zoals in het Landelijk Afval Plan aangegeven. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In 2008 zijn door de provincie geen specifieke stimuleringsacties voor afvalstoffen uitgevoerd. Binnen het kader van energie zijn wel projecten opgestart voor het toepassen van biomassa. Kerntaak van de provincie met betrekking tot afvalstoffen is het verlenen en handhaven van vergunningen voor bedrijven die afvalstoffen ontvangen. Eén van de operationele doelstellingen is het beëindigen van het storten van het overschot aan brandbaar afval (te bereiken in 2012). In 2005 werd in Zeeland 123 kton brandbaar afval gestort, in 2006 was dit 151 kton, in 2007 verminderde dit tot 131 kton en in 2008 verminderde dit verder tot 106 kton. Doordat de landsgrenzen geen belemmering meer vormen voor te verbranden afval en door het realiseren van meer verbrandingscapaciteit in Nederland zou de doelstelling gehaald moeten worden.
Naast bestaande instrumenten zoals vergunningverlening en handhaving beperken de bedrijven de milieudruk verder door duurzaam ondernemen/maatschappelijk verantwoord ondernemen.	120601 Stimuleren dat steeds meer bedrijven bij duurzaam ondernemen opschuiven van (non)interesse naar implementatie en routine en daarbij de omgevingskwaliteiten vergroten en de economische vitaliteit versterken. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Maart 2008 is succesvol MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen)-event uitgevoerd met (inter-)nationale uitstraling. Daarnaast zijn een tweetal MKB-milieubarometerprojecten in Zeeuwse gemeenten uitgevoerd. In Zeeland hebben zo'n 200 bedrijven de milieubarometer. Opschaling krijgt vorm in het nieuwe Interreg IV project 'duurzaam=gewoon doen'. Voor de grote industriële bedrijven zijn in 2008 twee masterclass duurzaam ondernemen bijeenkomsten georganiseerd (onderdeel Vitaal Sloegebied en Kanaalzone), hieraan hebben in Zeeland 171 bedrijven deelgenomen. 120602 Stimuleren van duurzame bedrijventerreinen, met als doel het stimuleren tot samenwerking, parkmanagement en zuinig ruimtegebruik. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: Aandacht richt zich vooral op het haven- en industriecluster. In 2008 zijn binnen het koepelproject 'Vitaal Sloegebied en Kanaalzone' drie projecten gestart, te weten 'Stolpspel Sloegebied', 'Verkenning Haven en Biodiversiteit' en 'Restwarmte Sloegebied'. Het project 'duurzame innovatiechemie' is gecontinueerd en het project 'Meetinstrument ruimtegebruik' is in 2008 afgerond. Uitgebreide informatie is te vinden op de website www.vitaalsloegebiedenkanaalzone.nl.
Het door handhaving bewerkstelligen van normconform gedrag.	120701 Het voorkomen en verminderen van overtredingen bij bedrijven, bij bodemsaneringen en grondstromen. Het vanuit een regulerende rol beperken van het aantal bedrijven met een slecht naleefgedrag, kaders zijn gesteld in de nota Handhaving natuur en milieu: 'Oog op Zeeland'. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Voorkomen van overtredingen is gerealiseerd door het continueren van toezicht. Het aantal overtredingen en overtreders is in 2008 gelijk gebleven aan 2007, te weten 21 overtreders en 219 geconstateerde overtredingen. Toezicht en handhaving zijn verscherpt door het formuleren van doelstellingen per kleurspoor en branche. Dit leidt tot toezichtsplannen met doelstellingen per bedrijf of per branche/doelgroep. Dit gerichte toezicht moet een bijdrage leveren aan een daling van overtreders en overtredingen.
Het op een professionele en onderling afgestemde wijze handhaven door c.q., tussen handhavende organisaties.	120901 Het vanuit een regisserende rol zorgdragen dat alle Zeeuwse overheden voldoen aan de wettelijke kwaliteitscriteria van de professionalisering handhaving. Dit door middel van documentbeoordeling en het uitvoeren van een beperkt aantal, nader te bepalen, audits bij gemeenten en waterschappen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De handhavingsprogramma's 2008 en evaluaties 2007 van de gemeenten en waterschappen zijn beoordeeld en voldoen grotendeels aan de wettelijke kwaliteitscriteria, daarnaast zijn 6 organisaties geaudit. Het resultaat hiervan is vastgelegd in de door GS vastgestelde 'Professionalisering milieuhandhaving: Documentbeoordeling 2008' en 'Professionalisering milieuhandhaving: audits 2007'. 120902 Het vanuit een regisserende rol zorgdragen dat de kwaliteit van de handhaving wordt verhoogd door middel van het project horizontaal toezicht van gemeenten. Hierbij wordt ingezet op kennis- en ervaringsuitwisseling. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken:
Een veilig gebruik van bad- en zwemgelegenheden en oppervlaktewater.	121001 Het door de provincie, vanuit haar uitvoerende rol, voorkomen van onveilige situaties omtrent bad- en zwemgelegenheden en zwemplaatsen oppervlaktewater.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Bij controle van de bad- en zwemgelegenheden en zwemplaatsen zijn in 2008 geen onveilige situaties geconstateerd die hebben geleid tot sluiting van zwemgelegenheden.
Realisatie van de ILG-milieudoelen	121101 Realisatie van de milieudoelen, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013. Concretisering vindt plaats via de PMJP programmering. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: In 2008 is de voorbereiding gestart van de in 2009 geplande pilots voor wat betreft het gebruik van bodeminformatie. In de periode 2007-2013 zijn in totaal 8 pilots gepland. Ook is in 2008 gestart met het opstellen van een provinciale bodemvisie die naar verwachting in 2009 gereed zal zijn.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Milieu	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	15.690	16.614	16.742	-128
baten	-3.074	-4.993	-4.777	-216
resultaat voor bestemming	12.617	11.621	11.965	-344
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-774	-774	0
resultaat na bestemming	12.617	10.847	11.191	-344

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -128.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € -216.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 155/- apparaatskosten en overhead

€ 27 overig

€ 128/- Totaal

Baten

€ 115 programma PIOB

€ 21 externe veiligheid

€ 71 bodemsanering

€ 9 overig

€ 216 Totaal

Toelichting:

In het kader van de bodemsanering zijn in de begroting de salariskosten opgenomen voor € 200.000 terwijl deze werkelijk € 250.000 bedroegen. Hierdoor is een overschrijding ontstaan van € 50.000. De overige overschrijding op apparaatskosten en overhead van € 105.000 wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

Het Programma Intensivering Ondersteuning Bevoegd gezag (PIOB) is door het ministerie van VROM stopgezet. Hierdoor zijn in 2008 geen ontvangsten binnengekomen terwijl deze nog wel in de begroting opgenomen waren (€ 115.000). Dit komt doordat er geen werkzaamheden zijn verricht voor het PIOB.

Doordat de salarissen voor het meerjarenprogramma Externe Veiligheid worden geboekt op het programma Openbare orde en veiligheid ontstaat er een verschil van € 21.000 aan de batenkant. Deze salarissen zijn verantwoord op programma Openbare orde en veiligheid en worden op dit programma gedekt uit bijdragen van derden.

In november 2008 is een incidentele particuliere bijdrage van een bodemsanering ontvangen van € 71.000. Dit bedrag is binnengekomen nadat de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 was doorgevoerd en is daarom niet meegenomen in de raming.

4.2 Programma 13 – Ruimtelijke omgeving

Inleiding

De Wet Inrichting Landelijk Gebied (hierna de WILG) is met ingang van 01 januari 2007 in werking getreden. Hierdoor is de provincie verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van gebiedsgerichte projecten waaronder de reeds lopende landinrichtingsprojecten (gestart onder de vigeur van de Landinrichtingswet), de aansturing van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Dienst Regelingen (DR) voor het programma beheer. Deze gewijzigde verantwoordelijkheidsverdeling is verder uitgewerkt in de bestuursovereenkomst Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Voor de periode 2007-2013 is de provincie verantwoordelijk voor de realisatie van zowel de Europese als de rijksdoelen in het landelijk gebied. De Europese doelen zijn vastgelegd in het inmiddels goedgekeurde plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 en betreffen voor de provincie met name doelen onder het thema sociaal economisch vitalisering van het landelijk gebied. De rijksdoelen, zoals die in de bestuursovereenkomst zijn opgenomen, gaan over de thema's natuur, landschap, recreatie, landbouw, milieu, bodem, water, lopende verplichtingen en grondzaken. Via de WILG en het daarin opgenomen instrumentarium, zoals het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (PMJP), wil de provincie waar dit mogelijk is de Europese en rijksdoelen realiseren in combinatie met de te realiseren regionale doelen van de provincie, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Uiteindelijk doel is een bijdrage te leveren aan het mooier, vitaler en meer dynamisch maken van het landelijk gebied in onze provincie. Uitvoering geven aan projecten en programma's in het landelijk gebied vindt plaats via een gebiedsgerichte en via een subsidiegerichte aanpak. De subsidiegerichte aanpak wordt vormgegeven via het project Vitaal platteland Zeeland.

Stedelijke vernieuwing op Zeeuwse schaal heeft betrekking op steden en dorpen. Het Rijk stelt een decentraal investeringsbudget beschikbaar voor periodes van 5 jaar. De provincie kent de middelen toe, op basis van opgestelde meerjarige programma's voor stedelijke vernieuwing van gemeenten die daarvoor hebben gekozen. Daarnaast worden in andere gemeenten op projectbasis middelen uit het budget ingezet. Anders dan in de vroegere stads- en dorpsvernieuwingsregeling, vindt afrekening plaats op basis van resultaten en niet op basis van verantwoording van besteding.

De provincie realiseert de bundelings- en intensiveringsdoelstellingen die vallen onder haar verantwoordelijkheid en die zijn opgenomen in zowel het eigen ruimtelijk beleid als het Nationaal Ruimtelijk Beleid.

Vitaal platteland Zeeland richt zich op de stimulering en versterking van de economische activiteiten en de leefkwaliteit in het landelijk gebied. De provincie stimuleert en faciliteert –in samenspraak met mede-overheden en maatschappelijke organisaties- programma's en projecten die hieraan invulling geven. Het beleid voor het landelijk gebied is vastgelegd in onder meer het Omgevingsplan, het Sociaal Economisch Beleidsplan, het Verkeers- en Vervoersplan en de Beleidsnota Sociale Zorg. Hoofddoelstelling van het Omgevingsplan is een duurzame ontwikkeling, een benadering die staat voor enerzijds concentratie, uitbouw en versterking van economische activiteiten in de havens en het stedennetwerk en anderzijds voor behoud en versterking van de groenblauwe oase, waarbij in beide gebieden geïnvesteerd zal worden in zowel kwaliteit als in de economische en sociaal-culturele vitaliteit. De programmering van programma's en projecten vindt plaats via het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP).

1. Wat willen we bereiken?

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling:

Met het omgevingsplan beschikt de provincie over een actueel beleidskader. Eén van de voortdurende uitdagingen is het actueel houden van dat beleidskader en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. In het plan worden een aantal herzieningen en uitwerkingen aangekondigd. En daarnaast zal toepassing gegeven worden aan de systematiek van de plantoepassingen en zullen de instrumenten die het plan biedt worden uitgewerkt en geoperationaliseerd. Eveneens zal de uitvoering worden opgepakt; een aantal van de doelen en acties worden in deze paragraaf uitgewerkt en de overige zijn in de andere hoofdstukken te vinden.

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden:

Het zelf als provincie actief bijdragen aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit blijkt heel succesvol op het niveau van de gebiedsgerichte projecten. Samen met andere partijen wordt in verschillende regio's gewerkt aan gebiedsplannen. De kracht van dergelijke projecten is dat de inzet niet beperkt blijft tot planvorming, maar dat daadwerkelijk wordt mede geïnvesteerd in de uitvoering. Met deze verschuiving (waarin de provincie behalve gebiedsregisseur ook steeds meer de rol krijgt van medeontwikkelaar), ontstaat een directere invloed van de provincie op de beoogde ruimtelijke kwaliteit. De provincie zal deze aanpak intensiveren.

Begeleiding van gemeentelijke plannen:

De provincie vervult een wettelijke taak bij de beoordeling van gemeentelijke plannen. De Wet op de Ruimtelijke Ordening wordt fundamenteel herzien. Daardoor komen er ook in de wettelijke taken voor de provincie verandering. De goedkeuringsbevoegdheid van bestemmingsplannen komt te vervallen en nieuwe instrumenten komen voor de provincie beschikbaar na 2007. Het borgen van het provinciaal belang in de ruimtelijke ordening en het tot stand komen van kwalitatief goede bestemmingsplannen blijft de inzet, alleen de methode wordt anders. Meer dan voorheen zullen wegen voor verbetering in een vroeg stadium van de planvorming in het overleg met gemeenten worden gezocht, minder dan voorheen zal de juridische afdwingbaarheid een instrument vormen. Bestemmingsplannen en artikel 19 aanvragen worden conform de huidige wet behandeld. Bij die beoordeling vindt tevens een kwaliteitstoets plaats, nu gebaseerd op het nieuwe omgevingsplan.

Een leefbaar platteland Zeeland voor nu en later. Te bereiken via een tweetal maatschappelijke effecten:

- Kwaliteitsimpuls fysieke leefomgeving landelijk gebied;
- Het verbeteren van de duurzame economische vitaliteit van het platteland.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1301:

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

1302:

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden.

1303:

Begeleiding van gemeentelijke plannen

1304:

Realisatie ILG-doelen ruimtelijke omgeving

1311:

Een betere woon-, werk en leefomgeving in steden en dorpen.

1312:

Impuls van complexe achterstandsituaties in fysiek en sociaal opzicht.

1313:

Zorgvuldig ruimtegebruik.

1321:

Kwaliteitsimpuls fysieke leefomgeving landelijk gebied.

1322:

Het verbeteren van de duurzame economische vitaliteit van het platteland.

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Duurzame ruimtelijke ontwikkeling.	130106 Het beschikbaar hebben van een actueel beleidskader. De maatschappelijke vraagstukken waar de overheid voor gesteld wordt zijn permanent in beweging. En hetzelfde geldt voor het samenspel tussen de verschillende overheden en maatschappelijke partners om deze maatschappelijke uitdagingen aan te gaan. Goede monitoring, beleidsevaluatie en een actueel beleidskader zijn de basis voor een alert provinciaal bestuur, met voor het omgevingsbeleid en ruimtelijk beleid een actueel Omgevingsplan als basis, inclusief planherzieningen en uitwerkingen. Dit is een voorwaardenscheppende doelstelling. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Vanaf 1 juli 2008 staat het omgevingsplan voor de provinciale structuurvisie als bedoeld in de nieuwe Wet Ruimtelijk Ordening. In 2009 vindt de "mid-term review" van het omgevingsplan plaats waarin de actualiteit van het beleidskader aan de orde komt. In 2008 is de implementatie van het nieuwe instrumentarium dat de nieuwe wet biedt agendabepalend geweest. Het doorvertalen van een beleidskader als het omgevingsplan naar een op te stellen provinciale verordening, waartoe PS hebben besloten, en de verdere doorwerking van provinciaal beleid vormden een speerpunt in 2008 en dit werkt ook door naar 2009. 130107 Faciliteren economische dynamiek. Het ruimtelijk beleid draagt zorg voor voldoende ruimte voor vitale en duurzame economische ontwikkeling, zorgvuldig en effectief ruimtegebruik in de havens en op bedrijventerreinen, kwalitatief goede vestigingsmilieus (inclusief bestaande terreinen) en een vitaal platteland. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Regionale bedrijfsterreinprogramma's zijn tot stand gekomen en goedgekeurd voor Schouwen, Tholen en onder voorbehoud voor de Bevelanden (uitwerking en aanvulling is niet binnen de termijn gerealiseerd, waardoor formele goedkeuring is verlopen). Voor Zeeuwsch-Vlaanderen is goedkeuring net buiten de jaargrens gevallen en het bedrijventerreinprogramma voor Walcheren is vertraagd. • Er is een vorm van regionale afstemming tussen gemeenten tot stand gekomen • Herstructurering is een herkenbaar onderdeel geworden van de programmering voor bedrijfsterreinen • De bewaking van de voorraad aan bedrijfsterreinen is op systematische leest geschoeid. In 2008 is geïnvesteerd in de relatie tussen ruimtelijk-economische vraagstukken en het nieuwe Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan. De verankering van de SER (Sociaal Economische Raad) ladder is, in afwachting van een algemene Maatregel van Bestuur van Rijksweg niet in 2008, maar in 2009 aan de orde.

Effect	Doelstelling
	130108 Stimuleren sociaal-culturele dynamiek. Het ruimtelijk beleid zet in op het bevorderen van woonmigratie, gericht op een gematigde bevolkingsgroei van 0,5% per jaar (1900 inwoners), op het stimuleren van sterke en complementaire steden en bundeling van activiteiten in de stedelijke omgeving, een actief ondersteunend provinciaal stedenbeleid gericht op bevorderen transformaties en herstructurering, en bevorderen sociale samenhang. Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Wonen (concurrerende woonmilieus) en woonmigratie zijn gestimuleerd met de daarvoor beschikbare middelen. In 2008 is de woningmarkt onder sterke invloed komen te staan van de onrust op financiële markten, welke mede ontstaan is door de wijze waarop woningfinanciering door banken in het buitenland had plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een "kopersstaking". De bevolking van Zeeland is tot en met november 2008 met 207 personen gegroeid. Op basis van Onverkende Paden is door PS een brede Maatschappelijke discussie gevoerd. In verband met (de toekomstige) bevolkings-ontwikkeling is de nota "Onverkende paden" uitgebracht. Voortschrijdend inzicht in demografische processen maakten in 2008 duidelijk dat herijking van doelen rond bevolkingsgroei en concentratie op aanpassing van de bestaande woningvoorraad in 2009 noodzakelijk is. 130109 Het versterken karakteristieke Zeeuwse waarden. Het ruimtelijk beleid zet in op het beschermen van de zeer bijzondere waarden, zoals de ecologische hoofdstructuur, op het verder ontwikkelen van de landschappelijke kwaliteiten en op het invulling geven aan het principe 'ontwikkelen, maar wel met kwaliteit'. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Routeontwerp "Vensters op Zeeland" is in 2008 vastgesteld en in de Zeeuwse verordening opgenomen. Landelijk gezien vervult Zeeland hier een voortrekkersrol. Het Kwaliteitsteam heeft de maximale capaciteit ingezet op het versterken van Zeeuwse waarden, te weten door middel van 5 projecten die zijn afgerond en 3 projecten die op de rails zijn gezet. Het betreft adviezen onder andere over het tussengebied Middelburg-Vlissingen (borging groene bufferfunctie en cultuurhistorische waarden), Woonpark Oostburg (sanering leegstaande varkensstallen) experiment boerenerven (landschappelijk opplussen van boerenerven). Rond de toepassing van het vereveningsprincipe zijn juridische onderbouwing en borging verstevigd en gecommuniceerd. De verankering van Cultuurhistorie in Ruimtelijke plannen is zowel in werkverbanden als in ruimtelijk ontwerp versterkt (Scheldekwartier- fase 1 "Bestevaer" en de Goese Schans).

Effect	Doelstelling
Nieuw toekomstperspectief voor gebieden.	130203 Realiseren van een betere vitaliteit en kwaliteit van de regio in programma's en projecten. Dit gebeurt door invulling te geven aan het gebiedenprogramma zoals opgenomen in het Omgevingsplan. Bestaande prioritaire programma's en projecten (West Zeeuwsch-Vlaanderen, Waterdunen, Perkpolder) worden versterkt en geïntensiveerd. Andere lopende programma's en projecten (Veerse Meer, Schouwen-West, Schouwen-Oost) worden voortgezet met het oogmerk het karwei af te maken en bestaande afspraken na te komen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Volgens onderzoek van het bureau Lysias naar de stand van zaken van 'integrale gebiedsontwikkeling' in de verschillende provincies, blijkt dat de provincie Zeeland hier fors op inzet. Met betrekking tot gezamenlijke visies en samenwerkingsafspraken zijn al belangrijke resultaten gehaald; de slag naar uitvoering is nu volop gaande. Ook het instrumentarium wordt uitgebreid zoals toepassing nieuwe WRO, grondbeleid, ILG en andere subsidies en dergelijke. Toegespitst op de verschillende gebieden zijn in 2008 de volgende resultaten behaald. Natuurlijk Vitaal West Zeeuws Vlaanderen: circa € 7 miljoen investeringen opgenomen in vastgestelde 3e module; forse voortgang geboekt met kavelruil ten behoeve van structuurverbetering voor de landbouw en natuurprojecten. Waterdunen: besloten tot opstellen provinciaal inpassingsplan, rijksbijdragen veiliggesteld van VROM, LNV en V&W; optimalisatie-onderzoek naar kwaliteit estuariene natuur uitgevoerd en inrichtingsplan in voorbereiding. Perkpolder: bestemmingsplan door de gemeente vastgesteld; samenwerkingsovereenkomst gesloten voor PPS-organisatie; schetsontwerp met sluitende exploitatie-opzet uitgewerkt. Beveren-Hulst: vooruitlopend op grensoverschrijdend project is een bestuursovereenkomst met de gemeente Hulst gesloten, grensoverschrijdend projectstructuur vastgesteld en van start gegaan. Veerse Meer: De evaluatie van het gebiedsprogramma is vastgesteld leidend tot een afgeslankte vorm van coördinatie, meer nadruk op realisatie projecten door deelnemende partijen; provinciale inzet richt zich vooral op Veerse Dam en het realiseren van het peilbesluit. Het peilbesluit is definitief vastgesteld. Het winterpeil is daarom dit jaar 10 centimeter hoger (1ste stapsgewijze verhoging). In verband hiermee wordt volop gewerkt aan het realiseren van de overeengekomen compenserende maatregelen 40 hectare landbouwgebied is al gedraineerd. Veerse Dam: overeenstemming bereikt tussen publieke partijen over rol en bijdragen; met Domeinen wordt gezocht naar inbreng grond en wijze van uitgifte voor beoogde eiland. Schouwen-West: gebiedscommissie heeft plan opgesteld voor resterende opgaven waarover het nodige overleg heeft plaatsgevonden; deze herijkte opgave is bestuurlijke met partijen doorgesproken en dient middels GS beslissing bekrachtigd te worden. Goede resultaten geboekt met betrekking tot grondverwerving voor EHS, bos en landschap. Schouwen-Oost: forse voortgang geboekt met wettelijke ruilverkaveling (6100 hectare) en natuurrealisatie onder andere door extra provinciale impuls van 1,2 miljoen. ten behoeve van optimalisatie ruimtelijke zonering landbouw en EHS (extra 100 hectare). Financiering natuurrealisatie en recreatie vastgelegd voor uitvoering in 2009.

Effect	Doelstelling
	Philippine: projectorganisatie Gebiedsgerichte aanpak Philippine conform WILG vorm gegeven (bestuurlijke instelling in februari 2009) en concept plan van aanpak en eerste uitvoeringsmodule opgesteld. OZP 2030 (Kanaalzone): Op basis van de kanaalzoneconferentie in februari is voor de ontwikkeling van de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone een contourennotitie vastgesteld en vervolgens een integrale gebiedsvisie in concept opgesteld. Besluitvorming hierover vindt plaats in het voorjaar van 2009. Grenzeloze Kanaalzone: een projectgroep is opgericht die de uitwerking van een aantal samenwerkingsthema's ter hand neemt. Concreet is gewerkt aan de afstemming van de hoofdverkeersstructuur in de Kanaalzone en het oprichten van een (digitaal) informatiepunt voor bedrijven in het gebied. Natuurherstel Westerschelde: conform een vastgesteld 'spoorboekje' zijn alternatieve oplossingen gezocht voor 300 hectare estuariene natuur in het zgn. middengebied. Het heeft geleid tot een voorstel 300 'gewogen' ha te realiseren in de bestaande plannen Waterdunen en Perkpolder en door middel van buitendijkse schorvorming door aanleg van strekdammen. Voor het Zwin is een MER nagenoeg gereed. Met betrekking tot de Hedwigepolder heeft de commissie Nijpels een advies uitgebracht; de minister van LNV moet hierover nog een standpunt innemen. De voorbereidende werkzaamheden (opstellen inrichtingsplan, vergunningenprocedures en dergelijke) zijn gereed. Op alle transformatieprojecten is in 2008 voortgang geboekt: • Scheldekwartier is uit een diepe bestuurlijke impasse getrokken; • Goese Schans is op bestemmingsplanniveau verder gebracht; • Voor Axelse Dam en Ramsburg is veel ambtelijke en bestuurlijk inzet geweest, het eerste ook in relatie met ontwikkelingen elders in Terneuzen; • Bierkaai en Tholen Noord zijn in financieel opzicht en wat betreft ruimtelijk programma en arrangementen rondgekomen. 130204 Duurzaam ontwikkelen Deltawateren. Centraal daarbij staat het verder oppakken, invullen en uitvoeren van het Deltaprogramma, gezamenlijk met de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en met de rijkspartners. Daarnaast zijn er de specifieke projecten en aandachtsvelden voor de afzonderlijke deltawateren zoals Voordelta, Oosterschelde, Krammer-Volkerak, Westerschelde en Grevelingen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Na het door 4 DG's afgekeurde ontwerp-Deltaprogramma (januari 2007) is er een bestuurlijke werkconferentie georganiseerd (31 augustus 2007), die uiteindelijk in 2008 heeft geleid tot de benoeming van een programmadirecteur en de inrichting van een Programmabureau, dat er voor moet zorgen, dat er halverwege 2009 een concept-Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta ligt, dat als inspraakreactie kan dienen voor het Nationaal Waterplan, waarin de Zuidwestelijke Delta een prominente plaats heeft gekregen. Het programmabureau ligt inmiddels op stoom. Het Plan van Aanpak is vastgesteld en aangeboden aan de Staatsecretaris van V&W.

Effect	Doelstelling
	In 2008 is het advies van de commissie Veerman verschenen. Een groot deel van de aanbevelingen hebben betrekking op de Zuidwestelijke Delta, onder andere dankzij het voorwerk vanuit deze regio (met name RWS Zeeland). Ten gevolge van deze ontwikkelingen zal de Deltaraad, die inmiddels omgedoopt is tot Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, een belangrijke rol vervullen bij de implementatie en concretisering van de aanbevelingen van de Commissie Veerman, althans, voor zover ze betrekking hebben op dit gebied. Door al deze activiteiten staat de Zuidwestelijke Delta behoorlijk op de nationale agenda. De staatssecretaris van V&W heeft duidelijk aangegeven, dat zij de ontwikkelingen in de zuidwestelijke delta als belangrijk beschouwt en zal regelmatig (1 tot 2 keer per jaar) deelnemen aan de vergaderingen van de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta (inmiddels eenmaal plaatsgevonden). Deze doelstelling heeft grote raakvlakken met doelstelling 140801 onder het programma 'Watermanagement'. Stand van Zaken wordt in principe gedeeld door beide doelstellingen, waarbij de specifieke projecten en aandachtsvelden bij 140801 worden toegelicht.
Begeleiding van gemeentelijke plannen	130304 Snelle afhandeling door de provincie van de beoordeling van gemeentelijke plannen. Gestreefd wordt naar een behandeling die recht doet aan het provinciaal belang en de gemeentelijke urgentie. Er is sprake van een interactieve benadering wanneer er aanvullingen of wijzigingen zijn vereist om tot goedkeuring te kunnen komen. Bestemmingsplannen worden begeleid, beoordeeld en behandeld binnen de wettelijke termijn. Bij adviezen over (voor)-ontwerp bestemmingsplannen wordt een interactieve benadering toegepast, plannen van belang voor het halen van Woningbouwafspraken met het Rijk worden op dit gewicht beoordeeld. Besluiten van Gedeputeerde Staten dienen de toets der kritiek bij de Raad van State te kunnen doorstaan. Beoordeling van Plannen en art 19 aanvragen vindt plaats op een systematische en beleidsmatig verankerde wijze. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In 2008 zijn gemeentelijke plannen volgens twee wettelijke procedures en twee verschillende werkprocessen behandeld allemaal binnen de termijnen die daarvoor staan. Dat wil zeggen 13-26 weken gebaseerd op de oude regelgeving en 9-20 weken gebaseerd op de nieuwe WRO. In 9 gevallen heeft de Raad van State zich over Gedeputeerde Staten beslissingen uitgesproken. Bij de plannen Stampershoek Noord, Nieuw Namen en Sloepoort in afwijking van het provinciale standpunt. 130305 Het stimuleren van de digitalisering van ruimtelijke plannen. Gelet op de verplichting tot het indienen en beoordelen van digitale bestemmingsplannen die de nieuwe WRO met zich brengt worden interne werkprocessen aangepast aan nieuwe digitale standaarden. Dit geldt ook voor de externe omgeving. Met gemeenten en stedenbouwkundige bureaus wordt afgestemd. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: De digitale verplichting in de nieuwe WRO gaat in vanaf midden 2009. De voorbereiding in 2008 van het werken met digitale plannen is in werkprocessen (workflows) verankerd.
Realisatie ILG-doelen ruimtelijke omgeving	130402 Realisatie van de landbouwdoelen, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013. Concretisering vindt plaats via de PMJP programmering. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In het kader van de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013 is met het rijk overeengekomen om jaarlijks uiterlijk 1 april aan de minister van LNV te rapporteren over de resultaten van het afgelopen jaar. Het totale ILG-pakket is een samenstel van uitgevoerde acties van Dienst Landelijk Gebied (LNV-DLG) en Dienst Regelingen (LNV-DR) alsmede de provincie zelf. Op het moment van rapporteren aan de Staten over de provinciale jaarrekening 2008 zijn nog niet alle gegevens van DLG en DR voorhanden, zodat voor wat betreft deze acties binnen de betreffende hoofdstukken van de jaarrekening slechts globaal kan worden gerapporteerd. Gedeputeerde Staten heeft met de Staten afgesproken, dat rond 1 april 2009 de gedetailleerde jaarrapportage aan LNV in een Statenvergadering wordt geagendeerd. Door opdrachtverlening aan DLG via modules landinrichting en het verstrekken van ILG/POP-subsidies is in 2008 ruimtelijke structuurverbetering van landbouwgrond (verkavelingen) in voorbereiding of uitvoering gebracht. Na ontvangst van de juiste aantallen gerealiseerde hectares van DLG zal hierover volgens afspraak rond 1 april aan de Staten worden gerapporteerd. De totale opgave voor de gehele ILG periode tot en met 2013 bedraagt circa 9000 hectare. In 2008 is een ILG subsidie van circa € 9 miljoen verstrekt aan Zeeland Seaports voor de realisatie van minimaal 250 hectare plan gebied glastuinbouw in de Kanaalzone ten zuiden van Terneuzen. Naar verwachting zal de inrichting in 2010 gereed zijn en zal voldaan zijn aan de met het rijk afgesproken prestatie voor wat betreft glastuinbouw. In 2008 is één van de 6 à 8 met het rijk afgesproken pilots duurzaam ondernemen gerealiseerd.
Een betere woon-, werk en leefomgeving in steden en dorpen.	131101 Vanuit haar stimulerende, ondersteunende en coördinerende rol zorgt de provincie voor een programmatische aanpak van Stedelijke Vernieuwing, de intergemeentelijke afstemming van het stedelijk vernieuwingsbeleid, de afstemming van de lokale praktijk op het provinciale beleid en de verdeling van het Investeringsbudget voor Stedelijke Vernieuwing. De basis van deze programmatische aanpak is gelegen in volgende documenten: • wet ISV; • provinciale verordening ISV; • besluit rond de verdeling van de ISV middelen.

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Het huidige ISV tijdvak loopt tot 2010. De programma gemeenten voeren hun programma uit. De gemeente Schouwen-Duiveland heeft haar programma in 2008 aan de realiteit aangepast, de provincie heeft daarmee ingestemd. De afspraken met de gemeenten Sluis en Terneuzen uit het tijdvak 2000-2005 zijn op verzoek van de gemeenten bijgesteld. In 2008 zijn 3 projectaanvragen gehonoreerd. De projectgemeenten hebben nu op de gemeente Kapelle na alle voor hun gereserveerde budgetten aangevraagd. 131102 De provincie voorkomt problemen bij haar wettelijke taak (Wet Ruimtelijke Ontwikkeling) van plantoetsing en arbitrage vanuit een coördinerende en adviserende rol. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Bij iedere aanvraag voor ISV wordt met de gemeenten overlegd en een relatie gelegd met het planologisch spoor. Projecten dienen uitvoerbaar te zijn en voldoende uitgewerkt, planologisch geregeld en burgers en bedrijven dienen betrokken te zijn bij de planvorming. In 2008 hebben zich geen specifieke problemen in deze zin voorgedaan. De provincie heeft de gemeente Sluis ondersteund in een onderzoek naar het instellen van een herstructureringsfonds. 131103 Vanuit haar begeleidende rol voorkomt de provincie onderbesteding en draagt zorg voor de tijdigheid van resultaten uit het oogpunt van verantwoording richting het Rijk. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Verantwoording naar het Rijk vindt door gemeente en provincie plaats in het kader van de afgesproken SISA (Single Information Single Audit) systematiek. Het beschikbare budget is toebedeeld aan programma's (programmameenten) en aan projecten. De voortgang van de projecten kan door tal van oorzaken variëren van voorspoedig tot stagnerend. Gevaar voor onderbesteding in de zin van het terugbetaling aan het Rijk is niet aan de orde. De voortgang van de projecten wordt in 2009 weer gemonitord.
Impuls van complexe achterstandsituaties in fysiek en sociaal opzicht.	131201 Vanuit haar stimulerende, adviserende en beoordelende rol zorgt de provincie voor de tijdige beschikbaarheid van ruimtelijke plancapaciteit op de goede plaats. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Inbreidings- en bundelingsdoelstellingen, zoals opgenomen in het omgevingsplan, zijn in de planningslijsten woningbouw van 2008 gehaald. Met goedkeuring van planningslijsten woningbouw en daar waar bedrijfsterreinprogramma's zijn goedgekeurd (zie doelstelling 130107) is

Effect	Doelstelling
	er voorzien in voldoende ruimtelijke plancapaciteit. Vaak met een zekere mate van overdimensionering om over voldoende schuifruimte te beschikken wanneer zich locatiegebonden discussiepunten voordoen in het bestemmingsplantraject. Bij bedrijfsterreinprogramma's concentreerden de discussiepunten zich op de Bevelanden en op Walcheren. 131202 Vanuit een stimulerende en beoordelende rol zorgt de provincie voor een hogere waardering van de woonomgeving, van particulier opdrachtgeverschap, van duurzaam en aanpasbaar bouwen, van wonen en zorg en van een verkeersveilige en ook sociaal veilige woonomgeving in de gemeentelijke planvorming. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Over de stimulering van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap in de woningbouw zijn met het Rijk afspraken gemaakt over de inzet van financiële stimula. Over financiële stimula rond Collectief Particulier Opdrachtgeverschap ligt thans in 2009 een statenvoorstel gereed, deze is voorbereid in 2008. In 2008 zijn een drietal "etalageprojecten" duurzaam bouwen benoemd en beschikt, te weten projecten op het gebied van (energie)Passief Bouwen in Wissenkerke, Middelburg en Terneuzen, variërend van een enkele woning of renovatieproject tot een woonwijk. Daarnaast zijn er 3 pilots "organisch groeien" gestart, Serooskerke (W), Aardenburg en Oudelande. De pilot in Serooskerke (W) heeft mede dankzij voorstellen van het kwaliteitsteam een wezenlijk invloed gehad op de gemeentelijke ontwikkelingsrichting. In Koudekerke is het proefproject "Meer met minder" gestart. Met subsidie van Rijk en gemeente wordt getracht rijtjeswoningen uit de zeventiger jaren op te plussen met twee stappen vooruit op het energielabel. Een woonomgeving die verkeersveilig en sociaal veilig is wordt doorgaans geregeld op bestemmingsplanniveau. De provinciale goedkeuring van bestemmingsplannen is in 2008 verdwenen. Met name het vooroverleg met gemeenten over bestemmingsplannen wordt benut om dit, waar nodig, te borgen. Over de mate waarin een aantal bijzondere woonomgevingen in Zeeland nieuwe inwoners van buiten trekt is onderzoek gedaan. Het succes in dat opzicht wisselt naar gelang de afstand van de locatie ten opzichte van de buurprovincies.
Zorgvuldig ruimtegebruik.	131301 De provincie realiseert de bundelings- en intensiveringsdoelstellingen die vallen onder haar verantwoordelijkheid en die zijn opgenomen in zowel het eigen ruimtelijk beleid als het Nationaal Ruimtelijk Beleid. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Met het beoordelen van planningslijsten woningbouw en de programma's voor bedrijfsterreinen wordt tevens gerealiseerd dat de bundeling, het intensief ruimtegebruik en de herstructureringsopgaven handen en voeten krijgen. Deze doelstelling heeft grote raakvlakken met doelstelling 131201, alwaar gesproken wordt over de hierboven genoemde planningslijsten.

Effect	Doelstelling
Kwaliteitsimpuls fysieke leefomgeving landelijk gebied.	132101 Vanuit haar stimulerende, coördinerende en begeleidende rol verhoogt de provincie de kwaliteit van water, milieu, natuur en landschap in het landelijk gebied, dit wordt onder nadere bereikt door samenwerken in het bestuurlijk consortium Vitaal Platteland. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Het betreft hier projecten uit As 3 van het Europese programma POP2 ter bevordering van de leefbaarheid op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie. In deze categorie zijn via Loket Vitaal Platteland sinds het van kracht worden van de ILGsubsidieverordening (maart 2008) 52 projecten ingediend voor een totaal projectbedrag van ca. € 17 miljoen (voorbeelden: de aanleg van een fietspad, de verbouwing van een dorpshuis, de bouw van een woonzorgcomplex). In 2008 zijn 17 beschikkingen afgegeven in deze categorie voor een totaal bedrag van € 3,61 miljoen aan POP2/ILGsubsidies, aangevuld met provinciale cofinanciering.
Het verbeteren van de duurzame economische vitaliteit van het platteland.	132201 Vanuit haar stimulerende, coördinerende en begeleidende rol bevordert de provincie de duurzame landbouw. Dit doet zij onder andere door projecten- en subsidieaanvragen te beoordelen. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: Duurzame landbouw is met ingang van maart 2008 onder realisatie ILG-doelen ondergebracht, onder andere pilots duurzaam ondernemen (zie 130402). 132202 Vanuit haar stimulerende, coördinerende en begeleidende rol bevordert de provincie de diversificatie van economische dragers. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Het betreft hier projecten uit As 4 van het Europese programma POP2 (uitvoering van de LEADER-aanpak) ter bevordering van de leefbaarheid op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie. In deze categorie zijn via Loket Vitaal Platteland sinds het van kracht worden van de ILGsubsidieverordening (maart 2008) twee projecten ingediend voor een totaal projectbedrag van € 0,3 miljoen (voorbeelden: een recreatievoorziening en een bijdrage voor een zorgboerderij). In 2008 is één beschikking afgegeven in deze categorie voor een totaal bedrag van € 0,17 miljoen aan POP2/ILGsubsidie aangevuld met provinciale cofinanciering.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Ruimtelijke omgeving	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	26.108	26.207	23.419	2.788
baten	-9.854	-13.380	-10.405	-2.975
resultaat voor bestemming	16.253	12.827	13.014	-187
toevoeging reserve	0	616	616	0
onttrekking reserve	0	-5.197	-5.197	0
resultaat na bestemming	16.253	8.246	8.433	-187

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € 2.788.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € -2.975.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 3.550	glastuinbouw kanaalzone
€ 955/-	fysieke leefomgeving
€ 193	overig
€ 2.788	totaal

Baten

€ 3.503/-	ILG subsidie
€ 829	SGB regeling
€ 301/-	overig
€ 2.975/-	Totaal

Toelichting:

In de begroting van 2008 is een bedrag van circa € 3.550.000 aan zowel baten als lasten opgenomen voor de realisatie van minimaal 250 hectare plangebied glastuinbouw in de Kanaalzone ten zuiden van Terneuzen. De ILG-subsidie is in 2008 beschikt aan Zeeland Seaports maar hiervoor zijn in 2008 nog geen werkzaamheden verricht waardoor € 3.550.000 niet in 2008 verantwoord kunnen worden. Om dezelfde reden zijn ook baten van € 3.503.000 niet geboekt in 2008.

Er is binnen dit programma een bedrag overschreden van € 955.000 voor meerjarige projecten in de fysieke leefomgeving. Dit betreft een bijdrage aan de gemeente Tholen voor ontwikkeling van het bedrijventerrein Tholen-Noord. De dekking van dit bedrag is geraamd in begrotingsjaar 2009. Bij het definitief vaststellen van het jaarrekeningsaldo 2008 wordt voorgesteld om dit bedrag aan het rekeningsaldo 2008 toe te voegen.

Nadat de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 heeft plaatsgevonden zijn, op basis van een beschikking van het ministerie van LNV en de Dienst Landelijk gebied nog bedragen tot € 829.000 ontvangen voor de SGB-regeling. Deze zijn niet meegenomen in de raming er is een verschil ontstaan tussen de raming en de realisatie. In 2009 het resterend deel van het geormerkte bedrag geraamd en ingezet worden op dit programma.

4.3 Programma 14 – Watermanagement

Inleiding

Onder watermanagement worden de provinciale taken gerekend op het terrein van waterbeheer (kwantiteit en kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater) en op het terrein van waterkering/bescherming tegen de zee. De taken van de provincie liggen in hoofdzaak op strategisch niveau. De operationele taken liggen veelal bij de waterschappen en Rijkswaterstaat. Vanwege de steeds nauwere relatie met vooral ruimtelijke ordening en andere beleidsterreinen krijgt de aanpak van het watermanagement een steeds integraler karakter. In de gebiedsgerichte aanpak ligt de regierol veelal bij de provincie.

1. Wat willen we bereiken?

Wat we willen bereiken is geformuleerd in de verschillende beleidsnota's en visiedocumenten op het gebied van het waterbeheer.

Op het gebied van de waterkeringszorg en waterhuishouding heeft de provincie een toezichthoudende taak. Dit toezicht draagt er toe bij dat de waterkeringen blijvend voldoen aan de wettelijke normen en het waterhuishoudkundig systeem blijft voldoen aan de eisen van de tijd.

Naast de toezichthoudende rol is er de initiërende, stimulerende en sturende rol van de provincie op het terrein van het watermanagement, die eveneens moet bijdragen aan de hieronder te noemen essentiële maatschappelijke effecten:

- Land duurzaam beveiligd tegen overstroming en wateroverlast;
- Het binnenwater zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende;
- Het estuariumkarakter van de Deltawateren versterkt.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1406:

Land duurzaam beveiligd tegen overstroming en wateroverlast.

1407:

Het binnenwater zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende.

1408:

Het estuariumkarakter van de Deltawateren versterkt.

1409:

Realisatie van de ILG-waterdoelen

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Land duurzaam beveiligd tegen overstrooming en wateroverlast.	140601 • Vanuit haar stimulerende en ondersteunende rol zorgt de provincie de uitvoering van de planstudies zwakke schakels; • Goedkeuring toetsing van zeeweringen door waterschappen; • Goedkeuring plannen projectbureau zeeweringen; • Uitvoering kustbeleidsplan; • Opstellen klimaatagenda; • Uitvoering pilots innovatief kustbeheer. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: • Goedkeuring toetsing van zeeweringen door waterschappen; Toetsing van waterkeringen vindt 5-jarlijks plaats. Dit was in 2008 niet aan de orde. • Goedkeuring plannen projectbureau zeeweringen; In 2008 zijn 8 ingediende plannen voor aanpassing van steenbekledingen beoordeeld en goedgekeurd. • Uitvoering kustbeleidsplan; Het zwakke schakel-project Westkapelse zeedijk is in 2008 gereed gekomen. Het project Nolle-Westduin heeft een jaar vertraging opgelopen als gevolg van bezwarenprocedures. Uitvoering geschiedt in 2009. De twee kustversterkingsplannen voor de Zwakke Schakel West Zeeuwsch-Vlaanderen zijn goedgekeurd. In 2009 wordt naar verwachting het traject Nieuwvliet-Groede uitgevoerd. Verder zijn de dijkversterkingsplannen voor de Kruiningen- en Zimmermanpolder goedgekeurd. Deze worden in 2009 uitgevoerd. Er is een begin gemaakt met een herziening van het Kustbeleidsplan, mede met het oog op implementatie van de aanbevelingen van de commissie Veerman. • Opstellen klimaatagenda; Opstellen van de klimaatagenda heeft vertraging opgelopen. Deze zal in 2009 worden uitgebracht tezamen met een klimaatprogramma. • Uitvoering pilots innovatief kustbeheer. Gestart is in 2008 met het Interreg-project climate proof areas, dat zich, voor het Nederlandse deel, richt op klimaatbestendige zeeweringen op Schouwen-Duiveland. 140602 Wateroverlast ten gevolge van extreme regenval in de periode tot 2015 zodanig teruggedrongen dat voldaan wordt aan de de gestelde normen voor wateroverlast, zoals deze genoemd zijn in het nationaal bestuursakkoord water. De per gebruiksfunctie geformuleerde normen voor wateroverlast worden vastgelegd in de uitwerking van het nieuwe omgevingsplan, waarvan de voorbereiding in 2008 start en die in 2009 wordt vastgesteld. Tot die tijd gelden de werknormen uit het omgevingsplan Zeeland 2006-2012. De circa 2000 hectare land die niet voldoet aan de werknormen wordt in de periode tot 2015 in een gelijkmatig tempo tot 0 teruggedrongen. In bestuursakkoorden met de waterschappen zijn afspraken vastgelegd om dit doel per 2015 te bereiken. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: Normen voor wateroverlast zijn niet vastgelegd in de uitwerking van het Omgevingsplan. Dit onderwerp zal geregeld worden in de, in 2009, vast te stellen nieuwe provinciale waterverordening. Terugdringen van het gebied dat niet aan de werknormen voldoet is een permanente actie van de waterschappen. Over de gerealiseerde extra berging in 2008 moeten de waterschappen in de eerste helft van 2009 rapporteren. De gegevens zijn nu nog niet beschikbaar bij de provincie. In 2008 heeft zich in Zeeland geen wateroverlast als gevolg van extreme regenval voorgedaan.
Het binnenwater zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende.	140701 Meer ruimte voor (binnendijks) water: • Vanuit haar stimulerende en ondersteunende rol zorgt de provincie ervoor dat tot 2015 ieder jaar 10% van de WB21-wateropgave gerealiseerd wordt door het waterschap; • Vanuit haar initiërende en stimulerende rol zorgt de provincie voor meervoudig gebruik van water door de combinatie van de functie water(berging) met andere functies (natuur, recreatie en infrastructuur); • Bewerkstelligen van effectieve samenloop van herinrichtingsmaatregelen voortvloeiend uit WB21 (waterbeheer 21e eeuw) en EU Kaderrichtlijn Water. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Of de 10% reductie gehaald is, is nu niet bekend (cijfers 2008 ontbreken nog). Tendens in de afgelopen jaren was dat deze doelstelling niet gehaald werd. De komende jaren zal een inhaal noodzakelijk zijn. Voorbeelden van realiseren van meervoudige functies, als gevolg van intensieve betrokkenheid van de provincie, zijn Domburgse watergang en Eekloosche watergang. 140702 Vormgeven van doorwerking en uitvoering van de EU Kaderrichtlijn Water: • De provincie zorgt samen met de waterbeheerders voor de implementatie van de Europese kaderrichtlijn water. De provincie heeft daarbij de regierol; • In 2008 doelstellingen en maatregelen definiëren voortvloeiend uit de EU Kaderrichtlijn Water in de vorm van een uitwerking/aanpassing van het Omgevingsplan Zeeland. Doel is deze doelstellingen en maatregelen, alsmede een overkoepelend stroomgebiedbeheersplan voor het Scheldestroomgebied, in 2009 vast te stellen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: Conform uitgevoerd. De waterplannen van de verschillende overheden, waaronder de provincie, liggen sinds begin 2009 ter visie. Het verdere proces tot vaststelling zal in nauwe samenwerking plaatsvinden. 140703 Verbetering van de waterkwaliteit regionale wateren: • De provincie voert de voorgenomen acties in het Omgevingsplan Zeeland 2006-2012, gericht op de waterkwaliteit, in nauwe

Effect	Doelstelling
	samenwerking met de waterbeheerders uit; • Vanuit haar stimulerende en ondersteunende rol zorgt de provincie voor een verlaging van de concentraties van zuurstof, stikstof, fosfaat, chlorofyl in een range van 1% tot 20%. Tevens zorgt de provincie voor een verbetering van het doorzicht van regionale wateren in de meerjarige trend door monitoring. Dit geldt tevens voor de concentraties zware metalen en microverontreinigingen in water en waterbodem. De driejaarlijkse provinciale watersysteemrapportage moet hierin inzicht verschaffen; • Handhaving van de noodzakelijke waterkwaliteit (zoet én zout) ten behoeve van agrarische, recreatieve en natuur functies staat centraal. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De ontwikkeling van de waterkwaliteit is alleen via langjarige trendanalyse te volgen. Een eerste evaluatiemoment zal de Regionale Water Systeem Rapportage 2006 tot en met 2008 zijn, die in 2009 zal worden uitgebracht. Het terugdringen van de belasting van het oppervlaktewater met vervuilende stoffen richt zich al langer niet meer op de puntbronnen (is geregeld via nagenoeg 100% riolering en zuivering), maar al geruime tijd op de diffuse bronnen. Onder de hoede van het Regioteam Zuiver Zeeuws Water (een samenwerkingsverband van alle betrokken overheden) zijn diverse projecten uitgevoerd en in uitvoering. 140704 Zorgen voor voldoende grondwater met een kwaliteit geschikt voor locatiegebonden functies: • Vanuit zijn regulerende, stimulerende en ondersteunende rol zorgt de provincie voor de bescherming van de kwantiteit van grondwatervoorkomens: geen uitputting, verdroging en zettingen als gevolg van onttrekkingen van grondwater; • Vanuit zijn regulerende rol voorkomt de provincie kwaliteitsverslechtering van zoete grondwatervoorraden; • Vanuit haar initiërende en ondersteunende rol zorgt de provincie voor een lange termijn strategie om het zoete grondwater in stand te houden en waar mogelijk de voorraad te vergroten en de functies daarop af te stemmen; • De provincie onderzoekt de effecten van zeespiegelstijging op de verzilting van grond- en oppervlaktewater om tijdig op eventuele effecten in te kunnen spelen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In 2008 zijn enige tientallen vergunningen en meldingen voor grondwateronttrekkingen afgehandeld. Het daarbij gehanteerde beleidskader staat garant voor volledige instandhouding van de zoetwatervoorkomens. De lange termijn strategie zal mede bepaald worden door de uitkomsten van het verziltingsonderzoek. Dit liep in 2008 en zal in 2009 worden afgerond. 140705 Lange termijn strategie om zoet grondwater in stand te houden

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De resultaten van de bovengenoemde verziltingsstudie worden eerst afgewacht.
Het estuariumkarakter van de Deltawateren versterkt.	140801 • Vaststellen Deltaprogramma door Deltaraad; • Besluit over planstudie waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer (door staatssecretaris op advies van BOKV); • Voortzetting brede discussie duurzame zoetwatersituatie zuidwestelijke Delta door de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant; • Uitvoering investeringsprogramma Grevelingen in Zicht onder regie van Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen; • Uitvoering Life-project Rammegors en Schelphoek (medefinanciering door provincie). Is de doelstelling gerealiseerd? Gedeeltelijk Stand van zaken: Volkerak-Zoommeer: Het BOKV (Bestuurlijk Overleg Krammer Volkerak) heeft als afsluiting van de planstudie een advies vastgesteld voor de staatssecretaris van V&W. Kern van dit advies is: de enige optie om de blauwalgenproblematiek aan te pakken is om het meer weer te verzilten. Voorwaarde voor deze optie is, dat de zoetwaterproblematiek opgelost wordt. Dit is integraal overgenomen in het ontwerp-Nationaal Waterplan. Knelpunt in dit geheel is de oplossing voor de zoetwaterproblematiek. Voor het Brabantse en Zeeuwse deel van het beïnvloedingsgebied van het meer zijn inmiddels oplossingen geformuleerd op basis van de brede discussies over de zoetwaterproblematiek, die in het gebied gevoerd zijn. Complexer is de situatie in Zuid-Holland, waar inmiddels een dergelijke brede discussie is opgestart. De resultaten moeten op tijd klaar zijn, zodat ze als input kunnen dienen voor de inspraakreactie op het Nationaal Waterplan. Tegelijkertijd gaat in het gebied de planstudie Waterberging Volkerak Zoommeer (in het kader van Ruimte voor de Rivier) van start. Van belang hierbij is de synergie met de planstudie waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer en de planstudies met betrekking tot het toekomstig waterbeheer van de Grevelingen en de Oosterschelde. Grevelingen: Uitvoeringsprogramma 'Grevelingen in Zicht' is in uitvoering en op schema. Meest markant is de Verkenning Grevelingen, waarin het herstel van getijdewerking in combinatie met een getijdecentrale in de Brouwersdam zijn verkend. Het is nu wachten op het besluit van de staatssecretaris om over te gaan tot de uitvoering van een planstudie. Voordelta: in 2008 is een verordening tot stand gekomen, waarmee vorm wordt gegeven aan de stimulering van recreatie-initiatieven als compensatie van de ten gevolge van de ontwikkeling van de tweede maasvlakte beperkingen van het gebruik van de Voordelta. De eerste tranche van deze subsidieregeling heeft inmiddels plaatsgevonden. Daarnaast wordt gewerkt aan een compensatieregeling voor de visserij.

Effect	Doelstelling
	Oosterschelde: In 2008 is het probleem van de zandhonger op basis van een pre-verkenning en middels een symposium duidelijk op de landelijke kaart gezet. In het NWP is inmiddels een verkenning aangekondigd (inclusief pilots in de praktijk), die in 2009 moet zijn afgerond. Life-project Samares is in 2008 helaas afgeblazen. Rijkswaterstaat komt met nieuwe voorstellen. Daarbij wordt geen financieel beroep gedaan op de provincie. Deze doelstelling heeft grote raakvlakken met doelstelling 130402 onder het programma 'Ruimtelijke omgeving'. Stand van Zaken wordt in principe gedeeld door beide doelstellingen.
Realisatie van de ILG-waterdoelen	140901 Realisatie van de waterdoelen, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013. Concretisering vindt plaats via de PMJP programmering. Is de doelstelling gerealiseerd? Nee Stand van zaken: Eind 2008 is door aanpassing van de bestuursovereenkomst ILG een bedrag van circa € 4 miljoen rijksgeuld aan Zeeland toegezegd voor het uitvoeren van een 5-tal projecten in het kader van het programma Synergiegelden Kaderrichtlijn Water. De uitvoering van de projecten is voorzien in de periode vanaf 2009 tot en met 2015. Het voor deze ILGperiode benodigde bedrag ad circa € 3,2 miljoen is inmiddels aan het ILG-budget toegevoegd.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Watermanagement	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	5.353	6.511	6.714	-203
baten	-202	-611	-1.055	444
resultaat voor bestemming	5.151	5.900	5.659	241
toevoeging reserve	0	331	331	0
onttrekking reserve	0	-763	-763	0
resultaat na bestemming	5.151	5.468	5.227	241

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -203.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 444.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 268/-	deltawateren en delta award
€ 125/-	apparaatskosten en overhead
€ 190	overig
€ 203/-	Totaal

Baten

€ 260	diverse ontvangsten voor deltaxwateren en delta award
€ 138	regionale communicatie
€ 46	overig
€ 444	Totaal

Toelichting:

De overschrijding van zowel baten als lasten op dit programma zijn grotendeels te verklaren doordat er ontvangsten in november 2008 zijn binnengekomen na de laatst mogelijke begrotingswijziging in oktober 2008. Hierdoor zijn deze niet meegenomen in de ramingen, aan zowel baten als lastenzijde.

Dit geldt met name voor ontvangsten en uitgaven voor de Deltaraad, de Delta Water Award en de ontvangst een subsidie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat voor regionale communicatie in het Scheldestroomgebied. Nadat deze gelden zijn ontvangen zijn voor deze activiteiten uitgaven gedaan, waardoor de overschrijding op lastenniveau verklaard wordt.

Het project Zwakke Schakels laat een onderbesteding zien in 2008. Dit project is financieel afgerekend en op het maximale subsidiebedrag vastgesteld. Het restant van € 176.000 dat bestaat uit doorberekende salariskosten en overhead vloeit via rekeningsaldo 2008 naar de algemene middelen.

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

4.4 Programma 15 – Natuur en Landschap

Inleiding

Het beleid Natuur en Landschap van de provincie is gericht op behoud, ontwikkeling en verbreding. Door wettelijke bescherming (onder andere de Natuurbeschermingswet, Flora en Faunawet, Boswet, Wet Ruimtelijke Ordening), worden de bestaande natuur en landschap waarden publiekrechtelijk beschermd.

Door natuurontwikkeling en landschapsbouw worden nieuwe waarden gecreëerd. Er wordt gestreefd naar verbreding van het natuurbeleid door een koppeling met agrarisch natuurbeheer, natuurgerichte recreatie, waterberging, et cetera.

1. Wat willen we bereiken?

Het doel is een gezonde Zeeuwse natuur en een fraai en karakteristiek Zeeuws landschap. Hierbij zijn de kernactiviteiten het wettelijk beschermen van bestaande natuur- en landschapswaarden, een goed actief beheer van natuur en landschap en de uitbouw van de Zeeuwse Ecologisch hoofdstructuur door meer natuur te ontwikkelen.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1503:

Meer en betere natuur- en landschapswaarden

1504:

Realisatie van de ILG natuur- & landschapsdoelen

2. Wat hebben we bereikt?

Effect	Doelstelling
Meer en betere natuur- en landschapswaarden	150301 Natuurontwikkeling: Vanuit een kaderstellende en coördinerende rol realiseert de provincie minimaal 200 hectare natuurontwikkeling per jaar. Voor 2008 wordt circa 250 hectare voorzien. Is de doelstelling gerealiseerd? Ja Stand van zaken: In 2008 zijn 8 projecten uitgevoerd met in totaal de aanleg van 266 hectare nieuwe natuur. Het betreft: Aardenburgse Havenpolder (48 hectare), Scheldeoord (9 hectare), Sophiapolder, deelgebied 2 (29 hectare). Vroongronden Westkapelle (65 hectare), Plan Tureluur, deelgebied 7 (65 hectare), Plaskreek (17 hectare), Nummer Een (21 hectare) en Boschkreek Axel (12 hectare). 150302 Natuurbeheer: De Zeeuwse natuurgebieden worden actief en professioneel beheerd op basis van de invloedssferenkaart van het Natuurgebiedsplan Zeeland. De kenmerkende Zeeuwse landschappelijke waarden, zoals bloemdijken, grenslinden, knotbomen en drinkpoelen, worden onder professionele begeleiding via de SLZ onderhouden. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: De Zeeuwse natuur wordt grotendeels professioneel beheerd door Staatsbosbeheer (15.201 hectare), Natuurmonumenten (2104 hectare) en het Zeeuwse Landschap (8133 hectare). Hiervoor stelt de provincie ILG-beheersgelden beschikbaar. Het Zeeuwse landschap ontvangt daarnaast ook nog provinciale subsidie (€ 700.000). Op het Groot Eiland is 116 hectare particulier beheer afgesloten, waardoor het hele ILG-budget (€ 2,6 miljoen) besteed is. Agrarisch natuurbeheer is verder uitgebouwd met 3000 hectare ganzenopvanggebied. Kleine landschapselementen worden via de SLZ beheerd. De toegankelijkheid van natuurgebieden is vergroot in 7 bestaande en nieuwe natuurgebieden onder andere Plaskreek, Braakman-noord, Sint Kruiskreek. Het wandelnetwerk Zeeland krijgt steeds meer gestalte: start Domburgse Watergang, realisatie Zuid-Beveland (180 km), start Oost Zeeuws-Vlaanderen (270 km). 150303 Natuurbescherming: De circa 20.000 hectare bestaande natuurgebieden, formeel begrensd in het natuurgebiedsplan Zeeland, en landschapswaarden zijn wettelijk en door middel van handhaving beschermd en zijn daardoor veiliggesteld tegen fysieke aantastingen. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema

Effect	Doelstelling
	Stand van zaken: Beleid Natura 2000 gebieden is verder uitgewerkt: zienswijzen Ontwerp-aanwijzingsbesluiten Voordelta, vaststellen deel Beheerplan Voordelta en start opstellen 5 Zeeuwse Beheersplannen. Verder worden alle Zeeuwse natuurgebieden beschermd via de nieuwe Wet RO. De verleende vergunningen, over geheel 2008 betreft dit 68 vergunningen, van de Natuurbeschermingswet zijn gecontroleerd. Door handhaving is geen grootschalige aantasting van natuurgebieden geconstateerd.
Realisatie van de ILG natuur- & landschapsdoelen	150401 Realisatie van de natuurdoelen, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013. Concretisering vindt plaats via de PMJP programmering. Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In het jaar 2008 zijn overeenkomstig de jaarlijkse prestatieovereenkomst met Dienst Landelijk Gebied (DLG) ten behoeve van de inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gronden verworven en zijn daarnaast hectares concreet als EHS ingericht. Ten behoeve van Natuurpakket Westerschelde kon de hand worden gelegd op een hoeveelheid (ruil)grond. Na ontvangst van de juiste aantallen hectares van DLG zal hierover volgens afspraak rond 1 april 2009 aan de Staten worden gerapporteerd. Zowel voor realisatie van het jaarlijkse bestedingenplan Nationaal Park Oosterschelde als het jaarplan soortenbeleid zijn in 2008 ILG-subsidies verleend. De daadwerkelijke uitvoering van de plannen strekt zich uit tot in 2009. Ook zijn (de jaarlijks vaste) subsidies verleend voor natuurbeheer via begrazing aan twee stichtingen met een schaapskudde. Het uitvoeren van plannen in het kader van verdrogingsbestrijding en het verminderen van milieutekorten zal eerst vanaf 2009 gestalte krijgen. Ten dele wordt dit veroorzaakt door het feit, dat pas sinds maart 2008 over een goedgekeurde ILG-subsidieverordening kan worden beschikt. Inmiddels is via de prestatieovereenkomst 2009 met DLG een deelprogrammering opgesteld. Ook worden intern concrete provinciale uitvoeringsplannen voorbereid. In 2008 werd de ILG-prestatieopgave "Knelpunten in Robuuste Verbindingszones" voltooid met het verstrekken van een bijdrage voor een fauna-uitredeplaats langs het Schelde-Rijnkanaal. In het kader van Programma Beheer zijn via Dienst Regeling van LNV in 2008 subsidies verleend voor beheer in nieuwe en bestaande EHS, beheer landschap en beheer recreatieve voorzieningen. Het betreft hier veelal langjarige subsidies; totaal werd dit jaar via Dienst Regelingen een bedrag van ca. € 3,8 miljoen aan ILG/POP2-geld uitgekeerd. 150402 Via de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013 is afgesproken om een exploitatiesubsidie. Concretisering vindt plaats via de PMJP programmering en subsidiering

Effect	Doelstelling
	Is de doelstelling gerealiseerd? Op schema Stand van zaken: In het jaar 2008 zijn sinds maart (inwerkingtreding ILG-subsidieverordening) ten behoeve van projecten binnen de drie delen van het Nationaal Landschap Zuidwest Zeeland tot een totaalbedrag van circa € 0,84 miljoen ILG-subsidies en aanvullende POP2-subsidies verleend. Het gaat hier concreet om een 7-tal projecten op het vlak van ontwikkeling en behoud van de kernkwaliteiten alsmede gebiedsontsluiting van het Nationaal Landschap (onder andere de realisatie van een aardkundige wandelroute, een project ter herstel van het hekkenlandschap, een landschappelijk wandelnetwerk). Verder een 3-tal projecten ter bescherming en versterking van cultuurhistorische elementen in het landschap (onder andere een project herstel cultuurhistorische elementen). Totaal zijn twee projecten inmiddels in 2008 voltooid. Hiermee kon een forse start worden gemaakt met realisatie van het Uitvoeringsprogramma, zoals dit met het rijk is overeengekomen. In 2008 is een ILG-subsidie verleend aan Stichting Landschapsbeheer Zeeland in aanvulling op de aan haar door de provincie verstrekte budgetsubsidie. Hiermee was het voor de stichting mogelijk om de haar met de provincie afgesproken taken op het gebied van het beheer van het landschap in 2008 uit te voeren.

3. Wat heeft het gekost?

(bedragen x €1000)

Programma Natuur en Landschap	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	33.254	20.504	20.777	-273
batens	-26.888	-12.948	-13.349	401
resultaat voor bestemming	6.366	7.556	7.428	129
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-393	-1.322	928
resultaat na bestemming	6.366	7.163	6.106	1.057

Financiële analyse

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten bedraagt € -273.

Het verschil tussen begrote en gerealiseerde baten bedraagt € 401.

De specificatie is als volgt:

Lasten

€ 300/-	apparaatskosten en overhead
€ 27	overig
€ 273/-	totaal

Baten

€ 458	natuurpakket Westerschelde
€ 57/-	overig
€ 401	Totaal

Toelichting:

Het verschil in apparaatskosten en overhead in dit programma wordt veroorzaakt door de toegepaste systematiek van toerekenen. Deze toerekeningsystematiek wordt toegelicht in paragraaf 8.3 Financiële analyse.

Na de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 kon nog een bedrag van € 458.000 worden gedeclareerd en ontvangen voor het natuurpakket Westerschelde. Het betrof een bijdrage voor materiele en personele lasten. Dit bedrag zal in 2009 ingezet worden voor dit programma.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Jaarrekening 2008

Foto: Marjolein van Ooijen

5. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

5.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
opcenten motorrijtuigenbelasting	28.500	29.200	29.123	-77
provinciefonds	68.919	61.850	61.861	11
dividend	26.617	28.617	28.657	40
saldo van de financieringsfunctie	10.825	12.161	12.049	-112
onvoorzien inclusief stelposten	-3.495	2.528	1.293	-1.236
resultaat voor bestemming	131.365	134.356	132.983	-1.374
toevoeging reserve	-46	-26.444	-26.444	0
onttrekking reserve	14.378	49.336	49.334	-2
saldo	145.697	157.248	155.873	-1.376

Toelichting verschillen tussen begroting na wijziging en de rekening:

- De opcenten zijn € 0,07 miljoen lager dan geraamd.
- In de ontvangsten van het provinciefonds is de terugbetaling van € 12,5 miljoen aan het rijk verwerkt, zoals opgenomen in het regeerakkoord.
- Er is een fractie meer dividend ontvangen dan er in de ramingen vanuit was gegaan (€ 0,04 miljoen).
- Onder het saldo van de financieringsfunctie zijn de rentebaten opgenomen.
- De overige dekkingsmiddelen bestaan uit de rente die is toegekend aan de investeringen.
- Onder onvoorzien en stelposten zijn de bedragen opgenomen voor verschillen op kostenplaatsen en diverse overige opbrengsten.

De mutaties op de reserves hebben alleen betrekking op de toevoegingen en onttrekkingen voor de algemene dekkingsmiddelen en niet op de verschillende programma's.

5.2 Verloop overzicht onvoorzien

	Bedrag	Omschrijving	Begrotings wijziging
Beginsaldo onvoorzien	250.000		
	-4.359	Diverse kleine wijzigingen	diversen
	-30.000	Reünie PSD	2008003
	37.000	Correctie toegevoegde rente voorziening natuurcompensatie	2008003
	33.100	Correctie materiële budgetten functie technisch systembeheerder	2008003
	-25.000	Subsidie monument Sloedam	2008004
	-110.282	400 jaar Michiel de Ruyter	2008004
	131.574	Overschot budget uitkering oud GS-leden	2008005
	-6.500	Extra bijdrage kassiersfunctie aan het IPO	2008005
	-15.000	Extra inhuur juridische advisering in verband met arbeidsrecht	2008005
	-28.000	Stijging premie verzekeringen aansprakelijkheid en wagenpark	2008005
	-232.533	Overboeken saldo naar budgettaire ruimte.	2008005
Eindsaldo onvoorzien	0		

Dit overzicht geeft inzicht hoe het bedrag voor onvoorzien in 2008 is besteed.

Paragrafen

Jaarrekening 2008

6. Paragrafen

6.1 Paragraaf Provinciale Heffingen

1. Gerealiseerde inkomsten

Tabel 1: Gerealiseerde inkomsten provinciale heffingen

(bedragen x € 1.000)

	2007 realisatie	2008 begroting	2008 realisatie
Opcenten motorrijtuigenbelasting	28.044	29.200	29.123
Leges	49	64	54
Grondwaterheffing	121	160	146
Totaal	28.214	29.424	29.323

1.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

In de programmabegroting van 2008 is uitgegaan van een autonome stijging van de opcenten motorrijtuigenbelasting met 3%. De oorspronkelijke raming voor 2008 was € 29,0 miljoen. Op grond van de hogere werkelijke gerealiseerde ontvangsten, zijn de begrote inkomsten in de loop van het jaar met € 0,2 miljoen naar boven bijgesteld. In werkelijkheid zijn de inkomsten gestegen van € 28,0 miljoen in 2007 naar € 29,1 miljoen in 2008. Absoluut is dit een stijging van € 1,1 miljoen en procentueel 3,9%. De stijging van de opbrengsten is te verklaren door een autonome groei en een nominale groei.

1.1.1. Autonome groei

Op grond van de meest recente informatie over de hoeveelheid voertuigen en de onderverdeling naar gewichtsklassen van het Ministerie van Financiën (situatie per 31 december 2008), blijkt dat de hoeveelheid auto's in Zeeland is toegenomen tot 205.581. Dit aantal is nader te specificeren naar personenauto's (183.956) en bestelauto's (21.625). Rekening houdend met de verschillende tariefcategorieën (volledig tarief, kwarttarief, vrijstellingen en schorsingen) is ten opzichte van de situatie één jaar eerder sprake van een stijging van het aantal auto's met 2,2%. Behalve het aantal auto's is ook het gemiddelde gewicht gedurende het afgelopen jaar toegenomen met 1,0% tot 1.131 kg. Overigens is er geen eenduidige relatie tussen de procentuele stijging van de opbrengsten MRB en de procentuele stijging van het aantal auto's casu quo het gewicht daarvan. Dit komt omdat de belasting een progressief trapsgewijs patroon volgt waardoor er soms meer belasting moet worden betaald bij slechts een geringe toename van het gewicht (valt dan in een volgende gewichtsklasse).

1.1.2 Nominale groei

In 2008 heeft geen nominale groei plaats gevonden. In werkelijkheid zijn de opcenten in 2008 gelijk gebleven aan de opcenten in 2007 namelijk 69,3 opcenten.

1.2 Leges

De werkelijke opbrengsten voor leges in 2008 zijn lager dan de begrote opbrengsten. Deze daling wordt met name verklaard door een daling in het aantal heffingen van leges in verband met milieu, geluidhinder en de grondwaterverordening. Daarnaast is een terugval in de verkoop van statenstukken zichtbaar dit ten gevolge van digitalisering.

1.3 Grondwaterheffing

Onder de naam "grondwaterheffing" wordt een directe provinciale belasting geheven, wegens het onttrekken van grondwater ter bestrijding van de ten laste van de provincie komende kosten. De opbrengst van de grondwaterheffing bestaat jaarlijks uit een groot deel (circa € 120.000) uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een "permanent" karakter heeft. Deze opbrengst blijft dus jaarlijks gelijk. Daarnaast is er jaarlijks een extra opbrengst van de grondwaterheffing uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een "incidenteel" karakter heeft. Dit bedrag varieert van € 0 tot circa € 100.000. In het jaar 2008 bedraagt de opbrengst uit grondwaterheffing € 146.000.

2. Beleid ten aanzien van lokale heffingen

2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van de opcenten vast. De provincie dient zelf te bepalen in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum-provinciaal opcentenniveau) wil benutten. In de Statenvergadering is besloten de opcenten in 2008 niet te laten stijgen. Dit betekent dat het opcententarief van 69,3 opcenten is gehandhaafd.

2.2 Leges

De provincie heft voor diverse diensten leges. In de legesverordening Zeeland zijn de belastbare feiten, alsmede de tarieven opgenomen. Elke vier jaar wordt de legesverordening geactualiseerd. Met leges wordt in beginsel bedoeld, vergoedingen voor kosten welke de overheid maakt ten behoeve van de dienstverlening aan individuele burgers en het bedrijfsleven. De legesverordening bestaat uit de verordening en de tarieventabel. Per 1 januari 2007 is de verordening geactualiseerd.

2.3 Grondwaterheffing

Onder de naam "grondwaterheffing" wordt een directe provinciale belasting geheven, wegens het onttrekken van grondwater ter bestrijding van de ten laste van de provincie komende kosten. In de grondwaterheffingsverordening provincie Zeeland 1999 zijn de belastbare feiten, alsmede de tarieven opgenomen.

De grondwaterheffingsverordening wordt periodiek geactualiseerd. Per 1 januari 2007 is het tarief aangepast aan de loon- en prijsstijgingen. Het tarief bedraagt momenteel € 0,0275 per kubieke meter onttrokken grondwater.

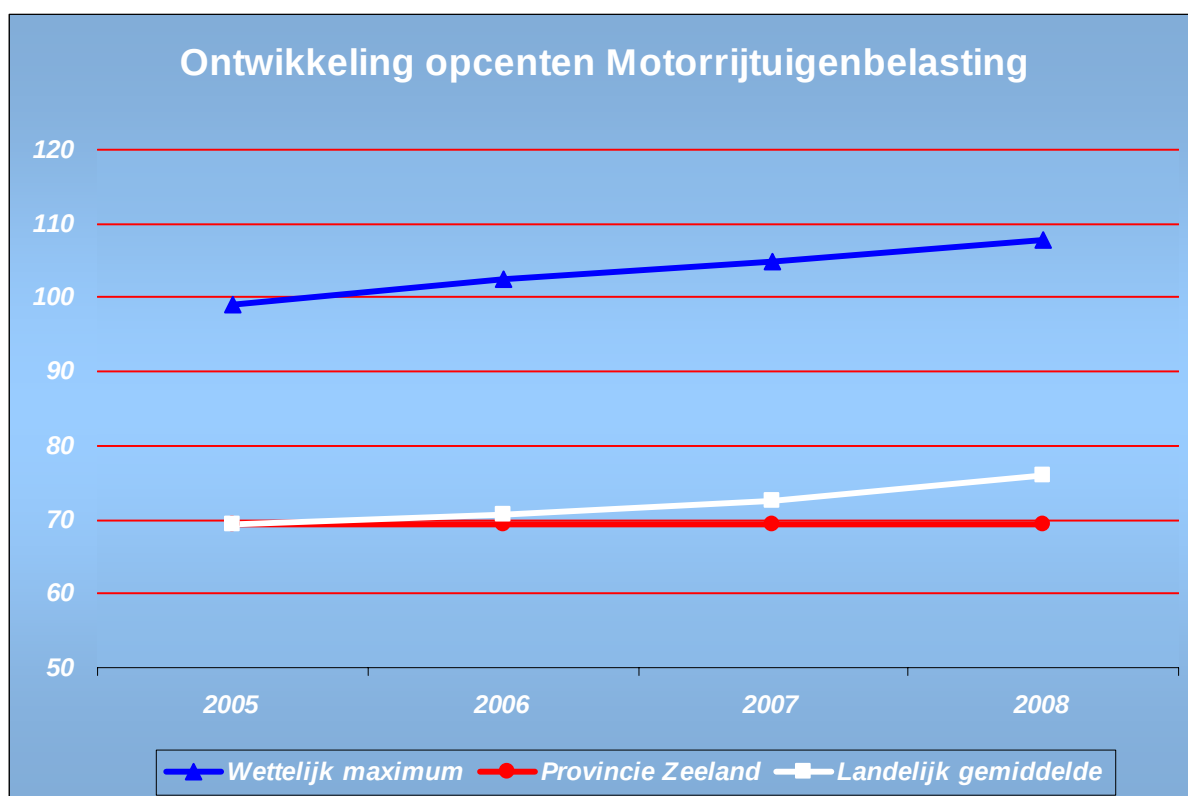
3. Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is voornamelijk de hoogte van de opcenten van belang. Zoals eerder vermeld, stelt het Rijk jaarlijks het maximale niveau van de opcentenheffing vast. Voor 2008 bedraagt dit 107,9 opcenten. De Provincie Zeeland hanteert met ingang van 1 april 2008 69,3 opcenten. Op de ranglijst van duurste provincie van Nederland, neemt de Provincie Zeeland per genoemde datum de tiende plaats in. Het gemiddelde over alle provincies is 75,9.

Onderstaand overzicht toont de ontwikkeling van het percentage ten opzichte van het landelijk gemiddelde en het stijgingspercentage over de afgelopen jaren.

Tabel 2: Ontwikkeling opcenten Motorrijtuigenbelasting in de jaren 2005 tot en met 2008 van 1 april t/m 31 maart:

Ontwikkeling opcenten	2005	2006	2007	2008
Provincie Zeeland	69,3	69,3	69,3	69,3
landelijk gemiddelde	69,3	70,7	72,6	75,9
Provincie Zeeland als % van landelijk gemiddelde	100	98,0	95,5	91,3
wettelijk maximum	99	102,4	105	107,9
Provincie Zeeland als % van wettelijk maximum	70	67,7	66	64,2

6.2 Paragraaf Weerstandsvermogen

1. Inleiding

In 2008 heeft een werkgroep het eindrapport risicomanagement opgeleverd. In dit eindrapport wordt het provinciaal beleid ten aanzien van risicomanagement uiteengezet. De paragraaf weerstandsvermogen in de begroting van 2009 is reeds gebaseerd op dit nieuwe beleid. In de paragraaf is ook de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen. Dit is berekend op basis van risico's met een impact groter dan € 1 miljoen.

Voor de paragraaf weerstandsvermogen van de programmabegroting 2008 is geen berekening van de weerstandscapaciteit uitgevoerd en zijn er meerdere risico's opgenomen met een impact kleiner dan € 1 miljoen.

Bij het opstellen van deze paragraaf is uitgegaan van de nieuwe werkwijze. De opzet is dus gebaseerd op de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2009. Door het hanteren van de nieuwe werkwijze en bijbehorende normen worden meerdere risico's uit de begroting 2008 niet toegelicht in deze paragraaf. Deze risico's zijn zonder toelichting opgenomen bij punt 8 van deze paragraaf.

2. Algemeen

De provincie heeft, net als andere overheidsorganisaties, te maken met toenemende risico's bij het uitvoeren van de eigen taken. Zo worden meer en hogere claims bij de overheden ingediend die voortvloeien uit hun overheidstaak. Verder verschuift het takenpakket van de provincie van planning naar uitvoering. Ook met de uitvoering van omvangrijke projecten nemen de risico's voor de provincie toe.

In de paragraaf weerstandsvermogen worden de significante financiële risico's en het vermogen om dergelijke risico's op te vangen, in beeld gebracht. De doelstelling van de paragraaf weerstandsvermogen is om de gebruiker van de programmabegroting en jaarstukken te informeren over de "kwaliteit" van de financiële positie.

Aan de basis van de paragraaf weerstandsvermogen ligt het toepassen van risicomanagement. Het risicomanagementbeleid van de provincie wordt daarom op onderdelen toegelicht in deze paragraaf.

Centrale begrippen

De centrale begrippen die door de provincie worden gehanteerd staan hieronder toegelicht.

- **Weerstandsvermogen**
Het vermogen van de provincie om financiële tegenvallers op enig moment, buiten de reguliere budgetten en voorzieningen om, te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's.
- **Weerstandscapaciteit**
De middelen en mogelijkheden om tegenvallers op te vangen.
- **Risico**
Een onzekere gebeurtenis met een negatieve invloed op het bereiken van de provinciale doelstellingen.

3. Risicomanagement

Risicomanagement is een cyclisch proces met een aantal stappen. De basis van het proces bestaat uit het inventariseren, prioriteren en beheersen van risico's. Door herhaling van de processtappen is er blijvende aandacht voor risico's en de beheersing van risico's. Jaarlijks worden op basis van deze cyclus de risico's geactualiseerd en gekwantificeerd voor het betreffende begrotingsjaar.

Risicomanagement kijkt vanuit een breed perspectief naar risico's. Risicomanagement richt zich naast financiële risico's bijvoorbeeld ook op operationele risico's en imago risico's. In deze paragraaf ligt het accent op de financiële risico's.

4. Risico-inventarisatie

Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn in eerste instantie risico's met een substantiële financiële impact. Het weerstandsvermogen is te beschouwen als een beheersmaatregel voor het afdekken van risico's met een financiële impact nadat overige en eerdere beheersmaatregelen geen effect sorteren. Deze risico's zijn in principe niet op te vangen binnen de reguliere budgetten en bestaande voorzieningen en niet te verzekeren.

Calamiteiten, zoals bijvoorbeeld een watersnoodramp of een ontploffing in de kerncentrale, worden niet gedekt door het weerstandsvermogen. Deze risico's zijn daarom niet in deze paragraaf opgenomen. De financiële, materiële en personele gevolgen van dergelijke omvangrijke gebeurtenissen zijn zo groot dat de provincie hiervoor geen weerstandsvermogen kan vormen. Ter dekking van dergelijke gebeurtenissen kan doorgaans aanspraak worden gemaakt op een rampenfonds op nationaal niveau.

Op basis van bovenstaande criteria worden de substantiële financiële risico's van de provincie geïnventariseerd. Ondanks een zorgvuldige aanpak is een risico inventarisatie per definitie nooit volledig. Er kunnen zich altijd gebeurtenissen voordoen die niet als risico onderkend zijn.

Het analyseren en kwantificeren van alle provinciale risico's is een tijdrovende en kostbare methode. Bij de inventarisatie van financiële risico's richt de provincie zich daarom op risico's met een significante financiële impact. Het voordeel van deze benadering is dat deze risico's vaak goed bekend zijn bij deskundigen binnen en eventueel buiten de organisatie. Dit maakt dat ze te analyseren en te kwantificeren zijn.

Het zijn ook de significante risico's waarvoor het weerstandsvermogen wordt aangehouden. Kleinere risico's kunnen doorgaans worden opgevangen met reguliere budgetten, door te schuiven met middelen of het aanwenden van de post onvoorzien.

Het uitgangspunt is dat een risico voor de provincie significant is als de financiële impact hoger wordt ingeschat dan € 1 miljoen per jaar of per gebeurtenis.

5. Risico's voor de provincie

Ter voorbereiding op de begroting voert de provincie risico-inventarisaties uit. De significante financiële risico's worden vervolgens opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen. In de paragraaf weerstandsvermogen van de rekening is een geactualiseerde toelichting op deze risico's opgenomen. Daarnaast kunnen nieuwe ontwikkelingen aanleiding zijn om ook nieuwe risico's toe te voegen.

5.1 Dividend Delta

Dividend Delta en in het bijzonder het vervallen van een "gegarandeerde" omvang van het minimaal uit te keren dividend door het ontbreken van een vastgesteld dividendbeleid. De provincie heeft 50% van de aandelen van energiebedrijf Delta Nutsbedrijven. De overige aandelen zijn in handen van gemeenten en andere provincies. Jaarlijks wordt er door Delta dividend uitgekeerd. In het verleden was er sprake van een garantieregeling waarbij een minimaal uit te keren dividend afgesproken is. Dit is vervolgens in de eerste jaren van deze afspraak ook gebeurd, waarna de uitkeringen als gevolg van hoge winsten vervolgens ieder jaar hoger waren dan het garantiedividend. In juni 2008 zijn de onderhandelingen over verlenging van deze garantieregeling afgerond. Een garantiedividend van € 50 miljoen is overeengekomen, waarvan dus € 25 miljoen aan de provincie toekomt. In de begroting is een dividend voor de komende jaren opgenomen van € 29,5 miljoen. Het risico bestaat uit de schommelingen in het resultaat van Delta, waardoor een lager dividend dan geraamd wordt uitgekeerd. In 2008 was het totaal uitgekeerde dividend niet lager dan geraamd.

5.2 Aanschaf aandelen Westerscheldetunnel

De Provincie is met het rijk in onderhandeling over de overname van aandelen Westerscheldetunnel van het Rijk. Wij verwachten dat concrete stappen tot aankoop in positieve zin genomen kunnen worden in de eerste helft van 2009. Met de overname wordt getracht de financiering van het project Sluiskil rond te krijgen. Deze financieringsconstructie is echter afhankelijk van het rendement op de Westerscheldetunnel. Het risico voor de provincie schuilt daarom in achterblijvende tolopbrengsten waardoor het rendement teniet gedaan kan worden. In 2008 zijn er geen ontwikkelingen die aanleiding geven het risico aan te passen.

5.3 Fiscale controle

De belastingdienst is in 2008 gestart met de controle Omzetbelasting en BTW-Compensatiefonds (BCF) over de periode 2003-2007. Dit is de eerste controle sinds de invoering van het BCF in 2003, welke bij alle provincies en gemeenten voor het eerst uitgevoerd wordt. De belastingdienst heeft in 2008 op basis van de controle voorlopige aanslagen opgelegd voor het jaar 2003 van € 469.398.

Op basis van de steekproef 2003 en 2007 zal de belastingdienst aanslagen opleggen voor de tussenliggende jaren. Overigens is voor 2007 nog geen voorlopige aanslag opgelegd. De definitieve uitkomst van de BTW- en BCF-controle, die betrekking heeft op de periode 2003-2007, is pas duidelijk wanneer alle vragen van de belastingdienst zijn beantwoord en eventuele geschilpunten zijn opgelost.

Aangezien er meer duidelijkheid is over de hoogte van de aanslagen voor de periode 2003-2007 wordt er een voorziening gevormd. De voorziening heeft een hoogte van € 2,3 miljoen. Het beschikbaar stellen van de middelen voor het vormen van deze voorziening heeft mogelijk een negatieve invloed op de hoogte van de totale weerstandscapaciteit.

5.4 Uitvoering van de wettelijke taak jeugdzorg

Sinds 1 januari 2005 is de Wet op jeugdzorg van kracht waarbij de provincie verantwoordelijk gesteld wordt voor de jeugdzorg. Op basis van een indicatie, afgegeven door het onafhankelijke Bureau Jeugdzorg, verkrijgen personen recht op zorg. De provincie heeft voor het verlenen van provinciaal geïndiceerde jeugdzorg een subsidierelatie met één zorgaanbieder ter grootte van ongeveer € 15 miljoen. De vraag naar zorg groeit en hierdoor wordt de kans groter dat het beschikbare budget ontoereikend is. Personen die geen zorg kan worden aangeboden komen op een wachtlijst. Het is mogelijk dat deze personen met hun recht op zorg, zorg gaan eisen wat kan leiden tot het verplicht moeten aanbieden van zorg en daarmee het overschrijden van het budget. In 2008 zijn geen provinciale middelen aangewend om een budgetoverschrijding op te vangen.

5.5 Terugbetalen van rijks gelden en Europese gelden

De provincie ontvangt in het kader van de INTERREG programma's subsidies uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling ter ondersteuning van diverse internationale projecten. Voor deze projecten is de provincie Zeeland veelal leadpartner, hetgeen betekent dat de provincie inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor het gehele project. Met betrekking tot deze projecten kunnen (ook na uitvoering project) audits worden uitgevoerd. Indien kosten gedeeltelijk of niet zijn verantwoord in overeenstemming met de Europese wet- en regelgeving zal dit leiden tot terugvorderingen door de Europese Commissie. De provincie dient vervolgens de terugvordering te verhalen op de partner die niet aan de verplichtingen heeft voldaan. Het is echter niet zeker of de desbetreffende partner ook kan en zal terugbetalen. De Europese Commissie heeft de mogelijkheid om tot 2016, het einde van de looptijd van de programma's, audits uit te laten voeren op de projecten. Ook bij subsidiestromen vanuit het rijk zit het risico in het niet kunnen voldoen aan verplichtingen op het gebied van het afleggen van verantwoording. Er zijn twee projecten waarop audits zijn uitgevoerd. In 2008 heeft dit niet geleid tot terugvorderingen door de Europese Commissie.

5.6 Asbestclaims

Gedurende hun actieve dienst bij de PSD zijn diverse medewerkers tot 1985 blootgesteld aan asbest in de schepen. De provincie is door een aantal voormalige medewerkers of hun familieleden aansprakelijk gesteld voor de gevolgen van de aanwezigheid van asbest aan boord van de schepen van de PSD. In de meeste gevallen gaat het om een formele aansprakelijkstelling en is onzeker in hoeverre schade zal intreden. In reactie op deze aansprakelijkstellingen heeft de provincie laten weten dat zij zich niet op verjaring van een eventuele claim zal beroepen, zodat betrokkenen niet telkens opnieuw, voordat de termijn van verjaring verstrijkt, deze behoeven te stuiten. Verzekeraars hebben de provincie inmiddels laten weten zich alle rechten voor te behouden, in het bijzonder het recht een beroep op verjaring te doen. In een aantal gevallen heeft de verzekeraar een beroep gedaan op verjaring. In die gevallen zal de provincie eventuele schade (deels) zelf moeten dragen. Tot op heden zijn een aantal claims gehonoreerd en uitgekeerd door de verzekering.

De provincie heeft in 2007 nog eens herbevestigd, dat zij geclaimde en door blootstelling aan asbest veroorzaakte schade, ontstaan ten tijde van het werken aan boord van de schepen van de PSD, al of niet via haar verzekeraar, voor haar rekening neemt en zich nimmer beroept op verjaring van de termijn van schadevordering. Tevens heeft het college van Gedeputeerde Staten meegedeeld dat het personeel in voorkomende gevallen zal worden verwezen naar het ter zake deskundige Instituut Asbestslachtoffers (IAS).

In 2008 zijn zowel door de provincie als de verzekeraar geen claims uitgekeerd. De verwachting is dat in 2009 de provincie in één geval wel een vergoeding zal uitkeren.

5.7 Rondweg Aardenburg

Voor de financiering van de aanleg van de rondweg Aardenburg is het begrote budget ontoereikend. Er is beroep ingesteld bij de Raad van State tegen de aanleg van deze weg. Mocht de Raad van State naar aanleiding hiervan beslissen dat de rondweg niet aangelegd kan worden dan dient de provincie nog steeds investeringen te doen in de lokale infrastructuur. Afhankelijk van de uitspraak van de Raad van State kan het gat in de begroting variëren. Het tekort wordt in de minimale variant geschat op € 2 miljoen en kan oplopen tot € 5,7 miljoen. In 2008 heeft de Raad van State nog geen uitspraak gedaan. Het risico blijft daarom bestaan.

5.8 Storingsgevoeligheid van veerboten

De veerboten, die bij de provincie in eigendom zijn, bleken meer storingsgevoelig te zijn, dan normaliter mocht worden verwacht. Dat heeft zich in de afgelopen jaren geopenbaard door enkele ingrijpende machineschades, waardoor langdurige uitval ontstond. De schadepost bedroeg € 0,5 tot € 1 miljoen. De verzekering dekde het grootste deel van de schade, waardoor de financiële gevolgen voor de provincie beperkt zijn gebleven.

Om langdurige uitval van de boten te voorkomen zijn maatregelen getroffen. Belangrijke maatregelen waren de aanschaf van reserve onderdelen en de beschikking over een reserveschip in de zomerperiode. De getroffen maatregelen hebben geleid tot een verbetering van de bedrijfszekerheid. De verwachting is dat door de maatregelen het risico op langdurige uitval van de veerboten zal afnemen.

5.9 Tekorten op de rijksbijdrage voor programma beheer

De rijksbijdrage voor het programma beheer is bedoeld voor beheersvergoedingen aan landschapsbeheerders zoals het Zeeuws Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en akkerbouwers. Er zijn veel aanvragen voor dergelijke beheersvergoedingen. De vraag overstijgt de hoogte van de rijksbijdrage. Bij het toekennen van de vergoedingen in 2007 ontstond reeds een tekort van € 1 miljoen. Tekorten kunnen worden opgevangen door een verhoging van de rijksbijdrage, het benutten van overschotten bij de EU casu quo bij andere provincies, het niet uitgeven van beheersvergoedingen en/of een financiële bijdrage van de provincie. Voor de dekking van de tekorten zijn er dus keuzemogelijkheden. In 2008 was de vraag wederom hoger dan de rijksbijdrage. Dit heeft echter niet geleid tot een extra financiële bijdrage van de provincie.

5.10 Schade bij het uitvoeren van werken

Dit betreffen schadeclaims welke voortkomen uit uitgevoerde werken die in opdracht van de provincie worden uitgevoerd. Een concreet geval van schade betreft de verzakking van huizen op Walcheren waarbij op een totaal project van € 33 miljoen rekening wordt gehouden met een schadeclaim van € 0,8 miljoen. In 2008 zijn een aantal juridische procedures gestart, waardoor het risico blijft bestaan.

5.11 Ontpoldering van de Hedwigepolder

Ten behoeve van de verdieping van de Westerschelde is tussen Nederland en Vlaanderen een verdrag afgesloten waarin onder andere is vastgelegd dat indien de Westerschelde verdiept wordt er land teruggegeven moet worden aan de natuur. In dat verdrag is onder andere de Hedwigepolder genoemd. In ruil hiervoor krijgt Provincie Zeeland een rijksbijdrage voor verbetering van de infrastructuur ter grootte van de geschatte aankoopwaarde van de Hedwigepolder. Het verwachte bedrag wat betaald dient te worden aan de eigenaren van grond in de Hedwigepolder is € 20 miljoen. Er is een kans dat de gronden niet aangekocht zullen worden. In dat geval vindt er opnieuw bestuurlijk overleg plaats. De verwachte bijdrage is echter al opgenomen in de investeringsbegroting van de verdubbeling van de Sloeweg/Tractaatweg. Bij het opstellen van de jaarrekening 2008 is er nog steeds onvoldoende duidelijkheid over de aankoop van de Hedwigepolder.

5.12 Fonds nazorg stortplaatsen

De Provincie heeft in 2002 op grond van wet- en regelgeving het Fonds Nazorg Stortplaatsen voor de Provincie Zeeland ingesteld. Uit dit fonds moet het toekomstig onderhoud van gesloten stortplaatsen worden gefinancierd. De wet FIDO geeft specifieke voorschriften voor deze fondsen. Onderdeel van de beleggingsportefeuille van het fonds is een garantieproduct. Het garantieproduct is in 2002 via de Bank Nederlandse Gemeenten afgesloten bij Lehman Brothers Treasury Co. BV te Amsterdam en voldoet aan de voorwaarden die in de wet FIDO worden gesteld aan beleggingen door decentrale overheden. De omvang van het product was € 5 miljoen in 2002. De garantieggever (Lehman Brothers Holding) had op het moment van afsluiten een A rating en heeft deze behouden tot september 2008. Door het faillissement van Lehman Brothers in 2008 is het garantieproduct echter behoorlijk in waarde gedaald. Dit heeft zeer waarschijnlijk negatieve gevolgen voor het te behalen rendement van het Fonds Nazorg Stortplaatsen. Dit is een risico voor de provincie en wordt meegenomen bij de berekening van de weerstandscapaciteit voor de begroting 2010.

5.13 Schadeclaims

Bij de provincie zijn schadeclaims neergelegd naar aanleiding van vergunningverlening en de uitvoering van grondwatersanering.

De provincie heeft Eastman op 14 november 2000 een last onder dwangsom opgelegd wegens het niet voldoen aan de Regeling Verbranden Gevaarlijke Afvalstoffen (RVGA). Vervolgens heeft de provincie bij besluit van 3 juli 2001 de vergunning van Eastman gewijzigd. Eastman heeft tegen deze besluiten bezwaar respectievelijk beroep ingesteld en de Raad van State heeft het provinciaal besluit vernietigd. Eastman stelt schade te hebben geleden ten gevolge van het provinciaal besluit en heeft in 2004 een schadeclaim ingediend van € 3,3 miljoen. De provincie is inmiddels in een civiele procedure verwickeld, welke in eerste aanleg is gewonnen. Eastman heeft echter hoger beroep bij het Hof aangetekend, waardoor de provincie nog steeds het risico loopt op een te betalen schadeclaim.

Een andere schadeclaim hangt samen met de uitvoering van de grondwatersanering van een chemische wasserij in Terneuzen. Tijdens de uitvoering zijn namelijk grondzettingen opgetreden. Daardoor is schade ontstaan aan een aantal panden in de omgeving, waarvoor schadevergoedingsacties zijn gestart door de eigenaars/bewoners van deze panden.

6. Kwantificering van risico's

Risico's worden gekwantificeerd op basis van de impact en de kans van het risico. Per risico worden daarom de volgende punten vastgesteld:

- De kans van optreden. Dit is de kans dat het risico zich manifesteert.
- Het beste scenario. Dit is de verwachte impact in euro's van het risico in het meest gunstige geval.
- Het slechtste scenario. Dit is de verwachte impact in euro's van het risico in het meest slechte geval.
- Het meest waarschijnlijke scenario. Dit is de meest waarschijnlijke impact in euro's van het risico als het zich voordoet.

Het maken van een inschatting per risico van impact en kans geschiedt door deskundigen. In eerste instantie worden deze inhoudelijk specialisten binnen de organisatie gezocht. Het kan echter voorkomen dat een externe deskundige input moet leveren om inzicht te krijgen in specifieke risico's. De kwantificering van risico's vindt jaarlijks plaats bij het opstellen van de begroting.

6.1 Risicoblootstelling

Risico's kunnen zich binnen korte tijd manifesteren en ook is het mogelijk dat meerdere risico's zich tegelijkertijd laten gelden. Om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen, is het noodzakelijk dat de provincie beschikt over een voldoende buffer in financiële zin. De financiële buffer voor het opvangen van risico's wordt ook wel de weerstandscapaciteit genoemd.

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen is voor ieder significant risico de maximale, minimale en meest waarschijnlijke omvang en de geschatte kans van voorkomen vastgesteld. Deze gegevens worden met een rekenmodel vertaald naar de benodigde omvang van de weerstandscapaciteit. Het rekenmodel gaat bij de berekening uit van een gehanteerde zekerheid van 99%. Dit betekent dat de berekende weerstandscapaciteit met een kans van 1 op 100 onvoldoende is om de significante risico's op te vangen.

Voor de begroting van 2009 is berekend dat met een zekerheid van 99% een weerstandscapaciteit van € 29 miljoen volstaat om de significante financiële risico's op te vangen. Voor de jaarrekening wordt een dergelijke berekening niet uitgevoerd.

7. De weerstandscapaciteit

Zodra een risico zich voordoet is het mogelijk dat de weerstandscapaciteit moet worden aangesproken. De weerstandscapaciteit van de provincie bestaat uit meerdere onderdelen die hieronder worden beschreven. Provinciale Staten besluiten welk onderdeel van de weerstandscapaciteit wordt aangesproken indien een risico zich voordoet. Per onderdeel is toegelicht op welke wijze het kan worden ingezet als weerstandscapaciteit.

7.1 De algemene reserve

De algemene reserve betreft in beginsel een vrij besteedbare reserve die niet wordt gebruikt als dekkingsbron in de begroting. Het aanwenden van de middelen uit de algemene reserve vormt geen belemmering voor het behalen van beleidsdoelstellingen. Indien een risico zich voordoet nemen Provinciale Staten uiteindelijk de beslissing om daadwerkelijk middelen van de algemene reserve aan te wenden voor de dekking van de financiële schade. Deze bevoegdheid ligt besloten in het budgetrecht van Provinciale Staten.

7.2 Vrij aanwendbaar deel van de bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve beschikt de provincie over een aantal bestemmingsreserves. Zolang er geen harde en concrete verplichtingen zijn aangegaan, kunnen Provinciale Staten altijd besluiten tot het geven van een andere bestemming aan de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn echter gevormd met het oog op de realisatie van specifieke provinciale beleidsdoelstellingen. Het aanwenden van deze reserves voor het dekken van financiële schade is derhalve pas aan de orde als de nood hoog is.

7.3 De onbenutte belastingcapaciteit van de Motorrijtuigenbelasting

De provincie mag opcenten heffen en heeft invloed op de hoogte van de opcenten. Het verschil tussen het werkelijk tarief en de maximaal toegestane hoogte van het tarief is de vrije belastingcapaciteit. Het benutten van een deel van de vrije belastingcapaciteit door verhoging van de opcenten als weerstandscapaciteit is mogelijk door een besluit van Provinciale Staten.

Momenteel is echter door Provinciale Staten besloten om tot en met 2011 de opcenten niet te verhogen. De vrije belastingcapaciteit is daarom op korte termijn niet inzetbaar als weerstandscapaciteit. Het benutten van de belastingcapaciteit is dus een lange termijn mogelijkheid die aangewend kan worden ter structurele dekking van risico's.

7.4 Ruimte in meerjarenbegroting

De ruimte in de meerjarenbegroting is opgenomen in de begroting als geraamd resultaat na bestemming. Deze middelen hebben nog geen bestemming en kunnen in principe de komende jaren worden aangewend om financiële tegenvallers op te vangen.

7.5 Stille reserves

Van stille reserves is sprake bij activa die voor een lager bedrag op de balans zijn verantwoord dan dat zij naar verwachting bij verkoop zullen opbrengen. Het verzilveren van eventuele stille reserves is ook een mogelijkheid om weerstandscapaciteit in te zetten. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen bedrijfsgebonden en niet-bedrijfsgebonden activa. Bedrijfsgebonden activa, zoals bijvoorbeeld huisvesting, kan niet zomaar worden verkocht. Bij niet-bedrijfsgebonden activa, zoals bijvoorbeeld kunstvoorwerpen of een verbonden partij waarbij de doelstelling los staat van de provinciale doelstelling, kan dit in principe wel. De omvang van de stille reserves is onbekend en is meestal niet op korte termijn inzetbaar als weerstandscapaciteit.

7.6 Weerstandsvermogen

Door de omvang van de significante financiële risico's van de provincie af te zetten tegen de financiële buffer van de provincie is een uitspraak over het weerstandsvermogen mogelijk.

De omvang van de diverse onderdelen van de provinciale weerstandscapaciteit per 31 december 2008 is hieronder weergegeven.

Onderdelen weerstandscapaciteit	Omvang in miljoen
Algemene reserve vrij aanwendbaar deel	51
Bestemmingsreserves vrij aanwendbaar deel	24
Onbenutte belastingcapaciteit Motorrijtuigenbelasting	16
Ruimte in meerjarenbegroting	25
Stille reserves (niet-bedrijfsgebonden activa)	Onbekend
Totaal	116

Uit de ontwikkelingen van de risico's in 2008 en de omvang van de weerstandscapaciteit per 31 december 2008 blijkt dat over 2008 de weerstandscapaciteit voldoende was. Hoewel de diverse onderdelen van de weerstandscapaciteit bij elkaar voldoende ruimte bieden om tegenvallers op te vangen, is enige nuancering op zijn plaats. Zoals hiervoor toegelicht vereist het aanwenden van deze ruimte namelijk een wijziging van het bestaande beleid. Een uitzondering hierop is de algemene reserve. Daarnaast zijn er diverse ontwikkelingen (zoals het rapport van de Raad voor de financiële verhoudingen) die op korte termijn invloed kunnen hebben op de meerdere onderdelen van de weerstandscapaciteit en dus ook op de hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit.

8 Risico's uit de begroting 2008

Zoals in de inleiding reeds is aangegeven behoeven onderstaande risico's¹ geen verdere toelichting. Deze risico's zijn van onvoldoende omvang om te betrekken bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Er wordt daarom niet meer gerapporteerd over deze risico's in de paragraaf weerstandsvermogen.

4.2	Milieuparagraaf Zeeland Seaports
4.4	Opheffing Provinciale Stoomboot Diensten (PSD)
4.6	Bodemsanering Kanaal door Walcheren
4.7	Garant- en borgstellingen
4.8	Grondbanken
4.9	B3-instellingen
4.10	Sociaal plan herstructurering welzijn
4.12	Schadeclaim Hoondert
4.13	Sanering voormalige stortplaatsen
5.1	Uitgangspunten bij het opstellen van de programmabegroting
5.4	Dwangsommen en bestuursdwang
5.5	Juridische risico's
5.6	Bestuur en personeel
5.7	Gevolgen invoering Wet Verbetering Poortwachter (WVP)
5.8	Flora- en faunawet
5.10	Verdrag van Valletta

¹ Een uitgebreidere beschrijving van de risico's is te vinden in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2008.

6.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

1. Algemeen

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt ingegaan op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende consequenties met betrekking tot het beheer en onderhoud van de grote kapitaalgoederen van de provincie.

Het beleidskader moet inzicht geven in de huidige onderhoudssituatie van het goed, het gewenste onderhoudsniveau en de daarmee gemoeide jaarlijkse kosten in meerjarenperspectief.

Een en ander zal moeten worden vastgelegd in onderhoudsplannen, nota's, managementsystemen of andere documenten met dit doel.

In artikel 12 BBV zijn de volgende kapitaalgoederen voorgeschreven die tenminste opgenomen dienen te worden in de paragraaf kapitaalgoederen:

- Wegen
- Riolering
- Water
- Groen
- Gebouwen

Daar bij de provincie riolering niet van toepassing is, zal hierover niet worden gerapporteerd. Het onderdeel water is uitgebreid met bruggen en sluizen daar die onder het beheer van de provincie vallen. Tot slot zijn de onderdelen ICT, wandtapijten en schepen toegevoegd, die voor de provincie grote kapitaalgoederen vormen.

2. Wegen & Water (infrastructuur)

2.1 Het beleidskader

Het beleid voor de bij de provincie zelf in beheer zijnde infrastructuur wordt gevormd door de landelijke wet- en regelgeving en het provinciale verkeer- en vervoerbeleid met de bijbehorende sectorale deelplannen. Ook beleid afkomstig van andere beleidsvelden kan invloed hebben op het gebruik en onderhoud van de infrastructuur, bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer en gebruik milieuvriendelijke bouwstoffen. Daarnaast is er ook een aantal specifieke beleidsnota's voor de instandhouding van de infrastructuur in ontwikkeling. De stand van zaken wordt hieronder kort toegelicht:

2.2 Beleidsplan wegen en vaarwegen en beleidsplan openbare verlichting

In december 2004 is door Provinciale Staten een kwaliteitsvisie voor wegen en vaarwegen vastgesteld. Met deze visie is bepaald welk technisch kwaliteitsniveau de Provincie nastreeft. Binnen de provincie Zeeland is gekozen voor een kwaliteitsniveau dat overeenkomt met het landelijk gemiddelde, met positieve afwijkingen voor groenvoorzieningen en gladheidbestrijding. Voor vaarwegen is, als gevolg van het ontbreken van een landelijke systematiek, een analoge methode uitgewerkt, op basis waarvan de volgende kwaliteitsvisie is bepaald: specifiek wordt een zo hoog mogelijk kwaliteitsniveau voor thema's veiligheid en bereikbaarheid nagestreefd en algemeen is: goed is goed genoeg.

Om inzicht te krijgen in de (financiële) consequenties van deze beleidsvisie is de visie vertaald in concrete beheermaatregelen en hun kosten, welke opgenomen zijn in een zogenaamd beheerplan.

Vanwege de beheersbaarheid is deze vertaling eerst voor het wegennet uitgevoerd. Het beheerplan wegen is in december 2006 definitief door het college vastgesteld. Voor vaarwegen (natte infrastructuur) zal het voor het merendeel in 2008 opgestelde beheerplan in 2009 worden afgerond en vastgesteld. De beheerplannen worden doorlopend geactualiseerd, zodat er geen achterstallig onderhoud ontstaat.

2.2.1 Financiële consequenties

De bestedingen in 2008 bedragen voor het onderhoud wegen € 5.406.000 en voor het onderhoud Kanaal door Walcheren/Zeelandbrug € 1.965.000, waarvan € 659.000 incidenteel. Voor het onderhoud aan de gebouwen: wegsteunpunten, bedieningsgebouwen en busstation Terneuzen is in 2008 € 141.000 uitgegeven.

2.3 Bedrijfsgebouwen infrastructuur

De bedrijfsgebouwen infrastructuur betreffen de wegsteunpunten en de bedieningsgebouwen van het Kanaal door Walcheren en Zeelandbrug. In het kader van het verandertraject bij de afdeling Beheer zijn er in 2007/2008 circa 5 steunpunten afgestoten. In 2009 zullen de laatste 5 steunpunten worden verkocht. Het onderhoud aan de gebouwen wordt verricht op basis van inspectie door eigen technisch personeel.

2.3.1 Financiële consequenties

De bestedingen in 2008 bedragen voor het onderhoud € 66.000.

2.4 SWATH-schepen, aanlandingsvoorzieningen en terminals fietsvoetveer

In 2004 zijn de twee SWATH-schepen, de aanlandingsvoorzieningen en de terminals voor het fietsvoetveer in gebruik genomen.

De Provincie Zeeland is eigenaar van deze schepen en verhuurt deze aan de exploitant van het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens.

De schepen dienen door en voor rekening van de exploitant te worden onderhouden. Het onderhoudsplan voor de exploitant is in 2004 door de provincie vastgesteld.

Ook de aanlandingsvoorziening, gebouwen en terreinen zijn eigendom van de provincie en worden verhuurd aan de exploitant. Het onderhoud daarvan gebeurt door en voor rekening van de provincie volgens het onderhoudsplan. Het toetsen van de uitvoering van de onderhoudsplannen gebeurt vanaf 2008 door eigen personeel.

2.4.1 Financiële consequenties

De kosten in 2008 zijn voor het onderhoud aanlandingsinrichtingen € 85.000 en voor de gebouwen en terreinen € 68.000.

2.5 Overige Vaartuigen

Voor het onderhoud van de Zeelandbrug en het Kanaal door Walcheren heeft de provincie een tweetal vaartuigen in eigendom.

2.5.1 Financiële consequenties

De kosten in 2008 bedragen € 23.000.

3. Groen

3.1 Het beleidskader

Voor het groenbeheer werd in 2008 een beheerplan groen ontwikkeld. Het plan beschrijft hoe vanuit een maatschappelijk verantwoorde benadering het beste met de provinciale beplantingen wordt omgegaan en waarom. De bomen die deel uitmaken van de huidige provinciale wegbeplanting zijn opgenomen in een boombeheersysteem (BBS). In het BBS wordt alle informatie (mutaties en resultaten jaarinspecties) bijgehouden die van belang is voor een effectieve zorgplicht en voor een systematische aanpak van het boomonderhoud. Het BBS verschaft dus inzicht in de behoefte aan periodiek boomonderhoud en de noodzaak om andere beheersmaatregelen aan de boombeplanting uit te voeren. Vanuit de invalshoek natuur en landschap is een groenstructuurvisie voor de provinciale beplantingen opgesteld.

Duurzame veilige inrichting van de wegen stelt eveneens voorwaarden en eisen voor wat betreft de aanvaardbaarheid en plaats van bomen en struiken in wegbermen.

Een en ander wordt in een onderling evenwichtige samenhang verwerkt in een beheerplan groen dat een samenhangend specifiek onderdeel zal vormen van de beheerplannen voor de (vaar)wegen.

3.2 Financiële consequenties

De kosten in 2008 bedragen € 429.000.

4. Gebouwen

4.1 Het beleidskader

Het beleidskader ligt vast in het onderhoudsbeleidsplan BOS 2000-2010. Daarin wordt per onderdeel beschreven hoe een en ander jaarlijks gemonitord wordt. Momenteel is de actualisering van de onderhoudsbeleidsnota BOS 2010-2020 in voorbereiding. Hieronder wordt per type onderhoud en complex de actualisering van het onderhoudsplan beschreven

4.1.1 Abdijcomplex inclusief Sint Jorisdoelen, gebouw De Burg en Gistpoortgebouw

Het Abdijcomplex valt binnen het beschermd stadsgezicht van de gemeente Middelburg en is aangewezen als beschermd monument. Voor onderhoud aan beschermde monumenten bestaat afzonderlijke wet- en regelgeving. Voor verbouwplannen vindt toetsing plaats bij de monumenten-/welstandcommissie van de gemeente Middelburg en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

4.1.2 Buitenonderhoud

Basis voor het beleid voor het regulier onderhoud aan de buitenkant (leien daken, buitenschilderwerk, goten, metselwerk en dergelijke) zijn de tweejaarlijkse inspectierapporten van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ), voorheen Monumentenwacht. In deze inspectierapporten vindt een kwalificatie plaats van de onderhoudstoestand van voornoemde gebouwen van: goed, redelijk, matig tot slecht. Het provinciaal beleid is erop gericht de onderdelen die de kwalificatie "slecht" en "matig" hebben op te nemen in de planning van het Beheers- en onderhoudssysteem (BOS) voor de daaropvolgende jaren.

4.1.3 Binnenonderhoud

Hiervoor is een planning opgesteld door de eigen technische dienst gebaseerd op de te verwachten levensduur van voorzieningen en apparatuur.

4.1.4 Groene Woud en gebouw SCOOP

Hiervoor is door de eigen technische dienst een onderhoudsplan opgesteld gebaseerd op de technische levensduur van de voorzieningen en de staat van onderhoud van de objecten.

4.1.5 Renovatie, nieuwbouw en aankopen

De provincie heeft het voornemen conform het meerjarig onderhoudsplan BOS om de gebouwen gelegen binnen het Abdij-complex de komende jaren te renoveren.

Gebouw Kaatsbaan.

In 2008 is de binnenkant van het gebouw Kaatsbaan (gebouw C) gerenoveerd.

Gebouw Gistpoort.

In juni 2008 is na een ingrijpende verbouwing het pand Gistpoort opgeleverd en in gebruik genomen.

Het pand Schuytvlot.

In augustus 2008 heeft de provincie Zeeland het pand Schuytvlot aangekocht van de gemeente Middelburg. Het pand zal na een verbouwing dienen als huisvesting voor de Stichting Cultureel erfgoed Zeeland. Met de voorbereidingen van de bouw is in 2007 begonnen. Aanbesteding van de werkzaamheden heeft in het 4^e kwartaal 2008 plaatsgevonden. Eind 2008 is begonnen met de sloopwerkzaamheden. De geplande opleveringsdatum is eind maart 2010.

Aanpassing Kloostergangen.

De Kloostergangen worden steeds meer gebruikt voor representatieve doeleinden, terwijl er nauwelijks voorzieningen waren aangebracht. In 2008 zijn deze voorzieningen aangebracht. Het gaat hierbij onder meer om: verzwaren elektriciteitsnet, riolering, waterleiding en rioolafvoer.

4.2 Herhuisvesting provinciale organisatie.

Het college van GS heeft in december 2006 besloten tot aanpassing van de provinciale organisatie. Deze reorganisatie heeft invloed op de huisvestingssituatie in de diverse gebouwen. In het herhuisvestingsplan is er naar gestreefd om de verschillende directies/afdelingen zoveel mogelijk aansluitend en zo dicht mogelijk bij elkaar te huisvesten. Bij de herhuisvesting wordt het onderhoud volgens BOS zo efficiënt mogelijk ingepland en sommige zaken iets naar voren gehaald. Hierbij wordt het Gistpoortgebouw inclusief Den Anker in gebruik genomen en wordt tijdelijk gebouw aan Balans 11 gehuurd. In het 1^e en 2^e kwartaal 2008 heeft een omvangrijke verhuizing binnen het Abdijcomplex plaatsgevonden, waarbij de directies en de bijbehorende afdelingen zoveel als mogelijk is bij elkaar zijn gehuisvest. Ook in het pand Groene Woud zijn een aantal verhuizingen geweest welke een gevolg waren van de herhuisvesting.

4.3 Veiligheidsaspecten

In het kader van het verlenen van gebruiksvergunningen voor de provinciale gebouwen heeft de brandweer alle gebouwen geïnspecteerd op veiligheidsaspecten. De brandweer heeft per gebouw een inspectierapport opgesteld en hierin zijn maatregelen opgenomen om aan deze veiligheidsaspecten te kunnen voldoen.

De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen uitgevoerd om de gebouwen te laten voldoen aan de eisen van de gebruikersvergunningen. Ook heeft de brandweer controles uitgevoerd en zijn er naar aanleiding van deze controles weer aanvullende maatregelen uitgevoerd.

De brandweer heeft inmiddels voor het gehele Abdijcomplex en aanliggende panden een positief advies uitgebracht aan de gemeente Middelburg om een gebruikersvergunning voor het gehele Abdijcomplex te verlenen.

In 2008 is de regelgeving inzake gebruiksvergunningen afgeschaft. Het is nu een verantwoordelijkheid van de werkgever om de veiligheid in en rond de gebouwen zoveel als mogelijk is te waarborgen.

Het Abdijcomplex bestaat uit achttien gebouwen die voorzien zijn van een brandmeldinstallatie. Een aantal gebouwen zijn aangesloten op één centrale brandmeldinstallatie. In totaal beschikt het Abdijcomplex over tien brandmeldcentrales waarvan er twee bij het Zeeuws Museum behoren. De centrales van het Zeeuws Museum blijven in dit plan van aanpak buiten beschouwing omdat deze centrales aangepast zijn tijdens de verbouwing van het Zeeuws Museum.

Voor de aanpassingen van de brandmeldinstallaties aan de Middelburgse Bouwverordening is een prioriteit toegekend van € 400.000 verdeeld over 2008 en 2009. Op basis van de inventarisatie van de huidige installatie is een programma van eisen opgesteld. De Stadsgewestelijke brandweer heeft de gemeente Middelburg geadviseerd om de aanpassingen over meerdere jaren uit te smeren. De installatie dient uiterlijk op 1 januari 2010 aan de Middelburgse Bouwverordening te voldoen.

Aan het eind van 2008 is de aanbesteding van de brandmeldinstallatie van start gegaan.

De brandmeldinstallatie van het pand Groene Woud is eind 2007/begin 2008 vervangen.

4.4 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

Financiële consequenties, vertaling en uitvoering van dit beleid vindt plaats via het BOS. Het BOS-systeem is opgezet voor een voortschrijdende periode van tien jaar. De bestedingen in 2008 bedragen voor het BOS - onderhoud € 983.000.

Eind 2008 is een begin gemaakt met een nieuwe doorrekening van het BOS-systeem. Aanleiding voor deze nieuwe doorrekening was het feit dat in de loop der jaren nieuwe voorzieningen in de gebouwen zijn aangebracht .

5. ICT

5.1 Het beleidskader

De essentie van het omgaan met ICT-kapitaalgoederen is continuïteit. Dit is verwoord in een nota die het vigerende beleid beschrijft, te weten het Beleidskader Digitale Dienstverlening die in 2008 door het college van GS is vastgesteld. De hiervan afgeleide ICT-uitvoeringsplannen beschrijven in hoofdlijnen activiteiten die onder meer moeten leiden tot een nog betere borging van die continuïteit.

Concrete aanpak continuïteit:

- Planning van tijdige vervangingen, rekening houdend met de te verwachten technische en economische levensduur.
- Onderhoudscontracten die zo goed mogelijk borgen dat binnen een aantal uren de betreffende voorzieningen bij storing weer operationeel zijn.
- Beschikbaar houden van adequate reserveapparatuur en –onderdelen.
- Uitvoering regelmatige back-ups.
- Verbeteren van de beschikbaarheid: In 2008 is een Europese aanbesteding uitgevoerd met als doel om te investeren in de vernieuwing van de ICT infrastructuur ter verhogen van de beschikbaarheid (High availability). Het betreft vergroten en redundant uitvoeren van de digitale opslagcapaciteit, het virtualiseren en gespiegeld uitvoeren van de bedrijfskritische computersystemen en het verbeteren van de backup technologie. De implementatie zal in de loop van 2009 worden uitgevoerd.

In de begroting zijn structurele middelen opgenomen om de vervanging van de ICT-kapitaalgoederen te dekken. Tot deze kapitaalgoederen worden ook gerekend de investeringen voor het bekabelingsnetwerk inclusief telefonie.

6. Wandtapijten

De collectie wandtapijten van de provincie Zeeland is in langdurige bruikleen gegeven aan het Zeeuws Museum. Het museum heeft een meerjarig plan voor beheer en onderhoud van de wandtapijten opgesteld. Voor de uitvoering daarvan is een meerjarig contract gesloten met Paswerk (de voormalige werkplaats tot herstel van antiek textiel) in Haarlem. In de structurele subsidie aan het Zeeuws Museum is een bedrag voor de uitvoering van dit plan opgenomen.

6.4 Paragraaf Financiering

1. Inleiding

De financieringsparagraaf is in samenhang met het Besluit financieringsstatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie.

In de voorliggende paragraaf wordt verslag gedaan over het in 2008 gevoerde financieringsbeleid. De opzet van deze paragraaf komt overeen met de opzet in de programmabegroting 2008.

2. Algemeen

In de financiële verordening* is in artikel 12 opgenomen dat Gedeputeerde Staten er zorg voor dragen dat, bij de uitvoering van de financieringsfunctie de regels, zoals vastgelegd in:

- de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO),
- de bijbehorende "Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden" en
- de "Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden", in acht worden genomen. Tevens zijn bepaalde uitvoeringsregels vastgesteld in het "Besluit Financieringsstatuut" zoals in de financiële verordening is vereist.

De belangrijkste uitvoeringsregels zijn:

- het uitzetten van overtollige geldmiddelen gebeurt uitsluitend bij:
 - financiële instellingen binnen het EMU-gebied met minimaal een A-rating afgegeven door tenminste één gezaghebbende rating agency, voor uitzettingen langer dan 1 jaar;
 - financiële instellingen binnen het EMU-gebied met minimaal een P3-rating (A-3) afgegeven door tenminste één gezaghebbende rating agency, voor uitzettingen van maximaal 1 jaar;
 - publiekrechtelijke lichamen.
- van het totaal aan belegde middelen mag niet meer dan 50% bij één marktpartij worden geplaatst;
- overtollige geldmiddelen worden uitsluitend uitgezet tegen vastrentende waarden, dan wel in producten waarbij tenminste de hoofdsom aan het eind van de looptijd in tact is.

3. Beheer

3.1 Risicobeheer vlottende schuld

De zogenaamde "kasgeldlimiet" stelt een grens (7% van het begrotingstotaal) aan de korte financiering. Dit betekent dat investeringen tot deze kasgeldlimiet gefinancierd mogen worden met kort geld (looptijd gemiddeld 1 jaar), waardoor het renterisico van korte financiering wordt beperkt.

Dit is van belang omdat juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben direct een relatief grote impact op de rentelasten.

Uit staat 1 blijkt dat er in geen enkel kwartaal sprake is van een overschrijding van de kasgeldlimiet.

¹ Ingangsdatum 15 november 2003.

3.2 Risicobeheer vaste schuld, renterisiconorm

Voor de vaste schuld is in de Wet Fido eveneens een norm beschreven, de zogenaamde "renterisiconorm". Deze norm geeft aan over welk deel van de vaste schuld renterisico gelopen mag worden. De renterisiconorm wordt berekend door het vastgestelde percentage van 20% te vermenigvuldigen met de totale vaste schuld. Hierbij geldt een minimumbedrag van € 2,5 miljoen.

Het renterisico op de vaste schuld kan bepaald worden door na te gaan:

- welk deel van de vaste schuld in enig jaar hergefinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen behorend tot de vaste schuld;
- welk deel van de vaste schuld door een wijziging van de rente op basis van de leningvoorwaarden niet kan worden beïnvloed.

De Provincie Zeeland had in 2008 geen vaste schulden, er zijn geen lopende leningen.

3.3 Kredietrisico verstrekte gelden

3.3.1 Leningen werkgelegenheid

In 2008 is afgelost op de verstrekte geldleningen in het kader van de werkgelegenheid en is rente ontvangen over deze leningen². Deze leningen zijn op de balans op nihil gewaardeerd. In 2008 zijn geen vorderingen oninbaar verklaard.

3.3.2 Overige leningen

In 2008 zijn de leningen aan NV Economische Impuls en Zeeuws Museum volledig afgelost. Aflossingen op de leningen Zeeuws Studiefonds en hypothecaire geldleningen zijn regulier verlopen.

Staat 2 geeft een overzicht van de verstrekte leningen.

4. Financiering

4.1 Financieringspositie

In 2008 zijn de gepleegde investeringen volledig gefinancierd met eigen financieringsmiddelen, waardoor geen beroep nodig was op vreemd vermogen. Overtollige financieringsmiddelen, zijn uitgezet in deposito's.

Als gevolg van de kredietcrisis die zich met name in de laatste maanden van 2008 manifesteerde en ook de problemen van uitzettingen van gemeenten, provincies en waterschappen bij onder andere Lehman Brothers en Lansbanki Islands, worden overtollige middelen alleen uitgezet bij één van de drie Nederlandse banken met een AAA-rating (Rabobank, Bank Nederlandse Gemeenten of Nederlandse Waterschapsbank).

4.2 Uitzettingen

In staat 2 zijn de per 31-12-2008 uitgezette gelden opgenomen.

4.3 Relatiebeheer

De relaties met de financiële instellingen, zoals bijvoorbeeld het huisbankierschap bij de Bank Nederlandse Gemeenten, zijn in het afgelopen jaar naar tevredenheid verlopen. In het treasury statuut is de richtlijn opgenomen om bestaande bankrelaties en bancaire condities minimaal iedere drie jaar te

² Voor meer detailinformatie zie bijlage "Staat van investeringen in materiële en financiële activa".

analyseren en te beoordelen. In 2008 is besloten om de geplande evaluatie van de bestaande situatie niet uit te voeren en door te schuiven.

5. Rentevisie

In de programmabegroting 2008 gaven wij aan dat het Centraal Economisch Plan 2007 de verwachting had dat de korte en lange rente in 2008 op hetzelfde niveau zou blijven ten opzichte van 2007.

In de programmabegroting 2008 is derhalve uitgegaan van een te verwachten renteopbrengst van 4,25%. Uiteindelijk is in 2008 een gemiddelde rente behaald van 4,75 %. Ondanks de kredietcrisis die zich met name in de 2^e helft van 2008 liet voelen, toch een aanzienlijke stijging in vergelijking met de gemiddelde rente van 4,17 % in 2007.

Staat 1:

Kasgeldlimiet 2008:	Bedragen * € 1 mln.							
	1e kwartaal		2e kwartaal		3e kwartaal		4e kwartaal	
	raming	realisatie	raming	realisatie	raming	realisatie	raming	realisatie
Omvang begroting per 1 januari 2008 (= grondslag)	260	256	260	256	260	256	260	256
1. Toegestane kasgeldlimiet								
* in procenten van de grondslag	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%
* in bedrag	18,20	17,92	18,20	17,92	18,20	17,92	18,20	17,92
2. Vlottende schuld								
Opgenomen gelden < 1 jaar		-		-		-		-
Schuld in rekening-courant		0,07		0,07		0,07		0,09
Gestorte gelden door derden < 1 jaar		0,00		0,00		0,00		0,00
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld		0,00		0,00		0,00		0,00
Totaal (2)		0,07		0,07		0,07		0,09
3. Vlottende middelen								
Contante gelden in kas		0,00		0,00		0,00		0,00
Tegoeden in rekening-courant (Groenfonds)		31,00		24,00		22,00		33,00
Overige uitstaande gelden < 1 jaar		145,00		141,00		161,00		147,00
Totaal (3)		176,00		165,00		183,00		180,00
Toets kasgeldlimiet:								
4. Saldo vlottende middelen (3) - (2)		175,93		164,93		182,93		179,91
Toegestane kasgeldlimiet (1)		17,92		17,92		17,92		17,92
Ruimte (+) / Overschrijding (-); (1) + (4)		193,85		182,85		200,85		197,83

Staat 2:

Verstrekte gelden per 31 december 2008 (bedrag x € 1.000)				
Leningen uitgezet	Stand per 1-1-2008	reguliere aflossingen	rente	Stand per 31-12-2008
Hypothecaire geldleningen personeel *	84	33	4	51
Uitzettingen > 1 jaar	30.405	4.365	1.139	26.040
Leningen Zeeuws Studiefonds	30	2	2	28
Lening NV Economische Impuls Zeeland	300	300		-
Lening Zeeuws Museum	431	431	7	-
Semi overheidsinstellingen : Stg . Groenfonds	15.234			33.389
Uitzettingen < 1 jaar	164.777			147.000
Leningen werkgelegenheid	pm			pm
totaal	211.261	5.131	1.152	206.508

* Met hypothecaire zekerheid

Staat 3

FINANCIERINGSOVERZICHT per 31 december 2008 (bedragen x € 1.000)	
	2008
Aanwezige vaste financieringsmiddelen	205
-/- Geactiveerde investeringen, deelnemingen	99
Saldo	106
Vaste voorraad aanwezige liquide middelen	35
Te beleggen financieringsmiddelen	141
LIQUIDITEITSOVERZICHT per 31 december 2008 (bedragen x € 1.000)	
	2008
Aanwezige liquide middelen	212
-/- Belegd via rekeningcourant Groenfonds NCW+	33
-/- Uitzettingen > 1 jaar	26
Saldo	153

6.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

1. Algemeen

Bedrijfsvoering omvat het sturen en beheersen van alle primaire en ondersteunende bedrijfsprocessen die nodig zijn om gestelde doelen te bereiken. De doelen die de Provincie Zeeland wil bereiken staan beschreven in de programma's van de programmabegroting. Het college heeft haar ambities voor de periode 2008-2011 aangegeven in het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen. Het succesvol uitvoeren van de doelstellingen in de programmabegrotingen en het collegeprogramma is in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit en adequaatheid van de bedrijfsvoering. Om deze kwaliteit te borgen bestaan er wettelijke kaders waaraan moet worden voldaan maar zijn ook door provinciale staten kaders gesteld.

De inhoud van deze paragraaf is te splitsen in twee delen:

- Hoofdstuk 2 bevat informatie over de wijze waarop de provincie Zeeland in 2008 een adequate bedrijfsvoering heeft bereikt en geborgd. Er wordt onder meer weergegeven welke kaders door Provinciale Staten waren aangegeven, hoe de planning en controlcyclus eruit zag in 2008 en wat er is gedaan om processen te beheersen.
- In hoofdstuk 3 wordt aangegeven wat er is bereikt in 2008 op het gebied van ondersteuning. Ook de vraag "wat heeft de ondersteuning gekost?" wordt beantwoord in dit gedeelte van de paragraaf bedrijfsvoering.

In beide delen is niet getracht om uitputtend te zijn maar er is wel rekening gehouden met de wettelijke eis³. Deze eis houdt in dat Provinciale Staten dienen te worden geïnformeerd over bestaand beleid en nieuwe beleidsontwikkelingen ten aanzien van de bedrijfsvoering.

2. Kaders, controle en beheersing

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op kaders waarbinnen moet worden geopereerd. Dit zijn kaders voor budgetten, doelmatigheid, rechtmatigheid en integriteit. Er wordt aangegeven op welke wijze de provincie in 2008 de processen heeft beheerst middels de planning en controlcyclus en op welke manier wordt gecontroleerd of binnen de kaders wordt gewerkt.

2.1 Kaders

Een belangrijk kader is het budgettaire kader. In de vijftien programma's van de programmabegroting 2008 is aangegeven hoeveel middelen er voor de realisatie van de verschillende programma's aangewend kunnen worden. De vastgestelde doelstellingen moeten worden bereikt met een afgepaste hoeveelheid inzet van mensen en middelen.

De programmabudgetten omvatten:

- Structurele en incidentele materiële programmabudgetten
- Toevoegingen en onttrekkingen aan voorzieningen en overlopende passiva
- Apparaatskosten
- Toegerekende kosten voor ondersteuning

Een deel van de programmalasten wordt gedekt door onttrekkingen uit reserves. Per programma is in de jaarrekening bij het beantwoorden van de vraag "Wat mag het kosten" af te lezen of binnen het budgettaire kader is gewerkt in 2008.

³ Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003, Hoofdstuk 2, Titel 2.3, artikel 14

In voorgaande jaren bleek aan het eind van het jaar nogal eens dat er budgetten resteerden. Deze budgetten maakten dan onderdeel uit van het saldo van de jaarrekening en bij het bestemmen van dit saldo werd voorgesteld om de restantkredieten over te hevelen naar een volgend begrotingsjaar. Op verzoek van provinciale staten heeft het college in 2008 de mogelijkheden voor het overhevelen van kredieten drastisch beperkt. Dit betekende dat na het eerste kwartaal van een begrotingsjaar de budgetten op basis van bestedingsplannen realistisch konden worden bijgesteld en in de laatste mogelijkheid tot begrotingswijziging (de vijfde begrotingswijziging 2008) konden alleen aan criteria gebonden budgetten voor ongewijzigde doelstellingen worden overgeheveld naar een volgend begrotingsjaar. Eventuele restantkredieten aan het eind van het jaar maken onderdeel uit van het saldo van de jaarrekening. Om te voorkomen dat het budgettaire kader een belemmering vormt voor het snel realiseren van zaken wordt de mogelijkheid geboden om budgetten vanuit een volgend begrotingsjaar naar voren te schuiven. Versnelling in uitvoering van projecten die niet werden voorzien bij de laatste mogelijkheid voor begrotingswijziging komen tot uiting in de jaarrekening. In 2008 was dit het geval bij een project in het kader van de fysieke leefomgeving en bij het uitvoeren van een renovatie. Het budgettaire kader maakt ook onderdeel uit van de rechtmatigheid. Om rechtmatig te werken moet de provincie handelen volgens de geldende wet- en regelgeving.

Er zijn drie criteria.

1. Het begrotingscriterium
Dit betreft het tot stand komen van financiële handelingen binnen het kader van de geautoriseerde begroting (ex. Artikel 216 Provinciewet). Het college dient ervoor zorg te dragen dat de lasten van de programma's zoals geautoriseerd in de begroting na wijziging niet worden overschreden.
2. Het voorwaarden criterium
Bij het voorwaarden criterium is van belang welke regelgeving, zowel intern als extern, van toepassing is bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. Deze regelgeving is geïnventariseerd en wordt jaarlijks geactualiseerd.
3. het M&O-criterium (voorkoming Misbruik & Oneigenlijk Gebruik).
Het gaat hierbij om misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet- en regelgeving. Basis hiervoor vormt een inventarisatie of alle risico's zijn afgedekt door wet- en regelgeving. Deze inventarisatie is afgerond in 2008. Jaarlijks wordt de actualiteit bezien.

Deze criteria maken onderdeel uit van het controleprotocol accountant 2007-2011 en worden jaarlijks getoetst en gerapporteerd door de accountant.

De kaders waarbinnen de uitvoering van de programma's in 2008 zijn gerealiseerd.

Kader	Omschrijving	Vastgesteld
Financiële verordening 2004	Bevat uitgangspunten voor financieel beleid, financieel beheer en de financiële organisatie. In 2008 is in de Statenvergadering van 27 juni een nieuwe financiële verordening vastgesteld met als ingangsdatum 1 januari 2009. De begroting 2009 is opgesteld conform deze verordening.	PS 11 november 2003
Controleprotocol accountant 2007-2011	Bestaat uit de regels voor de (accountants)controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. De verordening moet waarborgen dat de rechtmatigheid van het financiële beheer en van de inrichting van de financiële organisatie wordt getoetst. Jaarlijks wordt in de commissie bestuurlijke en financiële zaken door de accountant toegelicht op welke zaken de nadruk ligt bij de controle die volgens het protocol wordt uitgevoerd. Aan de commissie wordt gevraagd of er vanuit Staten nog aanvullende controlewensen of aandachtspunten zijn.	PS 29 mei 2007
Verordening periodiek onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid door Gedeputeerde Staten (artikel 217A)	Omvat regels over hoe de controle op en evaluatie van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid en het beheer van het door GS gevoerde bestuur worden uitgevoerd.	PS 29 september 2006
Gedragscode bestuurlijke integriteit Provincie Zeeland 2004	Bevat gedragsregels in aanvulling op de wettelijke regels. De commissaris van de Koningin, gedeputeerden en leden van Provinciale Staten zijn op de naleving van gedragscodes aanspreekbaar.	PS 12 maart 2004

2.2 Planning en control

In het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen heeft het college aangegeven dat invulling wordt gegeven aan de opdracht van de rijksoverheid aan de gezamenlijke provincies om de lastendruk met 25 % te verminderen. Mede in dat kader is de planning en controlcyclus versoberd; het aantal rapportagemomenten is verminderd en er zijn documenten geschrapt. Voor vrijwel alle resterende documenten is in 2008 een kwaliteitsverbetering bereikt. Het schema voor de planning en controlcyclus op allen niveaus in de organisatie was in 2008 als volgt:

	Provinciale Staten	Gedeputeerde Staten	Directies	Werknemer
Januari		Voortgangsrapportage Collegeprogramma		Planningsgesprek (in combinatie met evaluatiegesprek)
Mei	Programmarekening en 2 ^e begrotingswijziging			
Juni	Voorjaarsnota, 3 ^e begrotingswijziging en Algemene Beschouwingen		Management rapportage	
Juni		Voorjaarsconferentie		Voortgangsgesprek
September	4 ^e begrotingswijziging	Voortgangsrapportage Collegeprogramma		
Oktober		Najaarsconferentie		
November	Programmabegroting inclusief najaarsnota			
December	5 ^e begrotingswijziging 2008 en 1 ^e begrotingswijziging komend 2009		Afdelingsontwikkel jaarplan (met evaluatie afgelopen jaar)	

Ontwikkeling begroting en jaarrekening

Naar aanleiding van het accountantsrapport over de jaarrekening 2007 en de statenmotie⁴ is in 2008 voor de begroting 2009 extra aandacht besteed aan het verbeteren van het SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) formuleren van de doelstellingen. De programmabegroting is een weergave van de doelstellingen uit kader- en beleidsnota's die zijn toegespitst op het begrotingsjaar. Het beleid dat wordt vastgelegd in de (meerjaren) beleidsnota's moet daarom ook worden vastgelegd volgens het SMART principe. Eventuele bijstelling van de doelstellingen is mogelijk bij het vaststellen van de begroting of door middel van een begrotingswijziging. Bij de behandeling van de begroting 2009 is opgemerkt dat de gezamenlijke inspanningen van Provinciale, Gedeputeerde Staten en het ambtelijk apparaat om een verbetering te realiseren hebben geloofd maar dat er op onderdelen nog verbetering mogelijk is. Bij iedere behandeling van een beleidsnota of begroting blijft het zaak om er alert op te zijn dat de te realiseren effecten en doelstellingen zodanig worden geformuleerd dat Provinciale Staten hun controlerende taak op een goede wijze kunnen uitoefenen. Om een verbetering in de rapportage door te

⁴ Statenmotie over de kwaliteit van de verslaggeving aangenomen bij de behandeling van de jaarrekening 2007 op 16 mei 2008. Teneninde de controlefunctie op een correcte wijze te kunnen voeren vinden Provinciale Staten het noodzakelijk dat Gedeputeerde Staten ingaande de begroting 2009 een begroting presenteren met concreet geformuleerde doelstellingen en Gedeputeerde Staten moeten, ingaande jaarverslaggeving 2008, prioriteit geven aan de kwaliteit van de verslaggeving waarbij op doelstellingsniveau concreet (SMART) wordt gerapporteerd.

voeren in de voorliggende jaarrekening is een indicator toegevoegd bij de doelstellingen. Hierdoor is snel af te lezen of een doelstelling wel, niet of gedeeltelijk is gerealiseerd. Voor de doelstellingen waarvoor geen concrete resultaten zijn benoemd in begrotingsjaar 2008 maar die betrekking hebben op meerdere jaren of waarvan de meetresultaten nog niet bekend waren op het moment van publicatie is aangegeven of deze op schema liggen. In de jaarrekening 2008 zijn geen vergelijkende cijfers meer opgenomen met de jaarrekening 2007. Dit wordt sinds vorig jaar niet langer meer voorgeschreven, de vergelijkende cijfers staan in de begroting. Voor een goede vergelijking en afwijkingenanalyse met het vorige jaar zouden bovendien de beleidsdoelstellingen van het dat jaar moeten worden opgenomen en dat is in tegenspraak met administratieve lastenverlichting.

In 2007 is begonnen met het verder verbeteren van de leesbaarheid van de jaarrekening en begroting. Deze ontwikkeling is in de begroting 2009 voortgezet. De kwaliteitsverbetering in de leesbaarheid heeft in 2008 een extra impuls gekregen omdat wordt toegewerkt naar deelname aan de F.G. Kordes-trofee. Dit is dé prijs voor die organisatie binnen de publieke sector met het beste jaarverslag van Nederland. Alle deelnemers aan deze prijs ontvangen een juryverslag met een terugkoppeling met een oordeel over de kwaliteit van het jaarverslag inclusief de sterke punten en verbetermogelijkheden. In 2008 is een intensieve samenwerking tussen de afdeling Communicatie en Financieel Economische zaken uitgemond in een publieksversie van de jaarrekening. Met dit document wordt een aantal aansprekende zaken die in 2008 zijn gerealiseerd voor burgers, belanghebbenden, bestuurders en eigen medewerkers attractief zichtbaar gemaakt.

Collegeprogramma

In april 2007 is het collegeprogramma "Nieuwe verbindingen" vastgesteld. Het College heeft zes centrale thema's geformuleerd, aan de hand waarvan zij de toekomstvisie dichterbij wil brengen. In het programma heten het de zes knooppunten, refererend aan de nieuwe netwerkverbindingen die nodig zijn om op deze thema's forse vooruitgang te boeken. De knooppunten zijn: Veilig in Zeeland, Samen in Zeeland, Bereikbaar in Zeeland, Levendig Zeeland, Mensen in Zeeland en Groei en Groen in Zeeland. Per knooppunt zijn een aantal doelen en acties geformuleerd die een bijdrage leveren om de toekomstvisie te bereiken. Op twee momenten in het jaar vindt er een gezamenlijke conferentie plaats tussen het directieteam en het college. Op deze momenten wordt de voortgangsrapportage van het collegeprogramma geagendeerd.

2.3 Procesbeheersings- en meetinstrumenten

Of de middelen rechtmatig, doelmatig en doeltreffend worden ingezet en of de bijbehorende doelen worden bereikt binnen de kaders (zie 2.1 kaders) wordt gecontroleerd met behulp van een aantal instrumenten. Er is sprake van interne instrumenten als de uitvoering door de provincie zelf wordt verzorgd. Bij de externe instrumenten wordt een onafhankelijk oordeel door een derde partij gegeven.

2.3.1 Interne instrumenten

- **Verbijzonderde interne controle naar rechtmatigheid.**
De controles die nodig zijn voor de verbijzonderde interne controle worden centraal gecoördineerd door de afdeling Financieel Economische Zaken en zijn in 2008 in samenwerking met de bedrijfsvoeringsafdelingen uitgevoerd. Doelstelling is om de interne controle zoveel mogelijk in te bedden in de reguliere processen. Zo zijn bijvoorbeeld in het subsidieverlenings- en vaststellingstraject checklists gebruikt om de rechtmatigheid te toetsen. De controles worden uitgevoerd volgens een controleplan en vormen de basis voor het oordeel van de accountant ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid. Op het gebied van interne controle is in 2008 verder veel aandacht geschonken aan het boeken van de kostensoorten. Deze kostensoorten vormen de basis voor de wettelijk verplichte rapportage van de provinciale financiële cijfers aan het CBS. De aangescherpte interne controle is uitgevoerd om te kunnen starten met het elektronisch aanleveren van de cijfers.
- **Kwaliteitsmanagement.**
Om kwaliteitsmanagement en de daarbij behorende instrumenten nog meer een plek te geven in de bedrijfsvoeringscyclus is bij iedere directie een kwaliteitsfunctionaris werkzaam. Als onderdeel van de planning & controlcyclus worden sinds 2006 ontwikkeljaarplannen opgesteld per afdeling

en directie, waarin een meerjarige ontwikkelingsschets wordt gegeven met de mogelijke consequenties voor taken, organisatie, formatie en competenties. Hieruit vloeien concrete acties voort, die worden opgenomen in de ontwikkeljaarplannen. De acties worden onder andere via de managementrapportage gemonitord. Dit is in 2008 conform uitgevoerd.

Ook zijn werkprocessen beschreven en geactualiseerd. Deze zijn via het intranet inzichtelijk gemaakt. In het verslagjaar is het instrument ontwikkeljaarplannen geëvalueerd. Het blijkt te voldoen aan de verwachtingen en is op onderdelen nog geactualiseerd, waaronder de toevoeging van een onderdeel voor gerichte opleidingsplanning.

- Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid.

Sinds 2006 is de auditfunctie ondergebracht bij de afdeling Personeel, Organisatie en Informatie. Deze auditfunctie is onder andere belast met de invulling van de taak om als sluitstuk te fungeren van het controlinstrumentarium binnen de interne organisatie. Tevens voert zij interne doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uit, zoals bedoeld in artikel 217a van de provinciewet. Afstemming tussen deze collegeonderzoeken, onderzoeken van de onafhankelijke rekenkamer en de interne controle functie vindt ieder kwartaal plaats. In 2008 zijn onderzoeken uitgevoerd conform het onderzoeksprogramma doelmatigheid en doeltreffendheid 2008. In 2008 zijn onderzoeken afgerond naar de uniforme toepassing bezwaarschriftenclausule in beschikkingen en een analyse van de opleidingsgegevens ter ondersteuning van het effectief kunnen inrichten van het opleidingsbeleid. Er is een follow up onderzoek gedaan naar het onderzoek van de rittenadministratie vervoer van de Commissaris van de Koningin en gedeputeerden. Daarnaast liepen per 31 december nog onderzoeken naar integraal waterbeheer, bedrijfsinterne milieuzorg, evaluatie aanbesteding accountantsdiensten en een procesevaluatie van de algemene subsidieverordening. Er is een onderzoeksjaarverslag 2008 doelmatigheid en doeltreffendheid Provincie Zeeland opgesteld. Dit verslag wordt na vaststelling door Gedeputeerde Staten overeenkomstig artikel 217a van de provinciewet aangeboden aan Provinciale Staten.

2.3.2. Externe instrumenten

- Rekenkameronderzoek.

De rekenkamer Zeeland heeft in 2008 het onderzoeksprogramma 2009-2011 opgesteld en gepresenteerd. De rekenkamer maakt een jaarverslag waarin onder meer de uitgevoerde werkzaamheden worden weergegeven. De rekenkamer heeft op 26 mei het onderzoek Werkgelegenheid gepresenteerd. Dit onderzoek is bedoeld om inzicht te verschaffen in de doeltreffendheid van het werkgelegenheidsbeleid in de periode 1997-2006. Op 1 juli is het vooronderzoek Zeeuwse Havens gepresenteerd. Dit onderzoek is bedoeld als verkenning van onderzoeksmogelijkheden. Verder is in 2008 gewerkt aan een handreiking verzelfstandiging Zeeland Seaports. Deze handreiking is bedoeld ter ondersteuning van het besluitvormingsproces rond de verzelfstandiging van Zeeland Seaports. Ook is in 2008 een onderzoek opgestart naar het beheer en onderhoud van infrastructuur. In het onderzoek wordt de feitelijke onderhoudssituatie in kaart gebracht. Deze wordt gerelateerd aan het beleid dat de provincie voert ten aanzien van beheer en onderhoud.

- Accountantscontrole.

De accountantscontrole verloopt volgens het controleprotocol 2007-2011 dat in mei 2007 door provinciale staten is vastgesteld. De firma Deloitte zal de accountantswerkzaamheden voortzetten van 2009-2012 na de gewonnen Europese aanbesteding in september 2008.

- Toetsing door Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken controleert de provinciale begroting en jaarrekening die digitaal aan het Centraal Bureau voor de Statistiek ter beschikking worden gesteld en brengt verslag uit van de bevindingen aan Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Eenmaal per jaar worden de bevindingen met de afdeling FEZ doorgesproken. Zowel voor jaarrekening 2007 als begroting 2009 waren er geen opmerkingen.

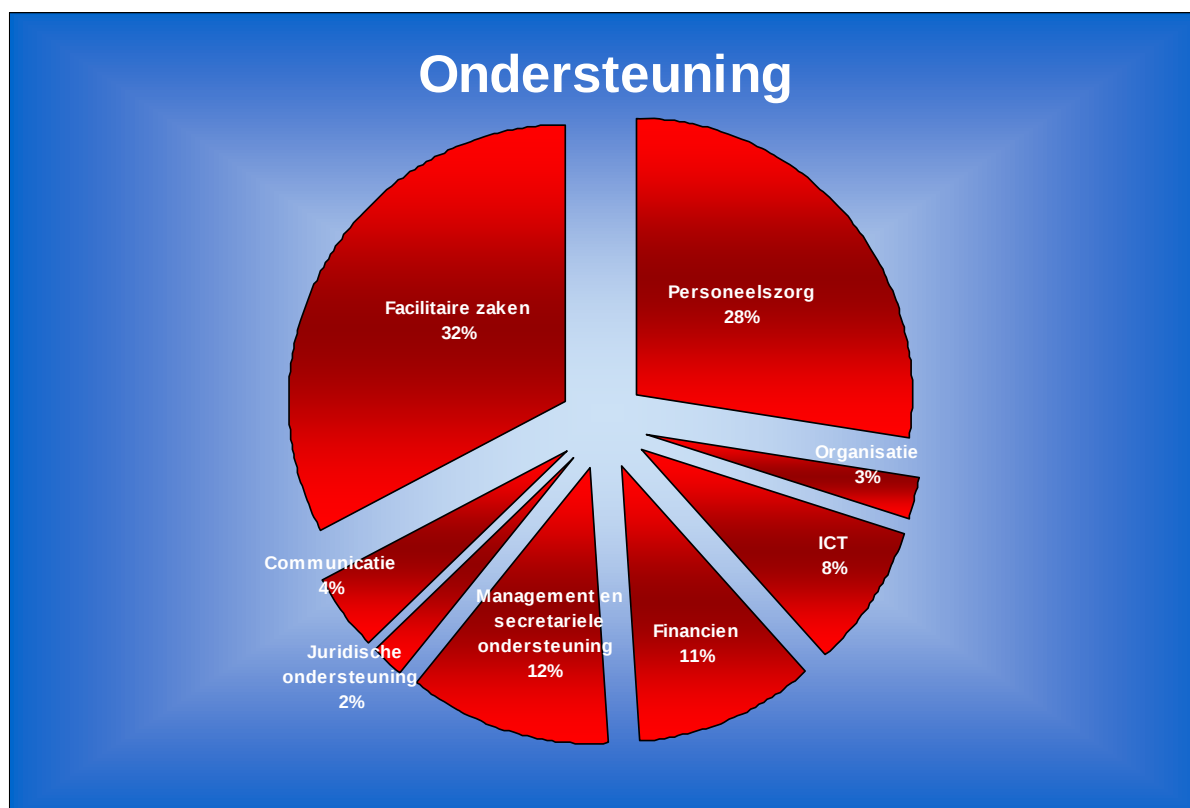
3. Ondersteuning

Onder dit punt wordt verder ingegaan op de kosten en ontwikkelingen ten aanzien van de ondersteuning en de organisatie. Indien er geen melding wordt gemaakt van afwijkingen in het beleid wordt het bestaande beleid gecontinueerd.

3.1 Wat heeft het gekost?

De kosten van de ondersteuning betreffen de personele en materiële kosten die worden gemaakt ter ondersteuning van de uitvoering van de programma's. Zij worden toegerekend aan de programma's. De personele kosten die op de programma's worden verantwoord zijn de sleutel voor het toerekenen van de hier genoemde ondersteuningskosten aan de programma's.

Grafiek saldo van lasten en baten voor de ondersteuning uitgesplitst per onderdeel voor 2008:

Facilitaire zaken is inclusief de afdeling DIV (documentatie Informatie Voorziening)

Specificatie van de lasten en baten en een analyse van de afwijkingen

In totaliteit is er voor de kosten van ondersteuning in 2008 een bedrag besteed van € 30,5 miljoen. Er was een onderschrijding van € 0,125 ten opzichte van de begroting. Afwijkingen worden op zowel baten als lastenniveau toegelicht als deze meer bedragen dan vijf procent van de begroting na wijziging.

(bedragen x 1000)

personeelszorg	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	6.620	8.071	8.560	489	6
baten	7	98	148	50	51
totaal	6.613	7.973	8.413		

De lastenoverschrijding wordt veroorzaakt door apparaatskosten. De scheidslijnen van activiteiten waarop de verantwoording van gemaakte uren worden geschreven liggen voor wat betreft personeelszorg en organisatie dicht bij elkaar. Ten behoeve van dienstreizen worden treinkaarten verstrekt aan het personeel. De kosten daarvan worden als regel doorbelast aan de diverse programma's. De toerekening van kosten kon om technische redenen niet meer worden verwerkt in de jaarrekening waardoor een virtuele overschrijding van € 0,29 miljoen is ontstaan.

Aan de batenkant is de overschrijding ontstaan door niet begrote terugontvangst van ziekengelden van voorgaande jaren en hogere inkomsten inzake detachering van personeel.

(bedragen x 1000)

organisatie	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	842	933	781	-152	-16
totaal	842	933	781		

Voor de onderschrijding op lasten zie de opmerking bij personeelszorg met betrekking tot de urenverantwoording.

(bedragen x 1000)

ict	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	2.270	2.682	2.514	-168	-6
baten	10	10	41	31	310
totaal	2.260	2.672	2.473		

De inkomsten uit detachering van een medewerker zorgen voor een overschrijding van de inkomsten. De lastenkant vertoont een onderschrijding. In dit programmaonderdeel zijn uitgaven gedaan voor duurzame archivering ad. € 0,23 miljoen die op basis van de financiële verordening moesten worden geactiveerd. Er zal worden voorgesteld om vanuit het saldo van de jaarrekening dit bedrag te bestemmen voor het creëren van een dekkingsreserve waaruit de afschrijvingen kunnen worden betaald. Met inbegrip van dit bedrag is er dan eigenlijk sprake van een overschrijding ten opzichte van de raming. Er is meer hard- en software aangeschaft voor een bedrag van € 0,06 miljoen.

(bedragen x 1000)

financiën	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	2.485	3.196	3.232	36	1
baten	0	0	0	0	
totaal	2.485	3.196	3.232		

(bedragen x 1000)

facilitaire zaken	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	10.074	10.126	10.263	137	1
baten	95	264	293	29	11
totaal	9.979	9.862	9.970		

De afdeling facilitaire zaken is inclusief de afdeling DIV (documentatie informatie voorziening). De verschillen komen door de stijging van de energieprijzen, hierdoor zijn er meer uitgaven geweest dan geraamd. Daardoor is er ook meer doorbelast voor energie en water aan medegebruikers van het centraal ketelhuis van het Abdijcomplex. Hierdoor waren op dit onderdeel meer baten € 0,029 miljoen.

(bedragen x 1000)

management en secretariële ondersteuning	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	3.608	3.828	3.675	-153	-4
totaal	3.608	3.828	3.675		

(bedragen x 1000)

juridische ondersteuning	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	376	538	644	106	19
baten	0	2	2	0	0
totaal	376	536	642		

De lastenoverschrijding betreft voor 60% apparaatskosten, met name meer gerealiseerde uren voor het project Juridische kwaliteitszorg. De urenplanningen voor dit project zijn in de loop van het jaar niet meer bijgesteld. De materiële budgetten voor juridische advisering en –procedures worden jaarlijks conform de indexering aangepast. De indexering loopt voor deze specifieke budgetten niet in de pas met de werkelijke kostenstijgingen als gevolg van een toename van gevraagde juridische adviezen en een evenredige toename van complexe zaken.

(bedragen x 1000)

communicatie	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil	In %
lasten	965	1.774	1.358	-416	-23
baten	0	0	0	0	
totaal	965	1.774	1.358		

De apparaatskosten voor communicatie zijn in de planning geboekt op de algemene post voor communicatieactiviteiten. Om inzicht te krijgen in de totale kosten van een project vindt in voorkomende gevallen rechtstreekse urenverantwoording plaats binnen de programma's. Door deze manier van administreren ontstaat op dit onderdeel van de ondersteuning een onderschrijding op apparaatskosten ter grootte van € 0,385 miljoen. Het resterende verschil is het saldo van de materiële budgetten.

3.2 Personeelszorg en Organisatie

In 2008 stonden de volgende zaken centraal:

- cultuurontwikkeling;
- de uitvoering van het strategisch plan P&O;
- continuering van het opstellen en herijken van ontwikkelplannen in het kader van kwaliteitsmanagement;
- het uitvoeren van het onderzoeksprogramma van de auditfunctie;
- het verder uitbouwen van duurzame organisatieontwikkeling (onder meer via HR-control);
- continuering van het arbeidsomstandighedenbeleid (waaronder het uitvoeren van de plannen van aanpak als gevolg van de RIE van 2007).

3.2.1 Cultuurontwikkeling

Het in 2007 opgestarte **cultuurontwikkelingstraject** speelt een prominente rol in 2007 en in 2008. GS en DT hebben uitgesproken nadrukkelijk in te willen zetten op externe oriëntatie en integraal en blikverbredend werken, zowel voor zittende als toekomstige medewerkers.

Ook dient er aandacht te zijn voor de werkbelasting van het afdelingsmanagement.

Het cultuurontwikkelingstraject heeft een nauwe relatie met de koers die in het strategisch plan P&O is gekozen. In de volgende paragraaf wordt daarop nader ingegaan.

3.2.2 Uitvoering strategisch plan p&o

Verder is de uitvoering van het door GS in oktober 2006 vastgestelde strategisch plan P&O een belangrijk aandachtspunt geweest in 2008.

Daarbij is het overigens zo dat cultuurontwikkeling en de uitvoering van het strategisch plan op een aantal punten gelijk op gaan: het is bedoeling om bestaande of voorziene instrumenten ten behoeve van cultuurontwikkeling in te bedden in het op te zetten cultuurontwikkelingsprogramma. Te denken valt dan aan het verder aanscherpen van competentie management (per functie in de organisatie is een set kritische competenties opgesteld, op basis waarvan ontwikkeling van medewerkers plaatsvindt), het verder ontwikkelen en in 2008 herijken van de generieke (voor alle functies geldende) competenties coöperatief gedrag en resultaatgericht handelen, een programma voor leiderschapsontwikkeling (met als thema binden en boeien én aandacht voor het elkaar versterken en aanvullen van politiek en ambtelijk leiderschap) en het tweede management development traject voor potentiële managementtalenten. Ook het geplande, in interprovinciaal verband ontwikkelde, medewerkerstevredenheidsonderzoek zal met cultuurontwikkeling als basis ingezet worden.

Andere belangrijke onderwerpen voor 2008 waren het verder uitwerken en implementeren van een levensfasegericht personeelsbeleid (onder meer in verband met de aantrekkelijkheid en het imago als werkgever), het in het kader van het mobiliteitsbeleid realiseren van carrousels (medewerkers binnen de organisatie wisselen op vrijwillige basis van functie) en het optimaal inzetten van de mogelijkheden van stages en werkervaringplaatsen in het kader van het optimaliseren van de toegankelijkheid van de provinciale organisatie als werkgever.

Voorts kwamen in 2008 het opzetten van een systematiek van strategische personeelsplanning (het in verband met de verwachte arbeidsmarktkrapte op tijd de knelpunten in de personeelsbezetting in beeld hebben en daarop kunnen inspelen) aan de orde. Daarmee hand in hand gaat het kiezen van een aan de eisen van de arbeidsmarkt aangepast ambitieniveau voor arbeidsmarktcommunicatie en het oplossen van een aantal inmiddels latent bestaande specifieke wervingsknelpunten (partnerprogramma, bemiddeling bij het vinden van huisvesting en zonodig het mogelijk maken van maatwerkdienstverbanden).

Een ander accent ligt, in het kader van het borgen van de duurzame ontwikkeling van de organisatie, op het periodiek herijken van het organisatie-ontwikkelplan. Daarnaast is van belang het uitvoeren van het vastgestelde onderzoeksprogramma van de (wettelijk verplichte) auditfunctie. Voor 2008 werd in het najaar 2007 een nieuw onderzoeksprogramma opgesteld. Ook aanscherping van de control op P&O-terrein (HR-control) kreeg in de loop van 2008 nadere invulling. Daarbij beziet POI of en binnen welke termijn het wenselijk is het huidige personeelsinformatiesysteem te vervangen.

Eveneens is ambtelijke integriteit een permanente prioriteit. In de vorm van implementatie van sectorale aanbevelingen terzake en het organiseren van workshops en reguliere aandacht in werkoverleggen en jaargesprekken staat dit thema steeds op ieders agenda.

Er is een cultuurprogramma opgezet naar aanleiding van de eind 2007 vastgestelde visie Provincie Zeeland. In 2008 zijn een aantal onderdelen van dit programma uitgevoerd: een medewerkerstevredenheidsonderzoek (met specifieke vragen over de stand van zaken rond de kernwaarden – integer, samenbindend en vernieuwend – en de kernkwaliteiten – open, omgevingsbewust, daadkrachtig en creatief), een mobiliteitscarrousel en managementbijeenkomsten over de visie en het gewaagd doel (B. De provincie Zeeland heeft in 2015 met haar partners innovatieve oplossingen gevonden voor de gevolgen van klimaatverandering, bevolkingsontwikkeling en sociale dynamiek die (inter)nationaal als voorbeeld worden erkend).

Uit het strategisch plan P&O zijn uitgevoerd: het tweede MD-traject (nagenoeg afgerond), invulling van 25 stageplekken en 14 werkervaringsplaatsen. In 2008 hebben alle afdelingen ontwikkeljaarplannen opgesteld. Het auditprogramma is uitgevoerd. Aanscherping van de HR-control is inmiddels gepland in 2009. Er wordt een projectgroep vervanging Beaufort ingesteld. Met betrekking tot de ambtelijke integriteit ligt het accent in 2009 op het implementeren van het nog ontbrekend instrumentarium (waaronder een nieuwe klokkenluiderregeling) en het informeren van het personeel onder andere via Leo Mare.

3.2.2.1 Leiderschapontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Leiderschap en management in de organisatie dat meegroeit met de eisen die bestuurlijk en maatschappelijk aan leiderschap bij de provinciale organisatie worden gesteld. Daaronder is begrepen het in staat zijn om medewerkers bij de provinciale organisatie, mede in het licht van de naderende arbeidsmarktkrapte, blijvend te kunnen binden en boeien.

Toelichting:

Leiderschapontwikkeling is gekoppeld aan het cultuurprogramma. Er is voor gekozen om eerst via een medewerkerstevredenheidsonderzoek in te zoomen op de behoeften van de organisatie. Op basis van dit onderzoek wordt het leiderschapontwikkelingsprogramma, zoveel mogelijk uit bestaande opleidingsmiddelen te financieren, in 2009 verder vorm gegeven.

Waarom kunnen we zien of we alles bereikt is?

Leiderschap bij de provinciale organisatie is een vanzelfsprekendheid en leidt niet of nauwelijks tot discussie.

Wat hebben wij bereikt?

De behoeften van de organisatie zijn in 2008 in kaart gebracht. In 2009 wordt het leiderschapontwikkelingsprogramma verder uitgewerkt. Begin 2010 verwachten we de eerste resultaten te kunnen meten en presenteren.

Wat doen we daarvoor?

In het strategisch plan P&O (vastgesteld oktober 2006) zijn de contouren voor een leiderschapontwikkelingsprogramma al geschetst. Het gaat met name om een ontwikkelingsprogramma waarin competenties van huidige en toekomstige leidinggevendenden worden aangescherpt. Uitgangspunt daarbij is een managementstijl waarin omgevingssensitiviteit, besluitvaardigheid en inspireren centraal staan. Daarbij geldt dat via de huidige toepassing van competentie management de bepalende leidinggevende competenties structureel in beeld zijn en als het ware worden onderhouden, op basis van de bestaande profielen. De vraag is echter of dat voldoende is om ook in te spelen op het gewenste toekomstige profiel, met het oog op het in korte tijd verleggen van de koers van de organisatie naar externe oriëntatie, uitvoeringsgerichtheid, integraal werken en optimale wisselwerking tussen politiek en ambtelijk leiders. Dat lijkt niet waarschijnlijk. Extra investeren in en aandacht hebben voor de gewenste ontwikkelingen lijken noodzakelijk om tijdig de kwaliteit van het provinciale management voldoende uitgebouwd te hebben. Daarmee is het gewenst om een programma voor leiderschapontwikkeling op te zetten gericht op voornoemde koerswijziging.

Leiderschapontwikkeling is overigens nadrukkelijk gekoppeld aan het nog op te zetten cultuurontwikkelingsprogramma. Bij de nadere concretisering daarvan wordt duidelijk welke intensiteit en welke timing ten behoeve van een leiderschapontwikkelingsprogramma gewenst zijn.

Wat hebben we gedaan?

Zie hiervoor. Het leiderschapontwikkelingstraject wordt pas vanaf medio 2009 daadwerkelijk gestart.

3.2.2.2 Levensfasegericht Personeelsbeleid

Wat willen we bereiken?

Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen die op ons afkomen, te weten de vergrijzing en ontgroening, is het doel van Levensfasegericht Personeelsbeleid: Optimale employability (inzetbaarheid) van medewerkers gedurende hun gehele loopbaan bij de provincie Zeeland: productief, gezond, gemotiveerd en betrokken.

Toelichting:

Hoewel actuele conjuncturele ontwikkelingen de directe consequenties van de voortschrijdende ontgroening en vergrijzing wat naar de achtergrond dringen is deze ontwikkeling voor de langere termijn nog net zo onomkeerbaar. De behoefte aan een goed ingebed levensfasegericht personeelsbeleid blijft noodzakelijk in het teken van behoud van medewerkers voor de Provincie Zeeland.

Waarom kunnen we zien of we alles bereikt hebben?

De ziekteverzuimcijfers, de verslagen van de jaargesprekken, de exitgesprekken, de Risico Inventarisatie & Evaluatie bieden informatie over de ontwikkeling van de motivatie van medewerkers. Instroom- en uitstroomgegevens geven aan in welke mate medewerkers behouden kunnen worden voor de provincie Zeeland.

Wat hebben wij bereikt?

De ontwikkeling van ziekteverzuimcijfers, jaargesprekken, exitinterviews en met name ook de resultaten van het medewerkerstevredenheidsonderzoek (dat per 2 jaar herhaald zal worden) wijzen op dit moment zeker niet op ongunstige ontwikkelingen voor de organisatie in termen van behoud van productief, gezond en gemotiveerd personeel.

Wat doen we daarvoor?

In overleg met DT en OR is een beleidsvoorstel Levensfasegericht Personeelsbeleid voorbereid. In het beleidsvoorstel zijn elf conclusies en aanbevelingen geformuleerd. Drie van de elf conclusies en aanbevelingen uit het beleidsvoorstel vergen een extra investering:

1. Het organiseren van aansprekende, interactieve informatiebijeenkomsten en inloopsprekken voor medewerkers over (on)mogelijkheden van regelingen en arbeidsvoorwaarden;
2. Het introduceren van duo-mentoring, waarbij ouderen mentor zijn van een jongere collega en waarbij de oudere collega op zijn of haar beurt weer een andere jongere collega als mentor heeft;
3. Het in overleg tussen werkgever en werknemer op incidentele basis en voor korte duur toestaan van telethuiswerken: extra investering: 3 laptops met toebehoren per directie met mobiele internetaansluiting, te gebruiken voor telethuiswerken.

Ad 1. Het levensfasegericht personeelsbeleid optimaal laten renderen betekent dat alle medewerkers zo goed mogelijk bekend moeten zijn met de keuzes die individuele medewerkers binnen het arbeidsvoorwaardenpakket kunnen maken. Dat betekent investeren in communicatie. Op een aansprekende manier moeten de mogelijkheden voor het voetlicht worden gebracht.

Ad 2. Een goede aansluiting tussen medewerkers in diverse levens- en carrièrefasen is een succesfactor voor het hebben en houden van goed gemotiveerde medewerkers. Een van de instrumenten daarvoor is duo-mentoring. Omdat binnen de provinciale organisatie nog maar beperkt ervaring is opgedaan met vergelijkbare vormen van mentorschap bestaat het idee om in eerste instantie en voor een nader te bepalen periode in pilot-vorm met dit instrument te starten. Om een en ander een goede kans van slagen te geven is extra ondersteuning in de vorm van coaching door een met dit instrument bekende, ervaren coach wenselijk.

Ad 3. Ten aanzien van telethuiswerken gaat het niet om het inrichten van een thuiswerkplek volgens de arbo-normen, maar wordt het op incidentele basis en voor korte duur toestaan van telethuiswerken gefaciliteerd door middel van de daarvoor noodzakelijke ict-hulpmiddelen.

Wat hebben we gedaan?

In concreto zijn een 4x9-regeling en een lichte telethuiswerkregeling (combinatie arbeid en zorg) toegevoegd aan het bestaande instrumentarium.

3.2.2.3 Arbeidsmarktcommunicatie

Wat willen we bereiken?

Een actieve arbeidsmarktcommunicatie zoals in het "Strategisch Plan P. & O.", (vastgesteld door GS, oktober 2006) is benoemd. Het gaat hierbij om specifieke acties om de voorspelde toenemende arbeidsmarktkrapte, die samenhangt met de vergrijzing en ontgroening van de (regionale) beroepsbevolking, bij de werving van toekomstig personeel het hoofd te kunnen bieden.

Toelichting:

Verder is het beleid rond arbeidsmarktcommunicatie verder aangescherpt (onder meer door nog verder te differentiëren naar te benaderen media – maatwerk mediamix -, door te kiezen voor algemene promotie van de provincie als werkgever via advertorials en door een vacature- en relatiemanagementsysteem op te gaan zetten).

Waarom kunnen we zien of we alles bereikt hebben?

- Als er tijdig personeel geworven kan worden dat voldoet aan de gestelde opleidings- en ervarings-normen die nodig zijn om organisatie- en programmadoelen te realiseren.
- Als de provincie in de komende jaren ten opzichte van vergelijkbare organisaties verhoudingsgewijs minder openstaande vacatures heeft.

Wat hebben wij bereikt?

Momenteel is er sprake van beperkter mogelijkheden om met name in specialistische functies personeel te werven. Deels is dat verklaarbaar uit schaars aanbod, deels uit bekendheid/imago van de provincie als werkgever en voor een ander deel heeft dat te maken met de relatief ongunstige ontwikkeling van de primaire arbeidsvoorwaarden bij de sector Provincies ten opzichte van het Rijk, de Waterschappen en de Gemeenten.

Wat doen we daarvoor?

Gezien de arbeidsmarktontwikkelingen, zal het ambitieniveau van de arbeidsmarktcommunicatie breder getrokken moeten worden dan tot nu toe. Oplopend in volgorde van urgentie (naar huidige inzichten) moet hierbij gedacht worden aan:

- Moeilijker vervulbare vacatures in substantieel meer media publiceren dan tot nu toe gebruikelijk is;
- (Selectief) meer onderscheidend kunnen zijn (in termen van het kiezen van een bewust prominente plaats in de gedrukte media en/of kleurendruk);
- Digitale vormen van werving verbreden (gerichte mailings naar potentiële doelgroepen); aanwezigheid op meer banen-sites;
- Meer investeren in presentaties op beurzen en in jaar/handboeken;
- Partnerprogramma, bemiddeling bij huisvesting, en dergelijke;
- Incentives (vormen van beloning, los van de reguliere arbeidsvoorwaarden) voor (benoemde) kandidaten, of voor medewerkers (of anderen) die benoembare kandidaten weten te vinden.

Op dit moment en gericht op 2008 lijkt het voldoende om met name de eerste drie genoemde punten te investeren. Op termijn kan in het licht van de dan bekende arbeidsmarktontwikkelingen aangegeven worden in welke mate ook en vanaf welk moment geïnvesteerd zal moeten worden in de laatste drie genoemde categorieën.

Wat hebben we gedaan?

Moeilijker vervulbare vacatures worden gericht in meer media gepubliceerd. Daarbij wordt in sommige gevallen bewust een prominente plaats geclaimd en/of wordt in kleurendruk geadverteerd. Verder is de ontwikkeling van advertorials in gang gezet en is een vacaturemanagementsysteem in voorbereiding.

3.2.2.4 Werkervaringsplaatsen

Wat willen we bereiken?

Door allochtonen, arbeidsgehandicapten, langdurig werkloze PSD-ers en zo mogelijk erkende vluchtelingen werkervaring op te laten doen hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Toelichting:

Werkervaringsplaatsen bieden de bekleders ervan een half jaar fulltime of een jaar halftime de mogelijkheid ervaring en ritme op te doen in een op maat gemaakte tijdelijke baan bij de provincie.

Waarom kunnen we zien of we alles bereikt hebben?

Door daadwerkelijk plaatsing van kandidaten op werkervaringsplaatsen, zo mogelijk gevolgd door een reguliere functie voor de werkervaringskandidaat binnen of buiten organisatie van de Provincie Zeeland.

Wat hebben wij bereikt?

Er zijn voor 2008 14 plaatsingen gerealiseerd. Een groot aantal daarvan loopt in 2009 door. In 3 gevallen is het betrokkenen gelukt door te stromen naar een andere baan buiten de provinciale organisatie. Evenzo vaak is dat helaas niet gelukt.

Wat doen we daarvoor?

Door middel van contacten met organisaties die de belangen behartigen van de doelgroepen proberen mensen uit de doelgroepen binnen te halen. Geïnteresseerde kandidaten gericht (betaalde) werkervaring op laten doen.

Vanaf 2000 werkt de Provincie Zeeland met werkervaringsplaatsen voor allochtonen en arbeidsgehandicapten. In het collegeprogramma is de wens uitgesproken om de toegankelijkheid om te komen werken bij de provinciale organisatie voor specifieke doelgroepen te verbeteren. Daarbij kan onder meer worden voortgebouwd op het succes van de werkervaringsplaatsen.

Het voorstel is om het budget toereikend te maken voor 10 plaatsen (indicatief 10 x 0,50 Fte):

- 4 voor allochtonen en arbeidsgehandicapten;
- 3 voor voormalig PSD-ers; en
- in eerste instantie 3 voor erkende vluchtelingen (verdeling afhankelijk van het aanbod).

Wat hebben we gedaan?

Er zijn in 2008 contacten gelegd met diverse instanties die bemiddelen bij het plaatsen van met name arbeidsgehandicapten. Verder zijn de 14 geplaatste collega's gecoacht en zijn relevante trainingen en faciliteiten aangeboden.

3.2.3 Arbeidsomstandigheden

Op het terrein van arbeidsomstandigheden geldt onverkort de doestelling te voldoen aan de Arbo-wet. In dit verband is in 2007 een nieuwe cyclus van (1 maal per 3 jaar) wettelijke verplichte RIE's (Risico-inventarisatie en evaluatie) van start gegaan. Uitvoering van de plannen van aanpak, die voortvloeien uit de RIE's, stond in 2008 centraal.

Wat betreft ziekteverzuim geldt als doel het lage verzuimpercentage van ongeveer 3,5% minstens continueren. Voorts bezien in welke mate en op welke manier het omlaag brengen van de verzuimfrequentie als doel zinvol zou kunnen zijn.

3.2.4 Interprovinciale ontwikkelingen op p&o-terrein

Ook zijn er al een aantal bepalende ontwikkelingen op interprovinciaal niveau te voorzien. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat in de loop van 2009 een nieuwe CAO zal worden afgesloten. De uitvoeringsconsequenties zullen zich uitstrekken over minimaal 2008 en 2009.

Bovendien heeft er in 2008 een evaluatie plaatsgevonden van het bij CAO van 2002-2003 overeengekomen en per 2005 ingevoerde beoordelings- en beloningsbeleid. De uitkomsten van die evaluatie zijn, indien voor onze organisatie relevant, in de loop van 2008 ingepast in het P en O-beleid. Voorts loopt een landelijke discussie over harmonisatie arbeidsvoorwaarden overheid in relatie tot de arbeidsvoorwaarden in de particuliere sector. Hoewel timing en reikwijdte van deze ontwikkeling momenteel moeilijk in te schatten zijn, is het heel wel denkbaar, dat in de nieuwe collegeperiode stappen gezet worden in deze discussie, waarbij rekening gehouden moet worden met rechtspositionele wijzigingen (en dito interne werkzaamheden).

3.3 ICT

Wat willen we bereiken?

Vertrekpunt voor ICT-beheer en -ontwikkeling is het door GS vastgestelde Raamwerk Informatievoorziening 2007-2011. In dit beleidskader zijn diverse ICT-speerpunten benoemd.

Toelichting:

In 2008 is het beleidskader doorverbinden vastgesteld. Continuïteit is één van de belangrijkste speerpunten van het in dit beleidskader geformuleerde ICT beleid. Het gaat daarbij om het borgen van de continuïteit en de beschikbaarheid van de technische infrastructuur voor de digitale dienstverlening. Waar nodig en mogelijk wordt die continuïteit nog verder geoptimaliseerd. Daarbij gelden de gedocumenteerde "best practices" als uitgangspunt.

In de planperiode (2008-2011) leidt dit tot de volgende activiteiten:

- Het operationeel houden van de bestaande systemen voor de digitale dienstverlening (data en spraak);
- Het verhogen van de beschikbaarheid van de technische infrastructuur, bestaande uit het data en communicatie netwerk en de hierop aangesloten computersystemen. Door de toepassing van moderne technologie bereiken we dat bij ICT-calamiteiten de tijd dat de infrastructuur niet beschikbaar is, aanzienlijk wordt bekort;
- Het mede als gevolg van de toegenomen afhankelijkheid van de ICT voorzieningen streven naar een verminderen van de kwetsbaarheid van de bij de instandhouding betrokken specialismen door de organisatiestructuur waar nodig hierop aan te passen;
- Het anticiperen op nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van de in- en externe informatie- en communicatie infrastructuur met als doel te waarborgen dat deze ook in de toekomst blijft voldoen aan de aan op dat moment te stellen eisen inzake performance, continuïteit en beschikbaarheid.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Concrete doelstelling (analoog aan de nationale doelstelling) is dat in 2007 65% van de dienstverlening op elektronische wijze verloopt. Deze doelstelling kan alleen worden gerealiseerd als een aantal belangrijke basisvoorzieningen zijn ontwikkeld en worden toegepast. Een belangrijke voorziening betreft de invoering van en aansluiting op basisregistraties in 2008 en volgende jaren als voorwaarde voor het realiseren van eenmalige gegevensverstrekking.

Wat hebben wij bereikt?

Om de nationale doelstelling te realiseren, dient allereerst de interne ICT infrastructuur op orde te zijn. Met name de beschikbaarheid van de ICT voorzieningen is hierbij van belang. In 2008 is een Europese aanbesteding uitgevoerd met als doel om de ICT voorzieningen qua beschikbaarheid verder te verbeteren. Eind 2008 heeft de gunning plaats gevonden. De implementatie is voorzien in het 1^e half jaar van 2009.

Wat hebben we gedaan?

In 2008 is de ICT formatie kwantitatief en kwalitatief aangepast teneinde de kwetsbaarheid van ICT specialismen te verminderen.

3.4 Invoering basisregistraties

Wat willen wij bereiken?

Gebruik maken van de in te voeren basisregistraties.

Wat hebben wij bereikt?

In 2008 is door een aantal betrokkenen de leergang informatie architectuur gevolgd. Deze leergang is gebaseerd op de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur en heeft onder andere als doel om de informatiehuishouding zo in te richten dat aansluitingen met andere in- of externe systemen (zoals de basisregistraties) op eenvoudige wijze gerealiseerd kunnen worden. Mede aan de hand van de hiermee

opgedane kennis is een pilot uitgevoerd met de aansluiting op het handelsregister (basisregistratie bedrijven) en zijn de hiervoor van belang zijnde interne systemen aangepast. Deze pilot is succesvol afgerond. Zodra de basisregistratie bedrijven volledig operationeel is, kan hier direct mee gewerkt worden. Volgens de huidige planning is het gebruik van deze basisregistratie vanaf 01-01-2010 verplicht.

Wat doen we daarvoor?

In het raamwerk 2007 – 2011 zijn de volgende ambities opgenomen:

- betere dienstverlening;
- 25% minder administratieve lasten;
- meer transparantie en participatie;
- grotere doelmatigheid.

Deze ambities zijn grotendeels afgeleid van het collegeprogramma voor 2007 –2011.

Voorts zal de dienstverlening meer en meer via elektronische wijze gaan verlopen, de zogenaamd E-dienstverlening die via de provinciale website wordt aangeboden. De provincie gaat verder met de verbetering van de transparantie van de overheid door wetten, regels, vergunningen en dergelijke via internet raadpleegbaar te maken. Daarnaast zal het elektronisch zaken doen met de provincie worden uitgebouwd, zoals het aanvragen van subsidies en vergunningen. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om langs digitale weg status informatie op te vragen over een ingediende aanvraag of verzoek en voor het verbeteren van de juridische kwaliteitszorgkaders.

Wat hebben wij gedaan?

In 2008 zijn onder aansturing van een extern bureau de ambities geformuleerd voor de elektronische dienstverlening, alsmede de acties die nodig zijn om deze ambities (plateaus) te bereiken. Deze acties zijn opgenomen in een programma E-dienstverlening dat vanaf 2009 uitgevoerd zal worden. Een voor ICT belangrijke actie is die voor een hogere beschikbaarheid van de ICT infrastructuur. Dit zal in de loop van 2009 worden geëffectueerd.

3.5 Financiën

De jaarafsluiting en het opstellen van de jaarrekening hebben inmiddels voor de derde maal met behulp van het huidige financiële informatiesysteem plaatsgevonden. De aanvankelijke aanvangsproblemen in voorgaande jaren zijn verholpen en de organisatie is gewend aan het werken met het systeem. In 2008 is gewerkt aan verdere verbeteringen. Dit heeft onder meer geleid tot een ten opzichte van 2007 snellere factuurverwerking. 84% van de ontvangen facturen is in 2008 op tijd (binnen 30 dagen) betaald. Daarmee is Zeeland één van de snelst betalende provincies. In 2008 zijn de wijzigingen in de programmaindeling van de begroting en de wijziging van de hoofdstructuur van de provinciale organisatie in de financiële administratie doorgevoerd.

Op de verbetering van de SMART-formuleringen in 2008 voor de begroting 2009 is al ingegaan bij het onderdeel 2.2 planning & control. Op enkele andere bijzondere ontwikkelingen op het gebied van de financiële functie besteden we hieronder apart aandacht.

3.5.1. Rechtmatigheid

Wat willen we bereiken?

Een organisatie die voldoet aan de eisen die worden gesteld op het gebied van de financiële rechtmatigheid.

Toelichting:

De wijzigingen met betrekking tot het begrip rechtmatigheid zijn opgenomen in het nieuwe Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten. In dit besluit is onderscheid gemaakt tussen het **juridische** begrip rechtmatigheid en rechtmatigheid in het kader van de **accountantscontrole**. Bij het eerste gaat het om alle handelingen die rechtmatigheid aangaan (dus niet alleen die zaken die financiële consequenties hebben). Bij rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole bestaat een duidelijke relatie met het financiële beheer. Bij de accountantscontrole over de jaarrekening moet worden vastgesteld dat de baten en lasten en balansmutaties in de programmarekening tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met van toepassing zijnde regelingen (= financiële rechtmatigheid). De aandacht is vooral gericht op de financiële rechtmatigheid.

Belangrijke randvoorwaarde hierbij is het SMART-formuleren van doelstellingen.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Een goedkeurende accountantsverklaring op het gebied van de rechtmatigheid. Deze is door de accountant verstrekt.

Wat doen we daarvoor?

Het toetsen of de financiële beheershandelingen binnen de provincie op rechtmatige wijze plaatsvinden. Hierbij ligt de nadruk op die handelingen waarbij het financieel belang groot is, zoals het verlenen van subsidies, inkoop en aanbestedingen, salarissen en wachtgelden.

De toetsing op rechtmatigheid gebeurt op basis van een controlewerkplan. Mede op basis van de bevindingen hierbij wordt gewerkt aan de borging van de rechtmatigheid.

Ten behoeve van de jaarrekening 2008 zijn gespreid over het jaar rechtmatigheidcontroles uitgevoerd volgens een controleplan. Dit zorgt voor een beperkte piekbelasting aan het eind van het jaar en een betere voeding voor de interim-controle van de accountant in het najaar. In 2009 zal dit controleplan in zijn geheel gerealiseerd moeten zijn.

Tevens is de interne controle op de naleving van de Europese aanbestedingsregels in 2008 aanzienlijk aangescherpt.

Uitgangspunt is een sluitend systeem van administratieve organisatie (AO) en interne controle (IC), waarbij geldt dat decentraal de verantwoordelijkheid bestaat voor een correcte AO en een adequate IC en dat de afdeling FEZ de kaders bepaalt en toetst op de aanwezigheid en de juiste toepassing van de regels.

Tenslotte zal moeten worden getoetst of de wet- en regelgeving geen aanleiding geeft tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Daartoe zal eerst het beleid op dit gebied helder moeten worden geformuleerd en de risico's in beeld gebracht. Vervolgens zullen waar nodig de maatregelen moeten worden genomen om misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan.

3.5.2 Risicomanagement

Wat willen we bereiken?

Een systeem van risicomanagement waarbij

- een goed inzicht bestaat in de belangrijkste risico's die de provincies loopt en de omvang daarvan
- voorzien is in optimale beheersmaatregelen
- de weerstandscapaciteit is afgestemd op de gekwantificeerde risico's en de getroffen beheersmaatregelen.

Toelichting:

Met betrekking tot risicomanagement is in 2008 een plan van aanpak gerealiseerd. Op basis hiervan zijn inmiddels alle financiële risico's gekwantificeerd en zijn deze in de programmabegroting 2009 en jaarrekening 2008 verwerkt. In het kader van de voorbereiding van de begroting 2010 wordt de kwantificering van de risico's geactualiseerd.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Afgezien van volstrekt onvoorzienbare gebeurtenissen en calamiteiten mag het zich voordoen van tegenvallers niet leiden tot grote financiële of andere problemen.

Wat hebben wij bereikt?

Het faillissement van de Lehman Brothers Bank betekent dat over de waarde van een via de BNG afgesloten garantieproduct van oorspronkelijk groot € 5 miljoen voor het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen grote onzekerheid bestaat. Er vinden hierover besprekingen plaats met de BNG. De opbrengst van het totaal van de beleggingen van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen zijn nodig voor de dekking van de uitgaven van de kosten in de toekomst. Indien deze ontoereikend zijn moet de provincie de kosten uit de eigen middelen dekken. Het risico hierop wordt meegenomen in de actualisatie van de berekening van de benodigd weerstandsvermogen in 2009. Voorlopig is de waarde van het garantieproduct op € 0 gesteld.

Voor het overige hebben zich geen onvoorzienbare gebeurtenissen en calamiteiten voorgedaan met mogelijk grote financiële consequenties.

Wat doen we daarvoor?

Het uitvoeren van een plan van aanpak risicomanagement, waarin is opgenomen het systematisch signaleren en kwantificeren van bestaande en nieuwe risico's, het bepalen van adequate beheersmaatregelen en het uitvoeren daarvan en het zorgdragen voor de noodzakelijke weerstandscapaciteit.

Wat hebben we gedaan?

Naast het kwantificeren van de financiële risico's is inmiddels de werkwijze provinciebreed geïmplementeerd. Hierdoor wordt bereikt dat risicomanagement in de organisatie is verankerd en de kans op onverwachte tegenvallers wordt verkleind.

3.5.3 Subsidiebeleid

Wat willen we bereiken?

Een publieksvriendelijker, transparanter en zakelijker subsidiebeleid dat als instrumentarium zichtbaar bijdraagt aan de realisering van de provinciale beleidsdoelstellingen.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Als in een groot deel van de jaarlijks door ons verstrekte subsidies inzicht bestaat in de met de subsidie geleverde prestaties en de mate van bijdrage aan de provinciale doelstellingen, wordt voldaan aan een meer zakelijk en outputgericht subsidiebeleid. Een publieksvriendelijker en transparanter subsidiebeleid moet blijken uit de door ons te houden evaluaties bij gesubsidieerde instellingen en provinciaal apparaat. Na één jaar zal een evaluatie worden uitgevoerd naar met name de incidentele subsidies en na twee jaar een evaluatie van de budgetsubsidies. Tot slot wordt na vier jaar een evaluatie uitgevoerd naar de effecten van het nieuwe subsidiebeleid.

Wat hebben wij bereikt?

De voorbereidingen van de te houden evaluatie zijn in 2008 getroffen. In het eerste kwartaal 2009 zal deze evaluatie plaatsvinden.

In 2009 zal een voorstel worden gedaan aan GS om de subsidieregels van het ASB op een aantal punten te wijzigen. Het gaat voornamelijk om wijzigingen als gevolg van voortschrijdend inzicht. In de geplande aanpassingen staan twee onderdelen die hier speciaal onder de aandacht worden gebracht: De toezegging aan PS over de CvdK-norm en de wijzigingen als gevolg van de evaluatie van de ASV/ASB 2007. Beoogde besluitvorming is najaar 2009, zodat de wijzigingen uiterlijk per 1 januari 2010 van kracht worden.

Wat doen we daarvoor?

Per 1 januari 2007 zijn de ASV Zeeland 2007 en de Algemeen Subsidiebesluit Zeeland 2007 (ASB) ingevoerd. Daarmee hanteren wij nieuwe subsidiebepalingen welke aansluiten bij de doelstelling van een publieksvriendelijker, transparanter en zakelijker subsidiebeleid. Wij onderhouden een (digitale) Subsidiewijzer en wij gebruiken standaardformulieren en interne checklists in het subsidieproces voor de aanvraag, beoordeling en verantwoording van subsidies. Voor de onderlinge afstemming wordt een subsidiespreekuur gehouden. Periodiek evalueren we de werking van de subsidiebepalingen.

Wat hebben we gedaan?

Het doel van deze checklisten is onder meer om de interne rechtmatigheidscontrole efficiënter in te richten. Tevens kan er tussentijds bijsturing plaatsvinden waardoor het subsidiebeleid effectiever wordt. Deze activiteiten hebben in 2008 plaatsgevonden, waarmee het nieuwe subsidiebeleid door de hele organisatie uniform wordt uitgevoerd.

Daarnaast is in 2008 de opgelopen achterstand van de subsidievestigingen ingehaald.

3.6 Facilitaire zaken

De afdeling Facilitaire Dienstverlening is verantwoordelijk voor het beleid en beheer betreffende:

- Alle aspecten van de huisvesting van het provinciale bestuur, ambtelijk apparaat en gelieerde instellingen, inclusief de advisering hieromtrent;
- Exploitatie Abdijcomplex;
- Dagelijkse consumptieve dienstverlening;
- Portier -, receptie -, schoonmaak en hand - en spandiensten;
- Representatie/Consumptieve Dienstverlening, waaronder ontvangst gasten en verzorgen audiovisuele ondersteuning;
- Concernbrede inkoop van leveringen en diensten en faciliteren aanbestedingen;
- Bedrijfshulpverlening en beveiliging.

Het Facilitair Servicepunt ondersteunt als eerste aanspreekpunt de facilitaire dienstverlening op alle terreinen. Nader uitgewerkt worden in deze paragraaf de volgende punten:

- Huisvesting;
- Consumptieve dienstverlening;
- Receptie, beveiliging en BHV;
- Inkoop.

3.6.1 Huisvesting

Wat willen we bereiken?

De huisvesting van bestuur, ambtelijk apparaat en gelieerde instellingen conform Arbo- en provinciale normen.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Voldoen aan wet- en regelgeving, waaronder ARBO-normen en NEN-normen .

Wat hebben wij bereikt?

In 2007 hebben wij een gebruiksvergunning ontvangen voor het gehele Abdijcomplex en het complex Groene Woud en de gebouwen waar de gelieerde instellingen gehuisvest zijn.

In de loop van 2008 is de regelgeving omtrent gebruiksvergunningen in publieke gebouwen gewijzigd en is de gebruiksvergunning van rechtswege vervallen. Bij de nieuwe werkwijze is de veiligheid van de werknemers en haar bezoekers de verantwoordelijkheid van GS om deze – zo goed als mogelijk is - te waarborgen.

Wij blijven streven om de huisvesting te laten voldoen aan de gestelde normen en wet- en regelgeving. In juni 2008 is het pand Gistpoort na een grondige verbouwing opgeleverd. In dit pand zijn de afdelingen Bestuur en Communicatie van de directie SBO gehuisvest.

Wat doen we daarvoor?

Uitvoeren van het onderhoudsplan.

Wat hebben wij gedaan?

In 2008 is het merendeel van het geplande onderhoud aan de gebouwen uitgevoerd. Om de 2 jaar inspecteert de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) de onderhoudstoestand van de provinciale gebouwen aan de buitenkant. Op basis van deze inspectierapporten vindt planning van het buitenonderhoud plaats voor de komende jaren.

Prioriteit wordt gegeven aan die onderdelen die in de inspectierapporten gekwalificeerd zijn als "slecht" en "matig".

3.6.2 Consumptieve dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Ondersteuning bestuur en ambtelijk apparaat op consumptief gebied.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Geen klachten van gebruikers. Geen aanwijzingen en boetes van Voedsel- en WarenAutoriteit (VWA). Tevredenheidbetuigingen van gebruikers.

Wat hebben wij bereikt?

Er zijn weinig klachten van gebruikers geweest over de consumptieve dienstverlening. Er zijn geen aanwijzingen dan wel boetes geweest van de VWA.

Wat doen we daarvoor?

Goed gastheerschap bij recepties en officiële ontvangsten. Koffie- en theevoorziening bestuur en medewerkers. Verzorging catering bedrijfskantine. Voldoen aan regelgeving HACCP en ISO-normering.

Wat hebben we gedaan?

Per 1 september 2008 is de koffie- en theevoorziening in het Abdijcomplex voor het ambtelijk apparaat gewijzigd. Vanaf die datum wordt gewerkt met tappunten in de verschillende gebouwen, waarbij de medewerkers zelf hun koffie/thee verzorgen. In het complex Groene Woud vindt nog wel serveren van koffie- en thee op de werkplek plaats.

De vrijkomende formatieruimte bij de serveersters in het Abdijcomplex wordt ingezet bij de representatie.

Wij hebben de rol van goed gastheerschap trachten te vervullen, waarbij wij letten op het voldoen aan wet- en regelgeving.

3.6.3 Receptie beveiliging en BHV

Wat willen we bereiken?

Publieksvriendelijke ontvangst. Toegangscontrole en surveillance in en om de gebouwen. Veilige omgeving voor bestuurders, medewerkers en bezoekers. Effectieve hulpverlening bij calamiteiten.

Toelichting

Van bestuurders, medewerkers en bezoekers zijn geen klachten over de ontvangst aan de receptie ontvangen.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Geen klachten van gebruikers. Tevredenheidbetuigingen van gebruikers.

Wat hebben wij bereikt?

Er zijn in 2008 geen inbraken in de provinciale gebouwen geweest. Wel zijn er zorgen over het aanbrengen van vernielingen op en rond het Abdijplein en dan met name in het weekend als er geen toezicht overdag is. Genoemd kunnen worden vernielingen aan gebouwen (met name ruiten), installaties en de natuursteen stoepen op het Abdijplein. In 2008 zijn enkele maatregelen getroffen om het skaten op de stoepen van het Abdijplein tegen te gaan.

Wat doen we daarvoor?

Receptiefunctie bezet tijdens openingstijden (07.30 uur tot 22.30 uur). Voldoende hulpmiddelen beschikbaar stellen voor bedrijfshulpverlening en beveiliging. Regelmatig houden van

Bedrijfshulpverlening-oefeningen, minimaal 2 per jaar waarvan 1 ontruimingsoefening.
Preventiemaatregelen treffen op het punt van toegangsbeveiliging. Inventarisbeheer conform FMIS (Facilitair Management Informatie Systeem).

Wat hebben we gedaan?

Het gehele jaar door zijn er BHV-oefeningen geweest. Het college van GS heeft eind 2008 het nieuwe BHV-plan vastgesteld. Dit plan zal in 2009 verder worden uitgerold.
Voor het inventarisbeheer is een pilot in gang gezet. De resultaten hiervan zijn in het 1^e kwartaal 2009 beschikbaar.

3.6.4 Inkoop

Wat willen we bereiken?

Rechtmatige, doelmatige en duurzame inkoop voor de gehele provinciale organisatie.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Geen klachten van de gebruikers. Weinig claims van afgewezen partijen. Geen onnodige verspilling van overheidsmiddelen.

Wat hebben wij bereikt?

Instelling van een KIA (Kenniscentrum Inkoop en Aanbesteding) ressorterend onder de afdeling Facilitaire Dienstverlening. Het KIA is operationeel sinds het 1^e kwartaal 2007. Er is nu een provinciebrede aandacht voor inkoop. Samenwerking op regionaal en landelijk niveau op het gebied van inkoop.

Wat doen we daarvoor?

Het Kenniscentrum Inkoop en Aanbesteding draagt zorg voor:

- Afsluiten van organisatiebrede raamovereenkomsten en het voorbereiden en uitvoeren van (Europese) aanbestedingsprocedures;
- Actueel houden van het inkoopbeleid (incl. aanbestedingsbeleid);
- Uitvoeren van periodieke inkoopdiagnoses;
- Jaarlijks opstellen van het inkoopactieplan en aanbestedingskalender;
- Adviseren op het gebied van inkoop en aanbestedingen;
- Coördineren van de overgang naar 100% duurzame inkoop in 2020;
- Senior-medewerker inkoop is lid van het IAPP (Interprovinciaal Inkoopplatform) en van het DBO (Duurzame Bedrijfsvoering Overheden).

Wat hebben we gedaan?

In 2008 heeft het KIA onder andere de volgende aanbestedingen begeleid:

- Aanbesteding kantoorartikelen;
- Aanbesteding kopieerapparatuur;
- Aanbesteding printers/copiërs;
- Aanbesteding dienstkleding;
- Onderhandelingen mediacontracten;
- Aankoop papier;
- Accountantsdiensten.

3.7 Documentaire informatievoorziening

3.7.1 Taken Documentaire informatievoorziening

De afdeling informatieverzorging en documentatie heeft de volgende taken:

- Postkamerfunctie ontvangen inkomende post, verzenden uitgaande post en verzorgen interne post;
- Beheer van documenten en verstrekken informatie aan burger en bedrijven over behandelfase van aanvragen en verstrekken van informatie aan behandelaars vanuit archief;
- Verzorgen drukwerk en kopieerwerk;
- Beheer website en intranet.

Met het servicepunt I&D en een helpdesk voor Corsa worden de diensten van I&D op efficiënte wijze aangevraagd en geleverd en hulp bij Corsa(DMS)-gebruik verstrekt. Het project digitalisering is in 2008 omgevormd tot het programma E-Dienstverlening (onder andere digitalisering informatievoorziening en digitale werkwijze organisatie). Daarnaast levert I&D haar bijdrage aan de projecten inrichten beheerorganisatie, centralisatie TVC's en project centralisatie DIV (de 2de business case).

Wat willen we bereiken?

Goed beheer van informatie conform informatiebehoefte en wet- en regelgeving, zodat het papieren en digitale archief in geordende en toegankelijke staat blijft, een effectief hulpmiddel is voor de digitale werkwijze door de ambtenaren en kan worden overgedragen aan het rijksarchief.

Het programma E-Dienstverlening en het project centralisatie DIV (de 2de business case), spelen daarbij een belangrijke rol. Het programma E-Dienstverlening heeft tot doel om uiteindelijk provinciebreed over te gaan van papier naar een digitale werkwijze. Voor de Uitvoering van het programma E-Dienstverlening is in 2008 een visie met een plateau benadering opgesteld. Tevens is een actieplan opgesteld.

Toelichting:

Belangrijk voor de uitvoering van het programma e-Dienstverlening is het invullen van de randvoorwaarde dat Corsa voldoende betrouwbaar is. Wanneer de betrouwbaarheid en stabiliteit van Corsa geregeld is, kunnen projecten die gebruik maken van Corsa weer doorstarten. Door de technische problemen met Corsa is eind 2008 gestart met een marktverkenning om te kijken of er andere pakket aanbieders zijn die voldoende betrouwbaar zijn en die aansluiten bij ons ambitieniveau van E-Dienstverlening.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Tevreden klanten. En weinig of geen klachten.

Wat hebben wij bereikt?

Een visie op e-Dienstverlening met plateau benadering is uitgewerkt. Daarnaast is een actieplan opgesteld. Eind 2008 is een nieuwe workflow gerealiseerd met betrekking tot de vaststelling van subsidies. De digitalisering van de GS-stukkenstroom is uitgesteld totdat Corsa voldoende betrouwbaar is. De doorontwikkeling van het documentair structuur Plan heeft stilgelegen doordat is besloten eerst een beheerorganisatie moet worden ingericht.

Wat doen we daarvoor?

De projecten goed uitvoeren en de informatieverstrekking vraaggericht in plaats van aanbodgericht inrichten en uitvoeren.

3.7.2 Digitale media

Taak: beheer en onderhoud website en intranet.

Wat willen we bereiken?

Na de verbeteringen van de e-Dienstverlening en informatievoorziening via intranet en website op onder meer de actielijnen zoals gesteld in Andere Overheid in de periode 2004-2007 moet de Provincie in de periode 2007-2011 een vervolg geven aan deze ontwikkelingen (die vooral proof-of-concept hebben aangetoond) om te kunnen voldoen aan de landelijke richtlijnen voor publieke dienstverlening van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In 2008 is vooral pas op de plaats gemaakt met betrekking tot nieuwe beleidsvoorstellen voor de ontwikkeling van de digitale media in afwachting van de uitkomsten van het project E-dienstverlening. Verkenningen hebben plaatsgevonden met betrekking tot de acties die vanuit het Nationaal Uitvoerings Programma (NUP) gaan plaatsvinden en er is vooral geïnvesteerd in het bestendigen/kwalitatief verbeteren van de digitale (informatie)dienstverlening vanuit de provincie naar haar klanten. Tastbare resultaten zijn het behalen van uitstekende resultaten in de Overheidsmonitor 2008 (<http://monitor.overheid.nl>), een 1^e plaats notering met voornamelijk progressie op het gebied van dienstverlening en de certificering van Zeeland.nl ten aanzien van de fysieke toegankelijkheid.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Vergroten en kwalitatief verbeteren van het bereik van de digitale hulpmiddelen voor het provinciaal functioneren in de verschillende maatschappelijke contexten. Meetpunten zijn het aantal digitale producten dat via het digitaal loket van de provincie Zeeland worden aangeboden (met ruim 70% gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar) en het bereik ervan (ruim 30% meer aanvragen in 2008 ten opzichte van het voorgaande jaar), de certificering van Zeeland.nl ten aanzien van de fysieke toegankelijkheid en het behalen van het resultaat in de overheidsmonitor 2008. In 2008 is een start gemaakt met het vernieuwen van het intranet.

Wat doen we daarvoor?

- Het inrichten, exploiteren en verder ontwikkelen van het webportaal Zeeland.nl, in samenwerking met diverse externe informatiepartners (ketenpartners van de Provincie).
- Het exploiteren van de technische omgeving voor websites van de Provincie Zeeland.
- Het invoeren van DigiD burgers en DigiD bedrijven als digitale handtekening voor de ondertekening van ondermeer digitale formulieren.
- Het uitbreiden van informatie die via de website gepersonaliseerd aangeboden wordt, onder meer **mijnzeeland** en doelgroepselectie.
- Het uitbouwen van het provinciale e-loket met onder meer e-formulieren waardoor burgers en bedrijven volledig digitaal zaken kunnen doen met de Provincie.
- Het ombouwen van het Intranet naar een 'dashboard' voor werk –en informatieprocessen.

3.8 Communicatie

De missie van de afdeling Communicatie is:

“het bevorderen, intern en extern van een effectieve, doelgerichte en proactieve communicatie van de provincie Zeeland met de Zeeuwse bevolking, gemeenten en maatschappelijke organisaties”

Wat willen we bereiken?

Samen met bestuur en ambtelijke organisatie wil de afdeling communicatie het volgende bereiken:
De Zeeuwse bevolking weet:

- waar de Provincie voor is
- waar de Provincie te bereiken is
- welke beleid gemaakt wordt
- wat de overwegingen voor en tegen zijn, wat de keuzes zijn
- wanneer ze kunnen meedenken, inspreken, subsidie kunnen aanvragen, meedoen aan de uitvoering en bezwaar kunnen maken

De Zeeuwse gemeenten en maatschappelijke organisaties weten waar de Provincie mee bezig is. Ze zijn actief betrokken bij het vormen van beleid en zijn gemotiveerd om samen met de Provincie uitvoering te geven aan beleid. Er bestaat over en weer helderheid over de rollen, posities, bijdragen en verwachtingen van elkaar.

In Den Haag en Brussel weten bestuurders, politici en ambtenaren waarvoor Zeeland staat. Ze weten wat ze aan Zeeland hebben. Ze worden door het Provinciebestuur uitgedaagd en verleid om bij te dragen en samen te werken aan het realiseren van Zeeuwse plannen. Er bestaat over en weer helderheid over de rollen, posities, bijdragen en verwachtingen van elkaar.

De medewerkers van de Provincie kijken over de schutting van de eigen afdeling en communiceren met elkaar, wisselen kennis en ervaring uit en informeren elkaar. Ze ontwikkelen integraal beleid en leren door samen te werken. De medewerkers weten waar de Provincie voor staat en welke bijdrage zij leveren aan de realisering van de beleidsdoelen.

Waarom kunnen we zien of alles is bereikt?

- Als de Zeeuwse bevolking en de gemeenten en maatschappelijke organisaties tevreden zijn over de wijze waarop ze geïnformeerd worden door de Provincie. Dat blijkt onder andere uit de bereidheid om mee te spreken en te stemmen.
- Als de gemeenten en maatschappelijke organisaties tevreden zijn over de wijze waarop ze betrokken zijn bij de vorming van beleid.
- Als de gemeenten en maatschappelijke organisaties tevreden zijn over de samenwerking met het Provinciebestuur en zich inspannen om de beleidsdoelen te realiseren.
- Als bestuurders, politici en ambtenaren in Den Haag en Europa tevreden zijn over de samenwerking met het Provinciebestuur en zich inspannen om de beleidsdoelen te realiseren.
- Als de medewerkers van de Provincie tevreden zijn over de gezamenlijke bijdrage aan het realiseren van beleidsdoelen.

Op het gebied van promotie is in 2008 vooral ingezet op beleidsontwikkeling (nota 'promotie van Zeeland door nieuwe verbindingen' de datum 14 maart 2008), draagvlakontwikkeling voor de nieuwe aanpak, relatie evenementen, projectondersteuning en het operationaliseren van de promotienota. Voor het bevorderen van draagvlak is ingezet op overleg en samenwerking met veldpartijen. Dit heeft er zeker toe bijgedragen dat de nieuwe aanpak brede steun ontmoet, ook bij de media.

Relatie evenementen, zoals de Nieuwjaarsbijeenkomst, maar ook de Oesterpartij dragen evenzeer bij het uitdragen van het kwaliteitsbeeld van onze provincie. De verdere professionalisering van deze relatie evenementen hebben positief doorgewerkt. De ontwikkeling van een provinciaal relatie geschenk (doosje om te delen) is met enthousiasme ontvangen. Van de 1800 "gewone" doosjes zijn ruim 1400 ingezet als relatiegeschenk; van de "luxe" zijn er 30 van de 170 gebruikt. Verder is in 2008 gestart met een nieuw online magazine van de provincie Zeeland: Z-Zine. Aangezien dit een nieuw medium betrof, is in 2008 eerst binnen de provinciale organisatie ervaring opgedaan (met uitzondering van nummer 4 over het MVO-congres, deze is ook naar externe relaties gestuurd).

In 2008 zijn verschillende projecten ondersteund, die een promotionele waarde voor Zeeland hebben, zoals Concert at Sea en de Senior Games. Ook is een initiatief van de gezamenlijke woningbouwcorporaties gesteund om buiten Zeeland een magazine uit te geven met als doel 'Zeeland als kwaliteitsregio' meer bekendheid te geven in Nederland, liefst uitmondend in het komen werken en wonen in Zeeland.

Wat hebben wij bereikt?

De samenwerking tussen de afdeling communicatie en de andere organisatie onderdelen van de provincie is verbeterd, waardoor de integrale ondersteuning – en advisering van GS(leden) aan kwaliteit heeft gewonnen. De informatie naar maatschappelijke organisaties, gemeenten en burgers is actief en langs diverse kanalen tot stand gebracht.

De samenwerking is ondermeer bevorderd door het (mede) organiseren van belangrijke relatie/netwerkbijeenkomsten, zoals de oesterpartij en de nieuwjaarsbijeenkomst.

Wat doen we daarvoor?

Het ontwikkelen van de communicatiefunctie van de provincie:

- Aanbrengen van beleidskaders voor overheidscommunicatie en interne communicatie
- Verhogen van de communicatievaardigheid van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie.
- Bundelen en verbeteren van communicatiemiddelen
- Zorgen voor eenheid in stijl en uitvoering
- Het adviseren van het bestuur en de organisatie over de inzet van communicatie als beleidsinstrument.
- Het uitvoeren van de communicatiewerkzaamheden.

Wat hebben we gedaan?

In 2008 heeft de afdeling zowel GS (leden) als de ambtelijke organisatie ondersteund op het gebied van communicatie (advies, mediabegeleiding, persberichten, uitvoering, en dergelijke).

Daarnaast is ingezet op bundeling en afstemming van de communicatie-instrumenten (Internet, intranet, Leo Mare, Z-zine).

3.9 Juridische ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Rechtsbescherming en vertegenwoordiging, de behandeling van juridische kwesties, die de gehele provincie betreffen en de advisering over juridische kwesties, die door andere organisatieonderdelen worden voorgelegd.

Toelichting:

De provincie Zeeland zal als besluitvormer de objecten van haar besluitvorming de mogelijkheid moeten geven zich te verweren tegen genomen besluiten. Hiertoe heeft de provincie overeenkomstig de Algemene Wet Bestuursrecht een onafhankelijke commissie voor bezwaar en beroep ingesteld. Deze commissie wordt ondersteund door medewerkers van de cluster Juridische Zaken van de afdeling KJB. Op haar beurt kan ook de provincie het oneens zijn met besluiten van andere overheden of op een andere wijze in een juridisch conflict betrokken raken. Het is dan zaak dat de provincie op een kundige wijze wordt bijgestaan. Hiertoe heeft de provincie vier advocaten in dienstbetrekking. Zij kunnen de provincie in juridische procedures bijstaan op civielrechtelijk en bestuursrechtelijk terrein.

Om conflicten te voorkomen dient bij de besluitvorming door de provincie altijd goed worden gekeken naar de juridische aspecten. Dit is in principe decentraal geregeld. Directies beschikken over eigen vakjuridische kennis. Daarnaast beschikken de meeste directies over een zogenaamde juridische toetser die namens de directie een laatste toets geeft en stukken parafeert. De afdeling KJB doet dit voor de directie SBO met uitzondering van de afdelingen Bestuur en Welzijn. Deze twee afdelingen hebben hun eigen juridisch toetser. KJB is tevens verantwoordelijk voor de zogenaamde tweedelijnsstoets. Wanneer de juridisch toetsers niet zeker zijn van hun zaak, of wanneer zij een second opinion willen van iemand die meedenkt, kan een beroep worden gedaan op de specifieke juridische kennis van de afdeling KJB. Ook het Directie Team of het college van GS kunnen eventueel zaken voorleggen aan de afdeling KJB voor een juridisch advies.

Waarom kunnen we zien of alles is bereikt?

Optimale juridische kwaliteitszorg in de organisatie en gedegen juridische producten.

Wat hebben wij bereikt?

Er is geen instrumentarium op basis waarvan een 0-meting (en verdere ontwikkeling) gehouden kan worden om de kwaliteit objectief te meten. Optimale juridische kwaliteitszorg begint bij de basis, in een vroegtijdig stadium dienen voorstellen op hun juridische context beoordeeld te worden. Om die reden wordt getracht de provinciale beleidsambtenaren langs projectmatige weg meer inzicht en affiniteit met juridische zaken te geven.

Wat doen we daarvoor?

Procesvertegenwoordiging in civiele zaken en bestuursrechtelijke procedures. Het voeren van de secretariaten van de bezwaar- en beroepscommissies, de klachtencommissie en het behandelen van bemiddelingsverzoeken aan de Commissaris van de Koningin. Advisering over en medeparafering van nieuwe provinciale regelgeving en het trekken van of deelnemen in projecten of werkgroepen. Zorgdragen voor deskundigheidsbevordering en het voorzitten van het Juridisch Vakoverleg en het Juridisch vakberaad. Advisering aan directies en verrichten van juridische toetsing van producten van andere organisatieonderdelen.

Wat hebben we gedaan?

In 2008 is de trend van afname van het aantal bezwaar en beroepschriften doorgezet. Of de afname structureel is, is nog niet met zekerheid te zeggen. Of er een verband bestaat met betere besluitvorming door de provincie evenmin. De binnengekomen bezwaarschriften zijn op de reguliere wijze door de commissie afgedaan.

In 2008 zijn 36 bezwaarschriften behandeld, waarvan 31 door de Algemene Kamer en 5 door de Personele Kamer.

In 2008 zijn 46 bemiddelingsverzoeken behandeld.

In 2008 zijn juridische cursussen gegeven, die gevolgd zijn door provinciale ambtenaren.

Gedurende het jaar 2008 is opnieuw veel inzet gepleegd op juridische advisering. De overheid krijgt steeds meer te maken met het civiel recht. De inzet op dit terrein is relatief groot. Ook op het snijvlak van het civiel recht en het bestuursrecht is veel inzet gepleegd.

De volgende projecten zijn door KJB in 2008 gecoördineerd:

- Mandaat en delegatie;
- Juridische kwaliteitszorg;
- Dienstenrichtlijn;
- Eén-loket;
- Mediationvaardigheden;
- Contractbeheer;
- Terugdringen administratieve lasten.

6.6 Paragraaf Verbonden partijen

1. Algemeen

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk dito risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen waarmee de provincie een bestuurlijke en financiële band heeft. Daarom wordt met ingang van het begrotingsjaar 2004 in de begroting respectievelijk jaarrekening een paragraaf verbonden partijen opgenomen.

2. Het begrip verbonden partijen

Het is in deze paragraaf niet de bedoeling te rapporteren over alle partijen waarmee de Provincie Zeeland op enigerlei wijze verbonden is. Het criterium is door de wetgever daarom gelegd bij die partijen waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die zij kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de provincie.

De definitie houdt in dat participaties in NV's, BV's, VOF's, commanditaire vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de provincie een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt.

Uit de definitie blijkt voorts dat er relaties met derde partijen kunnen zijn die niet onder de verbonden partijen vallen. Het gaat dan om derde partijen waarin of alleen een bestuurlijk belang, of alleen een financieel belang bestaat. Een goed voorbeeld is een door de Provincie Zeeland gesubsidieerde stichting waarin één van de bestuursfuncties namens onze provincie wordt bekleed (bijv. de Roosevelt stichting). In zo'n situatie is er wel een bestuurlijk belang, maar geen financieel belang. Een bijzondere positie nemen de zogenaamde "B3-instellingen" in. Ten aanzien van deze instellingen kan soms wel een beperkt financieel belang bestaan (naast een reeds aanwezig bestuurlijk belang) vanwege de door de Provincie Zeeland afgegeven garantie inzake de betaling van pensioenpremies. In de paragraaf weerstandsvermogen is het risico niet noemenswaardig.

3. Aan de Provincie Zeeland verbonden partijen

De verbonden partijen welke op basis van de gegeven definitie in het jaar 2008 op basis van de nu bekende gegevens kunnen worden onderkend, zijn de volgende:

Privaatrechtelijke organisaties:

1. Delta N.V.
2. N.V. Westerscheldetunnel
3. Nederlandse Waterschapsbank N.V.
4. Zeeuws Participatiefonds B.V.
5. Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
6. Stichting Grootchalige BasisKaart Nederland voor Zeeland
7. N.V. Economische Impuls Zeeland

Publiekrechtelijke organisaties:

8. Zeeland Seaports
9. Natuur- en recreatieschap De Grevelingen

Bovenstaande organisaties zijn verbonden partijen die volledig voldoen aan de gegeven definitie.

Enkele voorbeelden van organisaties waarin alleen een bestuurlijk belang bestaat (eventueel in combinatie met een beperkt financieel belang als gevolg van de B3-status van de organisaties):

- Stichting Scoop
- Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
- Roosevelt Stichting
- Stichting Zeeuwse Bibliotheek

Organisaties waarin slechts een financieel belang wordt gehouden zijn er gedurende het jaar 2008 niet.

Voor Provinciale Staten zijn in eerste instantie de doelen van belang welke worden nagestreefd met de verbonden partijen (zie verder bij paragraaf 4 tot en met 6). Naast deze meer beleidsmatige aspecten beschikt het college van Gedeputeerde Staten tevens over een "overzicht verbonden partijen". Dit overzicht bevat meer informatie over de genoemde verbonden partijen, waaronder ook beheersmatige informatie. Het beschikken over een "overzicht verbonden partijen" is met ingang van het begrotingsjaar 2004 voorgeschreven. Het overzicht hoeft niet door Provinciale Staten te worden vastgesteld. Hoewel niet voorgeschreven is voor een goede beeldvorming een "business sheet" opgenomen van de belangrijkste verbonden partijen. Voor de overige organisaties is de desbetreffende informatie uiteraard op verzoek beschikbaar.

4 Algemene visie op het aangaan en aanhouden van verbonden partijen

Verbonden partijen voeren veelal beleid uit dat de provincie in principe ook zelf kan (blijven) doen. Het takenpakket of beleid van de provincie is autonoom of wettelijk verplicht. In principe kunnen beide soorten taken worden uitbesteed aan een verbonden partij. Als ervoor wordt gekozen om een taak te laten uitvoeren door een verbonden partij, dan is en blijft de provincie verantwoordelijk voor een adequate uitvoering. Naast de bestuurlijke verantwoordelijkheid bestaat er veelal een groot financieel belang en/of risico's waarvoor Provinciale Staten uiteindelijk verantwoordelijk zijn.

Kernvragen die de provincie zichzelf regelmatig dient te stellen ten aanzien van de bestaande verbonden partijen:

- corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de provincie?;
- worden de doelstellingen van de provincie via de verbonden partij gerealiseerd?

Het gaat om de vraag wat de beste en meest doelmatige wijze is om een taak uit te voeren. Daarbij dient overigens wel bedacht te worden dat niet vanuit een nulsituatie geredeneerd kan worden; de huidige constellatie van verbonden partijen kan slechts als een gegeven worden geaccepteerd. Dat neemt niet weg dat periodiek de vraag kan of zelfs moet worden gesteld of de taakuitoefening zoals die via de participatie is georganiseerd nog wel de juiste is.

Ten aanzien van nieuwe verbonden partijen hanteert de Provincie Zeeland de volgende uitgangspunten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke samenwerkingsvormen. Bij het beantwoorden van de vraag of aan een samenwerking moet worden deelgenomen speelt dit onderscheid een belangrijke rol.

4.1 Publiekrechtelijke samenwerking

Afhankelijk van de aard van samenwerking kan wel of geen rechtspersoon worden gecreëerd. Wordt er geen rechtspersoon gecreëerd dan bestaat de samenwerking vooral uit overleg. De eerste vraag is dus of er overwegingen zijn om een samenwerkingsverband aan te gaan. Deze overwegingen zullen veelal zijn gebaseerd op de uitgangspunten van doelmatigheid (samen goedkoper kunnen uitvoeren van een taak) en/of doeltreffendheid (samen beter in staat om doelstelling te bereiken). Als er een rechtspersoon in het leven wordt geroepen, dan hebben we te maken met de zwaardere vorm van verlengd lokaal bestuur. In dat geval zullen bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden overgedragen en zullen hogere eisen moeten worden gesteld aan de democratische controle. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen is hiervoor het geschikte kader. In algemene zin kan worden gesteld dat wanneer er overwegingen zijn om een samenwerkingsverband aan te gaan, dit in de publiekrechtelijke vorm zal zijn. De hierbij horende grondhouding kan worden geduid als "ja, mits" aan een aantal voorwaarden op het terrein van aansturing, beheer en verantwoording is voldaan.

4.2 Privaatrechtelijke samenwerking

De benadering voor privaatrechtelijke samenwerkingsvormen is omgekeerd. In algemene zin kan worden gesteld dat dit een vorm is waaraan niet moet worden deelgenomen, tenzij er bijzondere redenen zijn die een uitzondering op deze regel rechtvaardigen. De belangrijkste bijzondere reden om te besluiten tot een privaatrechtelijke samenwerking is wanneer het samenwerkingsverband zich bezighoudt met activiteiten die voornamelijk liggen op het commerciële vlak. Deze afweging is een zaak van Provinciale Staten en zal van geval tot geval moeten worden gezien. Een belangrijk aandachtspunt bij het aangaan van een privaatrechtelijk samenwerkingsverband vormt het risico op vermenging van functies die zowel in persoon als qua belang optreden. Er is immers veelal sprake van vermenging van publieke en particuliere belangen. De mogelijkheden van borging van publieke belangen en democratische controle zijn beperkter dan bij publiekrechtelijke samenwerking. Hier past dus een grote mate van terughoudendheid die is te duiden als een grondhouding van: "nee, tenzij" er bijzondere redenen zijn om van de regel af te wijken. In het verlengde van het laatste is het goed te onderkennen dat er nogal wat verschillende soorten privaatrechtelijke samenwerkingsvormen zijn. Het is goed daarbij even stil te staan. Ze hebben ieder zo hun eigen dynamiek. Reden om de hiervoor vermelde algemene grondhouding nog iets te verbijzonderen.

Allereerst kennen we de deelnemingen in vennootschappen met min of meer een structureel karakter, althans er is geen duidelijk einde bepaald. Het gaat hierbij meestal om door de overheid genomen initiatieven die moeten gedijen in een marktomgeving. Zoals eigenlijk altijd, gaat het om initiatieven waarin in eerste instantie de markt geen brood in ziet. Zou dat laatste wel het geval zijn, dan behoeft de overheid zich niet actief op de markt te begeven en kan de uitvoering worden overgelaten aan het particulier initiatief. Terughoudendheid is derhalve geboden.

Een bijzondere vorm van deelnemingen in vennootschappen vormt de zogenoemde Privaatrechtelijke Publiekrechtelijke Samenwerking (PPS) bij grote (infrastructurele) projecten. Hier wil de overheid samen met ondernemers (projectontwikkelaars) of bijvoorbeeld woningbouwcoöperaties een concreet project realiseren en wordt de samenwerking veelal door middel van het participeren in commanditaire, besloten of naamloze vennootschappen gerealiseerd. Op die manier wordt zowel de verdeling van zeggenschap als van risico's vastgelegd. Publiekrechtelijke rechtsvormen bieden voor deze samenwerkingsverbanden geen soulaas. Als er zwaarwegende argumenten zijn om een dergelijk publiek-/privaatrechtelijke samenwerking aan te gaan, zal dit dus in een privaatrechtelijke vorm moeten worden gegoten. Vooraf zal kritisch nagegaan moeten worden of de provincie haar doelen het beste kan realiseren met de beoogde samenwerking of dat daarvoor andere instrumenten ter beschikking staan (subsidieverlening, garantstelling, voorfinanciering). Wordt daarop bevestigend geantwoord dan is het vooral van belang met alle daarvoor noodzakelijke expertises de samenwerking zo duidelijk mogelijk vorm te geven. Doeleinden, belangen, zeggenschap, inbreng, risico's en verantwoording dienen door en voor alle partijen helder te zijn geformuleerd.

Een andere categorie van privaatrechtelijke samenwerking betreft de participatie in stichtingen en verenigingen. Hierbij participeert de provincie soms in besturen met daaronder functionerende

directies en werkapparaten. In algemene zin geldt hiervoor: bij voorkeur niet doen. Het zijn vormen die de provincie en bestuurders in problemen kan brengen. Ze zijn veelal ontstaan door te hinken op twee gedachten: enerzijds zoveel mogelijk zeggenschap willen hebben, anderzijds zo min mogelijk risico's. Een combinatie die niet samen gaat. Voor deze vormen geldt dat veel beter naar alternatieven kan worden gekeken. Bijvoorbeeld door het subsidiëren van de betreffende instelling. De subsidie wordt dan onder voorwaarden verstrekt. In de voorwaarden worden prestaties, prestatiemetingen en gevolgen van behaalde prestaties opgenomen. Indien dit op een goede wijze gebeurt, is bestuurlijke participatie onnodig. Veel taken kunnen met behulp van deze prestatiesubsidies door andere organisaties worden uitgevoerd.

Uit het voorgaande blijkt dat eerst de vraag moet worden gesteld of het zinvol is om een samenwerkingsverband aan te gaan. Daarbij spelen begrippen als doelmatigheid en doeltreffendheid een belangrijke rol. Als deze vraag positief wordt beantwoord, dan is de volgende vraag in welke vorm: publiekrechtelijk of privaatrechtelijk. Het antwoord daarop is in principe publiekrechtelijk. Alleen wanneer daartoe bijzondere redenen bestaan (met name wanneer sprake is van overwegend commerciële activiteiten) zal worden gekozen voor een privaatrechtelijke samenwerking. In al die gevallen is het aan de staten om aan te geven waarom zij van mening is dat er sprake is van een publiek belang.

5 Beleidsnota verbonden partijen

Het beleid van de Provincie Zeeland ten aanzien van verbonden partijen is niet vastgelegd in een aparte nota. Tot op heden zijn voorgestelde wijzigingen in de verbonden partijen steeds afzonderlijk door Provinciale Staten beoordeeld. De ervaring heeft geleerd dat het aangaan van een relatie met een verbonden partij niet zo vaak voorkomt. Bovendien liggen de overwegingen in iedere situatie weer anders doordat sprake is van specifieke aandachtspunten. Daarom ligt het voor de hand de huidige gedragslijn te continueren. Wanneer elk besluit over het al dan niet deelnemen in een verbonden partij afzonderlijk wordt beoordeeld, is het overbodig om een aparte nota op te stellen waarin criteria zijn vastgelegd om in verbonden partijen te participeren.

6 Beleidsmatige doelstellingen en voornemens

In de voorgaande paragraaf is een uiteenzetting gegeven van de algemene beleidsmatige uitgangspunten voor verbonden partijen. In deze paragraaf komen de beleidsmatige doelstellingen en op korte termijn te verwachten wijzigingen van de provincie in relatie tot de belangrijkste bestaande verbonden partijen aan bod.

6.1 DELTA NV

De participatie door de Provincie Zeeland in het aandelenkapitaal dateert al van zeer lang geleden. In 2006 is in de Eerste Kamer het wetsvoorstel betreffende de splitsing van energiebedrijven aangenomen. De splitsingswet (officieel: het groepsverbod in de Wet Onafhankelijk Netbeheer) komt erop neer dat bij wet wordt vastgelegd dat Nederlandse energiebedrijven op termijn worden gesplitst in een netwerkbedrijf en in een leverings- en productiebedrijf. De uiteindelijke ingangsdatum van de wet is 1 januari 2011. Per 1 juli 2009 moet door de energiebedrijven een splitsingsplan bij het Ministerie van Economische Zaken worden ingediend.

Begin 2008 is in Provinciale Staten in een breed kader gesproken over het aandeelhouderschap in DELTA NV. Naar aanleiding van deze discussie is geconstateerd dat het niet gewenst is om op korte termijn veranderingen aan te brengen in de bestaande situatie, dat wil zeggen Provinciale Staten wensen voorlopig aandeelhouder te blijven in DELTA NV, ook na splitsing in een productie- en een netwerkbedrijf. Er zijn wel punten die nader onderzocht worden en die onderwerp van bespreking zijn. Daartoe is ook een onderzoek uitgevoerd door Sequoia, in opdracht van Provinciale Staten en de andere aandeelhouders.

In 2008 is het meerjaren-dividendbeleid van DELTA NV voor de jaren 2007-2010 formeel vastgesteld.

6.2 Zeeland Seaports

Zeeland Seaports is een gemeenschappelijke regeling waarin provincie en gemeenten samenwerken. Gemeenschappelijke doelstelling is het versterken van de Zeeuwse economie en daarmee ook van de regionale werkgelegenheid.

Naar aanleiding van het meerjarig beleidsplan dat in het voorjaar van 2004 in Provinciale Staten is behandeld, is ook de discussie geopend over de meest geëigende rechtsvorm. Momenteel wordt deze discussie verder uitgewerkt in de zin dat onderzoek wordt gedaan naar de omvorming van een gemeenschappelijke regeling naar een naamloze vennootschap. Daarbij wordt ook de integratie van de huidige twee business units onderzocht, alsmede de wijze waarop de samenwerking met Havenbedrijf Rotterdam het beste kan worden vormgegeven. Mogelijk dat de discussie over de rechtsvorm van Zeeland Seaports in het komend jaar leidt tot concrete wijzigingsvoorstellen.

In financieel opzicht loopt de Provincie Zeeland een groter risico bij een gemeenschappelijke regeling dan bij een vennootschap. Bij deze laatste is het risico immers in principe beperkt tot de kapitaalinzet en de eventuele overige garantstellingen. Bij een gemeenschappelijke regeling dienen ontstane tekorten, voor zover de reserves van Zeeland Seaports daartoe ontoereikend blijken, door de deelnemers te worden bijgepast. De praktijk van de afgelopen jaren is dusdanig dat er jaarlijks een overschot bestond op de rekening van baten en lasten van Zeeland Seaports. Ook een jaarlijkse exploitatiebijdrage is sedert langere tijd niet meer nodig. De exploitatie van de beide havengebieden heeft voor de Provincie Zeeland op dit moment dus slechts indirecte financiële consequenties. Een belangrijke ontwikkeling in dit verband is echter wel de eventuele aanleg van de Westerschelde containerterminal (WCT) door Zeeland Seaports.

In 2008 heeft Zeeland Seaports samen met Yara WarmCO₂ beheer B.V. opgericht. Zeeland Seaports bezit 80% van de aandelen en Yara de resterende 20%. WarmCO₂ heeft als doelstelling restwarmte en CO₂ van Yara in te zetten voor een milieuvriendelijke en duurzame glastuinbouw.

6.3 NV Westerscheldetunnel

Een andere belangrijke deelneming betreft de NV Westerscheldetunnel. Ten tijde van de oprichting van deze vennootschap in 1998 lag het initiatief bij de Rijksoverheid. Om de realisatie van de Westerscheldetunnel mogelijk te maken heeft het Ministerie van Verkeer & Waterstaat gekozen voor de figuur van een naamloze vennootschap. Om de betrokkenheid van de Provincie Zeeland bij het project tot uitdrukking te brengen is verzocht om in de vennootschap te participeren voor een bedrag van 75 miljoen gulden. Vrij snel na aanvang van de exploitatiefase (per 15 maart 2003) is het aandeelhouderschap aan Rijkszijde overgegaan naar het Ministerie van Financiën.

In december 2004 heeft de Minister van Financiën een brief naar de Tweede Kamer gezonden waarin hij een vijftal staatsdeelnemingen evalueert. Eén daarvan betreft de NV Westerscheldetunnel waarin het Rijk voor 95,4% participeert. De conclusie van de evaluatie luidt dat er geen zwaarwegende omstandigheden worden onderkend die de deelname van het Rijk in genoemde vennootschap noodzakelijk maken. Indien enkele belangrijke aspecten via wet- en regelgeving verder worden aangescherpt (onder andere tariefstelling en onderhoudsniveau) staat niets de verkoop van het betreffende aandelenpakket in de weg, zo werd in de evaluatie geconcludeerd. Er is wel onderkend dat sprake is van een publiek belang, maar dat kan volgens het ministerie op adequate wijze worden gewaarborgd. Provinciale Staten zijn een andere mening toegedaan hetgeen bleek uit een motie die is aangenomen in april 2006 en die als strekking heeft dat de aandelen van de NV Westerscheldetunnel in handen dienen te blijven van "de overheid". Belangrijke overwegingen hiervoor betroffen de aard van het actief (infrastructuur) en het gebrek aan alternatieven (geografisch monopolie). Het toen lopende verkooptraject is afgeblazen. Per heden is het aandeel van de Provincie Zeeland in de NV Westerscheldetunnel 4,6%.

In de zomer van 2008 heeft Provinciale Staten binnen bepaalde kaders ingestemd met de verwerving van de aandelen in de NV Westerscheldetunnel van het Rijk. Hiervan vindt momenteel de nadere uitwerking plaats. Wij verwachten dat concrete stappen tot aankoop in positieve zin genomen kunnen worden voor de zomer van 2009. Dit is ook van belang in verband met het realiseren van de Kanaalkruising Sluiskil. Middels een motie in de Kamer is immers het 'overrendement' van de

Westerscheldetunnel toegezegd ter beschikking gesteld te worden voor de Kanaalkruising Sluiskil. Ook is middels een motie de Kamer verzocht de aanleg van een tunnel bij Sluiskil te bevorderen.

In financieel opzicht is de exploitatie van de Westerscheldetunnel momenteel redelijk stabiel. Alle gerealiseerde positieve bedrijfsresultaten worden volledig aan de aandeelhouders uitgekeerd. Ten aanzien van de Provincie Zeeland geldt echter dat de ontvangen dividenden niet ter vrije besteding staan. Vanuit de resultaatbestemming vindt egalisatie van alle met de Westerscheldetunnel samenhangende baten (dividenden) en lasten (rentelasten, exploitatiebijdragen) plaats via de reserve WOV. Op dit moment overtreffen de lasten samenhangende met de Westerscheldetunnel de baten ruimschoots. De reserve omvat mede de exploitatie van het fiets-voetveer over de Westerschelde.

6.4 N.V. Economische Impuls Zeeland

De NV Economische Impuls Zeeland (NV EIZ) is één van de jongste verbonden partijen aan de Provincie Zeeland. Op 2 juli 2007 is de NV Economische Impuls Zeeland opgericht met als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis)economie, met groei van werkgelegenheid, door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders. NV EIZ heeft de volgende drie kerntaken:

- 1 Economische structuurversterking/ontwikkelfunctie
- 2 Promotie & Acquisitie
- 3 Stimulering kenniseconomie

Deze 3 taken zijn door de directie van de NV EIZ verder uitgewerkt in een jaarprogramma dat door de aandeelhouders wordt goedgekeurd. De provinciale doelstellingen, met name vanuit het Provinciaal Sociaal-economisch Beleidsplan 2005-2008, komen duidelijk tot uiting in het jaarprogramma.

Het idee voor het oprichten van de NV komt uit het Provinciaal Economisch Beleidsplan van 2005-2008 waarin het beleidsvoorstel is opgenomen om een onderzoek uit te voeren naar de oprichting van een ontwikkelingsbedrijf in Zeeland en zo mogelijk tot operationalisering te komen in de beleidsperiode. Een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek was het besef bij alle betrokken partijen dat er een groot gat gaapt tussen enerzijds ideeën en eerste planontwikkeling en anderzijds de daadwerkelijke uitvoering van projecten. Provincie Zeeland heeft in samenwerking met betrokken partijen als trekker gefungeerd bij de oprichting van de NV EIZ. EIZ is een gezamenlijk initiatief van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen, gemeenten en de Provincie Zeeland.

Het gezamenlijke initiatief komt ook tot uiting in de aandeelhoudersstructuur en de financiële jaarlijkse bijdrage van de partners aan de NV.

Het management van het Zeeuws participatiefonds B.V. is in 2008 overgedragen aan de NV EIZ.

6.5 Overige ontwikkelingen

Enkele ontwikkelingen bij de overige verbonden partijen zijn vermeldenswaardig. Er is een onderzoek geweest naar de toekomstige organisatieopzet van de Zeeuwse bibliotheek. Dit heeft geresulteerd in de omzetting naar een stichting in plaats van een gemeenschappelijke regeling.

7 Risico's

Ten aanzien van de verbonden partijen gelden de algemene uitgangspunten van verbonden partijen. Dat betekent een hogere mate van risico's voor gemeenschappelijke regelingen, dan voor vennootschappen. Voor vennootschappen is het risico beperkt tot de kapitaal inbreng.

Het inperken van de risico's is ook een belangrijk onderdeel in de discussie over het omzetten van de rechtsvorm van Zeeland Seaports van een gemeenschappelijke regeling in een NV.

Voor wat betreft de specifieke risico's vanuit de risico analyse wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen; 4.1 Dividend Delta en 4.2 Aanschaf aandelen Westerscheldetunnel.

Verder verwijzen we naar de bijlagen bij deze paragraaf waarin van de belangrijkste zes verbonden partijen de business sheets zijn weergegeven. Op deze sheets is het financieel belang van de provincie vermeld, alsmede de hoogte van het eigen vermogen van de diverse verbonden partijen, de rechtspersoonlijkheid.

Ten aanzien van de maatschappelijke risico's geldt hetzelfde als voor de financiële risico's, dat deze in eerste instantie beheerst worden binnen de verbonden partij. De provincie Zeeland neemt hierin haar maatschappelijke verantwoordelijkheid als aandeelhouder en bestuurder door de desbetreffende partij in staat te stellen de publieke taken verantwoord uit te voeren (bijvoorbeeld verzekering van risico's, adequate uitvoering onderhoudsbeheerplannen van energienetwerk, en dergelijke). Hieruit blijkt dat de risico's in beeld zijn en binnen de mogelijkheden beheerst worden.

6.6.1 Overzicht van de belangrijkste verbonden partijen

Statutaire naam deelneming 1
DELTA N.V.

Vestigingsplaats
Middelburg

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Op dit moment bedraagt dit aantal 4. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit een door haar zelf vast te stellen aantal leden, maar ten minste 7 en ten hoogste 9. Op dit moment zijn er negen commissarissen.

De leden van de RvC worden door de AvA benoemd. De algemene vergadering van aandeelhouders (AvA), de ondernemingsraad (OR) en de directie kunnen personen voor benoeming tot commissaris aanbevelen. Het bestuurlijk belang bestaat uit een nadere afspraak met DELTA N.V. (buitenom de statuten), waarin is vastgelegd dat de Provincie Zeeland als grootaandeelhouder 1 van de 9 commissarisposities mag aanbevelen.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
20.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	9.080
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:		
15.280 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	6.937

Hiervan is 50% (7.640 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.

Doelstelling van de vennootschap

- A werkzaam te zijn op het gebied van de elektriciteits-, gas-, water- en warmtevoorziening, de inzameling, be- en verwerking van afval en water en op het gebied van de voorziening in andere goederen of diensten die daarmee samenhangen of daaraan verwant zijn in de sector van de openbare nutsvoorzieningen en daaraan verwante sectoren;
- B werkzaam te zijn op het gebied van de overdracht van gegevens, informatie en/of programma's van welke aard dan ook, via (ge)leidingen of andere verbindingen;
- C het leveren van goederen en diensten, het verlenen van diensten en het verrichten van werkzaamheden, die in de ruimste zin genomen, direct of indirect deel uitmaken van, verband houden met-, dienstig zijn tot-, voortvloeien uit-, of bevorderlijk zijn tot hetgeen is vermeld sub a en sub b, of leiden tot een optimale benutting van kennis, mankracht en/of de middelen waarover de vennootschap in het kader van het gestelde sub a en sub b kan beschikken.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De situatie dat de Provincie Zeeland participeert in DELTA N.V. duurt reeds vele jaren en is ontstaan op het moment dat het leveren van energie e.d. nog volledig in handen was van overheidsorganisaties. Met alle privatiseringen van de afgelopen jaren wordt dit tegenwoordig veel minder als vanzelfsprekend beschouwd. Op dit moment worden geen specifieke beleidsdoelstellingen nagestreefd met het aandelenbezit.

DELTA wordt in Zeeland heel belangrijk gevonden in het kader van de hoogwaardige, Zeeuwse werkgelegenheid.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij DELTA N.V. gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007.

(x € 1.000)

De voor winstverdeling beschikbare winst over 2007 bedroeg	€	114.530
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld	€	57.265
Hiervan is door de Provincie Zeeland ontvangen	€	28.632
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	1.288.441
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.548.288
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	1.720.926
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	2.373.141

Het aantal medewerkers per 31 december 2007 bedroeg

1.653

Overige bijzonderheden

Op dit moment staat de wetgeving niet toe dat de waterdivisie van DELTA NV, na de fusie met Waterbedrijf Europoort ondergebracht in Evides, wordt geprivatiseerd.

De energienetten, ondergebracht bij DELTA Netwerkbedrijf, zijn niet vrij verkoopbaar (in ieder geval niet aan niet-overheden of buitenlandse investeerders). Voor de levering en productie van energie, na splitsing, gelden geen restricties voor wat betreft de overdracht van de aandelen. De splitsing op grond van de WON is in voorbereiding, doch nog niet afgerond.

Wanneer de Provincie Zeeland of één van de andere aandeelhouders de aandelen wenst te verkopen, dan moeten deze op statutaire gronden eerst worden aangeboden aan de overige aandeelhouders.

Statutaire naam deelneming 2 Zeeland Seaports

Vestigingsplaats Terneuzen

Bestuurlijk belang

Zeeland Seaports is een openbaar lichaam met rechtspersoonlijkheid o.g.v. de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland (50%), de gemeente Terneuzen (25%), de gemeente Vlissingen (12,5%) en de gemeente Borsele (12,5%). Het algemeen bestuur van Zeeland Seaports bestaat uit 8 personen, waarvan er 2 worden benoemd door Provinciale Staten uit het College van Gedeputeerde Staten. Eén van de twee door de Provincie Zeeland aangewezen leden van het algemeen bestuur wordt tevens benoemd als voorzitter van het algemeen bestuur. Er is ook een dagelijks bestuur. Dit bestaat uit 4 leden, allen gerecruteerd uit het algemeen bestuur (iedere deelnemer levert één DB-lid). De voorzitter van het AB is tevens voorzitter is van het dagelijks bestuur.

Financieel belang

Zoals reeds aangegeven bij het bestuurlijk belang is de provincie Zeeland voor 50% deelnemer in Zeeland Seaports.

Doelstelling rechtspersoon

De publieke rechtspersoon heeft tot taak de economische ontwikkeling, het beheer, het onderhoud en de exploitatie van havens, wegen, werken, inrichtingen, gebouwen werktuigen, industrie- en handelsterreinen en wateren binnen de gebieden die zij beheert. Deze doelstelling is opgenomen in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling. Bij deze gemeenschappelijke regeling behoort een bijlage waarin de gebieden zijn weergegeven die door Zeeland Seaports worden beheerd.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De reden van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is met name gericht op het belang van het creëren van werkgelegenheid. Uiteraard lopen de doelstellingen die Zeeland Seaports nastreeft (hiervoor genoemd) parallel met de doelstellingen van de Provincie Zeeland.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij Zeeland Seaports gelijk aan het kalenderjaar.
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007.

(x €1.000)

Totaal positief resultaat over 2007 voor resultaatbestemming	€	12.608
Hiervan heeft betrekking op de business unit Terneuzen	€	459
Hiervan heeft betrekking op de business unit Vlissingen	€	12.149
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	157.563
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	170.171
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	323.296
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	332.413

Het aantal medewerkers in 2007 in vaste dienst	56
--	----

Overige bijzonderheden

Zeeland Seaports neemt op haar beurt ook weer deel in een samenwerkingsverband met het Havenbedrijf Rotterdam (HbR). Beide participanten (ZSP en HbR) bezitten direct of indirect de helft van de aandelen in Exploitatiemaatschappij Schelde Maas Beheer B.V. respectievelijk Exploitatiemaatschappij Schelde Maas C.V.

Ook werkt Zeeland Seaports samen met DOW Chemical N.V. in de joint venture "Valuepark Terneuzen". In 2008 heeft Zeeland Seaports samen met Yara Warm Co2 opgericht. Zeeland Seaports bezit 80% van de aandelen en Yara de resterende 20%.

Statutaire naam deelneming 3 N.V. Westerscheldetunnel (WST)

Vestigingsplaats Borssele

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Er zijn twee directie-leden.. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit een vast aantal leden (5 personen).

De leden van de RvC worden weer benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). De benoeming door de AvA zal voor wat betreft de benoeming van één commissaris geschieden op voordracht van de Provincie Zeeland.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
2.000.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	90.000
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:		
1.692.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	76.140
Hiervan is 4,6% (77.832 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling van de vennootschap

Het doel van de vennootschap is omschreven in artikel 3 van de statuten: "De vennootschap heeft als doel een tunnel onder de Westerschelde -met aansluitende wegen en bijbehorende werken- tot stand te brengen en als rechthebbende te exploiteren of doen exploiteren, alsmede ter bevordering van dit doel het deelnemen in, het voeren van beheer over, het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen en al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstelling is niet zozeer gelegen in het aanhouden van de verbonden partij. Doel was immers de realisatie van een vaste oeververbinding. De daaruit voortvloeiende verbondenheid met de N.V. Westerscheldetunnel is een gegeven waarmee tenminste 30 jaar (te rekenen vanaf de ingebruikname op 14 maart 2003) rekening dient te worden gehouden.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de N.V. Westerscheldetunnel gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007. (x € 1.000)

De voor winstverdeling beschikbare winst over 2007 bedroeg	€	31.991
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld in 2007	€	30.913
Door de Provincie Zeeland is over het boekjaar aan dividend ontvangen	€	1.422
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	662.935
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	638.248
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	682.921
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	657.680

Het gemiddeld aantal formatieplaatsen in 2007 bedroeg	55,8
---	------

Per 14 maart 2003 is de exploitatiefase aangevangen. Eerst vanaf dat moment behaalt de vennootschap positieve exploitatieresultaten. Verder betalen de aandeelhouders jaarlijks een exploitatiebijdrage aan de N.V. Westerscheldetunnel.

Over het tijdvak 1 januari 2008 tot en met 31 december 2008 is door de Provincie Zeeland een exploitatiebijdrage verleend van afgerond € 2,9 miljoen.

Overige bijzonderheden

De Provincie Zeeland heeft zoals gezegd 4,6% van de aandelen in bezit.

De overige 95,4% is in handen van het Ministerie van Financiën.

Provincie Zeeland heeft een bod uitgebracht op de aandelen van het Rijk. Hier vindt momenteel de uitwerking van plaats.

Statutaire naam deelneming 4 **Economische Impuls Zeeland N.V.**

Vestigingsplaats **Middelburg**

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door twee directeuren. Het toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Commissarissen van 4 leden. De leden van de RVC worden aangesteld door de aandeelhouders. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
750.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	750
Van het maatschappelijk kapitaal is per ultimo 2006 geplaatst en volgestort:		
150.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	150

Hiervan is 69% (103.500 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.

Doelstelling vennootschap

De voornaamste doelstelling betreft het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis) economie, met groei van werkgelegenheid, door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders. Daarnaast is onder andere het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm ook een belangrijke doelstelling.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstellingen van de Provincie Zeeland voor de oprichting van de vennootschap zijn opgenomen in het Provinciaal Economisch Beleidsplan 2005-2008. NV EIZ dient het gat tussen enerzijds ideeën en eerste planontwikkeling en anderzijds de daadwerkelijke uitvoering van projecten te dichten. De NV EIZ is voor provincie Zeeland de belangrijkste partner bij het ontwikkelen en stimuleren van de Zeeuwse economie

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de Economische impuls Zeeland N.V. gelijk aan het kalenderjaar.
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007. (x € 1.000)

De winst over 2007 bedroeg	€	78
Het positieve resultaat is dan ook toegevoegd aan het eigen vermogen.		
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	228
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.114

Het aantal medewerkers per ultimo 2007 bedroeg 5,7

Overige bijzonderheden

Het management van het Zeeuws participatiefonds B.V. is in 2008 overgedragen aan de N.V. Economische Impuls Zeeland.

Statutaire naam deelneming 5 Zeeuws participatiefonds B.V. (ZPF)

Vestigingsplaats
Middelburg

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directeur. Het toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Commissarissen (RvC) die bestaat uit 4 leden. Eén commissaris wordt benoemd door de ABN AMRO bank, één door de Provincie Zeeland, één door de ZLM en één door de ABN AMRO bank en de Provincie Zeeland gezamenlijk.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
5.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	2.269
Van het maatschappelijk kapitaal is per ultimo 2007 geplaatst en volgestort:		
1.882 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	854

Hiervan is 50% (941 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.

Doelstelling vennootschap

In het directieverslag is in een eerder boekjaar vermeld dat "het fonds een wezenlijke functie heeft en kan vervullen door risicodragend vermogen te verstrekken aan startende bedrijven en kleinere bedrijven die door willen groeien". De innovatieve en kennisintensieve facetten van de onderneming blijven daarbij voor het fonds een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast speelt bij de beoordeling van initiatieven in toenemende mate behoud of uitbreiding van werkgelegenheid een rol. Het management van het Zeeuws participatiefonds is in 2008 overgedragen aan de N.V. Economische Impuls Zeeland.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstellingen van de Provincie Zeeland zijn bij de oprichting van de vennootschap begin 1997 aan de orde geweest. Uiteraard strookt de doelstelling van de vennootschap met die van de provincie zelf. De reden dat ervoor is gekozen om deze doelstelling te realiseren middels het inschakelen van een derde rechtspersoon, is dat daarmee de specifieke deskundigheid vanuit het bankwezen die nodig is bij het toekennen van financieringsaanvragen ook direct voorhanden is.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij het Zeeuws Participatiefonds B.V. gelijk aan het kalenderjaar.
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007. (x € 1.000)

De winst over 2007 bedroeg	€	33
Aangezien er sprake is van een negatieve algemene reserve is er geen dividend uitgekeerd. Het geringe positieve resultaat is dan ook toegevoegd aan het eigen vermogen.		
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	767
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	800
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	773
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	801

Het aantal medewerkers in 2007

Geen

Overige bijzonderheden

Op dit moment kan nog geen dividend worden uitgekeerd. In artikel 20 van de statuten is bepaald dat de vennootschap aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitgekeerd kunnen worden voor zover het eigen vermogen groter is dan het totaal van het gestorte en opgevraagde aandelenkapitaal en de wettelijke reserves. Per ultimo 2007 is echter sprake van een negatieve stand van de algemene reserve van € 54.170,- Wanneer er in de toekomst winsten worden gemaakt groter dan het genoemde bedrag zou er in principe dividend kunnen worden uitgekeerd.

Statutaire naam deelneming 6 Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Vestigingsplaats 's-Gravenhage

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit drie leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC zelf bestaat uit 7 personen. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd. Daarvoor is de participatie te gering in omvang (zie financieel belang). Het bestuurlijk belang bestaat uit het stemrecht dat de provincie heeft als aandeelhouder van de vennootschap.

Financieel belang

Het geplaatst kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
50.478 aandelen A, met een nominale waarde van	€ 115	
8.511 aandelen B, met een nominale waarde van	€ 460	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	9.720
De aandelen B zijn voor 25 % volgestort, totaal gestort derhalve	€	6.824
Het aandeel van de Provincie Zeeland in het geplaatste kapitaal is zeer gering te noemen:		
15 aandelen A, met een nominale waarde van	€ 115	
20 aandelen B, met een nominale waarde van	€ 460	
Totaal aandeel in het geplaatst kapitaal is derhalve	€	11
Totaal gestort kapitaal van de Provincie Zeeland derhalve	€	4
In procenten gaat het dus om een financieel belang van circa 0,059%.		

Doelstelling van de vennootschap

De Nederlandse Waterschapsbank is eigenlijk een normale bank, maar dan een die zich met haar diensten exclusief richt op de overheidssector. Zij draagt zorg voor de financiering van waterschappen, gemeenten en provincies. Ook verstrekt zij langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Ook financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De situatie dat de Provincie Zeeland participeert in de Nederlandse Waterschapsbank is al in een lang verleden ontstaan. De doelstelling is voornamelijk van financiële aard. Het jaarlijks dividend dat aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd is relatief hoog.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de NWB gelijk aan het kalenderjaar.		
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2007.		(x € 1.000)
De voor winstverdeling beschikbare winst over 2007 bedroeg	€	70.709
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld	€	40.000
Hiervan is door de Provincie Zeeland ontvangen	€	24
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	1.310.000
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.091.000
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	35.172.000
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	38.770.000
Het aantal medewerkers per ultimo 2007 bedroeg		31,5

Overige bijzonderheden

Alle aandelen van de bank zijn in handen van overheden. De sleutelwoorden bij de activiteiten van de NWB zijn maatschappelijke relevantie en duurzaamheid. De bank heeft een zeer sterke vermogenspositie. Zowel door Moody's als door Standard & Poor's zijn triple A ratings toegekend (de hoogst mogelijke rating voor kredietwaardigheid).

6.7 Paragraaf Grondbeleid

1 Algemeen

Het verwerven en inzetten van gronden om provinciale ambities te bereiken komt steeds nadrukkelijker aan de orde⁵. Dit blijkt ook uit de ontwikkelingen van de laatste jaren in het volume van de diverse voorraden (ruil) grond. Deze gronden zijn veelal juridisch in eigendom bij Bureau Beheer Landbouwgronden en in economisch eigendom bij de provincie. Op basis van deze ontwikkelingen, recente gewijzigde regelgeving Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) en bestuurlijke afspraken zal het huidige grondbeleid van de provincie in 2009 wijzigingen. Een beleidsnota Grondbeleid wordt hiervoor opgesteld. Hierin zal onder andere aandacht worden besteed aan de wens om tot een uniforme ruilgrondbank te komen.

In 2008 heeft de provincie via de Dienst Landelijk Gebied (DLG) gronden aangekocht. Op de volgende bladzijde worden projecten genoemd waarvoor de gronden worden ingezet.

2 Projecten aankoop gronden

2.1 Algemeen

De provincie handelt op de grondmarkt om diverse beleidsdoelstellingen te realiseren. Door de veelzijdige inzetbaarheid van gronden zijn er meerdere budgetten beschikbaar die benut kunnen worden. Om efficiënt en effectief te kunnen handelen op de grondmarkt worden gronden vanuit diverse budgetten aangekocht. Door middel van effectief kavelruilen worden de beschikbare gronden ingezet voor de diverse doelstellingen in een gebied. Op dat moment wordt ook definitief vastgesteld ten laste van welk budget de grond wordt gebracht.

2.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS), natuurcompensatie Westerschelde (NCW) en natuurpakket Westerschelde (NPW)

Voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en voor de natuurcompensatie Westerschelde (2^e verdieping) worden onder regie van de provincie gronden aangekocht en overgedragen aan natuurbeheerders om de natuurdoelen te realiseren. Het Bureau Beheer Landbouwgronden is daarbij opdrachtnemer van de provincie en heeft de gronden tevens juridisch in eigendom.

In 2005 is besloten tot een derde verdieping van de Westerschelde. In dat kader zijn ook afspraken met het Rijk gemaakt over de aanleg van 600 hectare nieuwe natuur.

Bij de aankoop van de 600 hectare voor estuariene natuurontwikkeling en bij het ruilen van gronden via kavelruil speelt DLG, onder regie van de provincie, een belangrijke uitvoerende rol. De stand van zaken per 31 december 2008 is een totale voorraad van 438 hectare aan gronden ten behoeve van bovenstaande doelen.

2.3 Duurzaam Veilig Verkeer West Zeeuws-Vlaanderen

Het project Duurzaam Veilig Verkeer West Zeeuws-Vlaanderen (verkeersveiligheidsproject) heeft als een van de doelstellingen het beperken van de verkeersbewegingen van landbouwers. Door middel van ruiling wordt getracht dat zoveel mogelijk gronden van een individuele particulier aan één kant van de weg worden gesitueerd. Hiertoe heeft de Provincie Zeeland op 15 november 1996 een overeenkomst gesloten met de DLG ten behoeve van grondruil en aankopen voor het project Duurzaam Verkeersveilig West Zeeuws-Vlaanderen. Naast de verwerving via DLG heeft de Provincie Zeeland ook nog grond verworven in eigen beheer. De stand van zaken per 31 december 2008 is dat er nog 32 hectare aan gronden in bezit van de provincie is.

⁵ De provincie voert overigens (nog) geen actief grondbeleid, zodat er voor deze paragraaf niet voldaan hoeft te worden aan hetgeen vermeld in artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording.

2.4 Ruilgrondbank; Gebiedenbeleid

Met het besluit van Provinciale Staten van 28 juni 2002 is ingestemd met de operationalisering van de ruilgrondbank Zeeland. De bedoeling daarvan is dat de provincie kan beschikken over voldoende gronden om snel te kunnen inspelen op strategische kansen en mogelijkheden op het vlak van gebiedenbeleid. Voorop staat daarbij dat de provincie slechts tijdelijk eigenaar is van de gronden. Uiteindelijk dienen de gronden aan de eindbeheerder te worden verkocht. De provincie loopt in dit verband risico voor de kosten van de tijdelijke investeringen in de gronden (prijsfluctuaties, transactiekosten en rentekosten) en de uitvoeringskosten (kosten van ruilen en verwerven). Per 31 december 2008 was de omvang van deze ruilgrondbank 104 hectare.

2.5 Gebiedsplan Veerse Meer

In samenhang met de ontwikkeling en vaststelling van het gebiedsplan voor het Veerse Meer gebied is in 2004 ook het besluit genomen om voor dit gebied (ruil)gronden aan te kopen. Op basis van een evaluatie van het uitvoeringstraject van het gebiedsplan is besloten om het instrument grondruilbank niet te continueren. Voor dit doel worden in de toekomst dus geen grondtransacties meer verwacht.

Sociaal jaarverslag

Jaarrekening 2008

Foto: Jord Stenvert

7. Sociaal Jaarverslag van de Provincie Zeeland

Sociaal Jaarverslag

Inhoud

1. Voorwoord

2. Organisatorische ontwikkelingen

- 2.1 Organisatieontwikkeling en kwaliteitszorg
- 2.2 Personeelsformatie

3. Personeelsbeleid

- 3.1 Beleidsontwikkeling P&O
- 3.2 Integraal doelgroepenbeleid
 - 3.2.1 Man-vrouw verhouding
- 3.3 Samenstelling personeel
 - 3.3.1 Aantal medewerkers per 31 december 2008
 - 3.3.1 Leeftijdsopbouw
- 3.4 Mobiliteit en opleidingen
 - 3.4.1 Personeelsverziening en introductie nieuw personeel
 - 3.4.2 Honkvastheid
 - 3.4.3 Ontwikkeling, vorming en opleiding
- 3.5 Arbeidsvoorwaarden
 - 3.5.1 Seniorenregeling/deeltijd FPU
 - 3.5.2 Ouderschapsverlof

4. Arbeidsomstandigheden

- 4.1 Kwaliteitsimpulsen en laag verzuim
 - 4.1.1 Verbaannorm
- 4.2 Arbo en ICT
- 4.3 Ongewenst gedrag op het werk
- 4.4 Bedrijfshulpverlening

5. Medezeggenschap

- 5.1 Georganiseerd Overleg
- 5.2 Ondernemingsraad
 - 5.2.1 Achterban

6. Organisatieschema van de Provincie Zeeland

1. Voorwoord

In het verslag van 2007 berichtten wij u over de structuurwijziging van de organisatie. Ons organisatiemodel ging in dat jaar van vier naar drie directies. Ook werd de nieuwe afdeling Gebiedsontwikkeling geïntroduceerd en werden de oude afdelingen Ruimtelijke Ordening en Landelijk Gebied & Water omgevormd tot de afdelingen Ruimte en Water en Natuur.

In 2008 is het accent verlegd van structuur- naar cultuurverandering. Daarvoor is de eind 2007 vastgestelde visie van de Provincie Zeeland maatgevend. Die visie is uitgewerkt in een groot aantal actiepunten gebaseerd op suggesties van de deelnemers aan de workshops waarin de visie tot stand kwam.

Om de visie te kunnen realiseren en om de doelen van de organisatie te kunnen verwezenlijken is de gemotiveerde inzet van onze medewerkers van het grootste belang.

Daarom doen wij hier verslag van de voortgang van de visie-actiepunten en geven wij een beeld van het gevoerde sociale beleid in 2008. Belangrijke pijlers van het sociaal beleid waren in 2008 onder meer de evaluatie van het beoordelings- en beloningssysteem, het advies van de commissie inzetbaarheid, het MD-traject, de invulling van 14 werkervaringsplaatsen en de start van het project strategisch opleidingsbeleid.

2. Organisatorische ontwikkelingen

2.1 Organisatieontwikkeling en kwaliteitszorg

Organisatieontwikkeling

Na de wijziging in de organisatiestructuur en na de managementcarrousel van 2007 was in 2008 cultuurontwikkeling hoofdpunt van aandacht. Zoals bekend hebben wij de visie van de Provincie Zeeland vastgesteld. In die visie worden een hoger doel, een gewaagd doel en kernwaarden en kernkwaliteiten onderscheiden:

Om die visie te kunnen realiseren is een uitgebreid actieplan opgesteld door de stuurgroep organisatieontwikkeling. In 2008 zijn daaruit de volgende acties uitgevoerd. Voor de zomer zijn er twee oriënterende bijeenkomsten over het gewaagd doel georganiseerd. Bovendien is in het voorjaar een aparte managementbijeenkomst georganiseerd. Ook is het MTO (medewerkerstevredenheidsonderzoek) uitgevoerd. Dit Medewerkerstevredenheidsonderzoek, met zowel algemene MTO-vragen als ook specifieke vragen met betrekking tot de kernwaarden en kernkwaliteiten, is in juni afgerond. De gemiddelde respons was 60%. Voor alle afdelingen (op één na) was de uitkomst voldoende representatief. Het MTO levert een aantal aanknopingspunten op voor verbeteringen. Om die verbeteringen verder uit te werken en te concretiseren is een projectgroep geformeerd. De projectgroep is voornemens voorjaar 2009 een advies te presenteren. Voor de zomer is verder gepoogd een carrousel tot stand te brengen voor functies van niveau 12. Daarvoor is intensief overleg gevoerd met geïnteresseerden. Uiteindelijk bleek het helaas niet mogelijk om tot een sluitende carrousel te komen. Afdelingen hebben zich in de loop van het jaar gebogen over de **eigen bijdrage aan de realisatie van de visie**. In de eigen directie is die bijdrage gepresenteerd. In een managementbijeenkomst in december is bij de uitkomsten daarvan stil gestaan. In die bijeenkomst was ook aandacht voor de realisatie van de visie in een aantal actuele projecten. Er loopt een **evaluatie van de positionering van projecten bij de afdeling Gebiedsontwikkeling**. Dit gebeurt in het kader van een MD-opdracht. Afronding wordt maart 2009 verwacht.

In 2008 is ook gestart met het communicatief maken van de visie van de provincie via het instrument "**storytelling**". Gericht zoeken twee externe adviseurs naar in- en externe verhalen die betekenis geven aan de visie, verhalen die typerend zijn voor Zeeland en voor onze organisatie. Die verhalen kunnen desgewenst door iedereen ingezet worden voor in- en externe communicatie. Voordeel daarvan is dat met behulp van de beschikbare verhalen er een nieuwe mogelijkheid ontstaat om de specifieke elementen van ons beleid en van onze werkwijze in rake beelden voor het voetlicht te kunnen krijgen.

Kwaliteitsmanagement / auditfunctie

In nauwe wisselwerking tussen de kwaliteitsfunctie, FEZ en het BVO is het ontwikkelplan geëvolueerd van een ontwikkelplan naast het afdelingsjaarplan tot een geïntegreerd ontwikkeljaarplan. In 2008 is met afdelingshoofden de systematiek van ontwikkeljaarplannen geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan zijn aandachts- en leerpunten geformuleerd. Inmiddels zijn ook de bijdragen van de afdelingen aan het gewaagde doel, het opleidingsplan en een korte terugblik (ter vervanging van de 2e managementrapportage) opgenomen in het ontwikkeljaarplan. Daarmee is het ontwikkeljaarplan een wezenlijk instrument in de planning & control-cyclus geworden.

De interne auditfunctie voert onderzoeken uit naar doelmatigheid en doelgerichtheid op grond van de provinciewet. In 2008 zijn de volgende onderzoeken afgerond:

- Uniforme toepassing bezwaarschriftenclausule in beschikkingen
- Hoe lonend is investeren in opleiden? Een eerste aanzet voor het evalueren van opleidingen

Uit deze onderzoeken zijn aanbevelingen voortgekomen om tot een betere werkwijze te komen. Verder is nagegaan wat er met de aanbevelingen is gebeurd van het in 2007 uitgevoerde onderzoek naar de rittenadministratie dienstauto's: een groot aantal aanbevelingen is uitgevoerd, de laatste aanbevelingen zijn inmiddels opgepakt.

Gestart in 2008, maar nog niet afgerond, zijn de onderzoeken:

- Waterbeheer
- Aanbesteding accountantsdiensten
- Bedrijfsinterne Milieuzorg
- Algemene Subsidie Verordening 2007

Interne dienstverlening ICT

Nieuwe telefooncentrale

Medio november is de nieuwe telefooncentrale in gebruik genomen. De nieuwe telefooncentrale biedt tal van extra functionaliteiten, die zeker voor medewerkers die uit hoofde van hun functie veelvuldig gebruik maken van de telefoon, erg handig zijn. Om die reden hebben voorafgaand aan de ingebruikname de centralisten, secretariaatsmedewerkers en medewerkers van de verschillende servicedesks een opleiding kunnen volgen in de bediening en de diverse mogelijkheden van de nieuwe telefooncentrale.

Flexwerkplekken Gistpoortgebouw

In het Gistpoortgebouw zijn een aantal flexwerkplekken ingericht voor medewerkers van de afdeling Communicatie. In samenwerking met de FD, POI-P&O, POI-ICT en de Arbo Unie is de gewenste werkplekinrichting nader onderzocht en uitgewerkt, waaronder de meest wenselijke ICT voorzieningen. Het Gistpoortgebouw is medio 2008 in gebruik genomen.

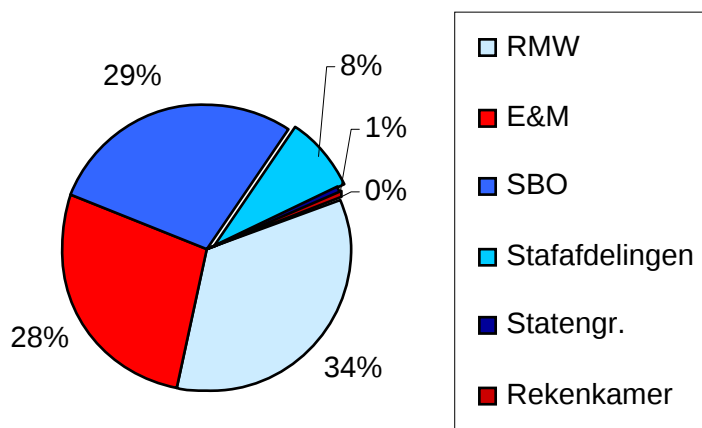
2.2 Personeelsformatie

Ten opzichte van 2007 is de formatie toegenomen met bijna 20 fte (bijna 3%). Deze stijging komt onder andere voort uit E-dienstverlening, GIS, GROS en het Europoloket. Daarnaast is ook de formatie bij de facilitaire dienst inde Abdij uitgebreid.

Onderstaande overzichten tonen de formatiegetallen per directie en de procentuele onderverdeling per 1 januari 2009 en dezelfde gegevens per 1 januari 2008.

Formatieomvang (formatie in fte's)	1-1-2009	1-1-2009 %	1-1-2008	1-1-2008 %
Ruimte, Milieu en Water	232,61	33,8	229,7	34,3
Economie & Mobiliteit	189,66	27,5	186,7	27,9
Samenleving, Bestuur en Organisatie	200,12	29,0	190,3	28,4
Stafafdelingen	58,01	8,4	54,1	8,1
Subtotaal	680,40	98,7	660,8	98,7
Statengriffie	6,71	1	6,7	1
Rekenkamer	2,0	0,3	2	0,3
Totaal	689,11	100	669,5	100

Personeelsformatie per 01-01-2009 in fte's

Naast deze formatie zijn externen ingehuurd voor het uitvoeren van externe adviezen. Motieven hiervoor:

- het ontbreken van voldoende personele capaciteit
- onvoldoende expertise in de beleidssector
- behoefte aan onafhankelijk advies

3. Personeelsbeleid

3.1 Beleidsontwikkelingen P&O

In 2008 is meegewerkt aan de **Interprovinciale Evaluatie beoordelen en belonen**.

Per 1 januari 2005 is bij de Provincie Zeeland, conform de afspraken in de CAO van 2002/2003, het nieuwe beoordelings- en beloningssysteem ingevoerd (competentiemanagement, jaargesprekken, fuwaprov, beoordelings- en beloningsregels). In de loop van 2008 is dit systeem interprovinciaal geëvalueerd door een adviesbureau. De rapportage van dit adviesbureau is verschenen in oktober 2008. De aanbevelingen in dit rapport (zowel het interprovinciale deel als het specifiek Zeeuwse deel) zijn, voor zover ze niet interprovinciaal worden opgepakt naar de Zeeuwse maat vertaald en worden vanaf medio 2009 geïmplementeerd in onze organisatie.

Ook is in interprovinciaal verband en als uitvloeisel van de lopende CAO een rapport verschenen van een kleine gezaghebbende commissie over het verbreden van de **inzetbaarheid van de provinciale medewerkers**. Vertrekpunt voor dit advies is de notie dat de provincies medewerkers nodig hebben die verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, hun werk en hun loopbaan. De provincies als werkgever faciliteren hen daarbij. Daarbij ligt het accent op strategische personeelsplanning, leertrajecten, flexibiliteit bij de toepassing van de aanstelling in algemene dienst, verbeteren van de diepgang in de jaargesprekken, gebruik maken van de EVC¹-methodiek, regionale personeelsuitwisseling, buitenstages in de regio, (ontwikkeling van instrumenten en impulsen) voor beweging bij medewerkers met een lange functieverblijfsduur, gebruik maken van de zgn. Workability index (WAI)², nieuwe medewerkers selecteren op de competenties "leervermogen en flexibiliteit", persoonlijke ontwikkelingsplannen (POP) opstellen, nadere afspraken te maken (in CAO-verband) over een eventueel persoonlijk ontwikkelingsbudget, meer te werken met expliciete managementtargets op het thema inzetbaarheid van medewerkers en tenslotte het overwegen van duale carrièrelijnen (enerzijds management anderzijds inhoud). Al deze afspraken zullen, voor zover zij niet al gemeengoed zijn, en nadat zij zonodig interprovinciaal nader zijn uitgewerkt, vanaf 2009 in de organisatie worden opgepakt.

In aansluiting op de activiteiten voor cultuurontwikkeling en in relatie daarmee, zijn in 2008 de navolgende activiteiten gestart, dan wel vervolgd:

- De projectgroep strategisch opleidingsbeleid is van start gegaan. Per directie zijn opleidingsplannen opgesteld. Begin 2009 rondt de projectgroep haar werkzaamheden af.
- De competentieprofielen, die gekoppeld zijn aan de standaardfuncties zijn geactualiseerd.
- De arbeidsmarktcommunicatie is verder aangescherpt. De advertentie lay-out is verbeterd. Ook worden advertenties zo gericht mogelijk in diverse digitale en printmedia gepubliceerd.
- Er zijn 14 plaatsingen op werkervaringsplaatsen gerealiseerd.
- In het kader van een MD-opdracht is een begin gemaakt met het inventariseren van mogelijkheden voor het opzetten van een HR-control systematiek.

Integriteit

Sinds het aanscherpen van het integriteitbeleid aan het begin van deze eeuw is veel gebeurd, zeker waar het gaat om het ontwikkelen van regelgeving. Om enkele belangrijke voorbeelden te noemen de vaststelling van regels voor integer handelen van ambtenaren en van gekozen en benoemde bestuurders, van regelingen voor het melden van misstanden, het verplichten van de ambtseed en de verplichting voor ambtenaren bepaalde nevenfuncties en financiële belangen te melden. Gesteld mag worden dat de provincie op het punt is aangekomen waar beleidsontwikkeling overgaat in beleidsimplementatie. Bij integriteit gaat het dan om het levend houden van het besef dat van de overheid en haar medewerkers integer handelen verwacht mag worden.

¹ EVC= Erkenning Verworven Competenties

² De Workability index is een instrument om medewerkers en werkgever aan de slag te laten gaan om het fysieke, psychische en sociale arbeidsvermogen positief te beïnvloeden. Met als doel om medewerkers zo lang mogelijk inzetbaar te houden.

In het sociaal jaarverslag over 2007 meldden wij onder andere het project uniforme registratie van integriteitschendingen. Dit project is in die zin afgerond dat het systeem operationeel is. Voorts is in 2008 gestart met een project, waarbij de provincies zich aansluiten bij de Stichting Meld Misdaad Anoniem. Bedoeling van de aansluiting is dat men in laatste instantie misstanden bij overheden anoniem kan melden. Voorts is van belang te melden dat de provincie beleid heeft ten aanzien van het overleggen van een verklaring omtrent het gedrag (VOG) bij het verlenen van een aanstelling als ambtenaar en voor het melden van financiële belangen. Tenslotte melden wij nog dat in interprovinciaal verband wordt gewerkt aan de herziening van de klokkenluidersregeling onder andere in verband met een betere rechtsbescherming.

Management Development-traject

Vanwege de positieve resultaten uit het eerste MD-traject is in december 2007 een nieuw MD-traject van start gegaan. Een groep van 13 medewerkers, bestaande uit 5 vrouwen en 8 mannen heeft ontwikkel-assessments afgelegd en zij zijn het gehele jaar 2008 geschoold op het gebied van management-vaardigheden en (theoretische) kennis over management. Het traject bestond uit het volgen van modules en intervisiesessies en het uitvoeren van praktijkopdrachten. In deze periode zijn zij begeleid door coaches uit de organisatie (afdelingshoofden).

3.2 Integraal doelgroepenbeleid

De directies en stafafdelingen hebben voor 2008 streefcijfers voor de instroom van de categorieën jongeren en vrouwen vastgesteld. Zoals bekend is ons beleid er op gericht om meer jongeren en vrouwen in dienst te krijgen. Daarnaast streven wij ook naar meer vrouwen in hogere functies.

Ons beleidsuitgangspunt voor 2008 was het in dienst nemen van 7 jongeren en 8 vrouwen, hoger ingeschaald dan schaal 8. Voor de jongeren is dit cijfer precies gerealiseerd: 7. Het streefcijfer voor vrouwen hoger dan schaal 8 is op één na gehaald: 7.

Het volgende overzicht geeft de streefcijfers voor 2009 weer.

Directie	Streefcijfers 2009	
	Jongeren	Vrouwen hoger dan schaal 8 (exclusief jongeren)
E&M	2	2
RMW *	4	6
SBO, STA, SG + RK	4	0**

* is aantal exclusief vertrekkende medewerkers

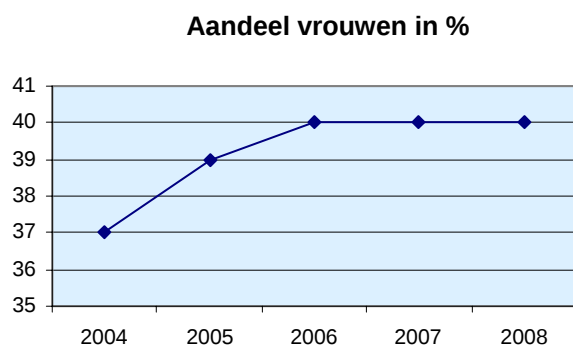
** handhaven niveau 2008

N.B. Een jongere is in principe iemand in de leeftijdscategorie t/m 24 jaar. Het kan ook iemand zijn die buiten deze leeftijdscategorie valt, maar als schoolverlater benoemd is in een instroomfunctie. Hierbij geldt dan de leeftijdsgrens tot en met 29 jaar.

Bepalend voor indeling is de datum van aanvang werkzaamheden, doorstroom naar of ontslag uit functie.

3.2.1 Man-vrouw verhouding

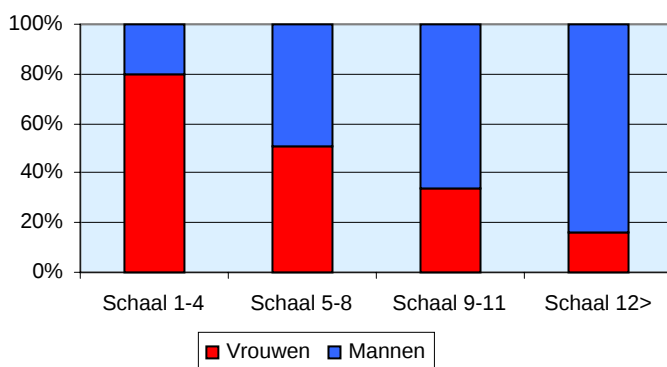
De Provincie streeft ernaar om de verhouding man-vrouw een afspiegeling van de Zeeuwse arbeidsmarkt te laten zijn. Het aandeel vrouwen in onze organisatie is ten opzichte van 2007 gelijk gebleven met 40%.

Verdeling over de salariscategorieën

In de zwaarste categorie functies is circa 15,7% vrouw. Dit is ten opzichte van het vorig jaar nagenoeg gelijk gebleven. In de categorie schaal 1-4 is het aandeel vrouwen van 76% (2007) gestegen naar 80% (2008). In onderstaande figuur staat het relatieve aandeel vrouwen en mannen eind 2008 per functiecategorie.

Aandeel vrouw-man per functiecategorie (01-01-2009)

3.3 Samenstelling personeel

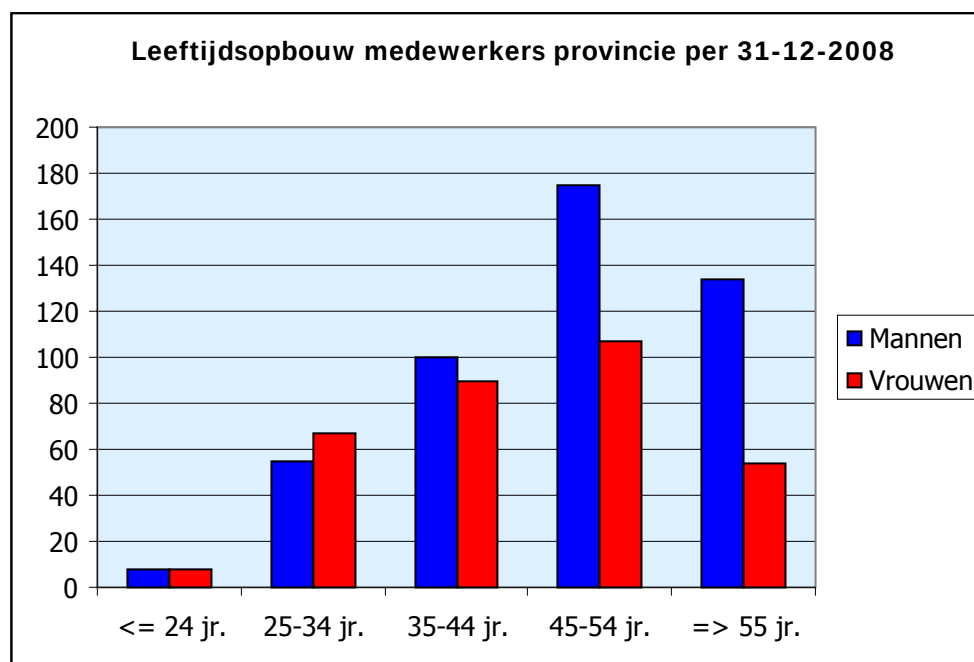
3.3.1 Aantallen medewerkers per 31 december 2008

Eind 2008 werkten 798 mensen bij onze organisatie (2007: 773). Het aantal deeltijders is verder gestegen van 318 (41,1%) in 2007 naar 321 (40,2%) in 2008. Het aantal mannelijke deeltijders is afgenomen, het aantal vrouwelijke deeltijders is daarentegen toegenomen.

Directie / organisatie-eenheid	Totaal aantal medewerkers	Vol tijd		Deel tijd		Vast	Tijdelijk
		M	V	M	V		
Ruimte, Milieu en Water	259	134	29	31	65	243	16
Economie & Mobiliteit	206	129	16	23	38	197	9
Samenleving, Bestuur en Organisatie + stafafdelingen POI en FEZ	324	116	50	36	122	297	27
Statengriffie	9	2	1	1	5	9	0
Totaal 2008	798	381	96	91	230	746	52

3.3.2 Leeftijdsopbouw

De gemiddelde leeftijd is ten opzichte van 2007 zowel voor mannen als voor vrouwen gelijk gebleven: 43 jaar voor vrouwen en 47 jaar voor mannen. Alle medewerkers samen waren gemiddeld ruim 45 jaar, dat is eveneens gelijk gebleven. Ten opzichte van 2007 is het aantal medewerkers in de leeftijdscategorieën tot 45 jaar licht gestegen en is het aantal medewerkers van 45 jaar en ouder in beide categorieën gestegen.

3.4 Mobiliteit en opleidingen

3.4.1 Personeelsvoorziening en introductie nieuw personeel

Voor nieuwe medewerkers zijn in het verslagjaar twee bijeenkomsten gehouden waarbij nieuwe medewerkers vertrouwd kunnen raken met de verschillende aspecten van de organisatie en ook elkaar kunnen leren kennen. De bijeenkomsten zijn gecombineerd met een educatieve trip in het Zeeuwse land.

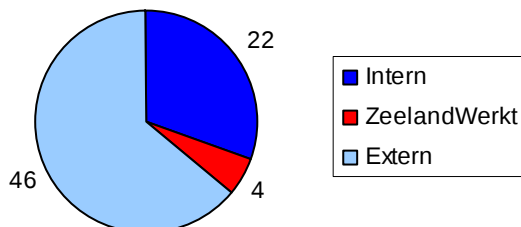
Wij blijven streven naar mobiliteit van medewerkers. Mobiliteit vergroot de inzetbaarheid en bevordert het over de grenzen van de eigen werkeenheden heen kijken. Ook ontwikkelingskansen voor medewerkers nemen toe door mobiliteit.

De jaargesprekken vormen een belangrijk instrument om mobiliteitswensen te registreren. De provincie kent een systematiek van jaargesprekken in de vorm van plannings-, voortgangs-, evaluatie- en beoordelingsgesprekken die een kalenderjaar omvat. Na afronding van deze cyclus in het kalenderjaar daarop, wordt door POI een kwantitatieve en kwalitatieve rapportage van de gehouden gesprekken opgesteld. In het verslagjaar 2008 is de applicatie HR-info voor het vastleggen van jaargesprekken verder ontwikkeld. HR-info is daarnaast geautoriseerd voor individuele medewerkers. Deze gebruiksvriendelijke toepassing is genaamd : "mijn HR-info".

Onze organisatie heeft een samenwerkingsverband met de combinatie Randstad/Tempo-team (ZeelandWerkt) met als doel onderlinge mobiliteit tussen de Zeeuwse overheden voor medewerkers te bevorderen.

In totaal zijn 25 medewerkers van de provincie ingeschreven als bemiddelbare kandidaat. Onderstaande figuur geeft de verhouding weer tussen interne mobiliteit en andere bronnen van instroom van medewerkers in een nieuwe functie.

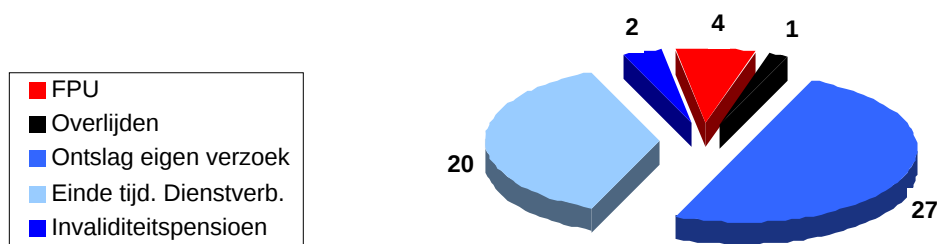
Bronnen instroom in nieuwe functie

Vertrek

In 2008 vertrokken 54 medewerkers, waaronder 20 tijdelijke medewerkers. Het verloopcijfer onder de vaste medewerkers was 4,6 procent.

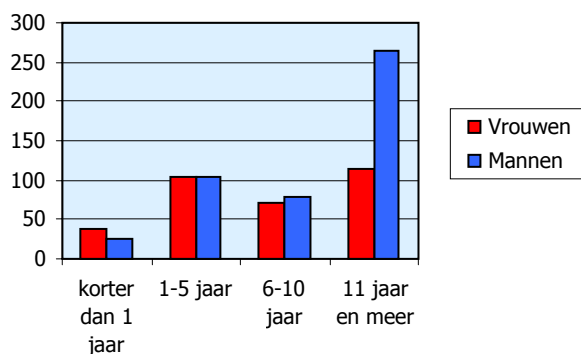
Reden beëindiging dienstverband:

3.4.2 Honkvastheid

De Provincie is nog steeds een werkgever waar medewerkers relatief lang (willen) blijven werken. In 2008 werkte ruim 47% van de medewerkers 11 jaar of langer bij de Provincie. Dit is een daling van 1% ten opzichte van 2007. De precieze cijfers staan in onderstaande grafiek

Honkvastheid vrouwen en mannen 2008

3.4.3 Ontwikkeling, vorming en opleiding

In 2008 is, evenals in voorgaande jaren aan een groot aantal opleidings- en ontwikkelingsactiviteiten vorm en inhoud gegeven.

Het opleidingsplan 2008, zoals in overleg met directieteam en ondernemingsraad vastgesteld, bevatte de basis hiervoor. In de vorm van ontwikkelingstrajecten is gewerkt aan kwaliteitsversterking van management en medewerkers op het punt van competentie ontwikkeling.

Daarnaast is er geïnvesteerd in projectmatig werken, taalvaardigheden, vergadertechniek, timemanagement en andere noodzakelijke vaardigheden. Er zijn verschillende pc gebruikerscursussen aangeboden en een groot aantal medewerkers hebben diverse individuele trainingen en cursussen gevolgd.

Tevens mag niet onvermeld blijven het juridisch opleidings- en introductietraject met een 8-tal verschillende modules. Een en ander zal in 2009 herhaald worden wegens het behaalde succes.

3.5 Arbeidsvoorwaarden

In 2008 liep de CAO die in 2007 was getekend door. De CAO loopt af op 1 juni 2009.

De individuele scholingsmogelijkheid voor provinciale medewerkers, via de in de CAO overeengekomen Duizend Max-regeling, is met ingang van 1 april 2008 van start gegaan. Met de Duizend Max-regeling kunnen provincie-ambtenaren maximaal 1000 euro subsidie krijgen voor een cursus of opleiding, die hun inzetbaarheid verbreedt en arbeidsmarktpositie versterkt. Het is een subsidieregeling van het A&O fonds Provincies. De bedoeling is dat provincie-ambtenaren worden gestimuleerd om na te denken over hun werk en loopbaan en zélf het initiatief nemen een cursus of opleiding te volgen.

Voor toepassing van de Duizend Max-regeling was voor onze Provincie € 12.500,= beschikbaar. In januari 2009 restte hiervoor nog een bedrag van circa € 6.000,=.

Vooralsnog blijven we ons richten op doorwerken van medewerkers tot de leeftijd van 65 jaar.

Voor oudere werknemers die via de levensloopregeling onvoldoende hebben kunnen sparen om korter te gaan werken en die ook geen gebruik van de FPU kunnen maken, geldt een tijdelijke overgangsvoorziening.

De aanbevelingen over de uitbreiding van de mogelijkheden om verlof te kopen en te verkopen zijn in 2008 door de gezamenlijke provincies besproken. De uitkomst hiervan is dat vanaf 2008 zowel het aantal uren dat mag worden gekocht als verkocht is verhoogd naar 108 uur.

Intermediair Beste Werkgeversonderzoek

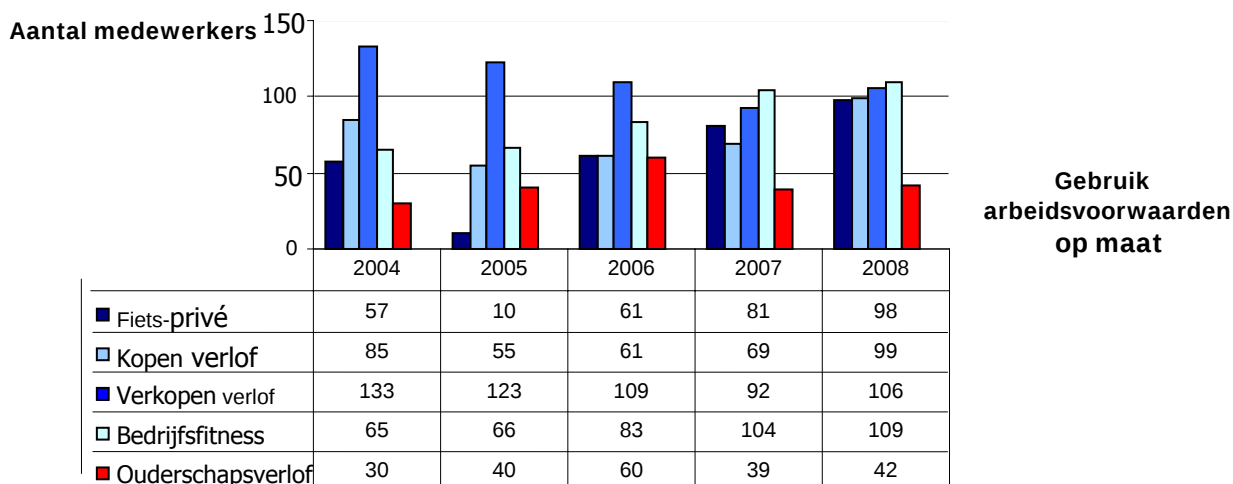
Jaarlijks publiceert Intermediair, weekblad voor hoogopgeleiden, het Beste Werkgeversonderzoek non profit, een onderzoek naar arbeidsvoorwaarden en bedrijfscultuur. Naast het onderzoek naar arbeidsvoorwaarden, vindt normaliter ook een onderzoek plaats naar de medewerkertevredenheid.

In 2008 hebben we meegewerkt aan het onderdeel arbeidsvoorwaarden. De provincie Zeeland behoort nog altijd tot de beste 25 werkgevers. Met behulp van de InternetSpiegel is intern een medewerkerstevredenheidsonderzoek verricht onder de eigen medewerkers (zie arbeidsomstandigheden 4.1)

IKAP-regeling

Op grond van de IKAP-regeling (zgn. cafetariasysteem) hebben medewerkers de mogelijkheid om bepaalde arbeidsvoorwaarden (bronnen) uit te ruilen tegen andere arbeidsvoorwaarden (doelen). Met dit "ruilen van arbeidsvoorwaarden" kan tegemoet gekomen worden aan de individuele wensen van medewerkers.

Onderstaande figuren geven een overzicht van het gebruik van de arbeidsvoorwaarden à la carte:

Levensloop- / spaarloonregeling

In 2008 hebben 50 medewerkers gespaard voor levensloopverlof. In datzelfde jaar namen 416 medewerkers deel aan de spaarloonregeling. Beide aantallen zijn gezakt ten opzichte van 2007, toen de aantallen respectievelijk 54 en 424 medewerkers bedroegen.

Afgelopen jaar is door vijf medewerkers gebruik gemaakt van de levensloopregeling.

3.5.1 Seniorenregeling / deeltijd FPU

Voor medewerkers, die op 31 december 2006 tussen de 51 en 56 jaar waren, bestaan er volgens de partijen in het Sectoroverleg Provinciale Arbeidsvoorwaarden (SPA) onvoldoende mogelijkheden om korter te gaan werken. Voor die categorie is het Interprovinciale Werkgeversverband daarom met de vakbonden een tijdelijke overgangsvoorziening werktijdvermindering oudere werknemers overeengekomen en vastgelegd in de CAO Provincies. In 2008 is door 8 medewerkers van deze voorziening gebruik gemaakt.

3.5.2 Ouderschapsverlof

Tot en met 2008 konden medewerkers gebruik maken van de regeling betaald ouderschapsverlof. Er is door 42 medewerkers gebruik van gemaakt. Vanaf 2009 moet ouderschapsverlof uit het gespaarde verlof uit de levensloopregeling worden opgenomen.

4. Arbeidsomstandigheden

4.1 Kwaliteitsimpulsen en laag verzuim

De arbozorg is hecht ingebed in de organisatie. Het versterken van de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden en het vasthouden van het gunstige niveau van verzuim zijn daarbij speerpunten. Daartoe is er intensieve zorg voor verzuimbegeleiding en reïntegratie en zorg voor arbeidsomstandigheden met een duidelijke preventieve insteek. De belangrijkste samenhangende kenmerken daarbij zijn: verantwoordelijkheid van het management voor verzuimbegeleiding, gerichte zorg voor de individuele medewerker, medewerkers aanspreken op eigen verantwoordelijkheid (in het verzuimgesprek) en gestructureerde aandacht voor preventie en arbeidsomstandigheden.

In het kader daarvan is in 2008 een aantal maatregelen genomen.

De werkbeleving en werktevredenheid is complementair onderzocht op de risico-inventarisatie en –evaluatie en wel middels een separaat instrument; de InternetSpiegel/Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO). Doel van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de tevredenheid van de medewerkers over de verschillende aspecten van het werk. De resultaten van het onderzoek zijn op hoofdlijnen via Intranet bekend gemaakt. Nieuwe acties om te komen tot een verbeterplan per directie en op organisatieniveau zijn in gang gezet.

Psycho Sociale Arbeidsbelasting omvat factoren die stress kunnen veroorzaken, zoals agressie en geweld en ongewenst gedrag. Daarvoor zijn in 2008 de volgende beleidslijnen opgesteld:

- beleidslijn 'ongewenst gedrag'
- beleidslijn 'agressie en geweld in buitendienstfuncties'
- protocol en werkinstructie 'agressie en geweld in buitendienstfuncties'.

Er zijn trainingen "omgaan met agressie en geweld" georganiseerd voor de zogenaamde risicofuncties zoals buitendienstmedewerkers. Deze trainingen zullen periodiek worden herhaald.

In 2009 wordt het Provinciaal Agressie Registratiesysteem (PAR) in gebruik genomen waar medewerkers melding kunnen doen van agressie en geweld door derden. Training in het gebruik van dit instrument voor de personeelsfunctionarissen en arbocontactpersonen heeft in 2008 plaatsgevonden. Incidenten op

het gebied van intercollegiaal ongewenst gedrag kunnen vertrouwelijk worden gemeld bij vertrouwenspersonen. Er is een begeleidingscommissie 'ongewenst gedrag' samengesteld die de vertrouwenspersonen begeleidt.

Om te komen tot gestructureerde preventie op het gebied van beeldschermwerk is de beleidslijn 'Gezond Beeldschermwerk' geactualiseerd. Deze wordt nu vergezeld door een intranetsite Gezond Beeldschermwerk, deze zal in het eerste kwartaal van 2009 actief worden.

Digitale Risico-Inventarisatie & Evaluatie

De digitale Risico Inventarisatie zal in het eerste kwartaal 2009 binnen alle directies worden afgerond. De plannen van aanpak zijn binnen alle managementteams besproken. Uiteindelijk moeten conform de Arbowet de Plannen van Aanpak formeel worden getoetst door een gecertificeerd deskundige. Een aantal acties die vanuit de Risico Inventarisatie op concernniveau is geformuleerd, is in 2008 uitgevoerd. Er zijn trainingen "omgaan met fysieke belasting" georganiseerd voor medewerkers, die gezondheidsrisico's lopen ten gevolge van fysieke belasting tijdens hun werk. Deze trainingen zullen periodiek worden herhaald.

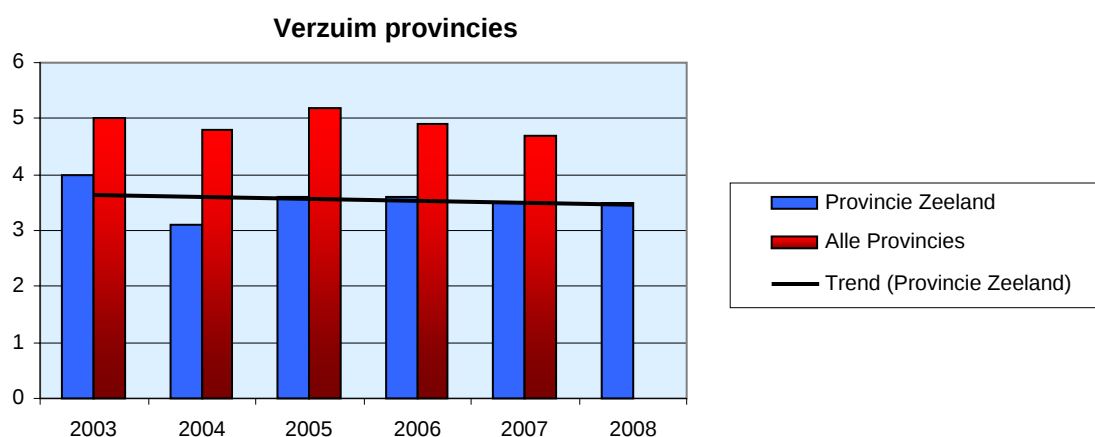
Voor buitendienstmedewerkers die tijdens hun werkzaamheden te maken krijgen met blootstelling aan virussen en bacteriën die ziekteverschijnselen zoals de ziekte van Lyme kunnen veroorzaken, zijn preventieve maatregelen genomen zoals het beschikbaar stellen van tekentangen en voorlichting en instructies voor het werken in de buitendienst in risicogebieden.

Er is ook gestart met het updaten van het gevaarlijke stoffen register. In 2009 worden afspraken gemaakt met de Arbo Unie en met Managementteams over een procedure voor alle directies.

In 2009 wordt de Arbocatalogus verbonden met het instrument Digitale RI&E. In deze catalogus komen adviezen/maatregelen/best practices aan de orde ter verbetering van de arbeidsomstandigheden.

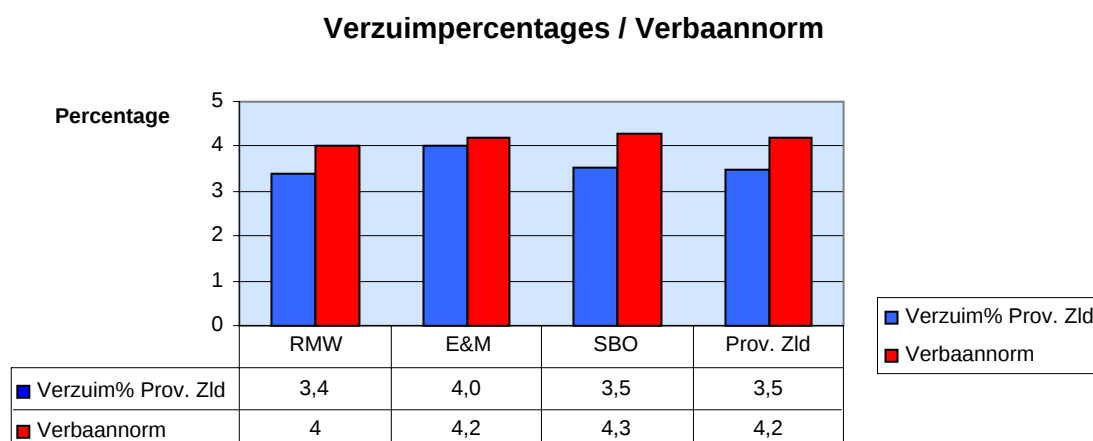
Verzuim

Het gemiddelde verzuim is ten opzichte van 2007 iets gezakt tot een percentage van 3,5. Hieronder geven wij de belangrijkste verzuimpercentages van de afgelopen 6 jaren weer. Het percentage van de gezamenlijke provincies was nog niet bekend bij verschijnen van dit verslag.

4.1.1 Verbaannorm

De Verbaannorm geeft een indicatie van het haalbare verzuimniveau in de organisatie, afgezet tegen het ingeschatte, haalbare verzuim in heel Nederland. De Verbaannorm maakt hiervoor gebruik van twee belangrijke variabelen: de leeftijd verdeeld in vijf klassen en het functieniveau verdeeld in vijf klassen. Om een betrouwbare norm te krijgen, moet de groep die wordt gemeten uit tenminste 50 personen bestaan. Hieronder vindt u een overzicht van de verzuimpercentages per directie en de Provincie in totaal, afgezet tegen de geldende Verbaannorm per groep.

Onder SBO vallen ook de medewerkers van de stafafdelingen, de statengriffie en de rekenkamer. In totaliteit blijft de organisatie ruim onder de Verbaannorm. We blijven echter aandacht houden voor verzuimbegeleiding en –preventie.

In onze provincie is het verzuimpercentage onder zowel vrouwen als mannen licht gedaald, onder vrouwen met 0,3% tot 3,9% en onder mannen met 0,2% tot 3%.

De gemiddelde verzuimduur bij mannen steeg met 1%, bij vrouwen daalde het echter met 1,4%. Het gemiddeld aantal verzuimmeldingen bleef voor vrouwen (1,9) en mannen (1,3) gelijk ten opzichte van 2007.

Bekijken we de verzuimduur bij de Provincie Zeeland over een wat langere periode, dan blijkt dat de gemiddelde verzuimduur zowel bij mannen als vrouwen ongeveer op een lijn is gebleven. De meldfrequentie⁶ in onze Provincie over dezelfde periode geeft ook een constant beeld. Voor mannen is sinds 2005 het aantal ziekmeldingen gelijk gebleven met een gemiddelde van 1,3 per jaar. Bij de vrouwen is het aantal meldingen vanaf 2006 hetzelfde gebleven, namelijk 1,9 per jaar.

4.2 Arbo en ICT

ICT basis opleidingen

In 2008 hebben een aantal medewerkers gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het volgen van een aantal ICT basisopleidingen, te weten introductie Windows, Word, Excel en Powerpoint. Daarnaast hebben de met ICT werkzaamheden belaste medewerkers de nodige vakgerichte ICT opleidingen gevolgd. Een aantal medewerkers heeft deelgenomen aan de leergang informatie-architectuur.

Programma E-dienstverlening

In 2008 zijn onder aansturing van het hiervoor ingeschakelde adviesbureau de provinciale ambities inzake E-dienstverlening nader uitgewerkt. Hierbij is tevens stil gestaan bij de meest wenselijke organisatorische opzet van de hierbij betrokken DIV eenheden. In het afgelopen jaar zijn de voorbereidingen gestart om de beheerorganisatie, vooruitlopend op de nieuwe organisatiestructuur, in 2009 in te richten. Daarnaast is onderzocht of een verregaande vorm van samenwerking op het gebied

⁶ Gemiddelde verzuimfrequentie 2007: sector provincies per fte: mannen 1,4 (Zld 1,3) en vrouwen 2 (Zld 1,9)

van TVC mogelijk is onder aansturing van de afdeling I&D. De uitkomst hiervan is positief en zal eveneens in 2009 haar beslag krijgen.

Voor de inrichting van de nieuwe DIV organisatiestructuur geldt als belangrijke randvoorwaarde dat de in gebruik zijnde DIV software de beoogde digitale werkwijze kan ondersteunen. Omdat hieraan wordt getwijfeld, is eind 2008 een marktverkenning gestart om te bezien of en zo ja welke alternatieve pakketten hieraan wel kunnen voldoen. De uitkomst van deze marktverkenning, die in het 1^e kwartaal van 2009 bekend zal zijn, is bepalend voor het moment waarop de nieuwe DIV organisatie van start kan gaan.

Beleidsrichtlijn beeldschermwerkplek

In 2008 is de huidige beleidsrichtlijn beeldschermwerkplek geëvalueerd. Onderdeel hiervan is de inrichting van de ICT voorzieningen, zoals PC/notebook, beeldschermgrootte en resolutie en andere. Op basis van nieuwe technologische ontwikkelingen is de beleidsrichtlijn aangepast. Deze zal naar verwachting in het 1^e kwartaal van 2009 worden vastgesteld.

Telewerken

In 2008 zijn een aantal technische ICT voorzieningen getroffen voor het beveiligd telewerken. Hierdoor is het mogelijk om bijvoorbeeld van thuis uit beveiligd in te kunnen loggen op het provinciale netwerk. In 2008 is deze mogelijkheid uitvoerig getest. Deze voorziening is vanaf het 2^e kwartaal 2009 provinciebreed onder voorwaarden beschikbaar voor die medewerkers die hiervoor in aanmerking komen.

4.3 Ongewenst gedrag op het werk

(Seksuele) intimidatie, pesten, agressie en geweld zijn vormen van ongewenst gedrag. Om dit ongewenste gedrag te voorkomen en te bestrijden kent onze organisatie een regeling "voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie, pesten, agressie en geweld op het werk". In 2008 zijn daarnaast de beleidslijnen "ongewenst gedrag" en "agressie en geweld in buitendienstfuncties" opgesteld. In het bijbehorende protocol en werkinstructie staat wat medewerkers en leidinggevenden kunnen doen als zij met agressie en geweld geconfronteerd worden.

Daarnaast zijn acht vertrouwenspersonen actief en heeft de Provincie een begeleidingscommissie en een klachtencommissie. De vertrouwenspersonen hebben ook dit jaar een training gevolgd om de vaardigheden op peil te houden. In de training lag de nadruk op de signaleringsfunctie van de vertrouwenspersoon.

De vertrouwenspersonen hebben in 2008 vijf nieuwe meldingen gehad. De klachtencommissie heeft geen officiële klachten ontvangen.

4.4 Bedrijfshulpverlening

Voor zowel de locatie Abdij als het Groene Woud zijn Bedrijfshulpverlening (BHV)-ploegen actief. Hun taak is ervoor zorg te dragen dat, in geval van nood de juiste actie wordt ondernomen. In 2008 hebben wij het in 2007 opgestelde, overkoepelende BHV-plan vastgesteld. In de Abdij hebben veel verhuizingen plaatsgehad in 2008, een aantal BHV-ers zijn daarom overgeplaatst naar een andere ploeg. Er is gekozen voor vier BHV-ploegen met daarnaast twee ondersteunende ploegen (algemeen en technisch). Daarnaast zijn twee interieurverzorgsters opgeleid, waardoor de hulpverlening ook buiten kantooruren is geregeld.

Uit een grote oefening in het Groene Woud zijn diverse verbeterpunten naar voren gekomen. De verbeterpunten zijn direct ingevoerd en zullen worden verwerkt in een nieuw BHV-plan dat in het 1^e kwartaal van 2009 in concept klaar moet zijn.

5. Medezeggenschap

5.1 Georganiseerd Overleg

De commissie voor georganiseerd overleg is in 2008 niet bijeen geweest.

5.2 Ondernemingsraad

Met de ondernemingsraad (OR) is dit jaar constructief overleg gevoerd over belangrijke ontwikkelingen. Naast de ondernemingsraad zijn er onderdeelcommissies per directie en een (advies)commissie Veiligheid, Gezondheid, Welzijn en Milieu (VGWM). De ondernemingsraad en de commissies hebben regelmatig contact om standpunten op elkaar af te stemmen en informatie uit te wisselen.

Overleg en vertegenwoordigingen

In 2008 heeft de OR 9 keer vergaderd en is er 8 maal een Overlegvergadering gehouden. De OR is vertegenwoordigd in de stuurgroep organisatieontwikkeling, de begeleidingscommissie ongewenste omgangsvormen, de stuurgroep Huisvesting, het landelijk overleg voor provinciale ondernemingsraden (PROVOR) en de begeleidingscommissie E-dienstverlening.

In 2008 is de OR na verkiezingen, in een nieuwe samenstelling officieel van start gegaan voor weer een periode van drie jaar. De raad is samengesteld uit zeven oude en zes nieuwe leden. In de loop van 2008 hebben twee leden zich teruggetrokken. Eén lid heeft een andere werkgever gevonden.

De OR heeft zich in 2008 onder andere met de volgende onderwerpen bezig gehouden:

- wijziging procedure werving en selectie voor een tijdelijke werknemer
- vervolg Quick Scan Digitalisering en centralisatie DIV/TVC
- koffievoorziening Abdijcomplex
- E-dienstverlening
- het medewerkerstevredenheidsonderzoek
- aanstellingskeuringen
- beleidslijnen agressie en geweld van derden jegens buitendienstmedewerkers
- jaarlijkse bonusronde van het gericht belonen

Voor 2009/2010 heeft de OR een eigen werkplan met eigen prioriteiten opgesteld, dit werkplan bevat als speerpunten van beleid:

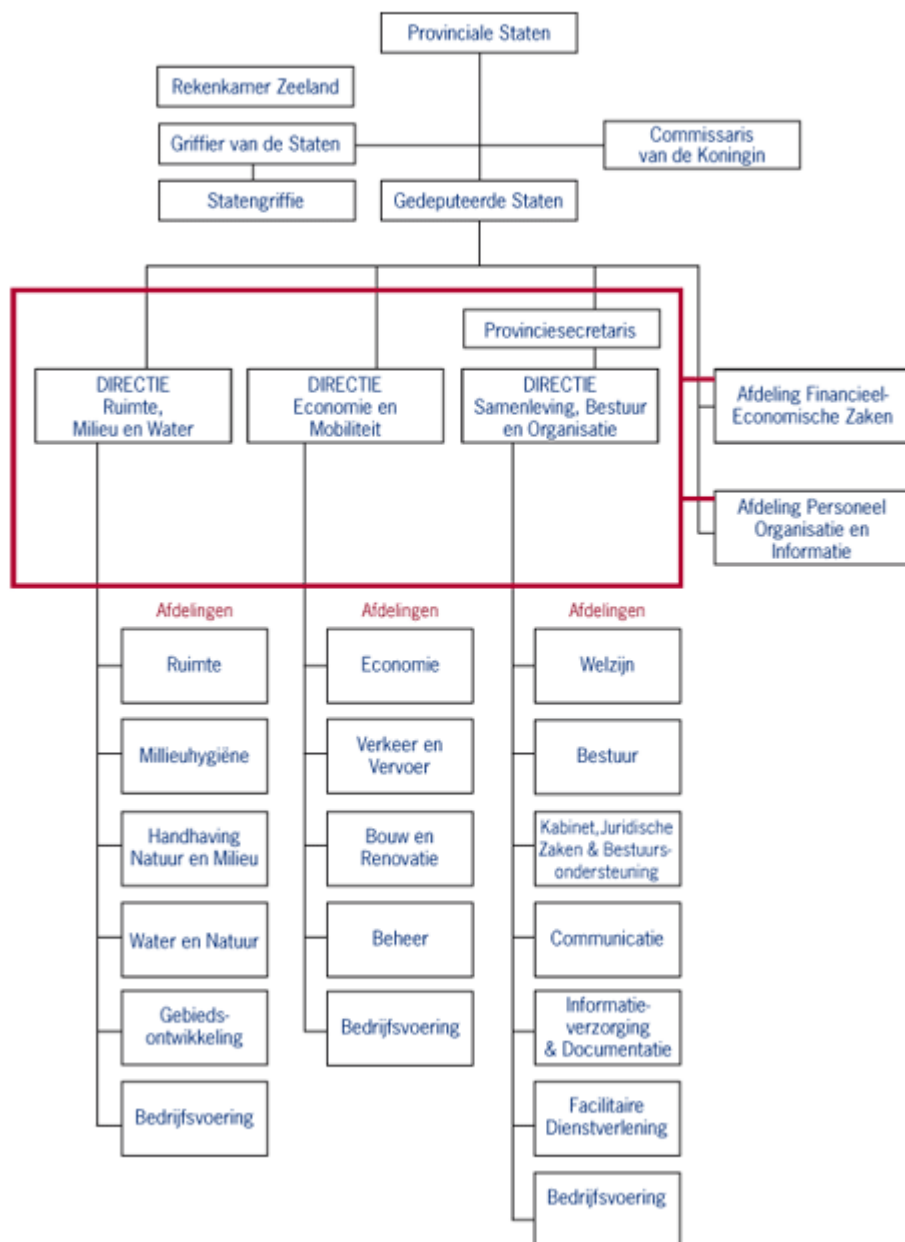
- organisatieontwikkeling/cultuurontwikkeling (mensen vormen de organisatie)
- individuele ontwikkeling (bewustwording van eigen mogelijkheden)
- leeftijdsbewust personeelsbeleid (hoe houden we iedereen gemotiveerd)

Andere aandachtspunten zijn beloningsbeleid/toekomst medezeggenschap en toekomst provincie.

5.2.1 Achterban

De OR informeerde de medewerkers via de informatiebulletins "wORdt vervolgd" en de verslagen van de vergaderingen. Agenda's, notulen en stukken zijn te raadplegen via het intranet.

6. Organisatieschema van de Provincie Zeeland

Jaarrekening

Jaarrekening 2008

Foto: Fotograaf Fotografia Privata

8. Jaarrekening

8.1 Rekening van baten en lasten

Rekening van baten en lasten 2008 (bedragen x €1000)

Totaal	Begroting 2008 oorspronkelijk	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
lasten	229.690	246.806	244.633	2.173
baten	-92.329	-97.292	-98.396	1.105
subtotaal programma's	137.361	149.514	146.237	3.277
saldo algemene dekkingsmiddelen	-131.365	-134.356	-132.982	-1.374
resultaat voor bestemming	5.995	15.157	13.253	1.904
toevoeging reserve	13.476	61.367	61.581	-214
onttrekking reserve	-24.386	-76.524	-76.891	367
resultaat na bestemming	-4.915	0	-2.057	2.057

Programma Sociaal beleid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	11.501	12.522	12.345	177
baten	-242	-237	-257	20
resultaat voor bestemming	11.259	12.285	12.088	197
toevoeging reserve	0	54	54	0
onttrekking reserve	0	-26	-26	0
resultaat na bestemming	11.259	12.313	12.116	197

Programma Jeugdzorg	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	22.264	29.544	28.748	796
baten	-21.789	-27.548	-27.032	-516
resultaat voor bestemming	475	1.996	1.716	280
toevoeging reserve	0	1.556	1.556	0
onttrekking reserve	0	-11	-11	0
resultaat na bestemming	475	3.541	3.261	280

Programma Cultuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	23.014	26.087	26.072	15
baten	-878	-1.777	-1.920	143
resultaat voor bestemming	22.136	24.310	24.152	158
toevoeging reserve	3.650	4.042	4.042	0
onttrekking reserve	-239	-744	-772	28
resultaat na bestemming	25.546	27.608	27.422	186

Programma Openbare orde en veiligheid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	4.660	1.870	2.268	-398
batens	0	0	-595	595
resultaat voor bestemming	4.660	1.870	1.673	197
toevoeging reserve	0	2.251	2.251	0
onttrekking reserve	-17	-393	-393	0
resultaat na bestemming	4.643	3.728	3.531	197

Programma Bestuur	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	10.141	12.474	11.472	1.002
batens	-72	-786	-1.084	297
resultaat voor bestemming	10.069	11.688	10.388	1.300
toevoeging reserve	0	634	634	0
onttrekking reserve	0	-990	-990	0
resultaat na bestemming	10.069	11.332	10.032	1.300

Programma Economie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	5.298	8.048	8.115	-67
batens	-24	-530	-1.683	1.153
resultaat voor bestemming	5.274	7.518	6.433	1.085
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-2.221	-2.221	0
resultaat na bestemming	5.274	5.297	4.212	1.085

Programma Toerisme en Recreatie	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	1.962	6.587	6.521	66
batens	-232	-4.898	-5.001	103
resultaat voor bestemming	1.730	1.689	1.520	169
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.730	1.689	1.520	169

Programma Landbouw en Visserij	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
lasten	1.641	2.425	4.140	-1.715
batens	0	-1.034	-2.526	1.492
resultaat voor bestemming	1.641	1.391	1.614	-223
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.641	1.391	1.614	-223

Programma Onderwijs	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	1.799	4.682	4.774	-92
baten	-25	-25	-25	0
resultaat voor bestemming	1.775	4.657	4.749	-92
toevoeging reserve	600	600	600	0
onttrekking reserve	0	0	0	0
resultaat na bestemming	2.375	5.257	5.349	-92

Programma Mobiliteit	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	57.871	64.381	63.643	738
baten	-23.556	-24.694	-24.756	62
resultaat voor bestemming	34.315	39.687	38.887	799
toevoeging reserve	9.180	24.515	24.728	-213
onttrekking reserve	-9.753	-14.194	-13.606	-588
resultaat na bestemming	33.743	50.008	50.009	-1

Programma Verkeersveiligheid	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	9.133	8.350	8.883	-533
baten	-5.491	-3.830	-3.931	101
resultaat voor bestemming	3.642	4.520	4.952	-432
toevoeging reserve	0	325	325	0
onttrekking reserve	0	-1.482	-1.482	0
resultaat na bestemming	3.642	3.363	3.795	-432

Programma Milieu	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	15.690	16.614	16.742	-128
baten	-3.074	-4.993	-4.777	-216
resultaat voor bestemming	12.617	11.621	11.965	-344
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-774	-774	0
resultaat na bestemming	12.617	10.847	11.191	-344

Programma Ruimtelijke omgeving	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	26.108	26.207	23.419	2.788
baten	-9.854	-13.380	-10.405	-2.975
resultaat voor bestemming	16.253	12.827	13.014	-187
toevoeging reserve	0	616	616	0
onttrekking reserve	0	-5.197	-5.197	0
resultaat na bestemming	16.253	8.246	8.433	-187

Programma Watermanagement	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	5.353	6.511	6.714	-203
baten	-202	-611	-1.055	444
resultaat voor bestemming	5.151	5.900	5.659	241
toevoeging reserve	0	331	331	0
onttrekking reserve	0	-763	-763	0
resultaat na bestemming	5.151	5.468	5.227	241

Programma Natuur en Landschap	Begroting oorspronkelijk	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
lasten	33.254	20.504	20.777	-273
baten	-26.888	-12.948	-13.349	401
resultaat voor bestemming	6.366	7.556	7.428	129
toevoeging reserve	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	-393	-1.322	928
resultaat na bestemming	6.366	7.163	6.106	1.057

8.2 Toelichting mutatie reserves per programma

	(bedragen x € 1.000)			
Programma Sociaal beleid	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		54	54	0
Totaal toevoeging	0	54	54	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-26	-26	0
Totaal onttrekking	0	-26	-26	0
Programma Jeugdzorg	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		1.556	1.556	0
Totaal toevoeging	0	1.556	1.556	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-11	-11	0
Totaal onttrekking	0	-11	-11	0
Programma Cultuur	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		42	42	0
Totaal toevoeging	0	42	42	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen	-40	-545	-545	0
Totaal onttrekking	-40	-545	-545	0
Dekkingsreserve verbouwing pand Schuytvlot				
Toevoeging				
Prioriteit begroting 2008 verbouwingskrediet	3.650	4.000	4.000	0
Totaal toevoeging	3.650	4.000	4.000	0
Dekkingsreserve verbouwing Zeeuws Museum				
Onttrekking				
Jaarlijkse afschrijving	-199	-199	-228	28
Totaal onttrekking	-199	-199	-228	28
Totaal toevoegingen Cultuur	3.650	4.042	4.042	0
Totaal onttrekkingen Cultuur	-239	-744	-772	28

Programma Openbare orde en Veiligheid	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		2.251	2.251	0
Totaal toevoeging	0	2.251	2.251	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen	-17	-393	-393	0
Totaal onttrekking	-17	-393	-393	0
Programma Bestuur	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		634	634	0
Totaal toevoeging	0	634	634	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-202	-202	0
Overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten		-788	-788	0
Totaal onttrekking	0	-990	-990	0
Programma Economie	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-764	-764	0
Hulp China en Birma		-800	-800	0
Overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten		-657	-657	0
Totaal onttrekking	0	-2.221	-2.221	0
Programma Onderwijs	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen	600	600	600	0
Totaal toevoeging	600	600	600	0
Programma Mobiliteit	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Infrastructuur				
Toevoeging				
Diverse budgetramingen MIZ over verschillende jaren	1.605	2.472	2.472	0
Verkoop wegensteunpunten		357	357	0
Totaal toevoeging	1.605	2.829	2.829	0
Onttrekking				
Diverse budgetramingen MIZ over verschillende jaren	-927	-2.762	-2.762	0
Onderhoud infrastructuur		-279	-279	0
Vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort		-1.235	-1.235	0
Totaal onttrekking	-927	-4.276	-4.276	0

Bestemmingsreserve tunnel Sluiskil				
Toevoeging				
Toevoeging, besluit naajaarsconferentie 2008		12.500	12.500	0
Prioriteit begroting 2008 tunnel Sluiskil	1.500	1.500	1.500	0
Overige wijzigingen			21	-21
Totaal toevoeging	1.500	14.000	14.021	-21
Onttrekking				
Overboeken budgettraming voorbereidingskrediet tunnel Sluiskil	-300	-300	-300	0
Verhoging voorbereidingskrediet tunnel Sluiskil		-173	-3	-170
Totaal onttrekking	-300	-473	-303	-170
Bestemmingsreserve WOV				
Toevoeging				
Overboeken kredieten naar 2009		70	143	-73
Jaarlijkse dotatie aan de bestemmingsreserve WOV	4.771	4.771	4.769	2
Dividend NV Westerscheldetunnel	1.304	1.605	1.605	0
Fast ferry		5	126	-121
Totaal toevoeging	6.075	6.451	6.643	-192
Onttrekking				
Provinciale bijdrage aan de NV Westerscheldetunnel	-2.850	-2.850	-2.900	50
Rentelasten participatie NV Westerscheldetunnel (m.i.v. 2009 wordt geen interne renteberekening meer toegenast)	-1.448	-1.448	-1.446	-2
Fast ferry	-4.227	-5.085	-4.619	-466
Totaal onttrekking	-8.525	-9.383	-8.965	-418
Dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort				
Toevoeging				
Vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort (Voorjaarsnota 2008)		1.235	1.236	-1
Totaal toevoeging	0	1.235	1.236	-1
Onttrekking				
Jaarlijkse afschrijving		-62	-62	0
Totaal onttrekking	0	-62	-62	0
Totaal toevoegingen Mobiliteit	9.180	24.515	24.729	-214
Totaal onttrekkingen Mobiliteit	-9.753	-14.194	-13.606	-588

Programma Verkeersveiligheid	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Vershil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		325	325	0
Totaal toevoeging	0	325	325	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-1.482	-1.482	0
Totaal onttrekking	0	-1.482	-1.482	0
Programma Milieu	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Vershil
Algemene reserve				
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-665	-665	0
Overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten		-109	-109	0
Totaal onttrekking	0	-774	-774	0
Programma Ruimtelijke omgeving	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Vershil
Algemene reserve				
Ruimtelijke Omgeving				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		616	616	0
Totaal toevoeging	0	616	616	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-2.153	-2.153	0
Overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten		-3.044	-3.044	0
Totaal onttrekking	0	-5.197	-5.197	0
Programma Watermanagement	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Vershil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen		331	331	0
Totaal toevoeging	0	331	331	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-763	-763	0
Totaal onttrekking	0	-763	-763	0
Programma Natuur en Landschap	Oorspronkelijk 2008	Begroting na wijziging 2008	Jaarrekening	Vershil
Algemene reserve				
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen		-333	-333	0
Totaal onttrekking	0	-333	-333	0
Bestemmingsreserve WOV				
Onttrekking				
Bijdrage kosten Sloebos uit 2007		-60	-989	928
Totaal onttrekking	0	-60	-989	928
Totaal onttrekkingen	0	-393	-1.322	928

Algemene dekkings- middelen en onvoorzien	Oorspronkelijk 2008	Geactualiseerd overzicht 2008	Jaarrekening	Verschil
Algemene reserve				
Toevoeging				
Overboeken budgetramingen	46	6.831	6.831	0
Overboeken saldo budgettaire ruimte naar 2009.		4.932	4.932	0
Bestemming rekeningresultaat 2007		14.427	14.427	0
Totaal toevoeging	46	26.190	26.190	0
Onttrekking				
Overboeken budgetramingen	-14.170	-22.197	-22.197	0
Eenmalige afroaming provinciaal vermogen door het Kabinet		-12.500	-12.500	0
Totaal onttrekking	-14.170	-34.697	-34.697	0
Dekkingsreserve				
Gistpoortgebouw				
Toevoeging				
Kosten bonte knaagkever.		119	119	0
Toevoeging onderhoud aan investerings		135	135	0
Totaal toevoeging	0	254	254	0
Onttrekking				
jaarlijkse afschrijving	-96	-101	-99	-2
Totaal onttrekking	-96	-101	-99	-2
Dekkingsreserve				
vervangende nieuwbouw				
Groene Woud				
Onttrekking				
Jaarlijkse afschrijving	-111	-111	-111	0
Totaal onttrekking	-111	-111	-111	0
Rekeningresultaat				
Onttrekking				
Overboeken rekeningresultaat 2007 naar Algemene reserve		-14.427	-14.427	0
Totaal onttrekking	0	-14.427	-14.427	0
Totaal toevoegingen				
Algemene dekkingsmiddelen	46	26.444	26.444	0
Totaal onttrekkingen				
Algemene dekkingsmiddelen	-14.378	-49.336	-49.334	-2
TOTAAL	Oorspronkelijk 2008	Geactualiseerd overzicht 2008	Jaarrekening	Verschil
Totaal toevoegingen				
reserves	13.476	61.367	61.581	-214
Totaal onttrekkingen				
reserves	-24.386	-76.524	-76.891	367

8.3 Financiële analyse

1. Resultaat

Het positief resultaat van de jaarrekening 2008 na bestemming bedraagt € 2,1 miljoen. Dit wordt resultaat na bestemming genoemd omdat vermeerderingen en verminderingen van de reserves volgens de voorschriften⁷ als bestemming van het resultaat moeten worden gepresenteerd. Het negatief resultaat voor bestemming bedraagt € 13,3 miljoen. Per saldo wordt € 15,3 miljoen van de programmalasten uit de reserves gedekt. Een gedetailleerd verloopoverzicht van de reserves is te vinden in de bijlage Verloop reserves en voorzieningen.

De opbouw van het resultaat voor en na bestemming wordt hieronder weergegeven. Vervolgens wordt ingegaan op de oorzaken van de verschillen tussen de begrote en bestede bedragen in de programma's. Het verschil op de financiering en algemene dekkingsmiddelen wordt eveneens toegelicht.

Resultaat voor bestemming (X 1.000) -/- € 13.253

Vermeerderingen in de loop van het boekjaar

Algemene reserve (excl. Saldo rekening 2007)	-/-€	35.428	
Egalisatiereserve Gistpoortgebouw	-/- €	254	
Egalisatiereserve Verbouwing brandweerkazerne	-/-€	4.000	
Egalisatiereserve wegsteunpunt Mauritsfort	-/- €	1.235	
Reserve Tunnel Sluiskil	-/-€	14.021	
Reserve WOV	-/- €	<u>6.643</u>	
Totaal toegevoegd aan reserves	-/- €		61.581

Verminderings in de loop van het boekjaar

Algemene reserve	€	66.134	
Reserve WOV	€	9.954	
Reserve Tunnel Sluiskil	€	303	
Egalisatiereserve Gistpoortgebouw			
Egalisatiereserve vervangende nieuwbouw Groene Woud	€	111	
Egalisatiereserve verbouwing Zeeuws museum	€	228	
Egalisatiereserve Gistpoort	€	99	
Egalisatiereserve wegsteunpunt Mauritsfort	€	<u>62</u>	
Totaal onttrokken aan reserves			€ 76.891
Saldo mutaties reserves			<u>€ 15.311</u>
Resultaat na bestemming			<u>€ 2.057</u>

⁷ Besluit begroting en verantwoording gemeentes en provincies

Analyse verschillen per programma (bedragen in € x 1000)

Programma		Begroting na wijziging	Besteed	Verschil tussen begroot en besteed	Overhead en apparaats- kosten	Verschil Materiële kosten en subsidies	In % be- groting na wijziging
1. Sociaal beleid	Lasten	12.522	12.345	177	-16	193	2%
	Baten	-237	-257	20	0	20	-8%
2. Jeugdzorg	Lasten	29.544	28.748	796	88	708	2%
	Baten	-27.548	-27.032	-516	0	-516	2%
3. Cultuur	Lasten	26.087	26.072	15	229	-214	-1%
	Baten	-1.777	-1.920	143	0	143	-8%
4. Openbare orde en Veiligheid	Lasten	1.870	2.268	-398	-152	-246	-13%
	Baten	0	-595	595	0	595	100%
5. Bestuur	Lasten	12.474	11.472	1.002	621	382	3%
	Baten	-786	-1.084	297	0	297	-38%
6. Economie	Lasten	8.048	8.115	-67	-63	-4	0%
	Baten	-530	-1.683	1.153	0	1.152	-217%
7. Toerisme en Recreatie	Lasten	6.587	6.521	66	-13	79	1%
	Baten	-4.898	-5.001	103	0	104	-2%
8. Landbouw en Visserij	Lasten	2.425	4.140	-1.715	-15	-1.700	-70%
	Baten	-1.034	-2.526	1.492	0	1.492	-144%
9. Onderwijs	Lasten	4.682	4.774	-92	-71	-21	0%
	Baten	-25	-25	0	0	0	0%
10. Mobiliteit	Lasten	64.381	63.643	738	599	139	0%
	Baten	-24.694	-24.756	62	0	62	0%
11. Verkeersveiligheid	Lasten	8.350	8.883	-533	-294	-239	-3%
	Baten	-3.830	-3.931	101	0	101	-3%
12. Milieu	Lasten	16.614	16.742	-128	-156	27	0%
	Baten	-4.993	-4.777	-216	0	-216	4%
13. Ruimtelijke omgeving	Lasten	26.207	23.419	2.788	-2	2.789	11%
	Baten	-13.380	-10.405	-2.975	0	-2.974	22%
14. Watermanagement	Lasten	6.511	6.714	-203	-127	-77	-1%
	Baten	-611	-1.055	444	0	444	-73%
15. Natuur en Landschap	Lasten	20.504	20.777	-273	-303	31	0%
	Baten	-12.948	-13.349	401	0	401	-3%
subtotaal Lasten		246.806	244.633	2.173	325	1.848	1%
subtotaal Baten		-97.292	-98.396	1.104	0	1.104	-1%
Subtotaal programma's		149.514	146.237	3.277	-325	2.952	2 %
Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten	13.429	11.326	2.103	0	2.103	16%
	Baten	-147.785	-144.308	-3.477	0	-3.477	2%
Ondersteuning	Lasten	0	0	0	125	-125	
Personeelslasten	Lasten	0	0	0	0	0	
subtotaal alg dekkingsmiddelen		-134.356	-132.982	-1.374	0	-1.374	1%
subtotaal Lasten		260.235	255.958	4.277	-451	3.826	
subtotaal Baten		-245.078	-242.705	-2.373	0	-2.373	
Saldo voor bestemming		15.157	13.253	1.904	-451	1.453	
Mutatie reserves	Lasten	61.367	61.581	-214	0	-214	
	Baten	-76.524	-76.891	367	0	367	
Saldo na bestemming		0	-2.057	2.057	-451	1.606	

2. Analyse

2.1 Inleiding

In voorgaand overzicht (analyse verschillen per programma) zijn de verschillen tussen begrote en bestede bedragen per programma inzichtelijk gemaakt. De cijfers in het overzicht bestaan per programma uit drie basisgegevens en een detaillering van de verschillen. Een toelichting op de kosten van de ondersteuning is opgenomen in de bedrijfsvoeringsparagraaf.

Basisgegevens

1. De begrote lasten en baten, dit betreffen de bedragen van de begroting na wijziging
2. De bestede lasten en baten
3. Het verschil tussen begrote en bestede lasten en baten.

Detaillering van de verschillen

De detaillering van de verschillen bestaat uit twee items. Deze opsplitsing maakt het gemakkelijker om de verschillen nader te analyseren.

1. De overhead- en apparaatskosten
Dit punt bestaat uit de salariskosten en de kosten die aan de programma's zijn toegerekend voor de kosten van de ondersteuning. Bij punt 2.2 wordt de gevolgde systematiek uitgelegd.
2. Een nader te analyseren bedrag
Dit bedrag bestaat uit materiele kosten en/of subsidiebedragen. In de laatste kolom van het overzicht "analyse per programma" wordt het nader te analyseren bedrag weergegeven in een percentage van het begrote bedrag na wijziging. Overschrijdingen moeten worden toegelicht om aan de begrotingsrechtmatigheid te voldoen.
Onder punt 3 worden ook de mutaties op de reserves weergegeven en krijgt u een toelichting op de nader te analyseren verschillen in de algemene dekkingsmiddelen.

Hieronder volgt een nadere toelichting op de items.

2.2 Overhead- en apparaatskosten

Apparaatskosten zijn salariskosten. De overheadkosten zijn de kosten van de ondersteuning.

Toelichting op de apparaatskosten

De realisatie van de programma's uit de programmaverantwoording en de uitvoering van de ondersteuning worden mede gerealiseerd door de inzet van de provinciale ambtenaren. Daarom worden de salariskosten toegerekend aan de programma's en de ondersteuning. Om de ureninzet te kunnen prioriteren en toe te rekenen aan de juiste programma's wordt door iedere ambtenaar dagelijks een sluitende urenverantwoording bijgehouden. In totaliteit bedroeg de salarislust in 2008

€ 41,38 miljoen. Voor de toerekening wordt per afdeling een afdelingsuurtarief bepaald. De gerealiseerde uren van de afdelingen op programma's en voor ondersteuning worden vermenigvuldigd met de afdelingsuurtarieven. Deze werkwijze is op identieke wijze toegepast voor de begrotingscijfers waarbij de begrote salarislust en de geplande uren de uitgangspunten waren. Er wordt dus gerekend met een begroot afdelingsuurtarief in de begroting en een werkelijk afdelingsuurtarief in de jaarrekening. Het toepassen van deze werkwijze heeft als voordeel dat zowel de begrote als de werkelijke salarislust volledig aan de programma's kunnen worden toegerekend en dit geeft dus een redelijk betrouwbaar beeld van de kosten.

Het totaal van niet bestede apparaatskosten ten opzichte van de begroting bedraagt € 0,32 miljoen. De oorzaak van dit overschot is in hoofdzaak dat vacatures niet onmiddellijk ingevuld zijn.

Tevens zijn er vacatures ingevuld waarvan de vertrekkende werknemers hoger ingeschaald waren als de nieuwe werknemers.

Om de administratieve lasten te verminderen is in 2008 besloten om vanaf begrotingsjaar 2009 een aantal categorieën ambtenaren vrij te stellen van urenverantwoording. De gerealiseerde uren worden voor deze ambtenaren dan afgeleid van de geplande uren.

Toelichting op de overheadkosten

De overheadkosten betreffen zowel de materiële als personele kosten voor de ondersteuning. Een toelichting op de ondersteuningskosten is te vinden in de bedrijfsvoeringsparagraaf. Het totaalbedrag voor de kosten van ondersteuning bedroeg per saldo € 30,54 miljoen, dit was € 0,13 miljoen minder dan geraamd. Dit is een geringe afwijking die voornamelijk toe te schrijven is aan meer baten dan geraamd. Het betreft voornamelijk terugontvangen ziekengelden en bijdragen voor een gedetacheerde medewerker die op de ondersteuning is bijgeboekt. Ondersteuning is nodig voor het realiseren van alle programma's. Om deze kosten te verdelen en toe te rekenen aan de programma's is als de basis de omvang van de apparaatskosten per programma gebruikt.

Toelichting op de verschillen tussen begrote en bestede apparaats- en overheadkosten in de programma's

Het verschil tussen geraamde en bestede apparaats- en overheadkosten in de programma's bedraagt totaal € 0,325 miljoen. De toegepaste werkwijze voor het toerekenen van apparaats- en overheadkosten waarbij wordt gerekend met een begroot afdelingsuurtarief en een werkelijk afdelingsuurtarief heeft als nadeel dat over- en of onderschrijdingen in geld niet altijd worden veroorzaakt door meer of minder bestede uren dan geplande uren want een afdelingstarief is grof en als er bijvoorbeeld door ziekte of "bijzonder" verlof minder uren zijn gerealiseerd op programma's of ondersteuning zijn de afdelingsuurtarieven in de jaarrekening hoger dan in de begroting. Deze oorzaken van afwijkingen zijn buiten beschouwing gelaten in deze analyse.

De verklaringen voor verschillen tussen begrote en bestede lasten voor apparaats- en overheadkosten die daadwerkelijk zijn veroorzaakt zijn door meer of minder inzet zijn:

- Programma 2 Jeugdzorg: De apparaatskosten en de overheadkosten in verband met het programma Jeugdzorg zijn circa € 0,09 miljoen lager dan geraamd. Eén van de oorzaken hiervan is dat gerealiseerde uren ad circa € 0,04 miljoen zijn verantwoord binnen het programma Sociaal beleid (er zijn meer uren besteed aan preventief jeugdbeleid). Ook zijn gerealiseerde uren jeugdzorg ad circa € 0,04 verantwoord binnen de algemene ondersteuning.
- Programma 4 Openbare orde en Veiligheid: Binnen dit programma zijn meer uren besteed dan gepland voor de projecten watersnood aanpak veiligheidsregio Zeeland (Wave), meerjarenprogramma externe veiligheid en maritieme veiligheid. Daardoor ontstaat een overschrijding van € 0,15 miljoen.
- Programma 5 Bestuur: De onderschrijding van ruim € 0,62 miljoen op dit programma is voornamelijk veroorzaakt doordat de medewerkers van de Statengriffie hun uren op projecten hebben verantwoord in andere programma's terwijl de planning op het programma Bestuur is gedaan.
- Programma 9 Onderwijs: De voornaamste oorzaak van het verschil tussen begrote en gerealiseerde lasten is de overschrijding van € 0,07 miljoen op de apparaatskosten en overheadkosten. In 2008 zijn er meer uren dan gepland gerealiseerd t.b.v. het hoger onderwijs. Dit is te verklaren door de extra inzet ten behoeve van de dossiers Hogeschool Zeeland en Roosevelt Academy.
- Programma 10 Mobiliteit en programma 11 Verkeersveiligheid: Het verschil bij de lasten wordt deels veroorzaakt door minder apparaatskosten en overheadkosten dan geraamd, deze uren zijn voornamelijk ingezet voor programma Verkeersveiligheid. De in programma Mobiliteit op wegenbouwprojecten algemeen geplande

uren worden bij de realisatie verantwoord op de specifieke projecten, die en in programma Mobiliteit en in het programma Verkeersveiligheid worden verantwoord, zoals N257 aansluiting Philipsdam (€ 102.000), N255-N256 rotonde (€ 93.000). N673 rotonde Nishoek (€ 52.000), maatregelen landbouwverkeer (€ 66.000).

- Programma 12 Milieu: In het kader van de bodemsanering zijn in de begroting de salariskosten opgenomen voor € 0,20 miljoen terwijl deze werkelijk € 0,25 miljoen bedroegen. Hierdoor is een overschrijding ontstaan van € 0,05 miljoen.
- Programma 14 Watermanagement: De oorzaak van de overschrijding van € 0,13 miljoen is voornamelijk toe te rekenen aan de extra uren die zijn besteed voor het vormgeven en uitvoeren van de EU kaderrichtlijn water.

2.3 Nader te analyseren bedrag

In het overzicht analyse verschillen per programma resteert dan nog een kolom waarin nader te analyseren verschillen staan die betrekking hebben op materiële uitgaven, ontvangsten, subsidies en doeluitkeringen. Om dit verschil van € 1,4 miljoen nader te analyseren is hieronder een overzicht opgesteld waarin duidelijk wordt aangegeven op welke programma's de grootste verschillen zitten tussen begrote en bestede lasten en baten. De verschillen op de algemene dekkingsmiddelen en in de mutaties van reserves worden ook nader toegelicht.

Overzicht meer of minder baten en lasten per programma (bedragen X € 1 miljoen)

Programma	Lasten		Baten		Verschil	Mutaties reserves	Saldo
	Minder	Meer	Minder	Meer			
1. Sociaal beleid	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2		0,2
2. Jeugdzorg	0,7	0,0	0,5	0,0	0,2		0,2
3. Cultuur	0,0	0,2	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,0
4. Openbare orde en Veiligheid	0,0	0,3	0,0	0,6	0,3		0,3
5. Bestuur	0,4	0,0	0,0	0,3	0,7		0,7
6. Economie	0,0	0,0	0,0	1,2	1,1		1,1
7. Toerisme en Recreatie	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2		0,2
8. Landbouw en Visserij	0,0	1,7	0,0	1,5	-0,2		-0,2
9. Onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
10. Mobiliteit	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	-0,8	-0,6
11. Verkeersveiligheid	0,0	0,2	0,0	0,1	-0,1		-0,1
12. Milieu	0,0	0,0	0,2	0,0	-0,2		-0,2
13. Ruimtelijke omgeving	2,8	0,0	3,0	0,0	-0,2		-0,2
14. Watermanagement	0,0	0,1	0,0	0,5	0,4		0,4
15. Natuur en Landschap	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,9	1,3
0. Algemene Dekkingsmiddelen	2,1	0,0	3,5	0,0	-1,4	0,0	-1,4
Ondersteuning					-0,1		-0,1
Totaal	6,5	2,5	7,2	4,8	1,4	0,2	1,6

Programma 1. Sociaal beleid

0,2 miljoen minder lasten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,12 integraal jeugdbeleid

€ 0,05 huur achter de houttuinen

€ 0,01 -/- overig

€ 0,16 Totaal

Er zijn voor dit verschil twee grote posten aan te wijzen. Ten eerste is er voor integraal jeugdbeleid een bedrag van € 0,12 miljoen niet uitgegeven. Ten tweede worden op dit programma de lasten en

huuropbrengsten verantwoord van het gebouw Achter de Houttuinen. De reden daarvan is dat het gebouw van de provincie wordt verhuurd aan de Stichting Scoop. Aan onderhoud van het gebouw is in 2008 een bedrag van € 0,05 miljoen minder uitgegeven dan geraamd. In de raming was geld gereserveerd voor werkzaamheden aan de elektrische installatie en de lift. Wegens het ontbreken van personele capaciteit voor de voorbereiding zijn de werkzaamheden voor de lift doorgeschoven naar 2009 en voor de vervanging van de elektrische installatie naar 2010.

Programma 2. Jeugdzorg

€ 0,7 miljoen minder lasten

€ 0,5 miljoen minder baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,22 preventief jeugd beleid

€ 0,49 jeugdzorg

€ 0,71 Totaal

Voor programmakosten preventief jeugd beleid is een bedrag van circa € 0,21 miljoen minder gerealiseerd dan begroot. Een deel van de verleende subsidies voor projecten op dit beleidsterrein moest op grond van het boekhoudstelsel dat de provincie volgt (baten en lasten) worden verantwoord ten laste van het begrotingsjaar 2009. De prestaties vinden plaats in dat begrotingsjaar.

In het kader van de wet op de jeugdzorg zijn in 2008 voor een bedrag van € 0,49 miljoen minder uitkeringen verstrekt dan geraamd. Omdat dit niet bestede middelen betreffen die verstrekt zijn door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is dit geld op de balans opgenomen zodat ze in 2009 kunnen worden ingezet. Daardoor ontstaan zowel aan de baten als de lastenzijde een verschil van € 0,49 miljoen.

Programma 3. Cultuur

€ 0,2 miljoen meer lasten

€ 0,1 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,26-/- Europese projecten

€ 0,06 archeologie

€ 0,01-/- overig

€ 0,21-/- Totaal

De Europese projecten Maritiem Erfgoed I, Maritiem Erfgoed II en Regionale Televisie Scheldemonnd zijn afgewikkeld in boekjaar 2008. Als gevolg hiervan zijn zowel bij de lasten als bij de baten verschillen. Aan de lastenkant is er voor deze projecten € 0,26 miljoen meer verantwoord dan geraamd. Ook de declaraties voor deze verantwoording die worden ingediend bij Europa zijn verantwoord aan de batenzijde van dit programma. Vandaar dat er € 0,16 miljoen meer opbrengsten worden getoond dan geraamd.

Daarnaast zijn de geraamde middelen voor archeologie niet volledig besteed. Er is per saldo een bedrag over van € 0,06 miljoen. Een deel van de niet bestede middelen is in 2008 aangewend ter dekking van niet geraamde extra uitgaven op het terrein van de kwaliteitsimpuls cultureel erfgoed.

Programma 4 Openbare orde en veiligheid

€ 0,3 miljoen meer lasten

€ 0,6 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,04-/- veiligheidsplan havens

€ 0,20-/- project Chain of safety

€ 0,01-/- overig

€ 0,25-/- Totaal

Baten (bedragen in miljoenen)	
€ 0,20	europese interreg projecten
€ 0,08	veiligheidsplan havens
€ 0,08	project AWARE
€ 0,22	project Chain of safety
<u>€ 0,02</u>	<u>Overig</u>
€ 0,60	Totaal

De afgelopen jaren heeft de Provincie Zeeland deelgenomen aan een aantal Europese Interreg-projecten. Dit soort projecten hebben een looptijd van meerdere jaren waarbij de uitgaven vooruitbetaald worden en de subsidie achteraf wordt uitbetaald. Dit heeft ertoe geleid er in begrotingsjaar 2008 een meeropbrengst van € 0,2 miljoen was. Gerekend over de meerjarige looptijd van de projecten is er geen verschil tussen de begrote inkomsten en uitgaven.

In het jaar 2007 is het project Veiligheidsplan havens afgerond. In 2008 heeft een groot deel van de financiële afwikkeling plaats gevonden. De overschrijding bedroeg € 0,04 miljoen, daartegenover staat aan de batenkant in dit boekjaar een meeropbrengst van € 0,08 miljoen.

Tevens heeft dit jaar de eindafrekening van het Interregproject AWARE plaats gevonden. Voor dit project werd een bijdrage ontvangen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De verantwoording van de eindafrekening in 2008 zorgde voor een batig saldo van € 0,08 miljoen.

In 2008 is de eindrapportage van het Interregproject Chain of Safety verzonden naar het Interreg secretariaat. Dit betekent dat het project in boekjaar 2008 is geboekt. Verwacht wordt dat in 2009 de eindrapportage wordt goedgekeurd en vervolgens de subsidie aan de provincie wordt uitbetaald. Zowel de baten als de lasten waren hoger dan geraamd, respectievelijk € 0,22 miljoen en € 0,20 miljoen.

Programma 5 Bestuur

€ 0,4 miljoen minder lasten
€ 0,3 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)	
€ 0,06	rekenkamer Zeeland
€ 0,16	project Interreg IIIA
<u>€ 0,16</u>	<u>overig</u>
€ 0,38	Totaal

In 2008 is het Interreg IIIA Programma, Grensregio Vlaanderen-Nederland, subprogramma Euregio Scheldemond afgesloten. De definitieve financiële en inhoudelijke afwikkeling van dit programma zal in 2009 plaatsvinden. Er resteerde € 0,05 miljoen en in de loop van dit project zijn rentemiddelen toegevoegd als co-financieringsmiddelen. Nu het project wordt afgesloten blijken deze middelen (€ 0,11 miljoen) niet meer nodig te zijn. Totaal € 0,16 miljoen.

De provincie verzorgt binnen het programma Bestuur de boekhouding van de Rekenkamer Zeeland. Aan het eind van 2008 resteerde nog € 0,06 miljoen. De post fungeert als egalisatierekening. Voorgesteld zal worden om bij de bestemming van het saldo van de jaarrekening dit bedrag over te hevelen naar begrotingsjaar 2009.

Er resteerden nog diverse wat kleinere posten voor in totaal € 0,16 miljoen. Om daar enige posten uit te lichten gaat het om het provinciehuis in Brussel, waarvoor € 0,03 miljoen niet is besteed, Koninklijke bezoeken waarvoor € 0,03 miljoen niet uitgegeven en voor de inforubriek Abdijnieuws en het budget voor samenwerking met de drie zuidelijke provincies. Daarvoor resteren eveneens bedragen van € 0,03 miljoen.

Het verschil aan de batenzijde ad € 0,3 miljoen wordt voor het overgrote deel verklaard door het project Time 2C. De lasten van dit project zijn in voorgaande boekjaren verantwoord. In 2008 is de Europese subsidie voor dit project ontvangen voor een bedrag van € 0,26 miljoen. Dit was niet in de begroting opgenomen en veroorzaakt dus een verschil. De definitieve financiële afwikkeling van dit project zal in 2009 plaatsvinden.

Programma 6 Economie

€ 1,2 miljoen meer baten

Hoewel de lasten geen noemenswaardig verschil laat zien in het overzicht analyse verschillen per programma, zijn er in de onderliggende budgetten wel zaken te melden.

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 1,17/- nog door te betalen Tipp subsidies aan deelnemers

€ 0,54 Tipp provinciale cofinanciering

€ 0,19 pseb economie(ontwikkefunctie)

€ 0,38 cofinanciering Pieken in de Delta

€ 0,06 overig

€ 0,00 Totaal

Er zijn in 2008 Tipp-subsidies geboekt conform de verwachte eindafrekening. In de begroting was rekening gehouden met een cofinancieringsbedrag dat € 0,54 miljoen hoger was maar van de acht projecten zijn er vier nog niet volledig gerealiseerd op de einddatum van de Tipp-subsidieregeling. Dat komt omdat de investeringen van drie van deze projecten bijvoorbeeld door planologische procedures buiten de einddatum van de Tipp-regeling vallen. Het project bedrijventerrein Edisonweg werd niet voor de einddatum gerealiseerd in verband met de relatie met de planvorming voor de Kenniswerf. Als het bedrag van de eindafrekening daadwerkelijk wordt ontvangen, wordt dit doorbetaald aan deelnemers van de regeling. Daardoor ontstaat er op dit programma nu een negatief verschil aan de lastenzijde en eveneens een verschil aan de batenzijde van € 1,17 miljoen.

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan (PSEB) strekt zich uit over programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. De onderschrijding met € 0,19 miljoen op dit programma is ontstaan doordat met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008. Daarbij lag het accent vooral op recreatie/toerisme en landbouw en visserij.

Voor de cofinanciering Pieken in de Delta is in de periode 2008-2010 een jaarbudget van € 1,15 miljoen beschikbaar. Van het budget dat in de begroting van 2008 was opgenomen blijft € 0,38 miljoen over. Dit bedrag is noodzakelijk om meerjarige projecten te dekken waarvoor al wel een beschikking is afgegeven. Bij de controle van de jaarrekening is ontdekt dat dit bedrag onjuist in de begroting was verwerkt. Bij het bestemmen van het jaarrekeningsaldo zal worden voorgesteld om dit bedrag op te nemen in de meerjarenbegroting.

Programma 7 Toerisme en Recreatie

€ 0,1 miljoen minder lasten

€ 0,1 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,05 diverse projecten

€ 0,03 overig

€ 0,08 Totaal

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 0,12 Europese interreg projecten

€ 0,02/- overig

€ 0,10 Totaal

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan strekt zich uit over programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. Met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008 zodat het oorspronkelijk budget van € 0,27 miljoen via begrotingswijziging werd verhoogd naar € 0,43 miljoen. De onderschrijding van € 0,05 miljoen op dit programma wordt verklaard met een aantal projecten (zoals bijdrage in overheadkosten interreg IV

project Transcoast), waarvan de verplichtingen niet als een besteding in 2008 kunnen worden verantwoord omdat de werkzaamheden of de uitvoering niet in 2008 plaatsvonden.

Het verschil bij de baten betreft € 0,12 miljoen voor nog met de partners van het project Maya af te rekenen bijdrage in de overheadkosten. In verband met de einddatum van het project moeten de lasten en baten in 2008 worden verantwoord.

Programma 8 Landbouw en Visserij

€ 1,7 miljoen meer lasten

€ 1,5 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 1,49/- europees project Leader+

€ 0,21/- pseb uitvoering landbouw en visserij

€ 1,70/- Totaal

In 2008 is totaal voor € 2,58 miljoen aan projecten gerealiseerd, in het kader van het project Leader+, waarvan nog € 1,49 miljoen aan subsidie moet worden afgerekend. Dit betreft circa 30 projecten. Enkele voorbeelden daarvan zijn: 2e fase Haestinga (€ 76.500), Verhalen in het land (€ 47.097), Vissteigers voor mindervaliden (€ 68.000), duiklocaties Grevelingen (€ 135.000), speelkwartier 2e fase/De Ontmoeting (€ 135.000), Ontmoetingsplein (€ 107.572).

Aan de batenzijde is dit bedrag (€ 1,49 miljoen) als nog te ontvangen bedrag geboekt. Dit bedrag moet nog worden doorbetaald aan de deelnemers van het Europese project. In verband met de einddatum moeten de lasten en baten in 2008 worden verantwoord. De doelstelling ruimte voor bedrijvigheid is gehaald.

De uitvoering van het Provinciaal Sociaal Economisch beleidsplan strekt zich uit over programma 6 Economie, 7 Toerisme en Recreatie en 8 Landbouw en Visserij. De overschrijding op dit programma van € 0,21 miljoen wordt verklaard doordat met acties/activiteiten voortvloeiend uit het PSEB werd ingespeeld op de actualiteit in 2008. Daarbij lag het accent vooral op landbouw en visserij en recreatie/toerisme.

Programma 10 Mobiliteit

€ 0,1 miljoen minder lasten

€ 0,1 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,28/- tekort budget renovatie wegen

€ 0,11 N288 herinrichting Middelburg-Koudekerke

€ 0,34 budget BDU Verkeer en vervoer tbv Openbaar Vervoer

€ 0,03/- overig

€ 0,14 totaal

Het budget renovatie wegen is met € 0,28 miljoen overschreden. Voor deze overschrijding wordt bij vaststelling van de jaarrekening voorgesteld om dit te dekken uit het budget van 2009.

Het verschil kan verder worden toegelicht doordat voor het project N288 herinrichting Middelburg-Koudekerke in 2008 € 0,11 miljoen niet werd besteed. Opdrachtverlening voor uit te voeren werkzaamheden moet nog plaatshebben en verder kunnen een aantal aangegane verplichtingen niet geheel als besteding in 2008 worden verantwoord omdat de werkzaamheden in 2009 worden uitgevoerd.

Van het verschil is € 0,34 miljoen een overschrijding op BDU-budgetten ten behoeve van openbaar vervoer. Enerzijds is er een overschrijding van € 0,64 miljoen voor bijdragen ihkv Halteplan Provincie Zeeland. Doordat de planvorming in 2008 is uitgelopen start de uitvoering in 2009 zodra de subsidieregeling is vastgesteld. Anderzijds is er een overschrijding van € 0,29 miljoen, als gevolg van afrekeningen (€ 0,25 miljoen) over 2007 op de bijdrage Openbaar Vervoer en het Collectief vraagafhankelijk vervoer (€ 0,03 miljoen). Ook is er een overschrijding van € 0,01 miljoen bij concessiebeheer, dit betreft een onderzoek scholierenvervoer.

Programma 11 Verkeersveiligheid

€ 0,2 miljoen meer lasten

€ 0,1 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,22/- infrastructuur N255-N256

€ 0,02/- overig

€ 0,24/- totaal

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 0,16 duurzame verkeersveiligheid West Zeeuws-Vlaanderen

€ 0,06/- fietspad H.H. Dowweg

€ 0,10 Totaal

Het verschil kan worden toegelicht met de overschrijding van het infrastructuurproject N255-N256 rotonde (€ 0,22 miljoen) op Noord-Beveland; dit project werd eerder uitgevoerd dan gepland.

Bij de baten betreft het verschil € 0,16 miljoen bijdragen van derden ten behoeve van de in 2008 uitgevoerde werkzaamheden voor het project Duurzame Verkeersveiligheid West Zeeuws-Vlaanderen.

Daarnaast zijn er minder baten € 0,06 miljoen dit betreft niet-besteed bdu-budget ten behoeve van het infrastructuurproject fietspad H.H. Dowweg. Het project is grotendeels gerealiseerd in 2008. In 2009 zal dit bedrag worden besteed in verband met afronding van de werkzaamheden.

Programma 12 Milieu

€ 0,2 miljoen minder baten

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 0,12 programma PIOB

€ 0,02 externe veiligheid

€ 0,07 bodemsanering

€ 0,01 overig

€ 0,22 Totaal

Het Programma Intensivering Ondersteuning Bevoegd gezag (PIOB) is door het ministerie van VROM stopgezet. Hierdoor zijn in 2008 geen ontvangsten binnengekomen terwijl deze nog wel in de begroting opgenomen waren (€ 0,12 miljoen). Dit komt doordat er geen werkzaamheden zijn verricht voor het PIOB.

Doordat de salarissen voor het meerjarenprogramma Externe Veiligheid worden geboekt op het programma Openbare orde en veiligheid ontstaat er een verschil van € 0,2 miljoen aan de batenkant. Deze salarissen zijn verantwoord op programma Openbare orde en veiligheid en worden op dit programma gedekt uit bijdragen van derden.

In november 2008 is een incidentele particuliere bijdrage van een bodemsanering ontvangen van € 0,07 miljoen. Dit bedrag is binnengekomen nadat de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 was doorgevoerd en is daarom niet meegenomen in de raming.

Programma 13 Ruimtelijke omgeving

€ 2,8 miljoen minder lasten

€ 3,0 miljoen minder baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 3,51 glastuinbouw kanaalzone

€ 0,96/- fysieke leefomgeving

€ 0,24 overig

€ 2,79 totaal

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 3,56/- ILG subsidie

€ 0,80 SGB regeling

€ 0,22/- overig

€ 2,98/- Totaal

In de begroting van 2008 is een bedrag van circa € 3,5 miljoen aan zowel baten als lasten opgenomen voor de realisatie van minimaal 250 ha plangebied glastuinbouw in de Kanaalzone ten zuiden van Terneuzen. De ILG-subsidie is in 2008 beschikt aan Zeeland Seaports maar hiervoor zijn in 2008 nog geen werkzaamheden verricht waardoor € 3,51 miljoen niet in 2008 verantwoord kunnen worden. Om dezelfde reden zijn ook baten van € 3,56 miljoen niet geboekt in 2008.

Er is binnen dit programma een bedrag overschreden van € 0,96 miljoen voor meerjarige projecten in de fysieke leefomgeving. Dit betreft een bijdrage aan de gemeente Tholen voor ontwikkeling van het bedrijventerrein Tholen-Noord. De dekking van dit bedrag is geraamd in begrotingsjaar 2009. Bij het definitief vaststellen van het jaarrekeningsaldo 2008 wordt voorgesteld om dit bedrag aan het rekeningsaldo 2008 toe te voegen.

Nadat de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 heeft plaatsgevonden zijn, op basis van een beschikking van het ministerie van LNV en de Dienst Landelijk gebied nog bedragen tot € 0,80 miljoen ontvangen voor de SGB-regeling. Deze zijn niet meegenomen in de raming er is een verschil ontstaan tussen de raming en de realisatie. In 2009 het resterend deel van het geormerkte bedrag geraamd en ingezet worden op dit programma.

Programma 14 Watermanagement

€ 0,1 miljoen meer lasten

€ 0,5 miljoen meer baten

Lasten (bedragen in miljoenen)

€ 0,18 project Zwakke Schakels

€ 0,26/- deltawateren en delta award

€ 0,08/- totaal

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 0,26 diverse ontvangsten voor deltawateren en delta award

€ 0,14 regionale communicatie

€ 0,04 overig

€ 0,44 Totaal

De overschrijding van zowel baten als lasten op dit programma zijn grotendeels te verklaren doordat er ontvangsten in november 2008 zijn binnengekomen na de laatst mogelijke begrotingswijziging in oktober 2008. Hierdoor zijn deze niet meegenomen in de ramingen, aan zowel baten als lastenzijde. Dit geldt met name voor ontvangsten en uitgaven voor de Deltaraad, de Delta Water Award en de ontvangst een subsidie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat voor regionale communicatie in het Scheldestroomgebied. Nadat deze gelden zijn ontvangen zijn voor deze activiteiten uitgaven gedaan, waardoor de overschrijding op lastenniveau verklaard wordt.

Het project Zwakke Schakels laat een onderbesteding zien in 2008. Dit project is financieel afgerekend en op het maximale subsidiebedrag vastgesteld. Het restant van € 0,18 miljoen dat bestaat uit doorberekende salariskosten en overhead vloeit via rekeningsaldo 2008 naar de algemene middelen.

Programma 15 Natuur en Landschap

€ 0,4 miljoen meer baten

Baten (bedragen in miljoenen)

€ 0,44 natuurpakket Westerschelde

€ 0,04/- overig

€ 0,40 Totaal

Na de laatste begrotingswijziging in oktober 2008 kon nog een bedrag van € 0,44 miljoen worden gedeclareerd en ontvangen voor het natuurpakket Westerschelde. Het betrof een bijdrage voor materiele en personele lasten. Dit bedrag zal in 2009 ingezet worden voor dit programma.

Algemene dekkingsmiddelen

€ 2,1 miljoen minder lasten

€ 3,5 miljoen minder baten

Op de stelpost initiatieven Provinciale Staten resteerde € 0,77 miljoen, dit bedrag komt ten gunste van het jaarrekeningsaldo.

Er resteert in de jaarrekening een positief saldo op de post verschil op kostenplaatsen van € 1,34 miljoen. Dit bestond uit € 3,68 miljoen meer opbrengsten vanwege afwikkelverschillen uit voorgaande jaren. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2008 er bij oude subsidieafrekeningen een inhaalslag is gemaakt. Gedurende het jaar lag het voordelig afwikkelsaldo rond € 3,41 miljoen euro. Dit bedrag is als opbrengst aan de batenzijde geraamd in de laatste begrotingswijziging van 2008.

Op verschil op kostenplaatsen is tevens de last geboekt voor het vormen van een voorziening ad. € 2,35 miljoen. Dit is voor een aanslag van de belastingdienst naar aanleiding van de controle van de BTW aangifte in het kader van de ondernemers BTW en het BTW compensatiefonds. De belastingdienst heeft in het kader van de controle Omzetbelasting en BTW-Compensatiefonds (BCF) voor het jaar 2003 voorlopige aanslagen opgelegd van € 469.398,-

Het totaalbedrag bestaat uit 2 aanslagen:

- Omzetbelasting € 122.543,- (inclusief € 22.543,- heffingsrente)
- BTW-Compensatiefonds € 346.855,- (inclusief € 58.855,- heffingsrente)

De aanslagen voor 2003 zijn aanslagen tot behoud van rechten. De aanslagen voor 2003 kunnen niet meer hoger worden, het recht tot het opleggen van aanslagen is verjaard.

De belastingdienst heeft de bedragen gebaseerd op die posten waarover nadere vragen zijn gesteld. De vragen hebben betrekking op steekproeven in 2003 en 2007. Op basis van de steekproef 2003 en 2007 zal de belastingdienst aanslagen opleggen voor de tussenliggende jaren. Overigens is voor 2007 nog geen voorlopige aanslag opgelegd. De definitieve uitkomst van de BTW- en BCF-controle, die betrekking heeft op de periode 2003-2007 is pas duidelijk wanneer alle vragen van de belastingdienst zijn beantwoord en eventuele geschilpunten zijn opgelost. Als basis voor het treffen van een voorziening is in overleg met deskundigen gekozen om de voorlopige aanslag van 2003 als basis te nemen. Als de aanslag over 2003 wordt vermenigvuldigd met vijf jaar komt de voorziening op € 2,35 miljoen. Voorgesteld wordt om het treffen van deze voorziening te dekken uit de algemene reserve.

Er lijkt een tekort aan baten van € 3,5 miljoen. Echter zoals hiervoor gemeld betreft dit voor het grootste deel (€ 3,41 miljoen) de raming van de afwikkelvoordelen in de laatste begrotingswijziging van 2008. Deze afwikkelvoordelen worden geboekt aan de lastenzijde.

De overige verschillen bedragen € 0,39 miljoen en deze worden voornamelijk veroorzaakt door € 0,08 miljoen minder opbrengsten voor de motorrijtuigenbelasting, € 0,03 miljoen meer ontvangen dividend van Delta NV en € 0,20 miljoen minder rente ontvangen op uitstaande deposito's vanwege de situatie op de geldmarkt.

Mutaties reserves

De mutaties op reserves zijn totaal € 0,16 miljoen hoger dan geraamd. De specificatie van de verschillen is als volgt:

	(bedragen in miljoenen)
Meer beschikt over de egalisatiereserve verbouw Zeeuws museum	€ 0,03
Meer toegevoegd aan de reserve tunnel	- € 0,19
Meer toegevoegd aan de reserve WOV	- € 0,61
Meer beschikt over de reserve WOV	<u>€ 0,93</u>
Totaal	€ 0,16

De eerste drie mutaties over reserves hangen samen met werkelijke exploitatielasten. Mee of tegenvallers ten opzichte van de geraamde exploitatielasten in de programma's veroorzaken daarom ook een verschil in de mutaties op deze reserves.

De beschikking van € 0,93 miljoen over de reserve WOV heeft betrekking op een bijdrage aan de gemeente Borsele voor het aanleggen van het Sloebos. De provincie had voor deze bijdrage op 23 maart 2003 een overeenkomst gesloten.

8.4 Waarderingsgrondslagen balans

De balansposten zijn gewaardeerd tegen nominale waarden, tenzij onderstaand anders is vermeld.

1. Vaste Activa

1.1 Materiële vaste activa

De onder vaste activa in de balans opgenomen materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van historische kosten.

In de financiële verordening, die op 21 november 2003 door Provinciale Staten is vastgesteld is de beleidslijn voor activering en afschrijving opgenomen die per 2004 is ingegaan:

1. Kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief, agio en disagio worden niet geactiveerd.
2. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.
3. De materiële vaste activa met economisch nut, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden lineair afgeschreven in:
 - 30 jaar: gronden, terreinen, woonruimten, schepen en bedrijfsgebouwen;
 - 10 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen;
 - 5 jaar: vervoermiddelen, met uitzondering van schepen, automatiseringsapparatuur en overige materiële activa.

Investerings met economisch nut en een verkrijgingprijs van minder dan € 250.000 worden niet geactiveerd.

4. Onder activa met een meerjarig maatschappelijk nut, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden verstaan investeringen in aanleg en onderhoud van: (inrichting) wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken.
5. Aankoop en vervaardiging van activa met een meerjarig maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij statenbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij statenbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door Provinciale Staten aan te geven tijdsduur.

De activa genoemd onder punt 3 worden voor het eerst afgeschreven in het jaar van ingebruikname. Er wordt dan gerekend met een volledig jaar. De richtlijnen voor afschrijvingen zijn vastgelegd in de financiële verordening 2009 die in 2008 is vastgesteld. Vooruitlopend op het invoeren van deze verordening is voor de telefooncentrale, die in november in gebruik is genomen, in 2008 een afschrijvingstermijn ten laste van het resultaat gebracht.

De activa genoemd onder punt 4 zijn de investeringen met een maatschappelijk nut. Deze mogen geactiveerd worden. De wetgever heeft echter aangegeven dat het voorkeur verdient dat dergelijke investeringen zoveel mogelijk in één keer ten laste van het resultaat worden gebracht. Echter, wanneer de financiële positie van de provincie het niet toelaat om dergelijke investeringen in één keer af te schrijven mag er ook voor worden gekozen om de activa toch te activeren. In boekjaar 2008 zijn er geen investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd.

1.2 Financiële vaste activa:

De onder vaste activa in de balans opgenomen financiële vaste activa worden tegen kostprijs danwel duurzame lagere waarde gewaardeerd.

Onder de financiële vaste activa zijn deelnemingen en geldleningen opgenomen. Van Delta N.V. zijn alleen de in 1985 verkregen aandelen in het kader van de herstructurering op nominale waarde gewaardeerd. De overige aandelen van Delta N.V. alsmede die van de N.V. Waterschapsbank zijn op nihil gewaardeerd. Tegen de achtergrond van de liberalisering van de energiesector kan ervan worden uitgegaan dat bovenstaande waardering van de aandelen DELTA N.V. niet de reële waarde weergeeft. Er is hier sprake van een aanzienlijke stille reserve. Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf "Verbonden partijen".

In 1998 is de NV Westerscheldetunnel opgericht. De provincie heeft hierin per eind 2008 een participatie van € 28,0 miljoen. De waardevermindering deelnemingen is het gevolg van de jaarlijkse terugbetaling van agio aan de aandeelhouders. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen.

De verstrekte geldleningen op lange termijn zijn opgenomen tegen nominale waarde, uitgezonderd de werkgelegenheidsleningen. Deze zijn pro memorie (pm) opgenomen. De aflossingsbedragen voor het volgende jaar zijn niet naar de kortlopende vorderingen overgebracht. Met op de balansdatum lopende rente is geen rekening gehouden.

2. Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs dan wel lagere marktwaarde. Specifieke bijdragen in grondaankopen worden in mindering gebracht op de boekwaarde.

De voorraden zoals onderhoudsmaterialen voor wegen en kantoorbenodigdheden worden niet geactiveerd, doch onmiddellijk bij aankoop ten laste van de rekening van baten en lasten gebracht.

Onder voorraden is de waarde van gronden opgenomen die nog geen definitieve bestemming hebben, maar ingezet worden om projecten te realiseren. De (ruil)gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Het betreft de volgende projecten:

- Voor de ruilgrondbank West-Zeeuws Vlaanderen zijn in 2008 gronden verkocht. Derhalve is de omvang van de grondbank 103,5 ha grond en een totale waarde van € 3,0 miljoen. De ruilgronden worden aangewend met de intentie om deze op korte termijn weer te verkopen of te ruilen.
- Niet alle aangekochte ruilgronden voor het project Duurzaam Veilig konden worden gebruikt voor het project Duurzaam Veilig en zijn derhalve ook niet gedeclareerd bij Rijkswaterstaat. Het project liep tot en met 31 december 2006 en er is nog een voorraad gronden van 32 hectare met een waarde van € 0,9 miljoen.
- Vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) worden middelen aangewend om gronden te verwerven voor het Natuurpakket Westerschelde (3e verdieping) en voor de aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor het Natuurpakket Westerschelde, dat vanaf 2007 onder het ILG valt, was per 31 december 2008 het volume aan gronden 212,9 hectare. De voorraad gronden voor de realisatie van de EHS had per 31 december 2008 een omvang van 178 hectare.
- Voor de natuurcompensatie Westerschelde (2^e verdieping) zijn in het verleden ook rijksmiddelen ter beschikking gesteld. De voorraad gronden voor de natuurcompensatie was per 31 december 2008 47 hectare. Doordat de verwervingen in het kader van de natuurcompensatie Westerschelde, de realisatie van EHS en het Natuurpakket Westerschelde zijn gefinancierd met rijksmiddelen is de boekwaarde voor deze gronden per saldo nihil.

3. Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen zijn de algemene reserve en de bestemmingsreserves opgenomen. Voor de algemene reserve kan het provinciaal bestuur nog een nadere bestemming bepalen. Bestemmingsreserves (waaronder dekkingsreserves) zijn reserves waaraan Provinciale Staten al een bestemming hebben gegeven.

In de bijlage "verplichtingen ten laste van de reserves" van de cijfermatige bijlagen is een opsomming gegeven van verplichtingen ten laste van de algemene middelen, waartoe Provinciale Staten reeds besloten hebben. Deze lasten zullen te zijner tijd gedekt worden door een beschikking over de reserves. Door de besluiten over uitgaven op deze manier te verwerken, wordt inzichtelijk over welk gedeelte van de reserves nog vrij beschikt kan worden.

Op grond van het beleidsuitgangspunt dat de noodzaak van handhaving van de overige reserves jaarlijks wordt herzien zijn in 2008 geen zaken van belang.

In de uitvoering van het Regeerakkoord van het Kabinet Balkenende was een éénmalige afroaming van het vermogen van de provincies opgenomen van € 800 miljoen. Voor de provincie Zeeland betekende dit een aandeel van € 12,5 miljoen voor 2008. Dit bedrag is in 2008 onttrokken aan de algemene reserve. Voor de jaren 2009 tot en met 2011 is nog een korting opgelegd van € 12 miljoen per jaar. Dit betekent dat het vrij besteedbaar deel van de algemene reserve in totaal met € 48,5 miljoen is gedaald.

4. Voorzieningen

Beleidsuitgangspunt met betrekking tot voorzieningen: De hoogte en de noodzaak van handhaving van de voorzieningen zal jaarlijks worden beoordeeld.

5. Overlopende passiva

De waardering van overlopende passiva geschiedt tegen nominale waarde.

6. Motorrijtuigenbelasting

In de jaarrekening is een bate opgenomen aan opcenten motorrijtuigenbelasting van € 29,1 miljoen. Reeds meerdere malen in het verleden zijn discussies ontstaan met het Ministerie van Financiën omtrent de juistheid en volledigheid van het aandeel van de provincies in de opbrengst motorrijtuigenbelasting. De belastingdienst verstrekt inzake de afgedragen gelden geen specifieke accountantsverklaring ten behoeve van de provincie Zeeland. De rechtmatigheid van deze opbrengst kan daarom niet worden vastgesteld.

8.5 Balans per 31 december 2008

ACTIVA		
Omschrijving	ultimo 2008	ultimo 2007
vaste activa		
materiele vaste activa economisch nut		
gronden en terreinen	270	293
bedrijfsgebouwen	14.122	12.657
grond- weg en waterbouwkundige werken	6.197	6.442
vervoermiddelen	22.427	22.770
machines apparaten installaties	912	141
totaal materiële vaste activa economisch nut	43.928	42.301
materiële vaste activa maatschappelijk nut		
grond- weg en waterbouwkundige werken mn	-	-
totaal materiële vaste activa maatschappelijk nut	-	-
financiële vaste activa		
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	28.666	29.586
overige langlopende leningen	78	845
overige uitzettingen > 1 jaar	26.039	30.405
totaal financiële vaste activa	54.783	60.836
totaal vaste activa	98.711	103.137
vlottende activa		
voorraden		
gereed product en handelsgoederen	3.015	4.112
totaal voorraden	3.015	4.112
uitzettingen < 1 jaar		
vorderingen op openbare lichamen	8.939	8.313
overige vorderingen	8.581	5.024
overige uitzettingen	147.000	164.780
toaal uitzettingen < 1 jaar	164.521	178.118
overlopende activa		
overlopende activa	6.521	9.361
voortuitbetalingen	499	2.572
totaal overlopende activa	7.020	11.932
liquide middelen		
kas- bank en giroaldi	38.872	15.300
totaal liquide middelen	38.872	15.300
totaal vlottende activa	213.428	209.462
totaal generaal	312.139	312.598

(bedrag x € 1.000)

PASSIVA		
Omschrijving	ultimo 2008	ultimo 2007
vaste passiva		
eigen vermogen		
algemene reserve	113.349	129.630
bestemmingsreserves	55.773	40.375
resultaat na bestemming	2.057	14.427
totaal eigen vermogen	171.179	184.432
voorzieningen		
voorzieningen*	35.644	38.152
totaal voorzieningen	35.644	38.152
vaste schulden > 1 jaar		
onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven	-	-
totaal vaste schulden > 1 jaar	-	-
totaal vaste passiva	206.823	222.584
vlottende passiva		
netto vlottende schulden < 1 jaar		
kasgeldleningen	-	-
overige schulden	10.601	13.495
liquide middelen	-	7.794
rek.courant verhoudingen met niet financiële instellingen	97	18
totaal netto vlottende schulden < 1 jaar	10.699	21.306
overlopende passiva		
overlopende passiva*	23.244	28.086
nl en europese subsidies overlopende passiva	71.373	40.621
totaal overlopende passiva	94.617	68.707
totaal vlottende passiva	105.316	90.013
totaal generaal	312.139	312.598

gewaarborgde geldleningen €

12.628

* Vanwege de stelselwijziging is de presentatie van de balans gewijzigd ten opzicht van 2007.

8.6 Toelichting bij de balans

Vaste activa

1. Vaste activa (in miljoenen)

Materiële vaste activa met economisch nut	gronden en terreinen	bedrijfsgebouwen	grond- weg en waterbouw- kundige werken	vervoer- middelen	machines apparaten installaties	Totaal
Stand per 01-01-2008	€ 0,3	€ 12,7	€ 6,4	€ 22,8	€ 0,1	€ 42,3
Investerings in 2008	€ -	€ 2,0	€ -	€ 0,6	€ 0,9	€ 3,5
Afschrijvingen in 2008	€ 0,0	€ 0,6	€ 0,2	€ 0,9	€ 0,1	€ 1,9
Boekwaarde 31-12-2008	€ 0,3	€ 14,1	€ 6,2	€ 22,4	€ 0,9	€ 43,9

2. Financiële vaste activa (in miljoenen)

Financiële vaste activa	kapitaalverstrek- kingen aan deelnemingen	overige langlopende leningen	overige uitzettingen > 1 jaar	Totaal
Stand per 01-01-2008	€ 29,6	€ 0,8	€ 30,4	€ 60,8
Mutaties in 2008	€ 0,9-	€ -	€ -	€ 0,9-
Aflossing in 2008	€ -	€ 0,8	€ 4,4	€ 5,1
Boekwaarde 31-12-2008	€ 28,7	€ 0,1	€ 26,0	€ 54,8

Overige uitzettingen > 1 jaar betreft een belegging bij Fortis bank N.V., oorspronkelijke hoofdsom € 36,4 miljoen. De looptijd van deze belegging is van 2-11-2006 t/m 1-12-2028.

3. Voorraden

Onder voorraden is de waarde van gronden opgenomen die nog geen definitieve bestemming hebben, maar ingezet worden om projecten te realiseren. De (ruil)gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Het betreft de volgende projecten.

Voor de ruilgrondbank West-Zeeuws Vlaanderen zijn in 2008 gronden verkocht. Derhalve is de omvang van de grondbank 103,5 ha grond en een totale waarde van € 3,0 miljoen. De ruilgronden worden aangewend met de intentie om deze op korte termijn weer te verkopen of te ruilen.

Niet alle aangekochte ruilgronden voor het project Duurzaam Veilig konden worden gebruikt voor het project Duurzaam Veilig en zijn derhalve ook niet gedeclareerd bij Rijkswaterstaat. Het project liep tot en met 31 december 2006 en er is nog een voorraad gronden van 32 hectare. De gronden worden op de balans gewaardeerd op nihil. De aanschafwaarde van de gronden is echter circa € 0,9 miljoen. De gronden staan niet tegen aanschafwaarde op de balans, omdat in het verleden de aanschaf van enkele gronden reeds ten laste van de exploitatie is gebracht op basis van de toenmalige comptabiliteitsvoorschriften.

Vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) worden middelen aangewend om gronden te verwerven voor het Natuurpakket Westerschelde (3e verdieping) en voor de aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor het Natuurpakket Westerschelde, dat vanaf 2007 onder het ILG valt, was per 31 december 2008 het volume aan gronden 212,9 hectare. De voorraad gronden voor de realisatie van de EHS had per 31 december 2008 een omvang van 178 hectare.

Voor de natuurcompensatie Westerschelde (2^e verdieping) zijn in het verleden ook rijksmiddelen ter beschikking gesteld. De voorraad gronden voor de natuurcompensatie was per 31 december 2008 47 hectare.

Doordat de verwervingen in het kader van de natuurcompensatie Westerschelde, de realisatie van EHS en het Natuurpakket Westerschelde zijn gefinancierd met rijksmiddelen is de boekwaarde voor deze gronden per saldo nihil.

Het saldo van de voorraden wordt onderstaand als volgt gespecificeerd (in miljoenen):

Ruilgrondbank West-Zeeuws Vlaanderen	€ 3,0
Ruilgronden project Duurzaam Veilig	€ 0,0
Natuurcompensatie Westerschelde	€ 0,0
Gronden natuurpakket Westerschelde	€ 0,0
Gronden aanleg EHS	€ 0,0
Stand per 31-12-2008	€ 3,0

4. Uitzettingen < 1 jaar

4.1 Vorderingen op openbare lichamen

Dit betreft de vordering van € 8,8 miljoen in verband met de te compenseren BTW compensatiefonds uit 2008. Daarnaast betreft het een vordering van € 0,1 miljoen in verband met voorheffing omzetbelasting 2008.

Onderstaand de in 2008 gecompenseerde BTW > € 0,05 miljoen (in miljoenen).

Gecompenseerde BTW > € 0,05 miljoen	bedrag BTW
Aanpassing Schroefbrug en realisatie Voetgangersbrug	€ 0,35
N660 reconstructie Middelburg-Koudekerke	€ 0,13
Asfaltwerken Noord en Midden Zeeland	€ 0,09
Asfaltwerkzaamheden Zeeuws-Vlaanderen	€ 0,09
Realisatie Rotonde Nishoek	€ 0,09
N666-N286 aanleg parkeerstroken	€ 0,07
Rotonde Altenastraat Rotonde Baljuwlaan	€ 0,06
T-aansluitingen N255, plateau's Postbrug en linksafvak	€ 0,06

4.2 Overige vorderingen

Er staat per saldo een bedrag van € 8,6 miljoen open voor overige vorderingen. Dit saldo is als volgt opgebouwd (in miljoenen):

Belastingdienst Apeldoorn opcenten	€ 2,57
Ministerie van VROM	€ 0,61
Landgoed groot Eiland	€ 0,84
Debiteuren overig	€ 1,03
Voorschot DLG	€ 3,53
Stand 31-12-2008	€ 8,58

Bij het opmaken van de balans en de toelichting is € 0,8 miljoen nog niet geïnd van deze debiteuren.

4.3 Overige uitzettingen

Dit betreft storting van op dit moment niet gebruikte kasmiddelen in deposito's (€ 147,0 miljoen).

Specificatie beleggingen < 1 jaar per 31 december 2008:

Friesland Bank	€ 27,0 miljoen 5,000% tot 07-05-2009
Friesland Bank	€ 25,0 miljoen 4,780% tot 02-04-2009
SNS	€ 16,0 miljoen 5,150% tot 05-06-2009
Rabobank	€ 25,0 miljoen 3,700% tot 02-03-2009
Rabobank	€ 54,0 miljoen 3,700% tot 02-03-2009

In dit bedrag zijn opgenomen de gelden ten behoeve van de afkoopsom ten bedrage van € 112 miljoen van het Kanaal door Walcheren in december 2005.

5. Overlopende activa en vooruitbetalingen

Het totale bedrag overlopende activa is € 7,0 miljoen

Uit voorgaande jaren is een bedrag nog te ontvangen van € 0,6 miljoen. Onderstaand overzicht toont de vorderingen groter dan € 0,5 miljoen (in miljoenen):

N62 Sloeweg-tractaatweg	€ 0,67
Rente belegging	€ 0,85
Rente belegging	€ 0,91
Leader +	€ 1,29
Tipp	€ 1,17

Er is een bedrag van € 0,5 miljoen vooruitbetaald op 31 december. Dit betreft onder andere vooruitbetaalde bedragen voor leveringen en diensten in 2009.

6. Liquide Middelen

Op 31 december is er in totaliteit € 38,9 miljoen aan liquide middelen.

€ 33,4 miljoen (€ 26,0 en € 7,4 miljoen) staan daarvan op de rekening couranten van het Groenfonds. Deze rekeningen hebben een bestemmingsverplichting. De overige liquide middelen is de stand van de bankrekening bij de Bank Nederlandse Gemeenten per 31 december 2008.

Vaste Passiva

7. Eigen vermogen

Een reserve is een vermogensbestanddeel dat als eigen vermogen is aan te merken. Reserves zijn vrij te besteden, tenzij de politiek aan een reserve een bestemming heeft gegeven. De bevoegdheid om te beschikken over de reserves ligt bij de provinciale staten. Voorts mag aan een reserve rente worden toegerekend, maar de provincie Zeeland heeft besloten dit niet te doen.

De mutaties van de reserves in 2008 staan in onderstaand verloop overzicht (in miljoenen). Voor de detail mutaties zie de bijlage Reserves en Voorzieningen.

Eigen vermogen	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Dekkings-reserves	Totaal
Stand per 01-01-2008	€ 129,6	€ 28,3	€ 12,1	€ 170,0
Vermeerderingen 2008 in verband met rekening resultaat 2007	€ 14,4			€ 14,4
Vermeerderingen 2008	€ 35,4	€ 20,7	€ 5,5	€ 61,6
Verminderings 2008	€ 66,1	€ 10,3	€ 0,5	€ 76,9
Saldo 31-12-2008	€ 113,3	€ 38,7	€ 17,1	€ 169,1

7.1 Algemene Reserve

Op de algemene reserve wordt al het vermogen verantwoord, waaraan nog geen bestemming is gegeven. Dit houdt in het vrije deel na vermindering van de verplichtingen in toekomstige jaren. De algemene reserve kan gebruikt worden om risico's op korte termijn af te dekken. De algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. In afwachting van de resultaten van de uitvoering van het plan van aanpak risicomanagement zal een dynamische norm voor de weerstandscapaciteit bepaald worden met eventueel een gewenst minimum niveau. (Zie paragraaf weerstandsvermogen).

Onderdeel van het treffen van een structurele oplossing voor het onderhoud aan het Kanaal door Walcheren is het in 2007 toevoegen van een bedrag van € 110,9 miljoen aan de algemene reserve.

7.2 Bestemmingsreserves

Onderstaand wordt de aard van de diverse bestemmingsreserves genoemd:

7.2.1 Reserve tunnel Sluiskil

De reserve tunnel Sluiskil is gevormd, zoals de naam al aangeeft, ten behoeve van de aanleg van een tunnel onder het kanaal van Gent naar Terneuzen ter hoogte van Sluiskil. In het verleden is meermalen gesproken over een bijdrage door de Provincie Zeeland aan dit project van € 9 miljoen. Dit bedrag is derhalve gereserveerd in een aparte bestemmingsreserve in 2004. Tot op heden is enkele malen een krediet ter beschikking gesteld ten laste van deze reserve in verband met voorbereidende werkzaamheden. In de najaarsnota 2007 is besloten de reserve verdubbeling Sloeweg/Tractaatweg op te heffen en in te zetten voor de reserve tunnel Sluiskil. Voor de aanleg van de Tunnel Sluiskil is eind 2006 een intentie overeenkomst met het Rijk getekend, de dekking van de financiering is nog niet rond en onderhoud en garantstelling zijn nog niet in de provinciale begroting opgenomen. In afwachting van de totale planning is besloten de voorbereidingskosten te dekken uit deze reserve, omdat deze kunnen worden verrekend met de uiteindelijk door de Provincie te betalen bijdrage. Eind 2008 is besloten € 12,5 miljoen toe te voegen aan de reserve in verband met de meest recente raming van de bouwkosten. Eenzelfde bedrag extra, bovenop de eerder toegezegde bijdrage, is toegezegd door de Minister van Verkeer en Waterstaat. Ultimo 2008 is de stand van de reserve tunnel Sluiskil € 25,2 miljoen.

In de eerste helft van het jaar 2009 zal een statenvoorstel met een bijbehorende begrotingswijziging aan de Provinciale Staten worden voorgelegd in verband met de geplande aankoop van de aandelen van de Westerscheldetunnel en de geplande aanleg van de kanaalkruising Sluiskil. In dit statenvoorstel vormt de opheffing van de reserve Westerschelde-oeververbinding een onderdeel van de financiële dekking van de genoemde transacties.

7.2.2 Reserve Westerschelde-oeververbinding

De reserve Westerschelde-oeververbinding is in 2008 benut om de jaarlijkse nettolasten van de deelneming in de N.V. Westerscheldetunnel en de exploitatie van het fiets-voetveer te kunnen dekken. De jaarlijkse nettolasten van de deelneming in de N.V. Westerscheldetunnel bestaan uit de exploitatiebijdragen en de rentelasten van het geïnvesteerd vermogen, verminderd met dividendbaten. De netto lasten van het fiets-/voetveer bestaan uit de som van de rente- en afschrijvingslasten van de swath-schepen, de kapitaallasten en exploitatielasten van de walvoorzieningen en de exploitatiebijdragen aan BBA Connex, verminderd met de rijksbijdragen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

In de eerste helft van het jaar 2009 zal een statenvoorstel met een bijbehorende begrotingswijziging aan de Provinciale Staten worden voorgelegd in verband met de geplande aankoop van de aandelen van de Westerscheldetunnel en de geplande aanleg van de kanaalkruising Sluiskil. In dit statenvoorstel vormt de opheffing van de reserve Westerschelde-oeververbinding een onderdeel van de financiële dekking van de genoemde transacties.

Reserves gevormd ten behoeve van investeringen

Vanuit het BBV dienen investeringen in economische activa geactiveerd te worden en dient de afschrijvingslast jaarlijks in de exploitatierekening geboekt te worden. Het provinciaal beleid is erop gericht zo weinig mogelijk structureel beslag op middelen te leggen. Om deze afschrijvingslasten direct te dekken op het moment van besluit tot investering, is in het jaar van besluit een dekkingsreserve gevormd van gelijke omvang als het investeringskrediet. Op deze manier wordt de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. Er zijn dekkingsreserves gevormd voor onderstaande investeringen.

7.2.3 Vervangende nieuwbouw Groene Woud

De investering is in 2005 afgerond. Eind 2008 is in totaal € 3,0 miljoen gereserveerd gelijk aan de omvang van de activa Groene Woud.

7.2.4 Verbouwing Zeeuws Museum

Ook voor de dekking van de afschrijvingslasten van de investering in de verbouwing van het Zeeuws Museum is een dekkingsreserve aangelegd. Op deze manier wordt de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. De verbouwing is afgerond in 2007. Eind 2008 is in totaal € 5,6 miljoen gereserveerd gelijk aan de omvang van de activa Verbouwing Zeeuws Museum.

7.2.5 Gistpoortgebouw

Tevens is er voor de dekking van de toekomstige afschrijvingslasten van de investering in het Gistpoortgebouw een dekkingsreserve aangelegd. Op deze manier wordt ook hier de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. In 2005 t/m 2008 is een bedrag van € 3,0 miljoen gereserveerd. De verbouwing is nog niet afgerond. Als de verbouwing afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa Gistpoortgebouw.

7.2.6 Pand Schuytvlot

Daarnaast is er ook voor de dekking van de toekomstige afschrijvingslasten van de investering in de pand Schuytvlot een dekkingsreserve aangelegd. Op deze manier wordt de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. Tot en met 2008 is een bedrag van € 4,3 miljoen gereserveerd. De verbouwing is nog niet afgerond. Als de verbouwing afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa Pand Schuytvlot.

7.2.7 Wegensteunpunt Mauritsfort

In 2007 is bij de wegenoverdracht deze economische activa in eigendom verworven. De investering is in het rekeningresultaat 2007 toegevoegd aan de algemene reserve en in 2008 is via een herschikking vanuit de algemene reserve deze dekkingsreserve gevormd. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa € 1,2 miljoen.

7.3 Het resultaat

Het resultaat **vóór** bestemming over het jaar 2008 is -€ 13,2 miljoen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor, dat alle mutaties in de reserves buiten beschouwing blijven bij het bepalen van het resultaat. Rekening houdend met de mutaties op de reserves van per saldo € 15,3 miljoen, is er een positief resultaat na bestemming van € 2,1 miljoen.

De mutaties van de reserves zijn als volgt te specificeren (in miljoenen):

Algemene Reserve:		
Toegevoegd	€	35,4
In 2008 verminderd	€	66,1-
		€ 30,7-
Bestemmingsreserves:		
In 2008 toegevoegd	€	26,2
In 2008 verminderd	€	10,8-
		€ 15,4
		€ 15,3-

Met het aanbieden van de jaarrekening wordt voorgesteld dit saldo toe te voegen aan de algemene reserve.

Het resultaat van 2007 ad € 14,4 miljoen is in 2008 toegevoegd aan de algemene reserve.

8. Voorzieningen:

Een voorziening is een afgezonderd deel van het vermogen vanwege:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten
- Gelijkmatiger verdeling van de lasten

Het kenmerkende van een voorziening is dat de omvang van een voorziening altijd even groot moet zijn als de verplichting of het risico.

Voor de bepaling van de hoogte van de voorzieningen worden de voorzieningen uit eigen middelen jaarlijks doorgerekend en eventueel middels een dotatie of onttrekking aangepast via de exploitatie.

De meeste voorzieningen betreffen vooruitontvangen gelden van derden (doeluitkeringen) die voor gerichte projecten ingezet worden of anders terugbetaald moeten worden. De hoogte is gelijk aan het nog niet uitgegeven vooruit ontvangen bedrag

Onderstaand volgt een verloop overzicht van de voorzieningen in 2008 in miljoenen). Voor de detail mutaties zie bijlage Reserves en Voorzieningen.

Voorzieningen	uit eigen middelen		gelden van derden		Totaal
Stand per 01-01-2008	€	37,2	€	1,0	€ 38,2
Vermeerderingen 2008	€	3,9	€	-	€ 3,9
Verminderingen 2008	€	6,0	€	0,4	€ 6,4
Saldo 31-12-2008	€	35,0	€	0,6	€ 35,6

8.1 Voorziening wachtgelden PSD

In het kader van de jaarrekening is de voorziening wachtgelden ex-PSD-ers in 2007 opnieuw doorgerekend. Bij deze doorrekening is sinds 2005 de oorspronkelijke systematiek verlaten. De doorrekening is gebaseerd op de door Loyalis, de uitvoerende instantie voor de wachtgelden, gehanteerde wijze van administreren. Daarnaast op de inzichten die de bemiddelingscommissie heeft van de neveninkomsten nu en in de toekomst. De startdatum en het prijspeil van de berekening zijn daarom 1 januari 2007. Uiteraard zijn de rechten nog steeds gebaseerd op de opheffingsdatum PSD van 18 maart 2003.

8.1.1 Systematiek

De oorspronkelijk gekozen systematiek waarbij het bestand in 3 leeftijdscategorieën werd ingedeeld en voor elke categorie voor elk jaar een verhouding tussen werkenden en niet werkenden werd ingeschat is nu verlaten. Een betrouwbare inschatting van de parameters is daarbij cruciaal. We zijn nu in staat om elke wachtgelder apart te beschouwen. Voor het bepalen van de wachtgeldrechten is gebruik gemaakt van de basisgegevens zoals ook door Loyalis worden gebruikt. Bij de rechtmatigheidscontrole worden deze uitgangspunten stelselmatig op juistheid getoetst. Zo zijn de wachtgeldrechten opnieuw berekend. Voor de neveninkomsten is eveneens de registratie van Loyalis gebruikt.

8.1.2 Stand van de voorziening

Per 1 januari 2008 bedroeg de stand van de voorziening € 36,4 miljoen. In 2008 is er € 5,9 miljoen aangewend en € 1,3 miljoen toegevoegd. De stand per 31 december 2008 komt daarmee uit op € 31,9 miljoen.

8.2 Voorziening controle omzetbelasting en BTW-Compensatiefonds 2003-2007

De Belastingdienst voert op dit moment een controle uit van de BTW-aangiftes en BTW-Compensatiefonds (BCF) over de periode 2003-2007. De definitieve uitkomst van de BTW- en BCF-controle is nog niet duidelijk. De verwachting is dat het onderzoek medio 2009 zal zijn afgerond. De Belastingdienst heeft een voorlopige aanslag tot behoud van rechten opgelegd voor het jaar 2003. De voorziening is gebaseerd op de voorlopige aanslag over het jaar 2003.

8.3 Voorziening nme: natuurcompensatie Braakman

Deze voorziening is opgebouwd uit ontvangen compensatiegelden van Zeeland Seaports in verband met het aanleggen van een logistiek park. Het geld wordt besteed aan versnelling van bos- en natuurontwikkeling in de Braakman. In 2008 is de aanleg van de calamiteitenweg Braakman uit deze voorziening gedekt.

8.4 Voorziening waterbeheer

Deze voorziening bestaat uit geïnde belastinggelden uit de grondwaterheffing. Deze heffing is er om de onkosten van het (grond)waterbeheer te dekken. Bestemming van de gelden vindt plaats volgens een onderhoudsplan.

8.5 Overige wachtgelden

Voor de wachtgeld- en pensioenverplichtingen aan oud-leden Gedeputeerde Staten en hun echtgenotes en kinderen, is geen voorziening aangelegd. Het Besluit begroting en verantwoording geeft aan, dat voor arbeidskosten met een vergelijkbaar volume geen voorziening dient te worden aangelegd. Gelet op het bedrag van € 0,6 miljoen aan wachtgelden en pensioenen oud-leden Gedeputeerde Staten op de totale begroting van ongeveer € 200 miljoen, achten wij het niet noodzakelijk een voorziening te vormen om alle toekomstige wachtgeld en pensioenlasten te kunnen dekken. De toekomstige verplichtingen zijn wel opgenomen in de meerjarenraming. Eventuele afkoopsommen van voormalige bestuurders die verschuldigd zijn bij de overdracht van de pensioenafspraken naar pensioenfondsen of andere overheden, worden ineens ten laste van de exploitatie gebracht. Ten aanzien van wachtgelden jegens gewezen personeel wordt dezelfde systematiek gehanteerd.

9. Overige schulden:

Onderstaand overzicht toont een specificatie (in miljoenen):

Overige schulden	2007	2008
Schulden aan crediteuren die in 2009 zijn afgewikkeld	€ 6,4	€ 8,4
Nog te betalen loonheffing en premies	€ 1,6	€ 2,0
Overig	€ 5,5	€ 0,2
Totaal	€ 13,5	€ 10,6

Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

10. Overlopende passiva:

Overlopende passiva zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. Tevens omvatten de overlopende passiva na de wijziging van het BBV in 2007 de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Het totaal aan overlopende passiva per 31 december 2008 is € 94,6 miljoen.

Dit bedrag bestaat uit nog te betalen bedragen per 31 december 2008 van € 22,8 miljoen en € 0,4 miljoen vooruit ontvangen bedragen.

Over voorgaande jaren is een bedrag nog te betalen van € 22,8 miljoen. Onderstaand overzicht toont de verplichtingen > € 0,5 miljoen (in miljoenen):

E&M12-2008 asfaltwerken A 256	€	1,97
Terneuzen TIPP	€	1,76
Sluis TIPP	€	0,90
Vlissingen TIPP Baskensburg	€	0,82
Goes TIPP de Poel	€	0,60
Vlissingen TIPP Edisonweg	€	0,55
businessplan 2008	€	0,50

Onderstaand volgt een verloop overzicht van de overlopende passiva in 2008 (in miljoenen). Voor de overige middelen van derden is het principe van voorzieningen gewoon gehandhaafd (zie bijlage reserves en voorzieningen).

Overlopende passiva

Stand per 01-01-2008	€	40,6
Vermeerderingen 2008	€	118,1
Verminderings 2008	€	87,3
Saldo 31-12-2008	€	71,4

11. Gewaarborgde geldleningen

De voorwaardelijke verplichtingen uit door derden afgesloten leningen die door de provincie zijn gewaarborgd, zijn overeenkomstig de voorschriften, onderaan de balans vermeld tegen de resterende nominale aflossingsverplichtingen. Met eventuele hieruit voor de provincie voortvloeiende risico's is geen rekening gehouden.

8.7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

1. Gewaarborgde leningen p.m.

De provincie Zeeland staat nog garant voor 17 leningen van instellingen in de zorgsector. Alle instellingen zijn ook deelnemer in het Waarborgfonds voor de Zorgsector. De schuldrest van deze leningen bedraagt per 31-12-2008 € 12,6 mln.

Daarnaast staat de provincie ook nog garant voor het Zeeuwse aandeel (3,7%) van de door het Groenfonds opgenomen convenantleningen. In totaal is het Zeeuwse aandeel in het Groenfonds € 4,8 miljoen. Over dit bedrag loopt de provincie nauwelijks tot geen risico, omdat de provincie zelf de rente en aflossing betaalt.

Staat van gewaarborgde leningen

Oorspronkelijk bedrag lopende lening	Door wie de geldlening is aangegaan	Rente percentage	resterende looptijd in jaren	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing 2008	Restant bedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar door de provincie gewaarborgd
600.000	SVRZ	7,000	3	11.345	34.034
950.000		7,700	5	38.000	(266.000)
6.000.000	Stichting Tragel	4,770	5	73.585	367.943
8.750.000		4,520	3	158.823	476.469
5.000.000		4,150	4	90.756	363.024
1.000.000		4,670	0	22.689	0
1.500.000		7,875	7	22.689	158.823
9.824.000	Stichting Woonzorg West Zws V	6,100	1	445.794	(891.588)
10.000.000	Stichting Emergis	5,100	13	113.445	1.474.786
1.000.000		7,625	2	18.151	36.302
5.500.000		5,250	14	62.395	873.527
3.750.000		5,400	13	56.723	737.393
4.350.000	De open Ankh	8,540	13	68.067	884.871
1.000.000	Stichting Curamus	7,000	0	31.811	(0)
2.500.000		6,250	0	73.210	(1)
5.400.000		6,850	6	136.134	816.804
7.500.000	Stichting Allevo	6,050	19	85.084	1.616.592
6.500.000		7,050	15	73.739	1.134.451
4.890.433	Groenfonds	diverse			4.810.152
86.014.433				1.582.439	12.627.582

2. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er is een bedrag aan vakantiegeld opgebouwd van € 1,3 miljoen. In de meerjarenraming zijn de kosten van wachtgeld van oud-leden van Gedeputeerde Staten en wachtgeld en overige kosten voormalig personeel opgenomen.

Bestekken, huur- en leasecontracten, onderhoudscontracten en subsidieverplichtingen die over de jaren heenlopen zijn niet afzonderlijk vermeld.

3. N.V. Westerscheldetunnel

In de vergadering van Provinciale Staten van 3 oktober 2003 is besloten een garantstelling te verlenen aan de N.V. Westerscheldetunnel. De garantstelling heeft betrekking op de door de N.V. Westerscheldetunnel te maken kosten in verband met de verwerving van gronden voor de aanleg van een tunnel bij Sluiskil. Vanwege de gewenste procesversnelling worden de betreffende gronden namelijk verworven vooruitlopend op een definitief bouwbesluit door Provinciale Staten. De voorwaarden, waaronder de garantstelling is afgegeven, zijn vastgelegd in een brief van de N.V. Westerscheldetunnel aan het College van Gedeputeerde Staten van 4 augustus 2003, kenmerk NV 200323379. De garantstelling is gemaximeerd op een bedrag van € 2,5 miljoen. Indien en voor zover de Provincie Zeeland wordt aangesproken op de garantstelling zullen de hieruit voortvloeiende lasten worden gedekt uit de reserve tunnel Sluiskil. Op 29 mei 2007 heeft Provinciale Staten een tweede garantstelling verstrekt aan de N.V. Westerscheldetunnel.

Deze garantstelling betreft het volgende:

Provincie Zeeland staat garant voor het 50% aandeel van de NV in de voorbereidingskosten voor de Kanaalkruising Sluiskil (KKS) vanaf 1 januari 2007;

Provincie Zeeland staat garant voor het feit dat de NV geen risico's loopt over de grondverwervingen in de situatie dat de NV niet de opdrachtgever wordt voor de KKS. De voorwaarden hiervoor staan beschreven in Statenvoorstel 'FEZ-330 gewijzigd'.

Provincie Zeeland is bezig met de oprichting van de B.V. KKS (100% eigendom). Deze B.V. zal opdrachtgever worden voor de bouw van de Sluiskiltunnel.

4. Convenantmiddelen

Het Groenfonds heeft de bij de gewaarborgde geldleningen vermelde convenantlening afgesloten namens de gezamenlijke provincies voor de aankoop van natuurgebieden. De gelden zijn inmiddels uitgeput, echter we moeten nog wel de lening aflossen en rente betalen.

5. Garantstelling Blauwe Impuls

Op het budget Blauwe Impuls is in verband met overprogrammering voor SGB-bijdrages, sprake van een garantietoezegging van de Provincie van € 195.000. Van dit bedrag is € 150.000 vastgelegd als dekking voor de garantstelling. Voor de overige € 45.000 moet nog dekking worden gezocht.

6. Nazorg stortplaatsen

In 1998 is de Leemtewet bodemsanering in werking getreden. In deze wet is de verantwoordelijkheid voor een eeuwigdurende nazorg voor stortplaatsen, waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn of worden gestort, neergelegd bij de provincies. Doel van de wetgever is te voorzien in een zodanig beheer van stortplaatsen dat na sluiting de grootst mogelijke bescherming wordt geboden tegen nadelige gevolgen. Om hiervoor de benodigde financiële middelen aan te trekken, hebben Provinciale Staten een nazorgheffing ingesteld die wordt opgelegd aan de stortplaatseigenaren. Tevens is in de vorm van een aparte entiteit een nazorgfonds opgericht, waarin de opbrengst van de heffing wordt gestort.

De berekende benodigde voorzieningen van het Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Zeeland zijn per ultimo 2008 € 12,5 miljoen. Deze voorzieningen moeten worden opgebouwd uit de door de stortplaatseigenaren betaalde aanslagen inclusief een theoretisch te behalen doelrendement van 5% per jaar. In 2008 is een rendement gerealiseerd van 45,56% negatief. De belangrijkste reden zijn met € 1,5 miljoen gedaalde beurskoersen en het faillissement van Lehman Brothers in 2008. Voor het nazorgfonds was via de BNG een garantie product afgesloten. Als gevolg het faillissement is voorlopig 50 procent van de nominale waarde afboekt (€ 4,4 miljoen). Per ultimo 2008 is er een tekort ontstaan van een berekend vermogen van € 5,7 miljoen. Feitelijk zou kunnen worden gesteld dat er voor dit bedrag een claim ligt op het vermogen van de provincie. De omvang kan echter per ultimo dienstjaar

2008 onvoldoende worden gekwantificeerd omdat er onzekerheden zijn over de afwikkeling van het Lehman faillissement en er onzekerheden zijn over de toekomstig te behalen rendementen. In 2009 wordt dit nader onderzocht en moet er duidelijkheid komen.

De aanvang van de nazorg zal naar verwachting plaatsvinden voor de stortplaats Koegorspolder in 2013 en voor de stortplaats Midden-Zeeland in 2025. Gedurende de eerste jaren zullen de nazorgkosten marginaal zijn, dit betreft met name monitoringsactiviteiten. Op korte termijn heeft de Provincie Zeeland dan ook geen financiële verplichtingen ten aanzien van de nazorg. Het doelvermogen is berekend op basis van het huidige IPO-rekenmodel. Inmiddels is het rekenmodel herzien. Op basis van dit nieuwe rekenmodel hebben de stortplaatsen een concept nazorgplan opgesteld en bij de Provincie Zeeland ingediend.

Koegorspolder:

De Provincie Zeeland heeft in 2007 verzocht aan de stortplaats Koegorspolder het concept nazorgplan op enkele punten aan te passen. De stortplaats heeft vervolgens opdracht gegeven aan een gespecialiseerd extern adviesbureau om het model naar aanleiding van dit verzoek aan te passen. Daar er in Nederland maar enkele bureaus zijn die beschikken over deze expertise heeft dit echter de nodige tijd gekost. Eind 2008 is het herziene nazorgplan voor de Koegorspolder bij de Provincie ingediend. Dit plan is intern binnen de Provincie Zeeland beoordeeld en naar aanleiding van vragen en opmerkingen van de Provincie zal naar verwachting begin januari 2009 het definitieve nazorgplan voor de Koegorspolder worden ingediend. De verwachting is dat de Provincie een significant deel van de ontvangen middelen van Delta, via een nadere voorlopige aanslag aan Delta NV zal moeten terugbetalen. De reden hiervan is dat in het door het IPO opgestelde nieuwe rekenmodel, nieuwe richtlijnen en variabelen worden toegepast om het doelvermogen te bepalen. Deze richtlijnen en variabelen zijn aangepast vanwege nieuwe technieken en nieuwe technische inzichten. Hierdoor zullen de te verwachten onderhoudskosten lager uitvallen waardoor het nieuwe benodigde doelvermogen lager worden.

Midden-Zeeland:

In 2007 heeft er een fysieke uitbreiding van de stortplaats Midden-Zeeland plaatsgevonden. In oktober 2007 is deze uitbreiding voltooid. Deze uitbreiding heeft gevolgen voor de capaciteit van de stortplaats, en dus voor het nazorgplan. Na de vaststelling van het nazorgplan van de Koegorspolder zal door Delta NV een aangepast nazorgplan voor Midden-Zeeland bij de Provincie worden ingediend. Vervolgens zal dit door de Provincie Zeeland worden getoetst. Op basis van de definitieve nazorgplannen zal opnieuw het doelvermogen worden bepaald. Dit aangepaste doelvermogen zal leiden tot een verandering van de hoogte van de nadere voorlopige aanslag. De verwachting is dat een significant deel via een nadere voorlopige aanslag aan Delta NV zal moeten worden terugbetaald.

De nazorgplannen zullen ook de komende jaren worden geactualiseerd in verband met nieuwe technische ontwikkelingen. In IPO verband wordt nu alweer gewerkt aan een bijstelling van het net uitgebrachte RINAS model. Deze bijstelling is echter nog niet formeel goedgekeurd. Pas bij aanvang van de nazorg volgens het definitieve nazorgplan in 2013 en in 2025 wordt de definitieve aanslag bepaald.

8.8 Uitgangspunten financieel beleid

In dit onderdeel van de jaarrekening worden de uitgangspunten van het financieel beleid geëvalueerd voor begrotingsjaar 2008. Vanaf begrotingsjaar 2009 zijn de uitgangspunten ook opgenomen in de programmabegroting.

1. Gestreefd wordt naar een sluitende begroting en meerjarenraming met voldoende ruimte voor "nieuw beleid".

Aan dit punt is voldaan in begrotingsjaar 2008. Er is invulling gegeven aan de beleids-uitgangspunten van het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen voor 2007-2011. Ook voor de invulling van overige structurele en incidentele verplichtingen wordt aan deze hoofdlijn voldaan. Zie ook hoofdpunt 9.

2. Binnen de sluitende begroting wordt een verantwoorde post voor onvoorziene uitgaven gehandhaafd van € 250.000

In 2008 is € 250.000 voor onvoorzien beschikbaar gesteld. Zoals in detail is te vinden op het overzichtje onderaan het onderdeel "Algemene Dekkingsmiddelen" uit het onderdeel jaarverslag is er in 2008 zo'n twee ton ten gunste gekomen aan de post onvoorzien en is er een vrijwel identiek bedrag benut. Bij de laatste mogelijkheid tot budgetbewaking resteerde een saldo van € 232.000. Dit bedrag is ten gunste gebracht van de budgettaire ruimte en kon daarom reeds opnieuw worden ingezet.

3. Incidentele en structurele meevallers vloeien in principe terug naar de algemene middelen. Van daaruit wordt gezien op welke wijze deze meevallers zullen worden besteed.

Dit uitgangspunt is in 2008 strikt gehandhaafd. Tevens is aan de wens van Provinciale Staten tegemoet gekomen om het overboeken van kredieten te beperken. In het kader van de tweede ronde budgetbewaking is besloten om verschillende begrotingsposten in begrotingsjaar 2008 te verlagen en de begrotingsposten in 2009 en volgende jaren niet te verhogen. Per saldo kon hiermee € 12,5 miljoen toegevoegd worden aan de budgettaire ruimte. Daarbij wordt aangetekend dat onder meer de verplichte provinciale co-financiering van de ILG ten laste van de budgettaire ruimte in 2013 is gebracht zodat deze gelden niet vijf jaar lang in de algemene reserve blijven zitten.

4. Geen lastenverzwaring opleggen aan burgers en/of bedrijfsleven.

Het belangrijkste instrument van de provincie om de lastendruk te beïnvloeden is de vrijheid die de provincie heeft de hoogte van de provinciale opcenten te bepalen. Het tarief is in 2008 voor het derde jaar niet verhoogd. Als een vergelijking wordt gemaakt van de tarieven in alle provincies (van hoog naar laag) was in 2008 het tarief 91,3% van het landelijke gemiddelde tarief. In de paragraaf provinciale heffingen wordt uitgebreid ingegaan op dit onderwerp.

5. Als buffer voor het opvangen van financiële tegenslagen wordt gestreefd naar het instandhouden van een minimale algemene reserve.

In 2008 is de algemene reserve niet nodig geweest om risico's af te dekken. Het inzetten van de bestemmingsreserves, onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves is op basis van de huidige beleidsuitgangspunten minder vanzelfsprekend indien zich een risico voordoet dat uitmondt in een financiële tegenslag. Als weerstandsvermogen is daarom in 2008 uitgegaan van een benodigde financiële buffer van € 29 miljoen binnen de algemene reserve. (zie ook paragraaf weerstandsvermogen).

De resterende ruimte in de algemene reserve in 2008 was gereserveerd om adequaat en snel

in te kunnen spelen op actuele zaken die van groot belang zijn voor Zeeland. In eerste instantie wordt bekeken of de provinciale (co-financierings) bijdrage voor bedreigingen of kansen vanuit de budgettaire ruimte uit de lopende begroting gedekt kunnen worden. Is dit niet mogelijk, en kan er geen beroep worden gedaan op andere fondsen, dan kan de algemene reserve aangesproken worden. Door het beschikbaar stellen van een provinciale bijdrage kan een vliegwieleffect worden bereikt voor het aantrekken van middelen vanuit Europa, het Rijk en andere instellingen en bedrijven. In 2008 is er vanuit de Algemene Reserve een bedrag van € 0,8 miljoen beschikbaar gesteld voor hulp aan China en Birma. Verder is op grond van de uitvoering van het regeerakkoord is besloten om de provinciale reserves af te romen. In 2008 is € 12,5 miljoen overgemaakt aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

6. De hoogte en de noodzaak van handhaving van de overige reserves en voorzieningen zal jaarlijks worden beoordeeld.

Voor de aanleg van de Tunnel Sluiskil is in november 2006 een intentie overeenkomst getekend, de dekking van de financiering van deze tunnel is 2008 aangevuld met € 14 miljoen. Verder worden er dekkingreserves gevormd in het jaar van besluit tot investering in economische activa om daaruit de jaarlijkse afschrijvingslasten uit te dekken.

Door een wetwijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten per 1 januari 2008 is het aantal voorzieningen fors verminderd. Dit betrof voorzieningen die op basis van de wetgeving moesten worden gevormd voor vooruitontvangen gelden van derden (doeluitkeringen) die voor gerichte projecten ingezet worden of anders terugbetaald moeten worden. Deze gelden zijn met ingang van begrotingsjaar 2008 opgenomen onder de balanspost overlopende passiva. De hoogte is gelijk aan het nog niet uitgegeven vooruit ontvangen bedrag. Voor de resterende bestemmingsreserves en voorzieningen geldt dat het meerjarig verloop zo reëel mogelijk in relatie tot de verwachte uitgaven in de meerjarenbegroting is opgenomen.

7. Bij het overnemen van taken van andere overheden zal de provincie in principe alleen dan nieuwe taken op zich nemen, indien de kosten volledig worden vergoed.

Op dit punt hebben zich ten aanzien van de jaarrekening 2008 geen ontwikkelingen voorgedaan.

8. Bij vergoeding van taken wordt in beginsel de voorkeur gegeven aan algemene uitkeringen boven specifieke uitkeringen en de uitvoering van de taken zal worden bezien in relatie tot andere provinciale taken. Wel zullen de aangegane verplichtingen worden nagekomen.

Op dit punt hebben zich ten aanzien van de jaarrekening 2008 geen ontwikkelingen voorgedaan.

9. Gestreefd wordt naar een zekere mate van flexibiliteit door van de budgettaire ruimte jaarlijks slechts € 250.000 structureel in te vullen.

Hierbij wordt opgemerkt dat het bedrag verhoogd kan worden, voorzover het de effectuering van de afspraken in het beleidsprogramma betreft zoals bijvoorbeeld de structurele voeding van de reserves. Verder wordt bij nieuwe taken op intensivering van bestaande taken de voorkeur gegeven aan uitbesteding in plaats van een structurele uitbreiding van de formatie.

In de begroting 2008 zijn veel budgetten toegekend voor de beleidsperiode van vaak 4 jaar, welke vaak samen valt met de college periode. Verder zijn er geen structurele budgetten toegekend boven de € 250.000.

10. Gestreefd wordt naar het optimaliseren van de interne controle.

Op het gebied van interne controle zijn in 2008 wederom verdere stappen gezet om de interne controlemaatregelen te borgen in de processen. De interne controle op het naleven van de Europese aanbestedingsregels wordt ieder kwartaal gecontroleerd en in het subsidieverlenings- en subsidieafrekeningstraject wordt gebruik gemaakt van een integrale checklist.

11. Regelmatig worden de hoofdlijnen van financieel beleid gezien en jaarlijks geëvalueerd bij de analyse van de jaarrekening.

Met de behandeling van de bovenstaande hoofdlijnen is voldaan aan deze evaluatie.

8.9 Verloop reserves, voorzieningen en overlopende passiva

Dit overzicht geeft de toelichting op de balansmutaties per reserve, voorziening en overlopende passiva.

Reserves:

Met ingang van 2004 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van toepassing. Dit besluit schrijft voor, dat mutaties in reserves uitsluitend via resultaatbestemming mogen plaatsvinden. Dit betekent dat elk voorstel tot wijziging van de kosten van een programma, dat gedekt wordt middels een beschikking over een (bestemmings)reserve ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de staten. Op deze manier houden de staten de bevoegdheid over de bestemming van de reserves.

Met ingang van 2006 is de werkwijze met betrekking tot dekkingreserves ten behoeve van investeringen gewijzigd. Voor investeringen in economische materiële activa wordt in het jaar van besluit tot investeren vanuit de exploitatie geld gereserveerd voor de toekomstige afschrijvingslasten. Hiervoor wordt een dekkingreserve gevormd en een investeringskrediet (van gelijke omvang). Gedurende de periode dat de investering nog niet afgerond is, is het bedrag op de activalijst lager* dan de dekkingreserve. Als de investering klaar is, dan wordt de dekkingreserve afgestemd op de totale investering doormiddel van dotatie of onttrekking aan de reserve via de exploitatie. Daarna blijven de activa en bijbehorende dekkingreserve gelijk in mutatie en omvang. De afschrijving wordt gedekt in de exploitatie uit deze dekkingreserve.

*) het saldo blijft staan op de staat van investeringskredieten als bijlage bij de activalijst

Voorzieningen:

Het BBV schrijft voor dat baten en lasten slechts eenmaal op een programma mogen worden gepresenteerd. Dit betekent dat toevoegingen aan de voorzieningen, ten laste van een programma worden voorgelegd ter goedkeuring aan de staten. Vrijval als gevolg van het feit dat de voorziening een hoger dan noodzakelijk saldo vertoont, worden eveneens ter goedkeuring voorgelegd. Beschikkingen over voorzieningen bestemd voor uitgaven, lopen niet meer via de programma's, maar komen rechtstreeks ten laste van de voorzieningen. Autorisatie voor de uitgave is feitelijk al gegeven bij de toevoeging aan de voorziening. Omdat het verloop van de voorziening een goed inzicht geeft in de bestedingen wordt hieronder een overzicht gegeven.

Overlopende Passiva:

Voor de bestaande voorzieningen gevormd in verband met ontvangen voorschotbedragen van een Europees of Nederlands overheidslichaam voor een specifiek bestedingsdoel verandert het BBV per 01-01-2008. Deze voorzieningen worden voortaan als overlopende passiva verantwoord. Conform het advies van het BBV is de nieuwe regeling Investerings Landelijk Gebied (ILG) in 2007 direct als overlopende passiva verantwoord.

00100 Algemene reserve		
stand per 1-1-2008		129.630
overboeken programma Sociaal beleid	54	
overboeken programma Jeugdzorg	1.556	
overboeken programma Cultuur	42	
overboeken programma Openbare Orde en Veiligheid	2.251	
overboeken programma Bestuur	634	
overboeken programma Onderwijs	600	
diverse MIZ over verschillende jaren programma Mobiliteit	2.472	
verkoop wegsteunpunten	357	
overboeken programma Verkeersveiligheid	325	
overboeken programma Ruimtelijke omgeving	616	
overboeken programma Watermanagement	331	
overboeken programma Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien	575	
overboeken saldo ruimte naar 2009	6.256	
Overboeken saldo budgettaire ruimte naar 2009	4.932	
Bestemming rekeningresultaat 2007	14.427	
totaal toevoeging		35.427
overboeken programma Sociaal beleid	-26	
overboeken programma Jeugdzorg	-11	
overboeken programma Cultuur	-545	
overboeken programma Openbare Orde en Veiligheid	-393	
overboeken programma Bestuur	-202	
overboeken co-financiering op EU- of NL- overheidsprojecten programma Bestuur.	-788	
overboeken programma Economie	-764	
hulp China en Birma	-800	
Overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten programma Economie	-657	
diverse MIZ over verschillende jaren programma Mobiliteit	-2.762	
onderhoud infrastructuur	-279	
vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort	-1.235	
overboeken programma Verkeersveiligheid	-1.482	
overboeken programma Milieu	-665	
overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten Milieu	-109	
overboeken programma Ruimtelijke omgeving	-2.153	
overboeken cofinanciering op EU- of NL- overheidsprojecten Ruimtelijke omgeving	-3.044	
overboeken programma Watermanagement	-763	
overboeken programma Natuur en Landschap	-333	
overboeken programma ondersteuning	-22.197	
eenmalige afroming provinciaal vermogen door kabinet	-12.500	
totaal onttrekking		-51.708
stand per 31-12-2008		113.349

00200 bestemmingsreserve tunnel sluiskil		
stand per 1-1-2008		11.503
besluit Voorjaarsconferentie	1.500	
besluit Najaarsconferentie	12.500	
boekings afwikkelverschillen voorgaande jaren	21	
totaal toevoeging		14.021
kanaalkruising sluiskil	-303	
totaal onttrekking		-303
stand per 31-12-2008		25.221
00201 dekkingsreserve vervangende nieuwbouw Groene Woud		
stand per 1-1-2008		3.111
afschrijving vervangende nieuwbouw Groene Woud	-111	
totaal onttrekking		-111
stand per 31-12-2008		3.000
00205 bestemmingsreserve wov		
stand per 1-1-2008		16.754
dividend nv westerscheldetunnel	1.605	
jaarlijkse dotatie	4.769	
fast ferry aanlandingsvoorzieningen	103	
fast ferry gebouwen terreinen	23	
Overboeken kredieten naar 2009	70	
boekings afwikkelverschillen voorgaande jaren	73	
totaal toevoeging		6.643
fast ferry swath schepen	-1.040	
fast ferry gebouwen terreinen	-111	
fast ferry aanlandingsvoorzieningen	-175	
fast ferry baggerkosten	-349	
fast ferry belastingen	-18	
fast ferry externe adviezen	-41	
fast ferry bijdrage vervoersonderneming tlv reserve wov	-2.869	
fast ferry overige kosten	-17	
bijdrage exploitatie westerscheldetunnel	-2.900	
westerscheldetunnel deelnemingen	-1.446	
kosten Sloebos	-989	
totaal onttrekking		-9.954
stand per 31-12-2008		13.443
00207 dekkingsreserve verbouwing zeeuws museum		
stand per 1-1-2008		5.830
afschrijving verbouwing zeeuws museum	-176	
dekkingsreserve in overeenstemming met activa	-52	
totaal onttrekking		-228
stand per 31-12-2008		5.602

00208 dekkingsreserve Gistpoortgebouw		
stand per 1-1-2008		2.883
toevoeging ivm verbouwing Gistpoortgebouw	254	
totaal toevoeging		254
afschrijving verbouwing Gistpoortgebouw	99	
totaal onttrekking		-99
stand per 31-12-2008		3.038
00210 dekkingsreserve verbouwing pand Schuytvlot		
stand per 1-1-2008		295
besluit Voorjaarsconferentie	3.650	
besluit Najaarsconferentie	350	
totaal toevoeging		4.000
stand per 31-12-2008		4.295
00211 dekkingsreserve wegsteunpunt Mauritsfort		
stand per 1-1-2008		
vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort	1.235	
totaal toevoeging		1.235
afschrijving wegsteunpunt Mauritsfort	-62	
totaal onttrekking		-62
stand per 31-12-2008		1.173
00300 voorziening waterbeheer		
stand per 1-1-2008		749
grondwaterheffing	148	
boekings afwikkelverschillen voorgaande jaren	46	
totaal toevoeging		194
grondwaterheffing	-145	
grondwatermeetnet kwantiteit grondwater	-9	
totaal onttrekking		-154
stand per 31-12-2008		790
00308 voorziening wachtgelden psd		
stand per 1-1-2008		36.403
inflatietoevoeging ivm contante waar conform regeling	1.336	
totaal toevoeging		1.336
uitgekeerde wachtgelden	-5.866	
totaal onttrekking		-5.866
stand per 31-12-2008		31.873
00314 voorziening nme: natuurcompensatie braakman		
stand per 1-1-2008		999
natuurcompensatie braakman	-365	
totaal onttrekking		-365
stand per 31-12-2008		634

00369 voorziening controle omzetbelasting en BTW-compensatiefonds		
stand per 1-1-2008		
vorming voorziening	2.347	
totaal toevoeging		2.347
stand per 31-12-2008		2.347
00301 OP bodemsanering		
stand per 1-1-2008		3.379
inflatietoevoeging ivm contante waarde conform regeling	29	
uitvoering bodemsaneringsprojecten	3.378	
totaal toevoeging		3.407
prov bijdr 2,5 % bosa	-2	
uitvoering bodemsaneringsprojecten	-2.730	
totaal onttrekking		-2.731
stand per 31-12-2008		4.054
00303 OP stads- en dorpsvernieuw		
stand per 1-1-2008		3.392
stads en dorpsvernieuwing	-649	
totaal onttrekking		-649
stand per 31-12-2008		2.743
00307 OP jeugdzorg		
stand per 1-1-2008		2.031
Uitkering wet op de jeugdzorg (VWS)	23.732	
uitk wet op de jeugdzorg (justitie)	5.145	
rente toevoeging jeugdhulpverlening	81	
Subsidie vaststellingen vorige jaren	41	
totaal toevoeging		28.999
onderzoek jeugdzorg	-193	
clienbeleid (cvp)	-69	
bestrijding wachtlijsten	-2.526	
sociaal medische teams	-2	
bureau jeugdzorg: centraal bureau	-3.004	
steunfunctie jeugdzorg	-49	
Pleegzorg	-3.732	
therapeutische pleegzorg tgv	8	
Pleegouderssupport Zeeland	-60	
Ambulante hulpvarianten (IPT)	-6.890	
instelling voor begeleid wonen	4	
Daghulp (AZZ)	-2.889	
Residentiele hulpvarianten	-1.733	
advies- meldpunt kindermishandeling	-1.020	
2006 kindertelefoon (mid jhv)	-34	
Gedragmaatregel en nazorg jeugdcrim	-25	
jeugdmonitor zeeland	-23	

bureau jeugdzorg: casemanagement	57	
bureau jeugdzorg: lokaal jeugdbeleid	-351	
bureau jeugdzorg: justitiele taken	-4.470	
professionalisering jeugdzorg	-69	
project stroomlijnen	-68	
totaal onttrekking		-27.136
stand per 31-12-2008		3.894
 00313 OP nme: natuurcomp w scheld		
stand per 1-1-2008		8.303
rente natuurhcomp wscheld	60	
natuurcompensatie westerschelde	5.153	
totaal toevoeging		5.213
natuurcompensatie westerschelde	-3.196	
totaal onttrekking		-3.196
stand per 31-12-2008		10.320
 00316 OP isv		
stand per 1-1-2008		318
investering stedelijke vernieuwing	6.349	
totaal toevoeging		6.349
investering stedelijke vernieuwing	-2.474	
programma gemeenten isv	-2.801	
totaal onttrekking		-5.275
stand per 31-12-2008		1.392
 00319 OP maya		
stand per 1-1-2008		136
maya 2 bijdragen	-1	
totaal toevoeging		-1
2006: Oostburg project MAYA	-26	
maya 2 bijdragen	-109	
totaal onttrekking		-135
stand per 31-12-2008		0
 00322 OP bibliotheekvernieuwing		
stand per 1-1-2008		261
herstructurering bibliotheekwerk	3	
bibliotheekvernieuwing 2008	503	
totaal toevoeging		507
herstructurering bibliotheekwerk	-33	
bibliotheekvernieuwing 2006	-19	
bibliotheekvernieuwing 2007	-149	
totaal onttrekking		-757
bibliotheekvernieuwing 2008	-556	
stand per 31-12-2008		10

00324OP interreg		
stand per 1-1-2008		1.354
co-financiering ez-middelen bijdra	-800	
interreg over de grens	4	
totaal toevoeging		-795
co-financiering ez-middelen	-554	
interreg over de grens	-4	
totaal onttrekking		-559
stand per 31-12-2008		0
 00327 OP BDU brede doeluitkering		
stand per 1-1-2008		10.990
BDU toevoeging ivm contante waarde	481	
brede doel uitkering (bdu) (progr 8)	18.683	
brede doeluitkering (bdu) (progr. 9)	6.577	
rovz	5	
vervoersonderneming openbaar vervoer	12	
totaal toevoeging		25.758
infrastructuursubsidies	-550	
bdu strategisch budget	-2.035	
lastenBDU dekking formatiepl afd V&V	-65	
rovz	-1.057	
coll vraagafhankelijk vervoer	-234	
vervoersonderneming openbaar vervoer	-14.539	
voorziening openbaar vervoer	-314	
subsidie stimulering bedrijfsvervoer	-218	
extra kn verv (brom)fietsen	-17	
buurtbusprojecten	-11	
kosten concessiebeheer	-73	
VRI beïnvloed syst KAR	-14	
ff bijdr. vervoersondernemingen(BDU)	-2.727	
totaal onttrekking		-21.854
stand per 31-12-2008		14.894
 00328 OP maritiem erfgoed		
stand per 1-1-2008		
maritiem erfgoed ii	-39	
maritiem erfgoed I	147	
totaal toevoeging		108
maritiem erfgoed ii	2	
maritiem erfgoed I	-110	
totaal onttrekking		-108
stand per 31-12-2008		0

00329 OP cultuureducatie prim onderwijs		
stand per 1-1-2008		67
bev deskundigheid binnen het PO	-26	
faciliteren regionale infrastructuur	-28	
bev infrastructuur erfgoededucatie	-13	
totaal onttrekking		-67
stand per 31-12-2008		0
00330 OP actieplan cultuurbereik		
stand per 1-1-2008		13
cultuur en school	-13	
totaal onttrekking		-13
stand per 31-12-2008		0
00331 OP belvedere		
stand per 1-1-2008		10
project belvedere	19	
totaal toevoeging		19
project belvedere	-29	
totaal onttrekking		-29
stand per 31-12-2008		0
00332 OP phasing out 5b		
stand per 1-1-2008		302
phasing out 5b, bijdrage	186	
phasing out 5b, overig	163	
totaal toevoeging		348
phasing out 5b-00	-64	
phasing out 5b-02	-35	
phasing out 5b-03	-35	
phasing out 5b-05	-52	
phasing out 5b-06	-447	
phasing out 5b, overig	-17	
totaal onttrekking		-650
stand per 31-12-2008		0
00335 OP geluidsbelastingskaart		
stand per 1-1-2008		80
uitv eu richtlijn omgevingslawaaier	28	
totaal toevoeging		28
uitv eu richtlijn omgevingslawaaier	-15	
totaal onttrekking		-15
stand per 31-12-2008		93
00337 OP implem OV-chipkaart		
stand per 1-1-2008		3.689
chipkaart openbaar vervoer	1.530	
totaal toevoeging		1.530

chipkaart openbaar vervoer	-181	
totaal onttrekking		-181
stand per 31-12-2008		5.037
 00339 OP werkplan Deltaraad		
stand per 1-1-2008		1
werkplan deltarad	142	
totaal toevoeging		142
werkplan deltarad	-142	
totaal onttrekking		-142
stand per 31-12-2008		0
 00340 OP life project		
stand per 1-1-2008		453
totaal onttrekking		
stand per 31-12-2008		453
 00341 OP externe veiligheid		
stand per 1-1-2008		501
externe veiligheid vrom	1.105	
totaal toevoeging		1.105
externe veiligheid vrom	-1.092	
meerjarenprogr externe veiligheid	-208	
totaal onttrekking		-1.301
stand per 31-12-2008		306
 OP ilg		
stand per 1-1-2008		2.611
natuurpakket Westerschelde planvormi	846	
beheerskosten ilg	20.055	
realisatie ehs verwerving	1.059	
realisatie ehs inrichting	577	
realisatie ehs in beheer	4.831	
knelpunten robuuste verbinding	13	
uitvoering jaarplannen	341	
uitv soortenbeschermingsplan	102	
grondgeb landb inrichting	87	
uitvoeren pilots duurz ondernemen	13	
nationaal landschap ontwikkeling	58	
nationaal landschap cultuurhistorie	140	
nat landsch prov st landschapsbeh	239	
pilots gebruik bodeminformatie	7	
uitfin ontw & versterk toegankelijkh	315	
uitfinanc. landinrichting structuur	179	
uitfin inricht ruimtelijke structuur	200	
uitfinanciering milieukwaliteit	976	
uitfin inr grondgeb landbouw	491	
uitfin inrichting nieuwe ehs	596	
totaal toevoeging		31.122

natuurpakket Westerschelde planvorming	-865	
beheerskosten ilg	-204	
realisatie ehs verwerving	-1.059	
realisatie ehs inrichting	-577	
realisatie ehs in beheer	-3.907	
knelpunten robuuste verbinding	-13	
uitvoering jaarplannen	-341	
uitv soortenbeschermingsplan	-102	
grondgeb landb inrichting	-87	
uitvoeren pilots duurz ondernemen	-13	
nationaal landschap ontwikkeling	-58	
nationaal landschap cultuurhistorie	-140	
nat landsch prov st landschapsbeh	-239	
uitfin ontw & versterk toegankelijkh	-315	
uitfinanc. landinrichting structuur	-179	
uitfin inricht ruimtelijke structuur	-200	
uitfinanciering milieukwaliteit	-976	
uitfin inr grondgeb landbouw	-491	
uitfin inrichting nieuwe ehs	-596	
overige uitgaven	3	
totaal onttrekking		-10.357
stand per 31-12-2008		23.377
 00343 OP leader +		
stand per 1-1-2008		1.122
Leader+ Zeeuws-Vlaanderen	52	
Leader+ Midden en Noord Zeeland	1.352	
totaal toevoeging		1.404
leader+ zeeuws-vlaanderen	-1.132	
leader+ midden/noord zeeland	-1.395	
totaal onttrekking		-2.526
stand per 31-12-2008		0
 00344 OP duurz veilig verkeer w zws-vl		
stand per 1-1-2008		0
bijdragen duurzaam veilig	159	
totaal toevoeging		159
uitgaven duurzaam veilig	-159	
totaal onttrekking		-159
stand per 31-12-2008		0

00345 OP tipp		
stand per 1-1-2008		304
tipp	1.173	
totaal toevoeging		1.173
tipp	-1.477	
totaal onttrekking		-1.477
stand per 31-12-2008		0
00346 OP veiligheidsplan havens		
stand per 1-1-2008		
veiligheidsplan havens	82	
totaal toevoeging		82
veiligheidsplan havens	-82	
totaal onttrekking		-82
stand per 31-12-2008		0
00347 OP time2c		
stand per 1-1-2008		55
time2c	256	
totaal toevoeging		256
time2c	-311	
totaal onttrekking		-311
stand per 31-12-2008		0
00348 OP roetdeeltjes OV-bussen		
stand per 1-1-2008		462
Roetfilters OV-bussen	-133	
totaal toevoeging		-133
Roetfilters OV-bussen	-329	
totaal onttrekking		-329
stand per 31-12-2008		0
00349 OP besluit locatiegebonden subs		
stand per 1-1-2008		394
besluit locatiegebonden subsidies	1.463	
totaal toevoeging		1.463
besluit locatiegebonden subsidies	-1.854	
totaal onttrekking		-1.854
stand per 31-12-2008		3
00350 OP interreg bedr terr management		
stand per 1-1-2008		259
interreg bedrijventerr. management	127	
totaal toevoeging		127
interreg bedrijventerr. management	-309	
totaal onttrekking		-309
stand per 31-12-2008		77

00351 OP natuurbeschermingswet		
stand per 1-1-2008		43
Natura 2000 beheerplanne	175	
natuurbeschermingswet	130	
totaal toevoeging		305
Natura 2000 beheerplanne	-98	
natuurbeschermingswet	-118	
totaal onttrekking		-215
stand per 31-12-2008		133
 00352 OP regionale tv scheldemon		
stand per 1-1-2008		
regionale televisie scheldemon	76	
totaal toevoeging		76
regionale televisie scheldemon	-76	
totaal onttrekking		-76
stand per 31-12-2008		0
 00354 OP servicepunt handhaving		
stand per 1-1-2008		91
servicepunt handhaving	100	
totaal toevoeging		100
servicepunt handhaving	-179	
totaal onttrekking		-179
stand per 31-12-2008		12
 00356 OP Staats Spaanse Linies interreg 4A		
stand per 1-1-2008		
project dc-noise	-13	
climate proof areas	-58	
totaal onttrekking		-70
stand per 31-12-2008		-70
 00357 OP Stimuleringsregeling voordelta		
stand per 1-1-2008		
Stimuleringsregeling voordelta	9.000	
totaal toevoeging		9.000
Stimuleringsregeling voordelta	-4.501	
totaal onttrekking		-4.501
stand per 31-12-2008		4.499
 00358 OP Grote Kerk Veere		
stand per 1-1-2008		
grote Kerk Veere	100	
totaal toevoeging		100
stand per 31-12-2008		100

00359 OP Actief bodembeheer		
stand per 1-1-2008		
actief bodembeheer	68	
totaal toevoeging		68
actief bodembeheer	-31	
totaal onttrekking		-31
stand per 31-12-2008		37
00360 OP Platform diffuse bronnen		
stand per 1-1-2008		
platform diffuse bronnen	22	
totaal toevoeging		22
platform diffuse bronnen	-6	
totaal onttrekking		-6
stand per 31-12-2008		15
00361 OP Bans subsidie		
stand per 1-1-2008		
actieprogramma energie	36	
totaal toevoeging		36
actieprogramma energie	-36	
totaal onttrekking		-36
stand per 31-12-2008		0
00362 OP Geluidsscherm Rilland A58 (VROM)		
stand per 1-1-2008		
Geluidsscherm A58 Rilland	33	
totaal toevoeging		33
Geluidsscherm A58 Rilland	-19	
totaal onttrekking		-19
stand per 31-12-2008		15
00365 OP inherent veiliger produceren		
stand per 1-1-2008		
inherent veiliger produceren	-20	
totaal onttrekking		-20
stand per 31-12-2008		-20

Bijlagen

Jaarrekening 2008

LOONSTROOKJES
CONTRACTEN
&
GERELATEERD

VERZEKERINGEN
* AUTO
* ZORG
* AANSPR. HEID

Aankoops
bewijzen
andleidingen

Foto: Simone Janssen

9. Bijlagen

9.1 Overzicht aanbestedingen

1. Provinciaal beleid

De provincie heeft haar aanbestedingsbeleid in 1996 vormgegeven in de nota aanbestedingsbeleid. Deze nota is sindsdien maatgevend voor het handelen van de provincie. Afwijkingen van dit beleid zijn alleen mogelijk met toestemming van Gedeputeerde Staten. In deze bijlage wordt gerapporteerd op de afwijkingen.

Het eigen provinciale beleid is gebaseerd op de verantwoordelijkheid van de provincie om als besteder van gemeenschapsgelden een zo gunstig mogelijke prijs/kwaliteitsverhouding te realiseren. Dit wordt gerealiseerd door het zoveel mogelijk bevorderen van concurrentie. Openbaar aanbesteden is hierbij de meest open procedure en is om die reden goed democratisch controleerbaar. Bij openbare aanbesteding is sprake van maximale mededinging wat kan leiden tot scherpe prijsstelling. Na aanbesteding en vóór de gunning dient de laagste inschrijver aan te tonen dat hij aan de vooraf openbaar gemaakte gunningscriteria (kennis, ervaring, solvabiliteit, etc.) voldoet.

Het beleid komt er in hoofdlijnen op neer dat voor opdrachten boven de € 25.000 marktwerking wordt nagestreefd, door meerdere offertes aan te vragen of openbaar aan te besteden. Boven de Europese drempelbedragen is uiteraard het Europese aanbestedingsregime van toepassing. Het drempelbedrag voor Europese aanbesteding van leveringen en diensten in 2008 was € 206.000. Genoemde bedragen zijn inclusief BTW.

Drempelbedrag	Inkoopprocedure
t/m € 2.300:	geen procedure vastgelegd
> € 2.300 t/m € 25.000:	minimaal 1 schriftelijke offerte
> € 25.000 t/m € 206.000:	minimaal 3 schriftelijke offertes
> € 206.000:	starten Europese aanbestedingsprocedure

In specifieke/buitengewone omstandigheden of bij zeer specialistisch werk kan mits gemotiveerd van de uitgangspunten tot het Europese drempelbedrag worden afgeweken. In al deze gevallen wordt dit vooraf aan Gedeputeerde Staten voorgelegd. Afwijken van de Europese aanbestedingsprocedure is in een aantal gevallen ook mogelijk. Of de Europese aanbestedingsrichtlijnen worden gevolgd wordt middels verbijzonderde interne controle getoetst. Deze toets vormt de basis voor het oordeel van de accountant in het kader van de rechtmatigheid.

Een uitzondering geldt voor spoedeisende situaties. In dat geval is het mogelijk van het beleid af te wijken, met melding achteraf aan Gedeputeerde Staten. Daarbij moet worden gedacht aan de bedrijfszekerheidstelling van de Zeelandbrug en de sluizen en bruggen van het Kanaal door Walcheren en aan calamiteiten. Aanvullend wordt in deze gevallen altijd eerst de verantwoordelijk gedeputeerde geïnformeerd.

Op 8 juli 2008 heeft de Eerste Kamer een wetsvoorstel verworpen voor een Nederlandse Aanbestedingswet die door de Tweede Kamer was aangenomen. Decentrale overheden zijn bij nationale opdrachten (opdrachten die niet vallen onder het Europese richtlijnregime) vooral gebonden aan hun eigen inkoop- en aanbestedingsbeleid, de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en de interpretatie van de Europese richtlijnen door de Europese Commissie en het Europese Hof van Justitie. Mede naar aanleiding van de aanbevelingen van de Parlementaire Enquête Bouwnijverheid in december 2002 is aangegeven dat een nationaal, coherent en uniform juridisch aanbestedingskader in

Nederland gewenst is. Het Ministerie van Economische zaken (EZ) werd daarom aangewezen om een nieuwe Nederlandse Aanbestedingswet te ontwikkelen. Momenteel wordt een nieuw voorstel voorbereid. Indien dergelijke nationale wetgeving van kracht wordt komt dit automatisch onder de rechtmatigheidstoets te vallen en zal dit effect hebben op de vormgeving van het interne inkoopbeleid.

Overzicht Aanbestedingen boven de € 25.000 voor 2008				
Directie	Aantal aanbestedingen boven € 25.000	Waarvan conform algemene uitgangspunten	Waarvan met afzonderlijke instemming GS	Waarvan zonder instemming GS
SBO*	35	18	16	1
E&M	60	44	16	0
RMW	58	43	14	1
Totaal	153	105	46	2

Overzicht motivering afzonderlijke instemming GS				
Directie	Totaal	Vanwege spoedeisend karakter	Vanwege specifieke technische motieven	Vanwege overige motieven
SBO*	16	0	13	3
E&M	16	5	10	1
RMW	14	1	3	10
Totaal	46	6	26	14

* SBO is inclusief de stafafdelingen FEZ en POI

zonder instemming GS, directie SBO

1. Bouwvoorbereiding het pand Schuytvlot

In 2006 is de voorbereiding- tot en met de besteksfase van de verbouw van het pand Schuytvlot aanbesteed. De voorbereiding tot en met de besteksfase is gegund aan de Architecten Alliantie in Goes. Op 26 november 2008 is aan de Architecten Alliantie de fase : "uitvoeringstekeningen en directievoering" gegund. Deze gunning was gebaseerd op een uitgebrachte offerte voor deze werkzaamheden en betreft een traject dat niet aanbesteed is omdat het vorige traject al aanbesteed is en dit een logisch vervolg hierop is.

zonder instemming GS, directie RMW

1. Expertise Elsbeth van Riesen Mediatio Training & Coaching

RMW organiseert jaarlijks zogenaamde teamontwikkelingsdagen. Reeds vanaf 2003/2004 wordt hiervoor een beroep gedaan op de expertise van Elsbeth van Riessen Mediatio, Training & Coaching. De trainingsprogramma's hebben een verbindend karakter: de uitvoering van een bepaald trainingsprogramma bijvoorbeeld verbetering communicatie/samenwerking leidt tot een behoefte op bijvoorbeeld het geven van feedback. De trainingsleidster is dan de verbindende persoon, die op basis van persoonlijke kennis van

behoefte binnen een team voortborduurde op het eerdere trainingsprogramma. De cyclus loopt nog tot en met 2009.

Vanaf 2010 worden trainingsprogramma's weer in de markt gezet in lijn met de provinciale regels voor opdrachtverlening/aanbesteding

**Motivering aanbestedingen:
afzonderlijke instemming GS vanwege overige motieven, directie SBO**

1. Realisering glasvezelverbinding crisisorganisaties door KPN

Met de aanleg van de ondergrondse glasvezelverbinding is een bedrag gemoeid van circa € 100.000,- zodat volgens het provinciale aanbestedingsbeleid bij minstens drie bedrijven een offerte opgevraagd moet worden. De gemeente Middelburg verbiedt echter dat andere bedrijven dan uitsluitend KPN en Delta/Zekatel kabels in haar grondgebied mogen aanleggen, zodat bij slechts deze twee bedrijven een offerte opgevraagd kan worden.

2. Studio Jan Melis, Rotterdam

Betreft het nieuwjaarsgeschenk 2009 Dit is een uniek kunstwerk.

3. Afwijking aanbesteding Gistpoortgebouw

Op 26 maart 2007 is het installatietechnisch bestek aanbesteed. Als laagste inschrijver is ABI Warmtetechniek uit de bus gekomen. Deze firma is het werk gegund en werd onder de bouwkundig hoofdaannemer Leenhouts geschoven.

In oktober 2008 is ABI Warmtetechniek failliet verklaard. De provincie zat toen volop in het bouw- en installatieproces. Van deze faillietverklaring is een nota aan GS voorgelegd en de mogelijke gevolgen van deze faillietverklaring. Een van de onderaannemers van ABI Warmtetechniek, te weten de firma Weijgers Beheer, weigerde nog verdere leveringen te doen voor het kanaalwerk in de Gistpoort aan ABI Warmtetechniek. Hierdoor dreigde er een grote vertraging te ontstaan in de planning van de bouw, die niet acceptabel was.

In overleg met de directie van de bouw is besloten om een zogenaamde directielevering te plaatsen. Dit hield in dat de provincie Zeeland rechtstreeks bij de onderaannemer, in dit geval dus de firma Weijgers Beheer, de bestelling van de ontbrekende kanaaldelen plaatste. Deze brief is op 2 januari 2008 verstuurd en levering heeft hierna plaatsgevonden.

**Motivering aanbestedingen:
afzonderlijke instemming GS vanwege overige motieven, directie E&M**

1. Schneider Electric B.V. - Leveren PLC hardware ten behoeve van vervangen PLC's grote en kleine sluis Veere

De PLC hardware dicteert standaardisatie van merk en type apparatuur. Een efficiënte uitvoering van beheer en onderhoud maakt dat wenselijk.

De nieuw aan te schaffen PLC hard- en software maakt een integraal onderdeel uit van onze PLC hard- en software gebruikt voor de bruggen en sluizen over het Kanaal door Walcheren, het Kanaal door de Oude Arne en de Zeelandbrug en onze reserve onderdelen. Het op een efficiënte wijze uitvoeren van beheer en onderhoud van de PLC-apparatuur stelt eisen aan de uniformiteit van het systeem en de gebruikte onderdelen.

De bedrijfszekerheid en betrouwbaarheid van nieuwe type PLC toegepast bij de Zeelandbrug, sluis Veere en de Uitwateringssluys Vlissingen is de afgelopen jaren zeer hoog gebleken.

**Motivering aanbestedingen:
afzonderlijke instemming GS vanwege overige motieven, directie RMW**

Overweging en advies:

1. PublicSpirit - werving en selectie van de programmadirecteur Deltaprogramma

Gezocht is naar een werving- en selectiebureau, dat ruime kennis en ervaring heeft met werving en selectie in de publieke sector, het betreft hier een topfunctie in een complexe bestuurlijke omgeving. PublicSpirit is door de opdrachten die zij gedaan hebben bij opdrachtgevers in de gehele publieke sector goed bekend met dit type opdrachten en heeft tevens een uitgebreid netwerk. Ook hebben zij voor meerdere opdrachtgevers vergelijkbare functies vervuld. Vanwege deze ervaring in de werving en selectie in de publieke sector en de specialisatie gericht op het opkader (zoals een programmadirecteur) zijn zij gevraagd offerte uit te brengen. Hiermee kan tevens enige tijdswinst behaald worden, zodat spoedig een programmadirecteur kon worden genoemd.

2. TNO - Brede discussie zoetwatersituatie voor de landbouw in de Delta -Zuidwest-Brabant, Reigersbergsepolder, Zuid-Beveland

De eerste stap van de fundamentele discussie is ook al uitgevoerd door TNO.RIKZ en WL. Dat betreft de analyse van knelpunten en actoren. Zij hebben al een belangrijk deel van de benodigde expertise ontwikkeld. Voor aanvulling van ontbrekende expertise (met name de gebieds- en uitvoeringskennis) is DLG opgenomen in het samenwerkingsverband.

3. Omroep Zeeland – maken 12-delige documentaire over de Delta

Omdat de totale projectkosten meer dan € 25.000,- bedragen, zou meervoudig aanbesteed moeten worden. Het feit is dat Omroep Zeeland de enige regionale TV omroep is die een dergelijke documentaire kan uitzenden in de Provincie Zeeland. De betrokkenheid van Omroep Zeeland bij de regio is ook duidelijk. Meervoudig aanbesteden is daarom niet gewenst. Overigens zijn de Provincie Zeeland en Omroep Zeeland in overleg om het project inhoudelijk voor te bereiden. Omroep Zeeland zal de productie van de documentaire zelf op zich nemen. De recente wijziging van de regels voor cofinanciering TV producties voor onder een ministerie resulterende organisatie, in dit geval NLMW, is hier niet van toepassing.

4. Verhoeve Milieu West – Bodemsanering gasfabriek Oostburg

De reden om af te wijken is de ingebrachte techniek, waar deze aannemer recent als eerste, veel ervaring mee heeft opgedaan op het provinciale project "Bodemsanering chemische wasserij De Zon te Terneuzen".

5. Orbital Technologies - verlenging werkzaamheden ten behoeve van Externe Veiligheid

De huidige samenwerking met ORBITAL Technologies BV verloopt naar tevredenheid en op deze wijze kunnen de projecten efficiënter worden uitgevoerd.

6. ZPDO – doorstart project Zon op School

Het ZPDO is opdracht verleend voor de doorstart van het project Zon op School op basis van de overweging dat dit project positief bijdraagt aan de doelstellingen innovatie & kennistransfer en duurzaamheid, namelijk:

- Zon op School is een project waarbij de kennismaking en praktische toepassing van duurzame energie een grote rol spelen;
- Zon op School verankert met het lespakket "duurzaamheid" structureel in het Zeeuwse basisonderwijs;
- Zon op School is (mede) opgezet om de belangstelling voor energiebesparing te promoten alsook de inzet van duurzame energie te vergroten;
- De mediabelangstelling groot kan zijn, omdat Zeeland goed in beeld komt als provincie met innovatieve en duurzame initiatieven.

7. Svazek - Vervolgopdracht voor nader onderzoek naar Buitendijks natuurherstel in de Westerschelde bij Hoofdplaatpolder en Ossensisse

Uit de eerder gemaakte studie bleek dat er 2 locaties voor buitendijks natuurherstel zijn, Hoofdplaatpolder en Ossensisse, waarvoor de mogelijke negatieve gevolgen nader onderzocht moeten worden. Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden of de voorgestelde ingrepen het beoogd effect opleveren. Svazek is eerder ingehuurd vanwege de expertise die het bedrijf heeft op het gebied van morfologisch onderzoek. Het bedrijf heeft een eigen methodiek ontwikkeld om dit onderzoek te doen. Het bedrijf heeft de resultaten van eerder onderzoek die dienen als uitgangspunt voor nader onderzoek.

8. Any Productions – inhoudelijke ontwikkeling van de Serious Game

Any Productions is een bedrijf met ervaring om natuur en landschap op een vernieuwde, innovatieve en actieve manier aan de doelgroep jeugd te presenteren. Any Productions is gespecialiseerd in het ontwikkelen van vernieuwende concepten. Gezien de kennis en ervaring die Any Productions op dit gebied heeft wordt deze opdracht gegund aan dit bedrijf.

9. Imares – onderzoek naar de effecten van assimilatiebelichting in de eerste Bathsepolder op natuurwaarden van het Natura 2000 gebied Oosterschelde

Het uit te voeren veldonderzoek is zeer specialistisch gezien de omstandigheden waaronder het onderzoek plaats dient te vinden. Tijdens de donkerteperiode zullen aantallen en gedrag van buitendijks verblijvende vogels geregistreerd worden zonder en met het gebruik van assimilatiebelichting. Hiervoor dient gebruik gemaakt te worden van apparatuur die deze gedetailleerde registraties mogelijk maakt. Imares beschikt over deze apparatuur.

10. Rasenberg - Bodemsanering locaties tracé N57 gemeente Middelburg; nabij Oude Veerseweg 114; afwijken van aanbestedingsreglement

Van het aanbestedingsbeleid mag gemotiveerd worden afgeweken. De motivatie om met één aannemer te onderhandelen wordt in dit geval gevormd door:

- Tijdsplanning (risico verhoging kosten aanleg N57)
- Uitvoeringstechnisch en praktisch oogpunt (risico kostenverhoging door twee aannemers op één werk).

9.2 Overzicht externe deskundigheid

Bijgaand een overzicht 2008 betreffende beleidsadviezen en beleidsonderzoeken.
De verantwoording van de externe inhuur is gerubriceerd naar aard en programma.

De volgende vragen zijn daarbij aan de directies voorgelegd:

- * Maakte uw directie/afdelingen in 2008 gebruik van het inhuren van externe advisuer voor het ontwikkelen/opstellen van beleidsadviezen. Zo ja, op welke specifieke beleidsterreinen zijn deze adviezen ingewonnen?
- * Kunt u aangeven welk bedrag in 2008 is opgenomen voor het inwinnen van beleidsadviezen?
- * Wat is de reden dat uw directie/afdeling het ontwikkelen/opstellen van beleidsadviezen heeft uitbesteed?

- **Onvoldoende expertise in de beleidssector**
- **Behoefte aan onafhankelijk advies**
- **Ontbreken voldoende personele capaciteit**
- **Andere oorzaken**

De volgende categorieën zijn buiten beschouwing gebleven:

- * consultancy
- * interim management
- * accountancy
- * automatisering
- * het inhuren van uitzendkrachten

Externe deskundigheid: onvoldoende expertise in de beleidssector

Verplichting	Omschrijving	Programma	Bedrag
0016220	Samenwerking eerstelijnscentra Axel/Clinge	01	17.850
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 1 Economie			17.850
0012083	Opdracht jeugdzorgketenmodel Zeeland	02	10.992
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 2 Toerisme en Recreatie			10.992
0016528	Onderzoek oprichting Zeeuws Uitburo, versterken cultureel ondernemerschap	03	14.200
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 3 Milieu			14.200
0007473	EU project chain of safety	04	2.038
0016548	MIRG teams veiligheidsplan havens	04	7.440
0016547	Interreg IVA-Impres, veiligheidsplan havens	04	18.620
0017096	Status interreg art.10/review escape, veiligheidsplan havens	04	20.000
0013908	Tunneloefencentrum	04	1.500
0013907	OP-Zuid project Underground tunneloefencentrum	04	16.145
0013908	Opdracht Interreg IV pr Underground tunneloefencentrum	04	18.090
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 4 Onderwijs			83.833
0017323	Onderzoek zorg economie	06	7.700
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 6 Economie			7.700
0015144	Fast Ferry: studie extra aanlandingsvoorzieningen reserveschip	10	19.801
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 10 Mobiliteit			19.801
0016205	Juridische advisering IEE proj.	12	3.500
0016820	Procesbegeleid.Klimaatbeleid Euregio	12	5.920
0010086	Opdracht WABO vervolg	12	45.244
0015422	Opdracht WABO vervolg	12	29.550
0016879	Begeleiding aanleg geluidsscherm A58 Rilland	12	17.645
0017280	Aanvullend onderzoek geluidsscherm A58 Rilland	12	1.000
0017837	Opstellen bouwtoezicht Wabo	12	14.365
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 12 Zorgvoorzieningen			117.224
0017299	Actualisatie MKBA WCT (fase2)	13	12.750
0015397/72/57/36	GREX Scheldekwardier	13	31.721
0015392	Realisatieteam Scheldekwardier meerwerk	13	3.318
0015628	Actualisering GREX off.	13	13.914
0015396	Onderzoek Solitaire Glastuinbouw Zeeland	13	24.000
0016444	Innovation Island uitv.strategie+org	13	24.951
0015348	Natbedrijventerrein Schorebrug	13	9.750
0017284	Vooronderzoek Cradle to Cradle traject	13	16.000
0016942	Uren DLG tbv perkpolder 08	13	20.500
0016639	Grond-Lab.onderzoek tbv Perkpolder	13	25.845
0017777	Economische effecten gebiedsontwikkeling Perkpolder	13	17.320
0015395	Braakman-Noord ecologisch onderzoek	13	14.080
0016203	Werkgroep Ecologie NPW herstelopgave	13	17.000
0017963	Braakman Noord	13	4.900
0017799	Ecologie Natuurpakket Westerschelde	13	15.900
0017364	Onderzoek optimalisatie gedempt tij	13	78.188
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 13 Cultuur			330.137
0015837	Strategischecounseling waterbeheer + kustverdediging delta inzicht	14	2.400
0016692	Brede discussie zoetwater landbouw Delta ZW Brabant	14	84.000
0016443	Risicoanalyse kostenramng ZwSch.WZVI	14	11.000
0017161	Ontwikkeling huisstijl Climate Proof Areas	14	7.108
0017162	Ontwikkeling en realisatie website Climate Proof Areas	14	14.965
0017160	Fin.beg. Interreg4B Climate Proof Areas	14	64.140
0015956	Meerwerk 2e Continu meetnet Verziltings	14	20.000
0016262	Communicatie traject uitreiking Delta Award 2009	14	144.420
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 14 Watermanagement			348.033
0018150	Uren natuurmonumenten 2008	15	13.000
0017607	Bodemkundig hydrologisch onderzoek Inlaag Hoofdplaat	15	2.365
0018065	Ontwikkeling Serious Game	15	14.140
0013415	Gunning Estuariene Kwaliteit Waterdunen	15	9.350
0016256	Onderzoek De natuur verdient beter	15	20.000
0017000	Procesbeschrijving procedure ILG subsidie	15	8.407
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 15 Landbouw en Visserij			67.262

0017609	Realiseren storytelling promotie	96	24.500
0015122	Implementatiefase e-dienstverlening	96	36.950
0016960	Technisch project management, ICT innovatie en advisering	96	8.100
0017095	Teambuldingtraject cluster bodem	96	10.690
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector programma 96 Ondersteuning			80.240
0014776	Onderzoek duurzame energie pand Schuytvlot	balans	8.262
0015281	Advieswerkzaamheden pand Schuytvlot	balans	21.517
Totaal onvoldoende expertise in de beleidssector Balans materiele vaste activa			29.779
Generaal totaal onvoldoende expertise in de beleidssector			1.127.050
Externe deskundigheid: behoefte aan onafhankelijk advies			
Verplichting	Omschrijving	Programma	Bedrag
0017847	Onderzoeken financiële situatie RAVZ	01	17.000
0016703	Toets ziekenhuiszorg Nrd-/Midden-Zld	01	36.048
0018116	Onderzoek ontwikkelingsrichting RAVZ	01	48.000
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 1 Sociaal beleid			101.048
0016705	Scenarioanalyses Jeugdzorgketen Zeeland	02	36.400
0010398/9	Eén loket onderwijs en zorg	02	75.214
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 2 Jeugdzorg			111.614
0015199	Gunning adviesopdracht tunneloefencenturm	04	10.000
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 4 Openbare orde en Veiligheid			10.000
0015423	Informatieronde fusie waterschappen, onderzoek waterschapsorganisatie	05	13.598
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 5 Bestuur			13.598
0015922	Evaluatie PSEB 2005-2008	06	79.940
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 6 Economie			79.940
0016975	Ondersteuning getijdecentrale Brouwersdam	12	6.160
0016349	Uitvoeringsprogramma Energie	12	30.000
0017278	Communicatie MVO-traject Duurzaam=gewoon doen	12	15.000
0016202	Milieu Efficiency Scan wagenpark	12	5.550
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 12 Milieu			56.710
0016976	Advies kwaliteitsteam 3 dorpen Zuid-Beveland	13	3.600
0016285	Organisch Groeien Serooskerke	13	4.000
0015384	Meerwerk kwaliteitsteam Woonpark Oostburg	13	4.860
0014769	Voorzitter en adviseur kwaliteitsteam	13	20.000
0017142	Kwaliteitsteam inbedding aquacultuur	13	24.375
0015617	Extra inzet + expertise kwaliteitsteam	13	24.704
0015391	Kwaliteitsteam Waterfront kust Walcheren	13	25.000
0017620	Ondersteuning Kwaliteitsteam Veerse Dam	13	5.000
0010898	Haalbaarheid bedrijfsterrein Vlaketunnel	13	24.500
0016442	Behoeftte raming bedrijfsterreinen Zeeland	13	21.630
0016007	Verkennd onderzoek technisch aspect Braakman	13	24.753
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 13 Ruimtelijke omgeving			182.422
0018082	Communicatie Zuidwestelijke Delta	14	37.520
0018078	Inventarisatie Bodemvruchtbaarheid	14	6.000
0018079	Inventarisatie Bodemvruchtbaarheid	14	12.500
Behoeftte aan onafhankelijk advies programma 14 Watermanagement			56.020
0017829	Advieswerkzaamheden koelinstallatie Zeeuws Museum	balans	10.440
0017159	N62, Sloeweg: marginale toets	balans	3.500
Behoeftte aan onafhankelijk advies balans materiele vaste activa			13.940
Generaal totaal behoefte aan onafhankelijk advies			625.293

Externe deskundigheid: ontbreken van voldoende personele capaciteit			
Verplichting	Omschrijving	Programma	Bedrag
0017093	Bijeenkomst (1e lijns)beroepsbeoefenaars	01	6.835
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 1 Sociaal beleid			6.835
0015117	Beleidskader jeugdzorg Zeeland 2009-2012	02	49.350
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 2 Jeugdzorg			49.350
0018071	Project Odyssee archeologie	03	13.000
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 3 Cultuur			13.000
0015500	Juridische ondersteuning	06	54.258
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 6 Economie			54.258
0016458	Advies RA	09	19.011
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 9 Onderwijs			19.011
0014764	Werkzaamheden OV chipkaart	10	104.714
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 10 Mobiliteit			104.714
0014665	Analyse verkeersveiligheid fietsers op rotondes	11	6.120
0017664	Communicatiestrategie landbouwpijls	11	11.776
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 11 Verkeersveiligheid			17.896
0013404	Strategienota Energie & Klimaat	12	24.000
0015375	Inherent veiliger produceren	12	20.000
0016871	QRA Advies 2008/2009	12	6.667
0011986	Project Inherente Veiligheid	12	11.347
0015385	Evaluatie beleidsvisie externe veiligheid	12	14.824
0015358	Ondersteuning Ambitiestatement Leren voor Duurzaam Ontwikkelen	12	7.200
0017629	Verordening bodemsanering bedrijfsterrein	12	9.700
0017936	Communicatieplan regionale milieukwaliteiten handhaving	12	5.000
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 12 Milieu			98.738
0016999	Werkzaamheden tbv nota grondbeleid	13	15.240
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 13 Ruimtelijke omgeving			15.240
0016698	Beschrijving Grondwaterlichamen Scheldestroom	14	6.800
0017838	Opstellen Zeeuws Actieprogramma Diffuse Bron	14	3.000
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 14 Watermanagement			9.800
0017633	Coördinatie Vogeltellingen tm 31/12/2008	15	1.655
0017682	Coördinatie Vogeltellingen tm 31/12/2008	15	9.599
0015317	Ondersteuning Natuurpakket Westerschelde	15	94.400
0016910	ILG-werkzaamheden	15	44.000
Ontbreken van voldoende personele capaciteit programma 15 Natuur en Landschap			149.654
Generaal totaal ontbreken van voldoende personele capaciteit			538.496
Externe deskundigheid: Andere oorzaken			
Verplichting	Omschrijving	Programma	Bedrag
0017178	QuickScan Inherente Veiligheid	12	47.675
Totaal andere oorzaken programma 12 Milieu			47.675
0016263	Gebiedsontwikkeling Perkpolder	13	14.840
0017167	Juridische advisering Veerse Dam	13	20.000
Totaal andere oorzaken programma 13 Ruimtelijke omgeving			34.840
0017840	Watervlo 2009	14	2.500
Totaal andere oorzaken programma 14 Watermanagement			2.500
0016589	Communicatiemiddel Voordelta	15	29.970
Totaal andere oorzaken programma 15 Natuur en landschap			29.970
Generaal totaal andere oorzaken			114.985
Totaal overzicht beleidsadviezen en beleidsonderzoeken			<u>2.405.823</u>

9.3 Vaste activa

9.3 Vaste activa

Activiteit code	Omschrijving van de investering	Oorspronkelijk bedrag van de investeringen per 1-1-2008	Wijze van afschrijving	Boekwaarde per 01-01-2008
Materiële vaste activa economisch nut				
	Gronden en terreinen			
00004	Herinrichting Abdijplein	677	30jr.	293
	Bedrijfsgebouwen			
00008	Achter de Houttuinen 8	1.650	30jr.	1.155
00034	Vervangende nieuwbouw RMW*	3.334	30jr.	3.111
00037****	Verbouwing Zeeuws Museum*	5.250	30jr.	5.099
00036	Gistpoortgebouw*	2.044	30jr.	2.044
00038	Brandweerkazerne*	14	30jr.	14
00048	Wegensteunpunt Mauritsfort	1.235	30jr.	1.235
	Grond-, weg- en waterbouwkundige werken			
00002	Fast-ferry infrastructurele voorzieningen*	2.668	30jr.	2.484
00001	Fast-ferry aanlandingsvoorzieningen*	4.104	30jr.	3.958
	Schepen			
00018	Swathboten*	25.848	30jr.	22.770
	Machines, apparaten en installaties			
00006	Verbetering binnenklimaat Groene Woud	1.406	10jr.	141
00014	Telefooncentrale	0	10jr.	0
00049	Duurzaam archiveren *****	0	5 jr.	0
Totaal materiële vaste activa economisch nut		48.230		42.304
Materiële vaste activa maatschappelijk nut				
	Grond-, weg- en waterbouwkundige werken			
00041	N62 Sloeweg-Tractaatweg**	0	30jr.	0
Totaal materiële vaste activa maatschappelijk nut		0		0
Financiële vaste activa				
	Deelnemingen			
00020	Aandelenkapitaal NV. Delta Nutsbedrijven	568		568
00019	Aandelenkapitaal NV. Westerscheldetunnel ***	32.365		28.915
00046	Aandelenkapitaal Economische Impuls Zeeland	103		103
	Verstrekte geldleningen (rentedragend)			
00025	Hypothecaire geldleningen			84
00045	Lening NV Economische Impuls Zeeland			300
00039	Zeeuws Museum			431
10016	Uitzettingen > 1jaar			30.405
	Verstrekte geldleningen (rentedragend)			
00023	Leningen Zeeuws Studiefonds			30
00027/00031	Leningen werkgelegenheid			pm
Totaal financiële vaste activa		33.036		60.836
Totaal vaste activa		81.266		103.140
Vlottende activa				
	Voorraden			
00035	Ruilgronden West Zeeuws Vlaanderen	3.219		3.219
00040	Grond Duurzaam Veilig	893		893
Totaal vlottende activa		4.112		4.112
Totaal Generaal		85.378		107.252

(bedrag x € 1.000)

Mutaties in 2008	Afschrijving of aflossing in 2008	Boekwaarde per 31-12-2008	Rentelasten in 2008	Totaal van de kapitaalslasten in 2008
0	23	270	15	38
0	55	1.100	58	113
0	112	2.999	156	268
728	224	5.603	273	497
917	99	2.862	125	224
404	0	418	11	11
0	95	1.140	62	157
0	92	2.392	124	216
0	152	3.806	198	350
555	897	22.428	1.152	2.049
0	141	0	7	148
475	0	475	12	12
437	0	437	0	0
3.516	1.890	43.930	2.192	4.082
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
-920	0	568	29	29
	0	27.995	1.446	1.446
	0	103	5	5
	33	51		33
	300	0		300
	431	0		431
	4.365	26.040		4.365
pm	2	28	pm	2
-920	5.131	54.785	1.480	6.611
2.596	7.021	98.715	3.672	10.693
-207		3.012		
-890		3		
-1.097	0	3.015	0	
1.499	7.021	101.730	3.672	

Toelichting:

- * Voor de kapitaallasten van deze activa is een dekkingsreserve gevormd.
- ** N62 Sloeweg-Tractaatweg: Bijdragen van derden zullen worden ontvangen. Momenteel onduidelijk wanneer deze middelen worden ontvangen. Na ontvangst vindt directe afschrijving van actief plaats.
- *** Aandelenkapitaal NV Westerscheldetunnel: De mutatie betreft terugstorting van kapitaal. De marktwaarde van de deelnemingen is hoger dan de boekwaarde op basis van de verkrijgingsprijs.
- **** Verbouwing Zeeuws Museum: Een bedrag van € 742.045 is uitgegeven voor 31 december 2005. Dit is voor de inwerkingtreding van het BBV en is om die reden niet geactiveerd.
- ***** Investering duurzaam archiveren: Dekking heeft vanuit exploitatiemiddelen plaats gevonden; dit valt nu vrij in bestemming rekeningsaldo.

Algemeen:

Geen renteberekening volgens de financiële verordening vanaf 1 januari 2009. Op enkele investeringen van voor het BBV is een bijdrage van derden ontvangen. Deze bijdragen zijn in direct in mindering gebracht, waarna de afschrijving berekend is over het netto investeringsbedrag.

9.4 Staat van Investeringskredieten

9.4 Staat van restant investeringskredieten

Activiteit code	Omschrijving	Totaalkrediet	Uitgaven t/m 2007	Raming 2008	Uitgaven 2008	Overboeken naar 2009
00037	Verbouwing Zeeuws Museum*	5.982	5.250	732	728	0
00018	Swathboten **	514	78	436	555	0
00014	Telefooncentrale ***	435	0	435	475	0
00049	Duurzaam archiveren	0	0	0	437	0
00036	Gistpoortgebouw	3.140	2.043	1.097	917	180
00041	N62 Sloeweg-Tractaatweg****	17.730	191	17.539	672	16.867
00038	Verbouwing pand Schuitvlot	4.295	14	4.281	404	3.877
	TOTAAL GENERAAL	32.096	7.576	24.520	4.188	20.924

Toelichting:

- * Verbouwing Zeeuws Museum: Een bedrag van € 742.045 is uitgegeven voor 31-12-2005. Dit is voor de inwerkingtreding van het BBV en is om die reden niet geactiveerd.
- ** Swathboten: Het budgetteren van het vernieuwen van het complexe nood(evacuatie)-systeem is een lastige materie. De werkelijke kosten vielen hoger uit dan gebudgetteerd.
- *** Telefooncentrale: Overschrijding krediet is met name veroorzaakt als gevolg van extra benodigde voorzieningen en aanvullende werkzaamheden. De extra afschrijving wordt budget neutraal gedekt uit het materieel BOS budget.
- **** N62 Sloeweg-Tractaatweg: Bijdragen van derden (Rijk) zullen worden ontvangen ter dekking van de volledige uitgaven. Voor de uitgaven wordt direct een vordering als inkomst geraamd, zodat het actief per saldo nul is. Na ontvangst van het Rijk vindt direct afboeking van de vordering plaats. Dit actief komt dan niet op de staat van activa.
- ***** Investing duurzaam archiveren: Dekking heeft vanuit exploitatiemiddelen plaats gevonden; dit valt nu vrij in bestemming rekeningsaldo.

(bedrag x € 1.000)						
Afgeboekt	Restantkrediet inclusief volgende jaren	Raming inkomsten	Inkomsten t / m 2007	Inkomsten 2008	Afgeboekt	Restantraming inkomsten
4	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	180	0	0	0	0	0
0	16.867	17.730	192	672	0	16.866
0	3.877	0	0	0	0	0
4	20.924	17.730	192	672	0	16.866

9.5 Staat van reserves en voorzieningen

	Saldo aan het begin van jaar	Bij	Af	Saldo aan het einde van jaar	Verplich- tingen ten laste van het saldo	Verschil
a. Algemene reserve						
algemene reserve	129.630	35.427	51.708	113.349	62.462	50.887
alg reserve resultaat na bestemming	14.427	0	14.427	0	0	0
Totaal Algemene reserve	144.057	35.427	66.135	113.349	62.462	50.887
b. Bestemmingsreserve						
bestemmingsreserve tunnel sluiskil	11.503	14.021	303	25.221	1.327	23.894
bestemmingsreserve wov	16.754	6.643	9.954	13.443	13.443	0
Totaal Bestemmingsreserves	28.257	20.664	10.257	38.664	14.770	23.894
c. Dekkingsreserves						
dekk res vervangende nieuwb Gr Woud	3.111	0	111	3.000	3.000	0
dekkingsres verbouw. Zeeuws Museum	5.830	0	228	5.602	5.602	0
dekkingsreserve Gistpoortgebouw	2.883	254	99	3.038	3.038	0
dekk res verbouwing pand Schuytvlot	295	4.000	0	4.295	4.295	0
dekkingres wegsteunpunt Mauritsfort	0	1.235	62	1.173	1.173	0
Totaal Dekkingsreserves	12.118	5.489	499	17.108	17.108	0
d. Voorzieningen uit eigen middelen						
voorziening waterbeheer	749	194	154	790	790	0
voorziening wachtgelden psd	36.403	1.336	5.866	31.873	31.873	0
voorziening controle OB en BCF	0	2.347	0	2.347	2.347	0
Totaal Voorzieningen uit eigen middelen	37.153	3.877	6.020	35.010	35.010	0
e. Voorzieningen gelden van derden						
voorziening nme: natuurcomp braakman	999	0	365	634	634	0
Totaal Voorzieningen gelden van derden	999	0	365	634	634	0
Totaal	222.584	65.458	83.276	204.766	129.985	74.781

9.6 Verplichtingen ten laste van de reserves

Omschrijving	(Bedrag x € 1.000)
00100 Algemene reserve	
2009 Eenmalige afroaming provinciaal vermogen door het Kabinet	12.000
2009 Overboeken budgetramingen	14.303
2009 Saldo wegenoverdracht + incidenteel onderhoud	800
2010 Eenmalige afroaming provinciaal vermogen door het Kabinet	12.000
2010 Overboeken budgetramingen	6.426
2010 Saldo wegenoverdracht + incidenteel onderhoud	3.600
2011 Achterland gemeenten WCT	1.000
2011 Eenmalige afroaming provinciaal vermogen door het Kabinet	12.000
2011 Overboeken budgetramingen	1.043
2012 Overboeken budgetramingen	382
2013 Overboeken budgetramingen	-588
2014 Overboeken budgetramingen	-61
2015 Overboeken budgetramingen	-463
2016 Overboeken budgetramingen	42
2017 Overboeken budgetramingen	-40
2018 Overboeken budgetramingen	17
Totaal Algemene reserve	62.462
00200 Bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	
2009 Overboeken budgetramingen	1.270
2010 Overboeken budgetramingen	28
2011 Overboeken budgetramingen	28
Totaal Bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	1.327
00205 Bestemmingsreserve wov	
Participatie en exploitatiebijdragen N.V. WST	13.443
Totaal Bestemmingsreserve wov	13.443
00201 Dekkingsreserve vervangende nieuwbouw Groene Woud	
Verplichtingen Egalisatiereserve vervangende nieuwbouw Groene Woud	3.000
Totaal Dekkingsreserve vervangende nieuwbouw Groene Woud	3.000
00207 Dekkingsreserve verbouwing Zeeuws museum	
Verplichtingen Egalisatiereserve verbouwing Zeeuws museum	5.602
Totaal Dekkingsreserve verbouwing Zeeuws museum	5.602
00208 Dekkingsreserve Gistpoortgebouw	
Verplichtingen Egalisatiereserve Gistpoortgebouw	3.038
Totaal Dekkingsreserve Gistpoortgebouw	3.038
00210 Dekkingsreserve verbouw pand Schuytvlot	
Verplichtingen Reserve verbouw kazerne brandweerkazerne	4.295
Totaal Dekkingsreserve verbouw pand Schuytvlot	4.295
00211 Dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort	
Verplichtingen Egalisatiereserve Mauritsfort	1.173
Totaal Dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort	1.173
Totaal generaal	94.341

9.7 Subsidies

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 01 Sociaal beleid		
Lasten		
70035	Sportzeeland	407
70036	breedtesport stimuleringsreg. vws	102
70037	provinciale topsportevenementen	70
70067	jeugdmonitor zeeland	23
70068	jeugdmonitor(beleidsk soc.zorg)	23
70074	telefonische hulpdienst zeeland	305
70165	beleidskader sociale zorg ideeennetw	211
70172	Senior Games	25
70451	Scoop	4.118
70453	BSZ Niemand aan zijlijn/Meedoen	390
70466	het Klaverblad Zeeland	1.061
70480	beleidspr soc zrg gevoel op veilig	176
70481	beleidspr soc zorg vern vrijwill.wrk	239
70482	BSZ Leefb plattel/function ruimte	88
70483	beleidspr soc zrg jeugd telt mee	331
70484	beleidspr soc zrg maatsch toegankh	306
70485	beleidspr soc zorg Zld woonzorgland	250
70486	beleidspr soc zorg jouw zrg mijn z	31
70491	BSZ Zuinig op zorg/Gezondheidsz	397
70928	beleidsk soc zorg uitvoeringskosten	24
70946	Armoede Live	50
70948	verbeteren leefomgeving jongeren	48
71025	evenementen charitatief doel	5
71272	BSZ: Gezond & actief	8
71498	integraal Jeugdbeleid	258
71605	college Zorg en Welzijn	50
71607	Kindertelefoon	53
71625	jaar rond evenementen	80
71628	consulent mantelzorg WMO	36
71629	Klaverblad	40
76293	Sport en bewegen	125
Totaal lasten Sociaal beleid		9.330
Programma: 01 Sociaal beleid		
Baten		
70036	breedtesport stimuleringsreg. vws	-56
70465	commissie gebiedsaanwijzing	0
Totaal Baten Sociaal beleid		-56

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 02 Jeugdzorg		
Lasten		
70004	onderzoek jeugdzorg	27
70005	clienetenbeleid (cyp)	69
70006	bestrijding wachtlijsten	2.526
70007	sociaal medische teams	2
70008	bureau jeugdzorg: centraal bureau	3.004
70011	steunfunctie jeugdzorg	49
70012	Pleegzorg	3.732
70013	therapeutische pleegzorg tgv	-8
70014	Pleegouderssupport Zeeland	60
70016	Ambulante hulpvarianten (IPT)	6.890
70017	instelling voor begeleid wonen	-4
70022	Daghulp (AZZ)	2.889
70026	Residentiele hulpvarianten	1.733
70038	advies- meldpunt kindermishandeling	1.020
70039	kindertelefoon (algemene middelen)	39
70040	2006 kindertelefoon (mid jhv)	34
70044	Gedragmaatregel en nazorg jeugdcrim	25
70123	bureau jeugdzorg: casemanagement	-57
70124	bureau jeugdzorg: lokaal jeugdbeleid	351
70153	bureau jeugdzorg: justitiele taken	4.470
71022	professionalisering jeugdzorg	69
71031	project stroomlijnen	68
71635	Jeugdzorg	925
71636	Preventief jeugdbeleid	282
Totaal lasten Jeugdzorg		28.193
Programma: 02 Jeugdzorg		
Baten		
70041	Uitkering wet op de jeugdzorg (VWS)	-23.732
70042	uitk wet op de jeugdzorg (justitie)	-5.145
Totaal Baten Jeugdzorg		-28.877

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 03 Cultuur		
Lasten		
70055	400 jaar Michel de Ruyter	110
70061	manifestatie cultuur en Religie	75
70062	productiehuis Zeelandia	100
70069	restauratie monumenten	434
70070	beheer provinciale kunstcollectie	70
70072	intensiveren provinciaal museumbelei	61
70083	intensiveren prov. museumbeleid II	169
70116	Popcultuur Zeeland	46
70117	audiovisuele amateurkunst	30
70118	accordeon vereniging concertina	2
70119	scratch messiah	5
70120	Stoomtrein goes-borssele	32
70121	uitvoering 10-puntenplan	47
70122	t kerkje ellesdiek	2
70400	maritiem erfgoed ii	-2
70412	vereniging de zeeuwse molen	3
70414	bond heemschut	2
70416	boerderijentichting zeeland	3
70471	risicovol theateraanbod	68
70473	Ballustrade	2
70474	Bevrijdingsfestival Zeeland	10
70492	grensoverschr culturele samenwerking	17
70518	slib-reeks	5
70525	Omroep Zeeland	7.677
70544	zeeuws biologisch museum	289
70919	stelpost archeologie	34
70932	archeologie	10
71003	cbk zeeland	308
71004	stichting beeldende kunst middelburg	35
71005	buro beeldende kunst vlissingen	35
71006	galerie van den berge goes	10
71007	uitvoering zichtbaar maken bkva	41
71012	zeeuwse museumstichting	2.211
71013	Vereniging Zeeuwse Musea	3
71014	erfgoed toegankelijk	145
71016	cultuur in de regio	101
71017	Jeugd Theaterschool Zeeland	20
71259	Publicatiefonds	20
71260	cultuur algemeen	2
71261	Het Zeeuws Orkest	211
71262	Productiehuis Zeelandia	206
71263	Muziekpodium Zeeland	152
71264	Onderstroom	25
71265	Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen	46
71266	Film by the Sea	46
71267	schelde jazzfestival	5
71268	middelburgs muziekfeest	10
71269	pastorale au parvis	5
71270	Stichting Het Bedrijf	18
71271	bach comite aardenburg	5
71279	Zeeuws Jeugdorkest	14
71280	Stichting DANZ	3

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
71281	Zeeuws Seniorenorkest	4
71282	zeeuwse koorschool	5
71283	Zeeuws Tijdschrift	16
71285	Zeeuwse Ver. Dialectonderzoek	5
71286	Woordenboek Vlaamse Dialecten	13
71287	sako zeeland	5
71288	Zws Centrum voor Amateurtheater	20
71289	Stichting Danzee	9
71290	knfm afdeling Zeeland	9
71291	gezamenlijke poppodia	25
71292	stichting a-kunst	5
71293	ondersteuning amateurkunst	25
71295	versterking jeugdtheater (educatie)	30
71296	historische spelen zierikzee	5
71297	Delta Brassband	5
71298	zeeuwse cultuurproducties	165
71299	instandhoudingssubs.rijksmonumenten	130
71300	cultuur en school	242
71301	jeugd en cultuur	175
71304	versterken cultureel ondernemerschap	56
71305	overhead actieplan cultuurbereik	31
71309	maritiem erfgoed I	110
71310	gemeensch. regeling Zeeuwse Biblioth	5.535
71311	cultureel erfgoed zeeland	1.546
71312	behoud hoogaars	15
71313	herstructurering bibliotheekwerk	31
71400	bibliotheekvernieuwing 2006	19
71482	archeolog.werkgemeenschap nl afd.zld	2
71483	Werkend Trekpaard Zeeland	2
71500	bibliotheekvernieuwing 2007	149
71564	regionale televisie scheldemond	143
71586	bev deskundigheid binnen het PO	6
71587	faciliteren regionale infrastruc	28
71588	bev infrastr erfgoededucatie	17
71603	productiehuis Zeelandia	75
71610	manifestatie cultuur en religie	325
71611	verhogen cultuurpart. en vergroten	35
71612	scez en ICT	97
71616	Instandhouding molens en buitenplaat	160
71618	nieuwe geschiedschrijving zeeland	7
71621	afkoop meerkosten zwse bibliotheek	540
71700	kwaliteitsimpuls cultureel erfgoed	318
71800	bibliotheekvernieuwing 2008	544
	Totaal lasten Cultuur	23.657

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 03 Cultuur		
Baten		
70065	grote Kerk Veere	-100
70400	maritiem erfgoed ii	63
71008	geldstroom bkV	-201
71309	maritiem erfgoed I	-147
71484	actieplan cultuurbereik	-299
71564	regionale televisie scheldemond	-76
71800	bibliotheekvernieuwing 2008	-503
Totaal Baten Cultuur		-1.264
Programma: 04 Openbare orde en veiligheid		
Lasten		
76103	gros oov	15
76109	Risicokaart	23
Totaal lasten Openbare orde en veiligheid		38
Programma: 04 Openbare orde en veiligheid		
Baten		
Totaal Baten Openbare orde en veiligheid		0
Programma: 05 Bestuur		
Lasten		
70162	instellen Scheldemondfonds	50
70560	herdenking bevrijding	3
70561	Zeeuwse veteranendag	1
70961	huis der provincie in brussel	2
71053	provinciehuys te brussel	48
71056	scheldemondraad (interreg iii)	4
71121	co-financiering ez-middelen	447
71151	co-financiering interreg 3 projecten	603
71201	interreg over de grens	5
71379	Ipo	540
71573	time2c	36
71620	onderzoek waterschapsorganisatie	31
76025	provinciale staten	364
76115	ffa four freedom awards	5
Totaal lasten Bestuur		2.138

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 05 Bestuur		
Baten		
70961	huis der provincie in brussel	-2
71133	co-financiering ez-middelen bijdra	800
71201	interreg over de grens	-9
71573	time2c	-256
Totaal Baten Bestuur		532
Programma: 06 Economie		
Lasten		
70137	uitvoering pseb innovatie	45
70138	uitvoering pseb bedrijventerreinen	115
70814	econom. en toeristische ontwikkeling	124
70876	tipp	1.477
70878	ontwikkelingssamenwerking	35
70879	ontwikkelingssamenwerking	150
70880	noodhulp birma-china	800
70899	informatiebnk bedrijven/instellingen	42
70901	gebiedenbeleid werkgelegenheid	3
70903	uitvoering pseb ontwikkelfunctie	231
70922	pieken in Delta, speerpuntensectoren	511
70924	ontwikkelingsbedrijf	1.439
70925	georgie	30
74135	sociaal akkoord	272
75579	OP-Zuid cofinanciering	274
75581	pieken in de delta	202
75596	opleidingskas	300
75597	prio loopbaanadviseurs	229
Totaal lasten Economie		6.278
Programma: 06 Economie		
Baten		
70876	tipp	-1.173
74135	sociaal akkoord	-50
Totaal Baten Economie		-1.223
Programma: 07 Toerisme en Recreatie		
Lasten		
70152	uitvoering pseb recreatie	258
70611	maya 2 bijdragen	3
70666	economische en toeristische ontwik.	40
70669	ws zwse eilanden tbv veerse meer	74
71481	strategische Marketing en Promotie	241
72938	uitfin ontw & versterk toegankelijkh	304

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
75620	Stimuleringsregeling voordelta	4.500
	Totaal lasten Toerisme en Recreatie	5.419
	Programma: 07 Toerisme en Recreatie	
	Baten	
70090	culturele biografie	-43
70611	maya 2 bijdragen	116
70666	economische en toeristische ontwik.	-7
72938	uitfin ontw & versterk toegankelijkh	-315
75620	Stimuleringsregeling voordelta	-9.000
	Totaal Baten Toerisme en Recreatie	-9.249
	Programma: 08 Landbouw en Visserij	
	Lasten	
70139	uitvoering pseb landbouw	161
70140	uitvoering pseb visserij	316
70157	zeeuwse Tong	250
70751	leader+ zeeuws-vlaanderen	1.107
70864	leader+ midden/noord zeeland	1.368
70914	stichting proefboerderij rusthoeve	30
71599	Wageningen Imares	100
	Totaal lasten Landbouw en Visserij	3.332
	Programma: 08 Landbouw en Visserij	
	Baten	
70780	Leader+ Zeeuws-Vlaanderen	-52
70875	Leader+ Midden en Noord Zeeland	-1.352
	Totaal Baten Landbouw en Visserij	-1.404
	Programma: 09 Onderwijs	
	Lasten	
70160	bijdrage hogeschool zeeland	1.000
70916	bijdrage roosevelt studie centrum	204
70918	roosevelt academy	3.000
70920	onderwijsactiviteiten algemeen	123
75739	onderwijsnota 2008-2011	13
76117	bijdrage rooseveltstichting	55
	Totaal lasten Onderwijs	4.395
	Programma: 09 Onderwijs	
	Baten	
	Totaal Baten Onderwijs	0

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 10 Mobiliteit		
Lasten		
74030	zeeuws coördinatiepunt fiets	9
74308	coll vraagafhankelijk vervoer	2
74320	vervoersonderneming openbaar vervoer	64
74322	voorziening openbaar vervoer	23
74325	subsidie stimulering bedrijfsvervoer	218
74331	buurtbusprojecten	11
74765	kosten concessiebeheer	13
74964	exploitatie westerscheldetunnel	2.900
75249	eigendommenbeheer	1.412
75362	ink schades wegen rg	1
75403	schaderegeling kdw zldbrug	1
75573	prio deelname incodelta	28
75715	formatie kanaal zone	17
Totaal lasten Mobiliteit		4.699
Programma: 10 Mobiliteit		
Baten		
74023	Roetfilters OV-bussen	133
74027	project belvedere	-19
74058	brede doel uitkering (bdu) (progr 8)	-18.683
74825	n59 2e brug bruinisse	-33
75907	n252 fietspad langs h.h. dowweg	-31
75919	chipkaart openbaar vervoer	-1.382
Totaal Baten Mobiliteit		-20.014
Programma: 11 Verkeersveiligheid		
Lasten		
74060	infrastructuursubsidies	550
74061	bdu strategisch budget	135
74270	rovz	358
Totaal lasten Verkeersveiligheid		1.042
Programma: 11 Verkeersveiligheid		
Baten		
74059	brede doeluitkering (bdu) (progr. 9)	-6.577
74117	bermverhardingen	-61
Totaal Baten Verkeersveiligheid		-6.638

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
Programma: 12 Milieu		
Lasten		
72003	actieprogramma energie	19
72023	afvalbeleid	16
72057	bodemonderz en sanering provincia	1
72137	handhaving	14
72159	interprovinciaal pr milieu	60
72171	klimaatverbond	1
72203	landelijk meldpunt afvalstoffen	59
72218	Algemeen milieubeleid	3
72231	milieuklachtennummer	40
72296	prov bijdr 2,5 % bosa	2
72405	overige kosten uitv bodemsaneringprg	2
72406	uitvoering bodemsaneringsprojecten	1.665
72410	veldwerk bestrijding bodemverontrein	15
72412	natuur en milieueducatie	257
72413	zeeuwse milieufederatie	367
72419	verordening bodemsan. bedrijfsterr.	10
72424	regionale milieukwaliteiten handh.	2
72467	windenergie landelijk coördinatiepun	3
72474	externe veiligheid vrom	762
72491	bijdrage kst bosa (crepeergevallen)	0
72594	regionale milieukwaliteiten	41
72606	afdekken voormalige stortpltsen	4
Totaal lasten Milieu		3.342
Programma: 12 Milieu		
Baten		
72003	actieprogramma energie	-36
72023	afvalbeleid	-5
72067	cie arikel 28 luchtvaartwet	-11
72332	servicepunt handhaving	-96
72406	uitvoering bodemsaneringsprojecten	-2.872
72436	Geluidsscherm A58 Rilland	-33
72474	externe veiligheid vrom	-1.091
72936	pilots gebruik bodeminformatie	-7
Totaal Baten Milieu		-4.151
Programma: 13 Ruimtelijke omgeving		
Lasten		
70609	phasing out 5b-00	64
70622	phasing out 5b-02	35
70633	phasing out 5b-03	35
70636	phasing out 5b-05	52
70637	phasing out 5b-06	447
72042	besluit locatiegebonden subsidies	1.854

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
72105	gebiedenbeleid algemeen	20
72161	investering stedelijke vernieuwing	2.189
72228	project dc-noise	10
72245	nationaal landschap	5
72287	programma gemeenten isv	2.801
72313	rijn schelde delta	59
72314	afscherming sloegebied	53
72319	materiële kosten rmt	5
72422	vitaal platteland zeeland	271
72434	bedrijventerrein schore brug	31
72435	stads en dorpsvernieuwing	649
72585	wateroverlast Kop van Schouwen	20
72591	wonen en Woonmigratie	58
72604	proceskosten gebiedsontwikkeling	8
72608	herstructureringsimpuls: procesgeld	200
72651	Mjb grote fysieke leefomgeving	4.406
72767	prov vac woningbouw Zeeland	4
72917	grondgeb landb inrichting	139
72919	uitvoeren pilots duurz ondernemen	25
72944	Relatiebeheer gebieden	31
	Totaal lasten Ruimtelijke omgeving	13.473
	Programma: 13 Ruimtelijke omgeving	
	Baten	
70656	phasing out 5b, bijdrage	-186
70763	phasing out 5b, overig	-163
72042	besluit locatiegebonden subsidies	-1.463
72161	investering stedelijke vernieuwing	-6.349
72380	gebiedsgericht project perkpolder	-3
72409	veerse meer	-20
72569	sgb cofin zuidhoek inlagen	-139
72582	sgb cofin wateroverl kop van schouwe	-32
72585	wateroverlast Kop van Schouwen	-138
72590	sgb 8166 Westkapelle-Vroon	-219
72626	duurz ontw zeeland 2008-2011	-135
72917	grondgeb landb inrichting	-87
72919	uitvoeren pilots duurz ondernemen	-12
72942	uitfin inr grondgeb landbouw	-491
	Totaal Baten Ruimtelijke omgeving	-9.436
	Programma: 14 Watermanagement	
	Lasten	
72085	deltawateren	212
72126	grondwaterbeheer	24
72127	grondwaterheffing	3
72132	grndwatermeetnet kwantiteit gwh	3
72242	muskusrattenbestrijding	579
72248	nat.en recreatieschap de grevelingen	87
72278	platform diffuse bronnen	1
72309	rgteam zuiver zws water	8
72329	schelde informatie centrum	57

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
72347	uitvoeringskst waterhuishoudingsplan	10
72473	zwakke schakels	50
72532	werkplan Deltaraad	144
72621	blauwe impuls	134
72623	klimaat en kustveiligheid	22
72629	bestrijding beverratten	47
72648	zicht op de Grevelingen	200
	Totaal lasten Watermanagement	1.581
	Programma: 14 Watermanagement	
	Baten	
72278	platform diffuse bronnen	-4
72327	scaldit	-138
72347	uitvoeringskst waterhuishoudingsplan	-60
72532	werkplan Deltaraad	-142
75593	kennisnetwerk-deltawater	-60
	Totaal Baten Watermanagement	-404
	Programma: 15 Natuur en Landschap	
	Lasten	
72488	Staats spaanse linies nat landsch	28
72540	Natura 2000 beheerplanne	11
72625	beleefbaarh en toegankelijkhd buiten	200
72669	nat groenfonds	420
72673	het zeeuws landschap	712
72679	schaapskudde zuid beveland	57
72680	landschapsbeheer zeeland	427
72681	schaapskudde zws vlaanderen	54
72682	kwaliteitsimpuls groen	350
72693	faunabeheerseenheid	95
72726	natuurcompensatie westerschelde	118
72900	realisatie ehs verwerving	1.059
72903	realisatie ehs in beheer	3.907
72904	knelpunten robuuste verbinding	13
72910	uitvoering jaarplannen	341
72911	uitv soortenbeschermingsplan	102
72926	nationaal landschap ontwikkeling	50
72927	nationaal landschap cultuurhistorie	22
72928	nat landsch prov st landschapsbeh	239
72939	uitfinanc. landinrichting structuur	3
72940	uitfin inricht ruimtelijke structuur	166
72941	uitfinanciering milieukwaliteit	976
72945	Uitfin verwerving nieuw ehs	75
72947	beheersovereenkomst landschap	30
76197	kosten Sloebos	989
	Totaal lasten Natuur en Landschap	10.442
	Programma: 15 Natuur en Landschap	
	Baten	

Activiteit	Omschrijving	(bedragen x € 1.000)
72255	natuurpakket Westerschelde planvormi	-833
72426	beheerskosten ilg	-19.070
72428	Zwin	-10
72429	Middengebied	-154
72454	weidevogelbescherming	-78
72488	Staats spaanse linies nat landsch	-130
72540	Natura 2000 beheerplanne	-175
72679	schaapskudde zuid beveland	-28
72680	landschapsbeheer zeeland	-52
72681	schaapskudde zws vlaanderen	-28
72682	kwaliteitsimpuls groen	-34
72738	natuurontwikkelingsprojecten & eco	-5
72900	realisatie ehs verwerving	-1.059
72902	realisatie ehs inrichting	-577
72903	realisatie ehs in beheer	-4.831
72904	knelpunten robuuste verbinding	-13
72910	uitvoering jaarplannen	-341
72911	uitv soortenbeschermingsplan	-110
72926	nationaal landschap ontwikkeling	-58
72927	nationaal landschap cultuurhistorie	-140
72928	nat landsch prov st landschapsbeh	-239
72939	uitfinanc. landinrichting structuur	-179
72940	uitfin inricht ruimtelijke structuur	-200
72941	uitfinanciering milieukwaliteit	-976
72943	uitfin inrichting nieuwe ehs	-596
72945	Uitfin verwerving nieuw ehs	-75
72947	beheersovereenkomst landschap	-30
	Totaal Baten Natuur en Landschap	-30.019
	Saldo lasten	117.360
	Saldo baten	-112.204
	Totaal saldo subsidies	5.156

9.8 Berekening EMU-saldo

(bedragen x € 1.000)		2007	2008	2008
		realisatie	volgens begroting 2008	realisatie
1	Het exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-2.824	-5.995	-13.253
2	+ De afschrijvingen ten laste van de exploitatie	24.544	1.728	1.889
3	+ De bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	85.022	2.243	3.877
4	- De uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	2.654	4.000	3.515
5	+ De in mindering op de onder punt 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen van het Rijk, de Provincies, de Europese Unie en overiden			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
6a	+ De verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)			
6b	- de daarin te verwachten boekwinst			
7	- De uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken van de grond en deraelijke	4.832		
8	Grondverkopen:			
8a	+ De verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)			
8b	- de daarin te verwachten boekwinst			
9	- De betalingen ten laste van de voorzieningen	78.767	11.033	6.385
10	- De betalingen die niet via de onder punt 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande punten			
11	- De correctie voor verkoop van deelnemingen en aandelen	25		
11a	- De verwachte boekwinst bij een voorgenomen verkoop van deelnemingen en/of aandelen			
EMU-saldo voor de provincie		20.488	-17.057	-17.387

Toelichting: De provincie voldoet aan de voorwaarden omtrent het EMU-saldo.

9.9 SISA

Indicatoren specifieke uitkeringen ten behoeve van SISA								
Departement	Nummer	Specifieke uitkering (1)	Juridische grondslag (2)	Ontvanger (C)	Indicatoren (3)	Toelichting per indicator (A)	Frequentie (jaarrekening) (B)	Afspraak (4)
OCW	10A	Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving 2005-2008 (GBKV)	Bekostigingsbesluit cultuuruitkeringen art 41 en 45 Ministeriële Regeling uitkeringen cultuurbereik 2005-2008	Provincies	GBKV: autonome bijdragen provincies incl. bijdragen in samenwerking met gemeenten	In euro's (het totaal van: het door de provincie zelf bestede bedrag en het bedrag dat provincies samen met gemeenten hebben besteed)	Jaarlijks	
					GBKV: correctie over autonome bijdragen provincies incl. bijdragen in samenwerking met gemeenten voorgaand jaar	In euro's	Jaarlijks	
					GBKV onbestede middelen van ontvangen rijksmiddelen t/m 2008.	In euro's	2008	
OCW	11A	Actieplan Cultuurbereik 2005-2008 (APCB)	Bekostigingsbesluit cultuuruitkeringen art 41 en 45 Ministeriële Regeling uitkeringen cultuurbereik 2005-2008.	Provincies en gemeenten	APCB: eigen matchingsbijdrage gemeente/provincie	In euro's	Jaarlijks	
					APCB: correcties over eigen bijdrage gemeente/provincie voorgaand jaar	In euro's	Jaarlijks	
					APCB: onbestede middelen van ontvangen rijksmiddelen	In euro's	2008	
OCW	12	Versterking cultuureducatie in het primair onderwijs 2005-2007 (CPO)	Bekostigingsbesluit cultuuruitkeringen art 41 en 45 Ministeriële Regeling uitkeringen cultuurbereik 2005-2008.	Gemeenten en provincies	CPO: onbestede middelen van ontvangen rijksmiddelen t/m jaar t	In euro's	2008	
OCW	17A	Uitkering Marsrouteplannen (Bibliotheken). Vernieuwingsimpulsmiddelen	Wet op het Specifiek Cultuurbeleid Bekostigingsbesluit cultuuruitkeringen	Gemeenten en provincies (rechtstreekse ontvangers)	Besteed bedrag jaar t	In euro's	Jaarlijks	
VROM	22A	Bodemsanering	Wet bodembescherming (Wbb) Besluit financiële bepalingen bodemsanering, Regeling financiële bepalingen bodemsanering:	Provincies en gemeenten	Besteed bedrag Wbb	In euro's	Jaarlijks	
					Besteed bedrag FES	In euro's	Jaarlijks	
					Aantal saneringen (inclusief SEB)	In aantallen	Na afloop van de programmaperiode	
					Aantal bodemonderzoeken (inclusief SEB)	In aantallen	Na afloop van de programmaperiode	
					Aantal m2 gesaneerd oppervlak (inclusief SEB)	In m ²	Na afloop van de programmaperiode	
VROM	23A	Externe veiligheid	Subsidieregeling programmafinanciering Externe Veiligheid (EV)-beleid en andere overheden 2006-2010	Provincies	% budget t.b.v. in dienst nemen vast personeel EV.	In %	Jaarlijks	
					Besteed bedrag t.l.v. EV	In euro's	Jaarlijks	
					Totaal cumulatief bestede subsidieabe uitvoeringskosten tot en met jaar t (kolom 9) en eigen gemeentelijke bijdrage aan plan van aanpak (kolom 11)	In euro's	Jaarlijks	
					Totaal aantal geplande projecten (volgens plan van aanpak) en totaal afgeronde projecten (realisatie) tot en met jaar t.	In aantallen en toelichting afwijking indien sprake is van nieuwe, gewijzigde of vervallen projecten.	Jaarlijks	
					Verklaring van gemeente/ provincie dat plan van aanpak is gerealiseerd conform toekenningsbesluit.	0 =niet 1 =wel 2 =niet gerealiseerd conform toekenningsbesluit maar uitvoering plan van aanpak wel afgerond	Na afloop van het gehele uitvoeringstraject.	
WWI	37A	Besluit Locatiegebonden Subsidies 2005	Woningwet	Stadsregio's en provincies	Besteed bedrag in jaar t	In euro's	Jaarlijks	8
					Besteed bedrag tot en met jaar t-1	In euro's	2008	

Realisatie (5)	Beginstand jaar t (6)	Beschikking Rijk (7)	Overige ontvangsten (8)	Besteed t.l.v. rijksmiddelen (9)	Besteed t.l.v. provinciale / Wgr middelen (10)	Overige besteding (11)	Te verekenen met het Rijk (12)	Te verrekenen met de Provincie / Wgr (13)	Overige (14)	Toelichting afwijking (15)	Aard Controle (16)
€ 232.131											R
0											R
€ 0											R
€ 359.763											R
€ 4.481											R
€ 0											R
€ 0											R
€ 398.489											R
€ 2.185.313											R
0				€ 0							R D1
0											D1
0											D1
0											D1
0											D1
23,00%											D2
€ 1.102.588											R
€ 284.035											R
€ 0											
7										0	D1
										0	D1
€ 1.854.346											R
€ 9.664.986											R

Indicatoren specifieke uitkeringen ten behoeve van SISA								
Departement	Nummer	Specifieke uitkering (1)	Juridische grondslag (2)	Ontvanger (C)	Indicatoren (3)	Toelichting per indicator (A)	Frequentie (jaarrekening) (B)	Afspraak (4)
WWI	43D	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	Wet Stedelijke Vernieuwing	Provincies (rechtstreekse ontvanger)	Eindsaldo ISV (na afloop periode II)	In euro's	2010	
					Totaal investeringsbedrag ISV II, verdeeld over niet-rechtstreekse gemeenten	In euro's	Jaarlijks	
VenW	46	Roetfilters openbaar vervoer	Uitkeringsregeling voor voorzieningen die de uitstoot van roetdeeltjes van OV-bussen verminderen	Provincies en gemeenschappelijke regelingen	Aantal technische voorzieningen	In aantallen	Jaarlijks	66
VenW	49A	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Wet BDU Verkeer en Vervoer, art 10	Provincies en Wopplus-regio's	Eindsaldo/-reservering vorig jaar	In euro's	Jaarlijks	
					Toegerekende rente	In euro's	Jaarlijks	
					Ontvangen BDU-bijdrage VenW	In euro's	Jaarlijks	
					Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen	In euro's	Jaarlijks	
					Bestedingen	In euro's	Jaarlijks	
					Correctie over bestedingen voorgaand jaar	In euro's	Jaarlijks	
					Eindsaldo/-reservering lopend jaar	In euro's	Jaarlijks	
					Individuele bestedingen die meer dan 20% van totaal ontvangen BDU bedragen	In euro's	Jaarlijks	
VWS	71	Breedtesportimpuls	Stimuleringsregeling breedtesport	Provincies en gemeenten	Totale uitgaven in jaar t van Rijks-, provinciale-, gemeentelijke middelen en bijdragen van derden. Uitsplitsing naar herkomst middelen is niet nodig	In euro's	Jaarlijks	
					Totale uitgaven tot en met jaar t-1 van Rijks-, provinciale-, gemeentelijke middelen en bijdragen van derden. Uitsplitsing naar herkomst middelen is niet nodig	In euro's	Jaarlijks	
JenG	79	Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg)	Wet op de jeugdzorg (artikel 37) Tijdelijk besluit uitkeringen jeugdzorg	Provincies en stadsregio's	(v) Onder toezichtstelling (OTS), 1 jaar	Aantallen	Jaarlijks	
			Regeling bekostiging jeugdzorg		(OTS) overig	Aantallen	Jaarlijks	
					Voorlopige voogdij	Aantallen	Jaarlijks	
					Voogdij	Aantallen	Jaarlijks	
					Jeugdreclassering	Aantallen	Jaarlijks	
					Samenloop	Aantallen	Jaarlijks	
					Individuele Traject Begeleiding (ITB) harde kern	Aantallen	Jaarlijks	
					ITB Criem	Aantallen	Jaarlijks	
					Scholing- en trainingsprogramma's (STP)	Aantallen	Jaarlijks	
					Besteed bedrag aan stichting, die een bureau jeugdzorg in stand houdt - deel iustitietaken	In euro's	Jaarlijks	
					Besteed bedrag aan stichting, die een bureau jeugdzorg in stand houdt - deel taken bureau jeugdzorg en subsidie bureau jeugdzorg	In euro's	Jaarlijks	
					Besteed bedrag aan zorgaanbod	In euro's	Jaarlijks	
					Aantal aanmeldingen aan het LBIO jaar t-2 door bureau jeugdzorg	In aantallen	Jaarlijks	
					Aantal afmeldingen aan het LBIO jaar t-2 door bureau jeugdzorg	In aantallen	Jaarlijks	
					Omvang egaliseringsreserve jeugdzorg per 31 december jaar t	In euro's	Jaarlijks	
JenG	80	Rijkssubsidieregeling jeugdzorg (experimenten jeugdzorg)	Wet op de jeugdzorg (art. 38) Rijkssubsidieregeling jeugdzorg	Provincies en stadsregio's	Besteed bedrag tot en met jaar t-1	In euro's	2008	
					Gemiddelde bezettingsgraad	In %	Jaarlijks	

Realisatie (5)	Beginstand jaar t (6)	Beschikking Rijk (7)	Overige ontvangsten (8)	Besteed t.l.v. rijksmiddelen (9)	Besteed t.l.v. provinciale / Wgr middelen (10)	Overige besteding (11)	Te verekenen met het Rijk (12)	Te verrekenen met de Provincie / Wgr (13)	Overige (14)	Toelichting afwijking (15)	Aard Controle (16)
							€ 0				R
									€ 4.990.348		R
47											R
	€ 15.707.574										R
			€ 628.303								R
	26.642.000										R
			€ 0								R
				€ 21.711.785							R
									0		R
									€ 21.266.092		R
				€ 9.952.880							R
				€ 56.000							R
				€ 280.000							R
200											D1
313											D1
0											D1
108											D1
153											D1
14											D1
38											D1
54											D1
6											D1
					€ 4.470.140						R
					€ 4.558.538						R
					€ 18.001.775						R
433											D2
219											D2
											R
					€ 0						R
											D2

9.10 Verantwoording Investeringsbudget Landelijk Gebied

Toelichting

De controle van de financiële cijfers en de beoordeling van de prestaties ILG en de relatie met EHS heeft in een notitie van 20 januari 2009 van het Ministerie van Landbouw Natuur en Visserij zijn uitwerking gekregen. Ten behoeve van de accountantscontrole vloeit hieruit de volgende cijferopstelling met toelichting voort. Deze cijferopstelling betreft zowel het verslagjaar 2008 als 2007. Eerder waren over 2007 over de gevraagde wijze namelijk nog geen cijfers gepresenteerd.

Jaarcijfers ILG

Verloop rekening-courant bij het Groenfonds

	Verslagjaar 2007 (in €)	Verslagjaar 2008 (in €)
Saldo RC Groenfonds 1/1	-	8.442.069
Ontvangen voorschotten LNV ILG	21.706.049	31.541.351
Ontvangen rente	605.674	737.205
	<u>22.311.723</u>	<u>40.720.625</u>
Onttrekkingen ILG	13.856.906	14.718.833
Kosten Groenfonds	12.748	12.750
	<u>13.869.654</u>	<u>14.731.583</u>
Saldo RC Groenfonds 31/12	8.442.069	25.989.042

Overzicht bestedingen ILG-subsidie

	Verslagjaar 2007 (in €)	Verslagjaar 2008 (in €)
Opgenomen in jaarrekening:		
Verwerving gronden nieuwe EHS	4.723.322	1.495.692
Idem Natuurpakket Westerschelde	<u>6.303.885</u>	<u>3.152.902</u>
	11.027.207	4.648.594
Lasten minus baten via DLG	2.501.117	2.548.838
Lasten (inclusief Elfpogeld) via DR	4.768.891	3.722.435
Lasten provincie	1.764.790	1.900.547
Totaal verantwoord	<u>20.062.005</u>	<u>12.820.414</u>
ILG-subsidie ten bate van voorraad gronden	11.027.207	4.648.594
ILG-subsidie ten bate van exploitatierekening	<u>8.659.845</u>	<u>7.845.084</u>
	19.687.052	12.493.678
Elfpobijdragen programmabeheer	374.953	326.736
Totaal eveneens in jaarrekening provincie	<u>20.062.005</u>	<u>12.820.414</u>

Cijfers op kasbasis:

Zie de hiervoor vermelde cijfers
 Af: in financiële administratie 2009 op te nemen
 correctie m.b.t. projectbureau Westerschelde
 Af: Opgenomen verplichtingen min vorderingen
 Uitgaven minus inkomsten op kasbasis

Te verantwoorden in de voortgangsrapportage
 (Peilformat) aan LNV:

Jaarcijfers van DLG excl. specifieke opdrachten
 Af: Gecompenseerde BTW
 Af: Gefinancierd vanuit provinciaal budget
 Jaarcijfers DLG minus gecompenseerde BTW

Jaarcijfers van DR (o.b.v. dec. declaratie)
 Bij: Nabetaling over 2007
 Af: Gefinancierd door derden

Uitgaven van provincie op kasbasis

Opgenomen in het Peilformat:
 - kolom 'Rijksbijdrage besteed in rapportagejaar'
 - Elfpobijdragen programmabeheer
 Saldo eveneens

Verslagjaar 2007 (in €)	Verslagjaar 2008 (in €)
20.062.005	12.820.414
-	286.329-
229.130-	75.130
19.832.875	12.609.215
13.852.367	7.315.447
393.182-	-
-	104.317-
13.459.185	7.211.130
4.768.891	3.893.396
	13.780
	184.740-
4.768.891	3.722.435
1.604.799	1.675.650
19.832.875	12.609.215
19.457.922	12.282.479
374.953	326.736
19.832.875	12.609.215

Relatie bestedingen en onttrekkingen aan het Groenfonds

Te onttrekken de bestede rijksbijdrage ILG (zie hiervoor)
 volgens het Peilformat 2007
 Idem 2008

19.457.922
 12.282.479
 31.740.401

Te onttrekken aan de ontvangen rente:
 - beheerkosten ILG 2007
 - beheerkosten ILG 2008

41.500
 104.787

146.287

Totaal te onttrekken aan het Groenfonds

31.886.688

Onttrokken aan het Groenfonds in 2007
 Idem in 2008

13.856.906
 14.718.833

28.575.739
 3.310.949

Verklaring niet ontschotte budgetten

De niet ontschotte budgetten betreffen volgens de toelichting op de bestuursovereenkomst (zie art. 2.3)
 de budgetten voor 'Nationale parken' en voor de 'Provinciale Stichting Landschapsbeheer'.

Deze budgetten zijn, voor zover mogelijk, in 2007 en 2008 besteed aan de genoemde doelen of zullen,
 naar verwachting, in de komende jaren daaraan besteed worden.

9.11 Incidenteel beleid

(bedragen x € 1.000)

Programma Sociaal beleid	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Samenhang in steden; sociale wooncomponent	250	0	0	0
College Zorg en Welzijn	50	50	50	0
Kindertelefoon	200	53	53	0
Bijdrage aan ondersteuning invoering WMO	73	0	0	0
Breedte sport	46	46	46	0
Sociaal beleid	0	0	0	0
Toevoeging algemene reserve	0	54	54	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-54	-54	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	26	26	0
Subtotaal Lasten	619	175	175	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-26	-26	0
Subtotaal Baten	0	-26	-26	0
Saldo Sociaal beleid	619	149	149	0

Programma Jeugdzorg	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Een loket voor onderwijs en zorg	35	35	46	-11
Toevoeging algemene reserve	0	1.556	1.556	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-1.556	-1.556	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	11	11	0
Subtotaal Lasten	35	46	57	-11
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-11	-11	0
Subtotaal Baten	0	-11	-11	0
Saldo Jeugdzorg	35	35	46	-11

Programma Cultuur	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Productiehuis Zeelandia	175	75	75	0
Beheer provinciale kunstcollectie	0	70	70	0
Manifestatie wereldbeeld en religie	250	325	325	0
Verhogen cultuurparticipatie en vergroten cultureel aanbod	100	100	35	65
Uitvoering 10 puntenplan	80	80	78	2
Subsidie voor risicovol theateraanbod	67	68	68	0
Hogere subsidie cultureel erfgoed	96	96	96	0
Instandhoudingssubsidie rijksmonumenten	208	208	130	78
Zeeuwse cultuurproducties	96	161	194	-33
Cultuur en School	167	210	222	-12
Jeugd en Cultuur	103	153	163	-10
Versterken cultureel ondernemerschap	96	80	82	-2
Toevoeging algemene reserve	0	42	42	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-42	-42	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	545	545	0
Toevoeging dekkingsreserve Schuytvlot	3.650	4.000	4.000	0
Subtotaal Lasten	5.088	6.171	6.083	88

Baten				
Onttrekking algemene reserve	-40	-545	-545	0
Onttrekking dekkingsreserve Zeeuws Museum	-199	-199	-228	28
Subtotaal Baten	-239	-744	-773	28
Saldo Cultuur	4.849	5.427	5.310	116

Programma Openbare orde en Veiligheid	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Bijdrage tunnel oefening	1.000	193	167	26
Externe veiligheid	100	340	184	156
ICT rampenbestrijding	200	202	193	10
Toevoeging algemene reserve	0	2.251	2.251	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-2.251	-2.251	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	17	393	393	0
Subtotaal Lasten	1.317	1.128	937	192
Baten				
Onttrekking algemene reserve	-17	-393	-393	0
Subtotaal Baten	-17	-393	-393	0
Saldo Openbare orde en Veiligheid	1.300	735	544	192

Programma Bestuur	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Ontvangsten koninklijke bezoeken	45	35	8	27
Uitreiking in 2008 van Four Freedom Awards	220	113	163	-51
Pensioen en wachtgeld oud GS leden	105	442	447	-5
Nieuw Zeeland	0	120	108	12
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	990	990	0
Toevoeging algemene reserve	0	634	634	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-634	-634	0
Subtotaal Lasten	370	1.700	1.716	-17
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-990	-990	0
Subtotaal Baten	0	-990	-990	0
Saldo Bestuur	370	710	726	-17

Programma Economie	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
PSEB 2005-2008	500	0	0	0
Opleidingskas	300	300	300	0
Noodhulp Birma-China gedekt door onttrekking algemene reserve	0	800	800	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	1.421	1.421	0
Subtotaal Lasten	800	2.521	2.521	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-1.421	-1.421	0
Noodhulp Birma-China gedekt door onttrekking algemene reserve	0	-800	-800	0
Subtotaal Baten	0	-2.221	-2.221	0
Saldo Economie	800	300	300	0

Programma Toerisme en Recreatie	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
PSEB 2005-2008	460	0	0	0
Subtotaal Lasten	460	0	0	0
Saldo Toerisme en Recreatie	460	0	0	0

Programma Landbouw en Visserij	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
PSEB	345	0	0	0
Subtotaal Lasten	345	0	0	0
Saldo Landbouw en Visserij	345	0	0	0

Programma Onderwijs	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Roosevelt Academy	0	3.000	3.000	0
Toevoeging algemene reserve	600	600	600	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-600	-600	-600	0
Subtotaal Lasten	0	3.000	3.000	0
Saldo Onderwijs	0	3.000	3.000	0

Programma Mobiliteit	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Ontwikkelingsvisie Zeeuwse Passage (OZP) 2030	100	89	89	0
Deelname aan Incodelta	70	28	28	0
Reserveschip Fast Ferry Vlissingen-Breskens	0	120	56	64
Additionele middelen voor projecten uit MIZ	1.500	1.700	1.700	0
Toevoeging algemene reserve (verkoop wegsteunpunten)	0	357	357	0
Toevoeging algemene reserve	1.605	2.829	2.829	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-1.605	-2.829	-2.829	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	927	4.276	4.276	0
Toevoeging bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	1.500	14.000	14.021	-21
Lasten gedekt door onttrekking bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	300	473	303	170
Toevoeging bestemmingsreserve WOV	0	75	269	-194
Lasten gedekt door onttrekking bestemmingsreserve WOV	5.675	6.533	6.065	468
Toevoeging dekkingsreserve Mauritsfort	0	1.235	1.236	-1
Subtotaal Lasten	10.072	28.886	28.400	486
Baten				
Verkoop wegsteunpunten	0	-357	-357	0
Onttrekking algemene reserve	-927	-4.276	-4.276	0
Onttrekking bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	-300	-473	-303	-170
Onttrekking bestemmingsreserve WOV	-5.675	-6.533	-6.065	-468
Subtotaal Baten	-6.902	-11.639	-11.001	-638
Saldo Mobiliteit	3.170	17.247	17.399	-152

Programma Verkeersveiligheid	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Vershil
Lasten				
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	1.482	1.482	0
Toevoeging algemene reserve	0	325	325	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-325	-325	0
Subtotaal Lasten	0	1.482	1.482	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-1.482	-1.482	0
Subtotaal Baten	0	-1.482	-1.482	0
Saldo Verkeersveiligheid	0	0	0	0

Programma Milieu	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Vershil
Lasten				
Realisatie aardgasvulpunten Middelburg - Goes	1.600	0	0	0
Meerkosten aardgasbussen openbaar vervoer	300	0	0	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	774	774	0
Subtotaal Lasten	1.900	774	774	0
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-774	-774	0
Subtotaal Baten	0	-774	-774	0
Saldo Milieu	1.900	0	0	0

Programma Ruimtelijke omgeving	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Vershil
Lasten				
Frictiekosten invoering nieuwe wet RO	100	115	109	6
Ontwikkelingsplannologie voor de steden	100	32	32	0
Toevoeging algemene reserve	0	616	616	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-616	-616	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	5.197	5.197	0
Subtotaal Lasten	200	5.344	5.338	6
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-5.197	-5.197	0
Subtotaal Baten	0	-5.197	-5.197	0
Saldo Ruimtelijke omgeving	200	10.541	10.535	6

Programma Watermanagement	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Vershil
Lasten				
Deltawateren	200	200	206	-6
Bestrijding beverrat	50	0	0	0
Deltaprogramma	100	100	100	0
Voorkomen van crisis situaties bij hoogwater	50	27	24	3
Toevoeging algemene reserve	0	331	331	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-331	-331	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	763	763	0
Subtotaal Lasten	400	1.090	1.093	-3
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-763	-763	0
Subtotaal Baten	0	-763	-763	0
Saldo Watermanagement	400	327	330	-3

Programma Natuur en Landschap	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Weidevogelbescherming	0	0	38	-38
Toevoeging algemene reserve	0	333	333	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	0	-333	-333	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	0	60	989	-929
Subtotaal Lasten	0	60	1.027	-929
Baten				
Onttrekking algemene reserve	0	-60	-989	929
Subtotaal Baten	0	-60	-989	929
Saldo Natuur en Landschap	0	0	38	0

90 Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Lasten				
Prio kwartiermaker kenniscentrum water	20	0	0	0
Aanleg verwarming Kloostergangen	30	68	80	-11
Aanpassen brandmeldinstallaties Abdijcomplex	200	6	8	-2
Verbouwing Kaatsbaan gebouw C	315	134	134	0
Toevoeging algemene reserve	46	11.763	11.763	0
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	46	-11.763	-11.763	0
Toevoeging bestemming rekeningsresultaat 2007	0	14.427	14.427	0
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	14.170	22.197	22.197	0
Terugbetaling provinciefonds aan rijk uit algemene reserve	0	12.500	12.500	0
Toevoeging dekkingsreserve Gistpoortgebouw	0	254	254	0
Subtotaal Lasten	14.827	49.586	49.599	-13
Baten				
Overboeken rekeningresultaat 2007 naar alg. reserve	0	-14.427	-14.427	0
Onttrekking algemene reserve	-14.170	-22.197	-22.197	0
Onttrekking alg. reserve afoming provinciaal vermogen	0	-12.500	-12.500	0
Subtotaal Baten	-14.170	-49.124	-49.124	0
Saldo programma 90	657	462	475	-13

TOTAAL	Begroting 2008	Begroting 2008 na wijziging	Rekening 2008	Verschil
Totaal Lasten	36.433	101.963	102.202	-201
Totaal Baten	-21.328	-73.424	-73.744	319
Per saldo	15.105	28.539	28.458	118

Voor het inzicht zijn de incidentele baten en lasten die via een reserve gedekt worden binnen het programma ook toegelicht als onttrekking of toevoeging aan de reserve. Normaal worden mutaties in reserves buiten het programma's toegelicht.

9.12 Aanbevelingen rekenkamer

Rapportage Conform besluit Provinciale Staten 30-06-2006 (SGR-70)

1. Proces van subsidieverstrekking

Aanbeveling 1:

De volgende zaken zouden in de nieuwe subsidieverordening geregeld moeten zijn:

- Bij het opstellen van een nieuwe subsidieverordening dient eenduidig vastgesteld te worden wat de juridische en financiële basiseisen zijn die gesteld worden aan het subsidieproces. De afdelingen FEZ en KJB dienen daarbij het voortouw te hebben. Deze basiseisen vormen het fundament van de verordening.
- Nadat is vastgesteld wat de basiseisen zijn dient een vereenvoudiging van de verordening plaats te vinden die recht doet aan de pragmatische stijl zoals die in de praktijk wordt gehanteerd (geen eindeloze regelgeving als de meeste regels uiteindelijk niet belangrijk lijken te zijn, interne deregulering). De beleidsdirecties hebben hierbij het voortouw.
- De dossiervorming dient uniform te zijn en compleet. Een projectgroep stelt een plan van aanpak op.
- Gemonitord moet worden op bedrijfsvoeringsaspecten welke knelpunten zich tijdens het proces van subsidieverstrekking voordoen.

Stand van zaken per 31-12-2008:

- In 2008 is gewerkt aan een aantal nieuwe aanvullende hoofdstukken in het ASB. Dit vindt plaats in een samenwerking tussen KJB, FEZ en de beleidsdirectie. Bij het vormgeven van nieuwe hoofdstukken worden de subsidieregels zo eenvoudig, helder en effectief mogelijk opgesteld (juridisch en financieel). De hoofdstukken zullen in 2009 worden toegevoegd aan het ASB. Voor de subsidieregels die van kracht zijn, zijn inmiddels checklists gemaakt om de rechtmatigheid te waarborgen. Er zijn ook afspraken gemaakt over het gebruik van de checklists.
- In 2008 is in het ASB een hoofdstuk opgenomen inzake subsidiëring in het kader van Beleidsprogrammering Sociale Zorg. In 2009 zal een aantal bestaande verordeningen onder het ASB worden gebracht. Een aantal subsidieverordeningen komt in 2009 te vervallen, waarmee de regelgeving voor de aanvragers helderder wordt.
- In 2008 is gestart met het ontwikkelen van Corsa Case. Dit is een workflowsysteem voor subsidieverstrekking. Dit is een aanzet tot digitalisering van de subsidieverstrekking. Vooralsnog is het fysieke dossier leidend.
- Voordat de beschikking met de subsidieverlening wordt verstuurd, vindt afstemming plaats over de beschikking en de prestatieafspraken en -bewijzen. Dit wordt als zinvol ervaren en de werkwijze zal in 2009 worden voortgezet. Het gebruik van de checklists wordt gecontroleerd. In 2008 is een start gemaakt met het verbeteren van de totstandkoming van budgetsubsidies (inclusief prestatieafspraken) aan gelieerde instellingen. In 2009 zal dit worden voortgezet. In 2008 zijn de achterstanden in de subsidievaststelling ingelopen.

Aanbeveling 2:

Het College van Gedeputeerde Staten verricht een jaar na inwerkingtreding van de nieuwe ASV onderzoek naar het proces van subsidieverstrekking in de praktijk. Daarbij wordt met name aandacht gegeven in hoeverre het proces rechtmatig (zowel juridisch als financieel) verloopt en dossiervorming eenduidig en compleet plaatsvindt. Van de resultaten van dat onderzoek doet het college verslag aan PS.

Stand van zaken per 31-12-2008:

In december 2008 is de evaluatie naar het proces van subsidieverstrekking gestart. Voor de zomer 2009 zullen de resultaten gepresenteerd worden.

2. Boek en bank verbonden

Aanbeveling 1:

PS: Beoordeel beleidsvoorstellen mede vanuit het oogpunt van borging op lange termijn. Vraag bijvoorbeeld naar de wijze waarop concrete maatregelen bijdragen aan beleidsdoelen (beleidscontrol). Borg beleid ook op lange termijn. Daarbij kan gedacht worden aan vragen naar de financiële meerjarenramingen ten aanzien van exploitatie en vervanging.

Stand van zaken per 31-12-2008:

De bij de behandeling van de jaarrekening 2007 in Provinciale Staten aangenomen motie over verbetering van de SMART-doelstellingen heeft geleid tot een verbeteringslag bij de opstelling van de programmabegroting 2009. Ook bij de invulling van nieuwe beleidsnota's (zoals PVVP, Cultuur en PSEB) worden de meerjarige doelstellingen SMART geformuleerd. De doelstellingen per programma zijn een weerspiegeling van de beleidsnota's per begrotingsjaar.

Voor wat betreft de financiële meerjarenramingen zijn de meerjarige projectramingen van Overlopende Passiva projecten gepland op basis van de uitgave planning binnen de project looptijd. Daarnaast worden de meerjarige beheersplannen voor onderhoud en vervanging geactualiseerd opgenomen in de meerjaren begroting. Kwaliteitsverbetering is een continue proces, maar deze aanbeveling kan als afgerond beschouwd worden.

Aanbeveling 2:

PS: Toets of en hoe beleidsdoelstellingen geoperationaliseerd worden. Worden beleidsdoelstellingen zodanig geformuleerd dat achteraf is vast te stellen of doelen gehaald.

Stand van zaken per 31-12-2008:

De bij de behandeling van de jaarrekening 2007 in Provinciale Staten aangenomen motie over verbetering van de SMART-doelstellingen heeft geleid tot een verbeteringslag bij de opstelling van de programmabegroting 2009. Ook bij de invulling van nieuwe beleidsnota's (zoals Cultuur en PSEB) worden de meerjarige doelstellingen SMART geformuleerd. Omdat de begroting 2008 toen al vastgesteld was is er bij de invulling in de jaarrekening 2008 van de stand van zaken ook ingespeeld op de soms SMARTer geformuleerde doelstellingen en indicatoren uit begroting 2009, die ook al toegepast kunnen worden op 2008.

In de jaarrekening is bij de rapportage op de stand van zaken per doelstelling de rubriek toegevoegd "Is de doelstelling gerealiseerd?". Hiermee wordt een concrete uitspraak gevraagd en het stimuleert om de doelstellingen SMART te formuleren. Kwaliteitsverbetering is een continue proces, maar deze aanbeveling kan als afgerond beschouwd worden.

3. Jeugdzorg

Aanbeveling 1:

PS: Draag zorg voor een kader van jeugdzorg geënt op de Zeeuwse situatie waarbij jeugdzorg benaderd wordt als primair een maatschappelijk probleem dan vooral louter een organisatorisch of financieel probleem

Stand van zaken per 31-12-2008:

In 2008 is volop ingezet op het (uiteindelijk) verminderen van de instroom bij jeugdzorg door in te zetten op preventief jeugdbeleid via de Task Force Jeugd Zeeland. Samen met gemeenten en zorgaanbieders wordt ingezet op de totstandkoming van de Centra voor Jeugd en Gezin in Zeeland o.m. via drie pilots. De provincie draagt in financiële zin voor ten minste 50% hieraan bij. De uitvoering van de actiepunten van de nota Integraal Jeugdbeleid 2007-2012 spelen verder een belangrijke rol bij het tegengaan van problemen en daardoor het terugdringen van de instroom. In het Beleidskader jeugdzorg 2009-2012 wordt expliciet in gezet op terugdringen instroom, versnellen doorstroom en verbeteren uitstroom. Aanbeveling is afgerond. Voornoemde inzet geldt ook voor de komende periode.

Aanbeveling 2:

PS: Vraag jaarlijks aan GS naar de voortgang van het beleid op het niveau van resultaten en effecten van het beleid in de maatschappij.

Stand van zaken per 31-12-2008:

Relaties zijn opgenomen in Beleidskader jeugdzorg 2009-2012. Rapportage vind plaats op basis van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma jeugdzorg. Deze aanbeveling is afgerond.

Aanbeveling 3:

PS: Onderzoek de consequenties van de beleidskeuzes door de provincie zoals de versterking van de ambulante sector, de afbouw van residentiële voorzieningen en de inzet van incidentele middelen vanuit het oogpunt van de (potentiële) cliënt.

Stand van zaken per 31-12-2008:

Voorstel inzake verdere implementatie Intensieve Pedagogische Thuiszorg (IPT) stelsel is door PS aanvaard. Evaluatie vind plaats voor de zomer 2009.

Aanbeveling 5:

GS: Leg in beleids- en uitvoeringsplannen een zichtbare relatie tussen beleidsdoelen, voornemens, activiteiten en financiën.

Stand van zaken per 31-12-2008:

Deze aanbeveling is uitgevoerd in Beleidskader jeugdzorg 2009-2012. Deze aanbeveling is afgerond.

Aanbeveling 6:

GS: Richt de monitoring in op de resultaten en effecten van het beleid ook in maatschappelijke zin.

Stand van zaken per 31-12-2008:

Indicatoren worden vanaf september 2009 ingevoerd. Hierna zullen deze worden gemonitord.

Aanbeveling 7:

GS: Maak vooraf tussen betrokken partijen afspraken over de manier waarop het proces van besluitvorming zal verlopen.

Stand van zaken per 31-12-2008:

Het beleidskader is interactief tot stand gekomen, waarbij ook de opvattingen van de jongeren zelf zijn betrokken. Aanbeveling is afgerond.

Aanbeveling 8:

GS: Maak van het proces van besluitvorming een interactief proces met alle betrokkenen bij de jeugdzorg (zowel de instellingen al de omgeving).

Stand van zaken per 31-12-2008:

Het beleidskader is interactief tot stand gekomen, waarbij ook de opvattingen van de jongeren zelf zijn betrokken. Aanbeveling is afgerond.

4. Werkgelegenheid

Aanbeveling 1:

Stel reeds bij het opstellen van beleidsplannen vast op welke manier de effectiviteit gemeten gaat worden, welke informatie hiervoor nodig is en hoe deze informatie verkregen kan worden.

Stand van zaken per 13-12-2008:

In het concept PSEB 2009-2012 is tegemoet gekomen aan de aanbeveling: er is een maatschappelijk effect geformuleerd waarbij een drietal hoofdindicatoren zijn vastgesteld (werkgelegenheid, werkloosheid, toegevoegde waarde). Vervolgens zijn voor alle 8 de programma's doelstellingen met indicatoren geformuleerd. Ieder jaar wordt een jaarplan met acties per programma opgesteld. De monitoring zal plaatsvinden door het jaarlijks verschijnen van een voortgangsrapportage. De aanbeveling is afgerond.

Aanbeveling 2:

Breng op systematische wijze de succes- en faalfactoren van projecten in kaart.

Stand van zaken per 13-12-2008:

Bij de uitvoering van het sociaal-economische beleid in de periode 2009-2012 wordt aan deze aanbeveling gehoor gegeven: dit gebeurt conform het bestuurlijke commentaar met name bij de grotere projecten. Bij kleinere projecten vindt dit veelal op meer impliciete wijze plaats.

Aanbeveling 3:

Maak leerervaringen van individuen beschikbaar voor leren door de organisatie.

Stand van zaken per 13-12-2008:

Aan deze aanbeveling wordt invulling gegeven op verscheidene niveaus: binnen de afdeling economie en de directie E&M en met andere directies vindt regelmatig overleg plaats over lopend en nieuw beleid. Bij deze overleggen is sprake van uitwisseling van leerervaringen met als doel activiteiten zo succesvol mogelijk uit te voeren.

Aanbeveling 4:

Ontwikkel een integraal systeem waaruit de benodigde informatie ten behoeve van verantwoording, monitoring en effectiviteitsanalyse op elk niveau (maatregel, project, cluster) gedestilleerd kan worden.

Stand van zaken per 13-12-2008:

Deze aanbeveling is nog niet opgepakt.

Aanbeveling 5:

Organiseer en zet in op een collectief gedeeld gevoel van urgentie. Stel een helder toekomstprofiel van Zeeland op.

Stand van zaken per 13-12-2008:

In het concept PSEB 2009-2012 continueert de provincie haar richtinggevende en agenderende rol. Een geheel hoofdstuk is gewijd aan de ambitie voor de toekomst (welk toekomstprofiel staat ons voor ogen): waar willen we met Zeeland naartoe, wat zijn de uitgangspunten en beleidskaders en welke opgave voor het PSEB komt hieruit voort. Door dit af te zetten tegen waar we nu staan in combinatie met ontwikkelingen en vooruitzichten van wat ons te wachten staat hebben we een beeld verkregen van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen ten aanzien van het sociaal-economisch beleid. Deze analyse heeft geleid tot verscheidene beleidsopgaven. De beleidsopgaven tezamen met de huidige economische situatie geven mede het gevoel van urgentie aan dat nodig is om relevante partijen te mobiliseren.

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland,
april 2009

Coördinatie

Provincie Zeeland,
afdeling FEZ

Fotografie (omslag)

Mechteld Jansen

Fotografie (binnenwerk)

Fotografia Privata
Simone Janssen
Marjolein van Ooijen
Anda van Riet

Prepress

Provincie Zeeland,
afdeling I&D

Druk

LnO, Zierikzee